

Rolf Gollob ve Peter Krapf (editör)

Demokrasi ile yaşamak

DVE/İHE alt ortaöğretim düzeyi için ders planları

Demokrasi ile yaşamak

DVE/İHE alt ortaöğretim düzeyi için ders planları

Editörler: Rolf Gollob ve Peter Krapf

Yazarlar: Rolf Gollob, Ted Huddleston, Peter Krapf, Don Rowe, Wim Taelman

DVE/İHE I-VI. Ciltleri

arasından

Cilt III

Okullarda Demokratik Vatandaşlık ve

İnsan Hakları Eğitimi

Öğretim planları, kavramları, yöntemleri ve modelleri

Bu çalışmada ifade edilen görüşlerden yazar(lar) sorumludur ve bunlar Avrupa Konseyi'nin resmi politikasını yansıtmıyor olabilir.

Tüm hakları saklıdır. Public Information and Publications Division, İletişim Müdürlüğü'nün (F-67075 Strasbourg Cedex veya publishing@coe.int) yazılı izni olmaksızın bu yayının hiçbir bölümü herhangi bir şekilde elektronik (CD-Rom, İnternet vb. gibi) araçlar veya fotokopi, kayıt ya da herhangi bir bilgi depolama veya erişim sistemi dâhil olmak üzere, herhangi mekanik bir vasıtayla tercüme edilemez, çoğaltılamaz ve aktarılamaz.

Bu cildin üretim, tasarım ve yayına hazırlanmasıyla ilgili koordinasyon çalışmaları Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi'nde (PHZH) bulunan IPE (Eğitim Alanında Uluslararası Projeler Merkezi; www.phzh.ch/ipe) aktarım merkezi tarafından yürütülmüştür.

Bu yayın için İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (SDC) tarafından ortak finansman sağlanmıştır.

Pädagogische Hochschule Zürih

Eğitim Alanında Uluslararası Projeler Merkezi

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı SDC

Metnin düzeltmeleri Documents and Publications Production Department (DPPD) tarafından yapılmıştır, Avrupa Konseyi

Çizimler: Peti Wiskemann Kapak:
Grafik Tasarım Atölyesi
Sayfa düzeni: Ogham/Mourreau

Avrupa Konseyi Yayınları
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

ISBN 928-92-871-6332-5
© Avrupa Konseyi, Nisan 2008
Avrupa Konseyi'nde basılmıştır

İçindekiler

Sayfa

Giriş.....	5
Kılavuzun kavramsal çerçevesi: anahtar kavramlar.....	10
Bölüm 1 – Birey ve Toplum.....	17
Ünite 1: Stereotipler ve önyargılar. Kimlik nedir? Değerlerini nasıl görüyorum, onlar beni nasıl görüyor?	19
Ünite 2: Eşitlik. Sen benden daha mı eşitsin?	39
Ünite 3: Çeşitlilik ve çoğulculuk. İnsanlar nasıl birlikte barış içerisinde yaşayabilir?	61
Ünite 4: Çatışma. Anlaşamadığımızda ne yapmalı?	87
Bölüm 2 – Sorumluluk alma.....	109
Ünite 5: Haklar, özgürlükler ve sorumluluklar. Haklarımız nelerdir ve nasıl korunurlar?	111
Ünite 6: Sorumluluk. Kişilerin ne gibi sorumlulukları vardır?	139
Bölüm 3 – Katılım	157
Ünite 7: Sınıf gazetesi. Medyayı, medya üreterek anlama.....	159
Bölüm 4 – Güç ve otorite	173
Ünite 8: Kurallar ve yasalar. Toplumun ne gibi kurallara ihtiyacı var?.....	175
Ünite 9: Hükümet ve siyaset. Toplum nasıl yönetilmeli?	195

Giriş

Bu kitap ne sunmaktadır?

Bu kılavuz, Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerdeki öğretmenler, öğretmen eğitimcileri, program geliştiriciler, ders kitabı editörleri ve çevirmenlere hitap etmektedir. Kendi eğitim sistemlerindeki belirli gereksinimleri karşılamak üzere tercüme edilebilir ve uyarlanabilir.

Bu kitap, Demokratik Vatandaşlık Eğitimi (DVE) ve İnsan Hakları Eğitimi (İHE) kapsamında dokuz öğretim ünitesi içerir. Her biri dört dersten oluşan bu üniteler, ortaöğretim düzeyinin son sınıfındaki öğrencilere yöneliktir (okul sistemine bağlı olarak 8. veya 9. sınıf). Her bir ünite, DVE veya İHE ile ilgili anahtar kavramlar üzerinde yoğunlaşır: kimlik - özgürlük - sorumluluk - çatışma - iletişim - çoğulculuk - kurallar ve yasalar - eşitlik – hükümet.

Her ders için, önerilen öğretim adımları dizisi, mümkün oldukça detaylı şekilde açıklanmıştır. Her üniteye, öğretmenin rehberin verebileceği en fazla desteği alabilmesi için ilave olarak öğrenci çalışma kâğıtları dâhil edilmiştir. Bu yüzden bu kitap, öğrencilere değil öğretmenlere hitap eder. Öğretmen eğitimindeki deneyimimiz göstermiştir ki kursiyerler ve öğretmenlik mesleğinde yeni olanlar ayrıntılı ders tanımlarını beğenmektedir, deneyimli öğretmenler ise kendi sınıfları için faydalı bazı fikir ve malzemeler bulacaklardır. Öğretmen eğitimcileri, DVE ve insan hakları öğretmenlerinin eğitiminde bu kitabı rehber olarak kullanabilirler.

Bu eser, rehberin revize edilmiş bir versiyonudur. İlk basımı, 2002 yılında okullarda yeni bir ders olarak uygulamaya konulan demokrasi ve insan hakları konulu dersin desteklenmesi amacıyla Bosna Hersek'te hazırlanmıştır. 1996 yılından bu yana Avrupa Konseyi, savaştan sonra barış sürecini desteklemek için öğretmen eğitimleri ve DVE ve İHE öğretmen eğitimcileri konusunda ilgilenmiştir. İlk baskının editörleri ve yazarları, bu projeye katılan uluslararası eğitimci ekibinin üyeleriydi. Bu rehberin ilk basımı da dâhil olmak üzere malzemeler geliştirdik ve hem öğretmen eğitimi, hem de sınıf içerisi kullanım amacına yönelik hizmet içi öğretmen ve öğretmen eğitimcilerine için eğitimler verilmiştir.¹

DVE/İHE yaklaşımı nedir?

DVE'nin temel ilkeleri en iyi şekilde bir örnekle tanımlanabilir. Düşünce ve ifade² özgürlüğü, demokratik katılımın temel bir hakkıdır. DVE/İHE'de öğrenciler özgür düşünce ve ifade hakkını bilmeli, anlamalı, takdir etmeli ve bu hakkın kendi ulusal anayasalarıyla nasıl korunduğunu bilmelidirler (bilgi ve anlamının öğrenme boyutu). Demokratik topluma katılımında bu hakkın etkin kullanımı kesinlikle gerekli olduğundan, öğrenciler topluluk içerisinde nasıl tartışılacağını öğrenmeli ve pratik yapmalıdırlar (beceri geliştirme ve yetkinlik inşa etmenin öğrenimi boyutu). Son olarak, fikir ve ifade özgürlüğü açık, çoğulcu bir toplum için temel oluşturur. Görüşlerin ve çıkarların uyuşmazlığı ve rekabeti bir istisna değil, kaidedir. Çatışmalar çıkacaktır ve bunların şiddet içermeyen yollarla, yani söylenen sözcüklerle çözülmesi gerekir (tartışma, pazarlık, müzakere – hem topluluk içerisinde hem de kapalı kapılar ardında). Açık çoğulcu bir toplum, bir dizi bağlayıcı kural ve bu kuralların yaptırımını sağlayan güçlü kurumlar dizisine, hatta belki de bunlardan daha çok vatandaşlar arasındaki ortak değerler bütününe dayanır. Bu değerler hoşgörü, karşılıklı saygı, adil uzlaşmanın takdiri, şiddetten kaçınma ve ortada henüz karara bağlanmamış anlaşmazlık ve tartışma durumlarını ele alma yetisini içerir. Eğer politik karar verme demokratik değerler ve düzenin güçlü görüş birliği tarafından çerçevelenmiş ve desteklenmişse, toplum, somut konularla ilgili yüksek düzeydeki anlaşmazlıklarla başa çıkabilir. Sonrasında fikir özgürlüğü, etkili hükümet için bir tehlike olmaktan daha çok onu problem ve çatışmalara etkin ve adil çözümler bulma yoluyla destekler.

1. Bu projenin daha detaylı açıklaması için, serinin I. Cildine bakınız.

2. Bakınız İHEB, 10 Aralık 1948, Madde 19; AIHM, 4 Kasım 1950, Madde 10.

Demokrasinin kültürel bir boyutu da vardır ve siyaset teorisinde bu, her vatandaşın katıldığı yazılı olmayan toplumsal bir sözleşme olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle her yeni nesil, bu yazılı olmayan toplumsal sözleşmeyi anlamalı ve desteklemelidir (değerlerin edinimi).

Bu örnek, DVE/İHE'nin öğrenme süreçlerini üç boyutta birleştiren, bütünsel bir yaklaşım izlediğini gösterir:

- bilgi ve anlayış (bilişsel boyut);
- beceri eğitimi ve yetkinlik geliştirme;
- değer ve tutumların kazanımı.

Öğrenme boyutlarının bu modeli eğitimde genel olarak geçerlidir ve bu nedenle birçok okuyucuya tanıdık gelecektir. Her öğretmen, özellikle de yüksek sınıflarda, bilişsel öğrenmeye karşı peşin hükümün ne kadar güçlü olduğunu bilir. Bu nedenle DVE/İHE, öğrenmenin bu bütünsel modelinin sergilediği meydan okumaya nasıl yanıt verir? Bir başka deyişle, eğer öğrencilerin öğrenmesi gereken buyusa, öğretmenlerin yapması gereken nedir?

DVE/İHE'nin temel prensipleri nelerdir?

Genelde, DVE ve İHE öğrenmenin bu boyutlarını, sınıf içerisinde öğrenme ve gerçek hayat deneyimlerinden öğrenmeyi de içeren bir ortam yaratarak birleştirir. DVE ve İHE üç öğretici yaklaşım dizisine dayanır:

- demokrasi ve insan hakları "hakkında" öğrenmek;
- demokrasi ve insan hakları "yoluyla" öğrenmek;
- demokrasi ve insan hakları "için" öğrenmek.

DVE/İHE'nin bu üç öğretici yaklaşımı, entegre bir bütün oluşturur. Öğrenmenin bu üç boyutuna hizmet için öğretmenlerin yaptığı her şeyde tüm bu üç öğretici yaklaşım yer alır. Kasıtlı olarak yapılan vurgulamaların vurgu dengesi değişiklik göstermelidir. Bu yaklaşımların her birine biraz daha ayrıntılı olarak bakacağız.

“Hakkında” öğrenme

Bu, normal bir okul konusu olarak vatandaşlık eğitimini içerir. “Hakkında” öğrenmek, öğrenmenin bilişsel boyutuna atıfta bulunur. Bilişsel DVE/İHE program standartları şunları kapsar: öğrenciler diğer devlet şekillerinin (diktatörlük, oligarşi) aksine demokrasinin nasıl işlediğini açıklayabilir; öğrenciler insan hakları tarihi ve geleneğini tanımlayabilir ve bu insan haklarının bazılarının kendi ulusal anayasalarının içerisinde nasıl dâhil edildiklerini ve böylece onlara daha güçlü korunan sivil haklar statüsü verildiğini gösterebilir. Bu nedenle program, DVE/İHE dersleri ve bunlarla yakından ilintili tarih, sosyal bilimler ve ekonomi gibi konuları içermelidir.

"Yoluyla" öğrenme

Öğrenciler, yalnızca katılıma ilişkin haklarını bilmekle kalmamalı, aynı zamanda onları kullanabilmelidirler de. Bu nedenle öğrencilerin, okul hayatları süresince, bunun faydalı ve mümkün olduğu yerlerde, karar verme sürecine katılım yoluyla pratik yapma ve eğitilme fırsatına ihtiyaçları vardır. Örneğin, öğretmenler öğrencilere, hem sınıftaki konularda hem de öğretme ve okulun çalışmasıyla ilgili konularda görüşlerini ifade etme fırsatı vermelidir. Bu şekilde anlaşıldığında, DVE ve İHE programdan ziyade pedagojik bir rehber sağlar ve sadece özel olarak eğitilen DVE/İHE öğretmenlerini değil, bütün okulu kapsar. Hoşgörü ve sorumluluk gibi değerler deneyim yoluyla öğrenilir ve ikna edici rol modelleri sağlamak öğretmenlere -tüm konularda, bütün öğretmenlere - düşer. Öte yandan, davranışın sözlü olmayan bir şekli olarak demokratik değerler, ikisine de yeterli olmayacaktır. Okul hayatındaki deneyimin anlayışın sistematik yollarına yansıtılması ve onlarla bağlantılı olması gerekir (“hakkında” öğrenme). DVE/İHE her iki boyuta da bağlıdır ve DVE/İHE'nin mi yoksa genelleştirilmiş pedagojik bir ilke olarak programa konu olan vatandaşlık eğitimi yerine DVE/İHE'nin mi konabileceği tartışması yanıltıcıdır.

“İçin” öğrenme

Bu didaktik bakış, okul deneyimi ve sonraki hayat arasındaki bağlantıları gösterir. DVE/İHE genel ve siyasal sosyalleşme bakımından okul hayatındaki deneyimin önemli olduğu görüşünü taşır. Okul hayatı da dâhil olmak üzere eğitimin, belirli ihtiyaçlar ve kurallarca yönetilen bir alt sistem olduğu ve bu alt sistemden edinilen deneyimlerin doğrudan devredilebilir olmadığı doğrudur. Ancak, öte yandan, okul hayatı aslında gerçek hayatın bir parçasıdır. Öğrencilerin okulda karşılaştıkları birçok deneyim yetişkinliklerinde tekrarlanacaktır, örneğin, cinsiyet eşitliği konuları, farklı etnik ve sosyal geçmişleri olan toplum üyelerinin kaynaşması, şiddetle başa çıkma, sorumluluk alma, eşitsiz güç dağılımı ve anahtar kaynakların (zaman ve para gibi) kısıtlı olması, yasa ve kurallara uyma ve uzlaşmayı kabullenme. “İçin” öğrenme, daha sonraki yaşam için eğitimin önemini ifade eder. Örneğin, topluluk içerisinde kişinin görüşünü kısaca ve açıkça belirtme yetisi gibi aktif katılım becerileriyle ilgili tüm konularda öğrencileri eğitmek, öğretmenlerin görevidir.

DVE okulu, öğrencilerin gerçek hayat deneyimlerinden öğrenecekleri bir yer olarak görür. Okul, daha sonraki yaşam için akademik öğrenimin görüldüğü yalıtılmış bir yerden ziyade hayatın kendisidir. Okul, toplumun bütünü için örnek teşkil eden bir mikro-topluluktur.³ Belli bir dereceye kadar okul belki de, okul topluluğunun üyeleri karar alma sürecine okul ortamında dışarıda olabileceğinden daha geniş ölçüde katılabileceklerinden dolayı, demokratik toplumun çok daha iyi bir modeli haline gelebilir. İnsan hakları ve çocuk haklarının pedagojik kılavuz olarak algılandığı yerlerde demokrasi ve insan hakları "yoluyla" öğrenme, toplumun demokratik ilkelerle yönetildiği anlamına gelirken, demokrasi ve insan hakları "için" öğrenme de topluma katılımın nasıl olacağını öğrenmek anlamına gelir. Demokrasi, öğrencilerin okullardaki deneyimleri yoluyla ve bu deneyimlere yansıtılarak öğrenmeleri gereken siyasal kültüre dayanır (“hakkında” öğrenme).

DVE/İHE tüm öğretmenler ve başöğretmenler, okul yöneticileri ve müfettişleri içeren okul bütününe yönelik eğitim reformuna dair imalar içerir. Öte yandan bu rehberin odağı, bir okul konusu olarak demokratik vatandaşlık eğitimi ve insan hakları eğitimidir. Reform birçok küçük adımdan oluşur ve süreç ve sonucu ülkeye ve kapsama göre değişecektir. Atılacak ilk adımlar öğretmenlerin neyi değiştirmek istediklerine karar verebilecekleri sınıf içerisinde. Bu açıdan bakıldığında, yöntem ve içerik konusu önemlidir.

DVE/İHE'de içerik yöntemle nasıl bağlantılıdır?

Genel anlamda öğrenme, öğrenen tarafından yürütülen bir faaliyettir. Öğrenme bir öğrenenden diğerine farklılık gösteren aktif bir süreçtir (yapılandırmacı öğrenme kavramı). Yukarıda verilen örneğe dönersek, öğrenciler ifade özgürlüğünün keyfini nasıl çıkaracaklarını yalnızca sık sık pratik yaparak öğrenebilirler - "kullan ya da kaybet". Öğretmenler – yalnızca DVE/İHE'de değil, diğer konularda da – öğrencilerine öğrenim imkânları sağlama ve örneğin sunular, tartışmalar, münazaralar, makaleler, posterler, sanat eserleri ve video kliplerle bu öğrenim sürecini destekleme görevine sahiptirler.

DVE/İHE bu nedenle ödev tabanlı, interaktif ve kooperatif öğrenmeyi destekleyen yöntemler üzerinde durur. Belirli bir ödevle bağlantılı sorunları ortaya çıkarıp çözümlerini kendileri bularak öğrenciler, yalnızca ön talimat verilen bir düzenlemeden daha fazlasını öğrenirler ve kendi kişisel öğrenim ihtiyaçlarını dikkate almaları için daha fazla esneklik bulunur. Bu kitaptaki üniteler ödev tabanlı öğrenimin proje yoluyla öğrenme, eleştirel düşünme, münazara ve tartışma, düşünme ve geribildirim de içeren belirli başlık ve konulara nasıl ilişkilendirildiğini gösterir. Öte yandan, interaktif öğretime karşı ön talimat, yanlış bir seçenektir. Bu kılavuzdaki ders açıklamalarının da göstereceği gibi iyi eğitim, her zaman bu iki biçimin birleşimi olacaktır.

3. Bu kavram Dewey (“embriyonik toplum” olarak okul) ve von Henting (“polis olarak okul”) gibi düşünürlerden esinlenilmiştir.

DVE/İHE'nin temel hedefi: Demokrasiye katılım			
Öğrenme	Öğretme	Yöntemler	Okul
Bilgi ve anlama Beceriler Tutum ve değerler	Demokrasi ve insan hakları – hakkında – yoluyla – için öğretme	Öğretmen tarafından – bilgi verme – rehberlik – eğitim – tanıtım ile birleştirilmiş – ödev tabanlı, – interaktif, – kooperatif öğrenim	“Mikro-topluluk olarak okul” Okulda gerçek hayat deneyimi

Ödev tabanlı öğrenmenin sınıf zaman bütçesi üzerinde etkileri vardır. Genel anlamda, eğer öğretmenler öğrencilerin daha fazla şey yapmasını istiyorlarsa daha az konuşmalı ve sınıfın zamanından daha az kullanmalıdırlar. Aynı zamanda, öğrencilerinin öğrenim ihtiyaçlarını karşılamada daha esnek olmalıdırlar. Ödev tabanlı ve interaktif öğrenim dikkatli bir planlama ve hazırlık gerektirir ve genellikle ön talimattan daha fazla zaman kaybettirir. Muhtemelen bu nedenden dolayı, artık interaktif öğretime geçiş geniş anlamda gerekli olarak kabul edilse de diğeri yürürlüktedir.

Bu nedenle öğrenciler yerine öğretmenler için bir kitap üretmek mantığa aykırı görünebilir. Ancak, tam da interaktif öğretim ve ödev tabanlı öğrenim öğretmenlere daha zorlu görevler yüklemesi, geniş bir rol yelpazesi canlandırılmalarını gerektirmesi ve öğrencilerin öğrenim ihtiyaçlarına daha esnek olarak yanıt vermelerini gerektirmesi nedeniyle bu kitap, anahtar figürler olarak -öğrencilere daha aktif olmaları için imkân, ödev ve ortam sağlayan öğretmen olduğundan- öğretmenleri desteklemeyi amaçlamıştır.

DVE/İHE'nin temel amacı nedir?

Demokratik sistemler, aktif demokratlara bağlıdır. Demokrasiye nasıl katılımda bulunulacağı öğrenilebilir ve öğrenilmelidir. Kurumsal çerçeve ve tartışılan konuların karmaşıklığı asgari düzeyde bilgi ve anlayış gerektirir. Kamusal tartışmalarda, yani, fikirlerin ve örgütlenmiş çıkarların rekabetinde yer almak, toplulukta konuşma ve müzakere yeteneği gibi becerileri gerektirir. Demokratik toplumların siyasal kültürlerinin altında yatan yazılı olmayan sosyal sözleşmeyi anlamak ve takdir etmek genç bir kişinin bağlandığı değerler ve davranış biçimleriyle belirlenir. DVE/İHE'nin temel amacı genç nesli aktif vatandaşlar olmaları için destekleyerek demokrasiyi canlı tutmaktır. Demokrasi, anayasa tarafından korunan bir kurumsal çerçeve olmadan işleyemez. Ancak bu, yeterli değildir. Toplumda köklenmesi gerekir. DVE/İHE 'nin güçlendirmeye ve desteklemeye uğraştığı, demokrasinin işte bu kültürel boyutudur. Tam da bu yüzden Avrupa Konseyi, Bosna Hersek'teki barış sürecini desteklemek için DVE/İHE'de hizmet içi öğretmen eğitimi üzerinde durmuştur.

Bu rehber 8. veya 9. sınıftaki öğrencilerin öğretmenlerine hitap eder. Öğrenme, büyük ölçüde öğrenenin zaten bildiği ve hayatta tecrübe ettiklerine bağlıdır. Bu yüzden, ortaöğrenim seviyesi için olan rehber (DVE/İHE, Cilt IV) odak noktasını toplum ve siyasi karar verme süreçlerindeki demokrasinin siyasi ve kurumsal boyutuna kaydırırken, bu kitaptaki üniteler demokrasinin kültürel boyutunun üzerinde durur. ⁴

4. DVE/İHE öğrenenlerin deneyimleri ve uzmanlık dereceleri göz önünde bulundurulduğu sürece her yaş grubuna verilebilir. “Çocuk hakları eğitimi rehberi” (DVE/İHE, Cilt V) anaokulu seviyesinden 8. sınıfa kadar olan didaktik yaklaşımlar zincirini gösterir.

DVE/İHE'ne "Avrupa yaklaşımı"

Bu rehber, çok çeşitli kökenlerden yayılmış katkılardan faydalanarak DVE/İHE'ye ortak bir Avrupa yaklaşımını yansıtır. Bu kitap fikrini ve ilk basımını Bosna Hersek'te geliştirdik ve tartışma ve incelemeye birçok eğitimci ve öğretmen katıldı. Bu rehberin yazarları ve editörleri Birleşik Krallık, Belçika, İsviçre ve Almanya'daki öğretim yaklaşımları ve geleneklerini temsil etmektedir. Revize edilmiş baskıyı hazırlarken Avrupa Konseyi'nden Olöf Olafsdottir ve Sarah Keating-Chetwynd'den ve Sabrina Marruncheddu ve Dr Wiltrud Weidinger'in (Eğitimde Uluslararası Projeler (İPE), Zürih) desteğini aldık. Avrupa Konseyi'nden Angela Doul, nihai taslaklarımızı okudu. Peti Wiskemann'ın çizimleri kelimelerle ifade edilemeyecek metne anlam kattı. Destek ve katkılarından dolayı yazarlar, resimlendirici, yorumcular ve redaktöre teşekkür etmek istiyoruz. DVE/İHE projeleri süresince bizimle ilgilenen Saraybosna'daki Avrupa Konseyi koordinatörü Emir Adzovic'e özel teşekkürlerimizi sunarız. En başından beri onun katılımı olmasaydı bu kitap hiç bir zaman yazılamazdı. Seyahatlerimizin hazırlıklarında, vizelerimizi alırken veya toplantıları programlarken gösterdiği sabırdan ötürü Heather Courant'a da teşekkür ederiz. Tamamen Avrupa'ya ait olan bu projedeki tüm partnerlerimize teşekkürlerimizi sunarız.

Strasbourg, Nisan 2008

Rolf Gollob (Zürih, İsviçre)

Peter Krapf (Weingarten, Almanya)

Rehberin kavramsal çerçevesi: temel kavramlar

DVE/İHE'nde temel kavramlar – aktif vatandaş için araçlar

Bu kitap, kavramlar üzerinde yoğunlaşarak vatandaşlık ve diğer eğitim alanlarına klasik bir öğretici yaklaşım izler. Kavramlar teoriden edinilmiştir ama öğretme ve öğrenmede sistematik bir teorik çerçeve oluşturmazlar. Daha ziyade, öğrenciler için faydalı araçlar oldukları için seçilmişlerdir.

Kavramlar öğrencilere yeni bilgileri anlamlı bir kapsamla birleştirmeleri ve daha kolay hatırlamalarına olanak veren bilişsel yapılar sağlar (yapılandırmacı öğrenme). Bu, özellikle, öğrencilerin aksi halde ezbere öğrenmek zorunda kalacakları eksiksiz ve kesin ayrıntılar için de geçerlidir. Kavramlar, gazete okurken veya haberleri dinlerken, konu belirgin şekilde demokrasi, güç, çatışma ya da sorumluluk gibi kavramlara bağlandığında de yardımcı olur. Bu yüzden kavramlar bilgili vatandaşın eğitiminde gereklidir. Sadece bilişsel öğrenmeye şekil vermekle kalmazlar, aynı zamanda değer ve beceri eğitiminin gelişmesinde de etkileri vardır. Bu bağlantılar aşağıda da daha ayrıntılı gösterildiği üzere, bu kitaptaki bütün ünitelerde gösterilmiştir.

DVE/İHE'nin temel kavramlarının rehberliğinde soru sormayı öğrenen öğrenciler gelecekte yeni bilgiler ve yeni sorunlarla çalışmak için çok daha iyi donatılmış olacaklardır (hayat boyu öğrenme). Kavram tabanlı öğrenme öğrencileri aynı zamanda akademik düzeyde, kavramları meydana getiren teorilere varacakları daha ileri çalışmalara da hazırlar.

Öğrenciler temel kavramları nasıl anlar ve kullanır?

Düşünme ve öğrenmenin, soyut ile somutu bağlamayla çok ilgisi vardır. Kavramlar analiz ve muhakemenin soyut, genelleştirilmiş ürünleridir. Öğrenciler iki yaklaşım kullanarak kavramları kavrayabilir, tümdengelim veya tümevarım. Tümdengelim yaklaşımı bir kavramla başlar, bir ders veya bir metinle sunulur ve daha sonra somut bir şeye, örneğin bir sorun veya deneyime uygulanır. Tümevarım yaklaşımı aksi yönde hareket eder, somuttan başlar ve soyuta doğru ilerler. Okuyucular bu kitaptaki ünitelerin genellikle tümevarım yolunu izlediğini göreceklerdir.

Bu yüzden bu kitaptaki temel kavramlar somut örneklerden -çoğunlukla hikâyeler veya vaka raporlarından- elde edilmiştir. Öğrenciler geneli temsil eden bir örnek hakkında tartıştıklarında, bu genellenmiş yönleri özetleyebilecek bir kavram aramaktadırlar. Bu kavramı ne zaman ve nasıl tanıttacağına öğretmen karar verir.

Kavramlar, öğrenenlerin yeni konulara uygulayabilecekleri anlama araçlarıdır. Kavramı ne kadar çok kullanırlarsa o kadar iyi anlarlar ve bağlar ve çapraz bağlantılar daha da yaklaşır (bilişsel yapılar). Yalıtılmış gerçekleri ezbere öğrenme yerine öğrenciler, zaten geliştirmiş oldukları anlayış çerçevesine yeni bilgileri birleştirebilirler.

Bu rehber nasıl uyarlanabilir?

Üniteler öğrenmenin ilk iki önemli adımını tanımlar, somuttan soyuta hareket. Araçları sunar ve onları nasıl kullanacaklarının kararını öğretmenler ve öğrencilere bırakır. Bu soyuttan somuta dönen ikinci adımdır. Değişen yalnızca öğrencilerin ihtiyaçları ve ilgileri değildir – sorunlar ve malzemeler, kurumsal çerçeve ve eğitim gelenekleri de ülkeden ülkeye değişir. İşte bu, bu rehberin uyarlanması için başlangıç noktasıdır.

Bu kitaptaki üniteler siyasal okuryazarlık, beceri eğitimi ve davranış biçimlerinin gelişimini destekleyen araçlar sunar. Belirli bir zamanda belirli bir ülkedeki sorunlara gönderme yapmazlar ancak okuyucu, sıklıkla öğretmen ya da öğrenciler için üniteleri kendi ülkelerinin kapsamıyla ilişkilendirecekleri malzemeleri toplama önerilerine rastlayacaklardır. Editörler ve çevirmenler de

öğretmenler gibi bilerek bırakılmış bu boşluğun farkında olmalıdır. Her ülke nasıl kendi kültürel geleneği ve sosyal gelişiminden köklenerak kendi demokrasi geleneğini geliştiriyorsa, aynı şekilde kendi eğitim ve okul sistemine, siyasi sisteminin kurumsal çerçevesine, siyasi sorunları ve karar verme süreçlerine referanslarda bulunarak, kendilerine ait DVE/İHE'nin dengi bir versiyon geliştirmelidir.

Bu rehberde hangi temel kavramlar yer almaktadır?

Ortak merkezli daireler şeklinde tasarlanmış aşağıdaki kavram haritası, bu rehberin ünitelerinde yer alan temel kavramları göstermektedir.

Haritanın merkezinde bulunan demokrasi, bu kavramın her DVE/İHE bağlamında bulunduğunu ifade eder. Demokratik toplumlarda aktif vatandaşlar tarafından katılım DVE/İHE 'nin temel amacıdır ve bu da bu kavramın odakta bulunan konumuyla yansıtılmıştır.

Bir sonraki dairede demokrasinin üç temel unsuruna değinilmiştir: haklar, sorumluluk ve adalet. Bunlar, eğer demokrasinin başarılı olması isteniyorsa gerekli olan üç birbirine bağlı ve önemli koşuldur.

Vatandaşlara onların karar verme sürecine katılımlarını sağlayacak temel insan hakları -örneğin oy kullanma hakkı, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, yasalar önünde eşitlik, çoğunluğun egemenliği hakkı- ve aktif olarak kullanımları sağlanmalıdır. Demokrasi rekabetçidir – çıkarlar, fikirler ve değerler arasında rekabet vardır – ve değerli mallar azdır. Ancak, karar vermeyi etkileyen fırsatlar, özellikle rekabetçi piyasa ekonomilerinde, eşit olmayan şekilde dağıtılmıştır ve toplumda refah ve fırsatların eşit olmayan dağılımı vardır. Ekonomik ve sosyal dağılım sonuçlarının düzeltilmesinin gerekli olup olmadığı ve bunun ne ölçüde olması gerektiği siyasi bir konudur (sosyal adalet). Vatandaşlar çıkarlarını korumak için haklarını kullanabilir ve kullanılmalıdır ancak, hiçbir topluluk eğer üyeleri birbirlerini veya ortak çıkarlarını kollamaya yanaşmıyorsa hayatta kalamaz (sorumluluk). Bu küçük çizim kavramların tek başlarına ayakta durmadığını, aksine birbirlerine dengeli olması gereken bağlarla bağlandıklarını gösterir ve bu nedenle anlaşılmıştır.

Dış dairede düzenlenmiş diğer kavramlar, bu merkez kavramlarla ve birbirleriyle birçok yolla bağlantılıdır.

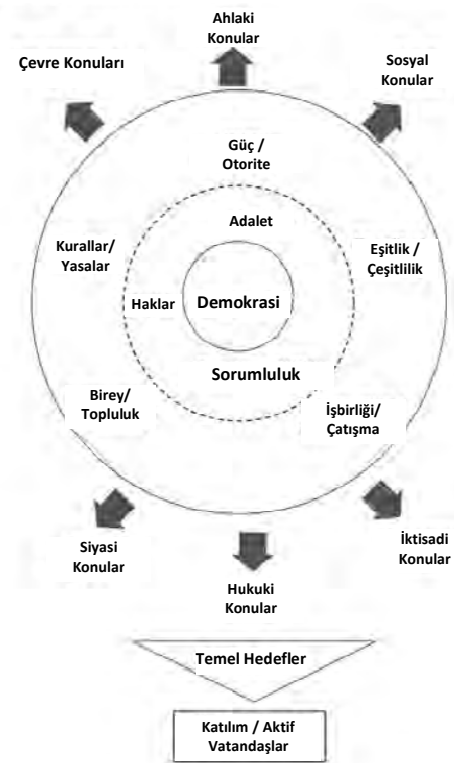
Dışa dönük oklar tüm bu kavramların farklı çeşitlerdeki sorunlarla -ahlaki, sosyal, ekonomik, yasal, siyasi veya çevresel- ilgilenirken de kullanılabileceğini belirtir.

DVE/İHE'deki temel kavramlar ve öğrenme boyutları

Temel kavramlar hem ünitelerin ders konularına hem de daha önce girişte sınırları çizilen DVE/İHE'nin üç öğrenme boyutuna bağlantılıdır. Aşağıdaki tablo ünitelerin demokrasi ve insan hakları hakkında, yoluyla ve için öğretimine ne tür katkıda bulunduğunu gösterir. Tablo aynı zamanda ünitelerin neden ve nasıl DVE/İHE 'nin dört temel cephesine işaret eden dört başlıkta toplandığını da gösterir:

1. Birey ve toplum;
2. Sorumluluk alma;

DVE/İHE kapsamında Temel Kavramlar Şeması

3. Katılım;

4. Güç ve otorite.

Bu dört başlık altında düzenlenmiş üniteler bir ders oluştururlar. 1. Bölüm bireyle başlar ve sonra topluma odaklanır – sosyal etkileşim, stereotipleme, çeşitlilik ve çoğulculuk, çoğulculuk ve çatışma. 2. Bölüm toplumda kimin sorumluluk alması gerektiği konusunu su yüzüne çıkarır. 3. Bölüm'de, Ünite 5 (Gazete üretimi), bu ünite toplumda harekete geçmeye -bu durumda okul toplumunda- en yakın olduğundan diğerlerinden bağımsızdır. Son olarak, 4. Bölüm, hem genel düzeyde hem de okul meclisi bağlamında hukuk, mevzuat ve siyaseti inceler.

Ünite No.	Başlık	DVE/İHE'nin temel hedefi	Demokrasi ve insan hakları hakkında - yoluyla - için öğretme		
			"hakkında"	"yoluyla"	"için"
Bölüm 1: Birey ve Toplum					
1	Stereotip ve önyargılar. Kimlik nedir? Başkalarını nasıl algılıyorum, onlar beni nasıl görüyor?	Kimlik Birey ve toplum	Karşılıklı algılama Stereotipler Önyargı Birey ve grup kimliği	Bakış açılarının değiştirilmesi	Stereotip ve önyargıların tanınması ve sorgulanması
2	Eşitlik. Sen benden daha mı eşitsin?	Eşitlik Ayrımcılık Sosyal adalet	Toplumda ayrımcılık Temel insan hakkı olarak eşitlik	Farklılık ve benzerliğin takdiri Ayrımcılık mağdurlarının Bakış açısına geçiş	Ayrımcılığın zorlayıcı durumları Ahlaki muhakeme
3	Çeşitlilik ve çoğulculuk. İnsanlar nasıl birlikte barış içinde yaşayabilir?	Çeşitlilik Çoğulculuk Demokrasi	Çoğulculuk ve sınırları Eşit haklar ve eğitim Savunmasız kişi veya grupların insan hakları anlaşmalarıyla korunması	Hoşgörü İnsanlardan çok sorunlar üzerinde odaklanma	Demokratik tartışma Keşif tartışması Müzakere
4	Çatışma. Anlaşamadığımızda ne yapmalı?	Çatışma Uzlaşma	Kazan-kazan durumu İstekler, ihtiyaçlar, ödün vermek	Şiddetten kaçınma	Çatışma çözmenin altı aşamalı modeli
Bölüm 2: Sorumluluk alma					
5	Haklar, Özgürlükler ve sorumluluklar. Haklarımız nelerdir ve nasıl korunurlar?	Haklar Özgürlükler Sorumluluk	Temel ihtiyaçlar Dilekler İnsan haysiyeti Sorumluluklar ve insan haklarının korunması	Kişisel sorumluluk bilinci	İnsan hakları ihlallerinin belirlenmesi ve reddedilmesi
6	Sorumluluk. Kişilerin ne gibi sorumlulukları vardır?	Sorumluluk	Yasal, sosyal, ahlaki sorumluluklar Sivil toplumlarda STK'nın rolü	Ahlaki muhakeme İkilemleri çözme (sorumluluk çatışmaları)	Kişisel sorumluluk alma

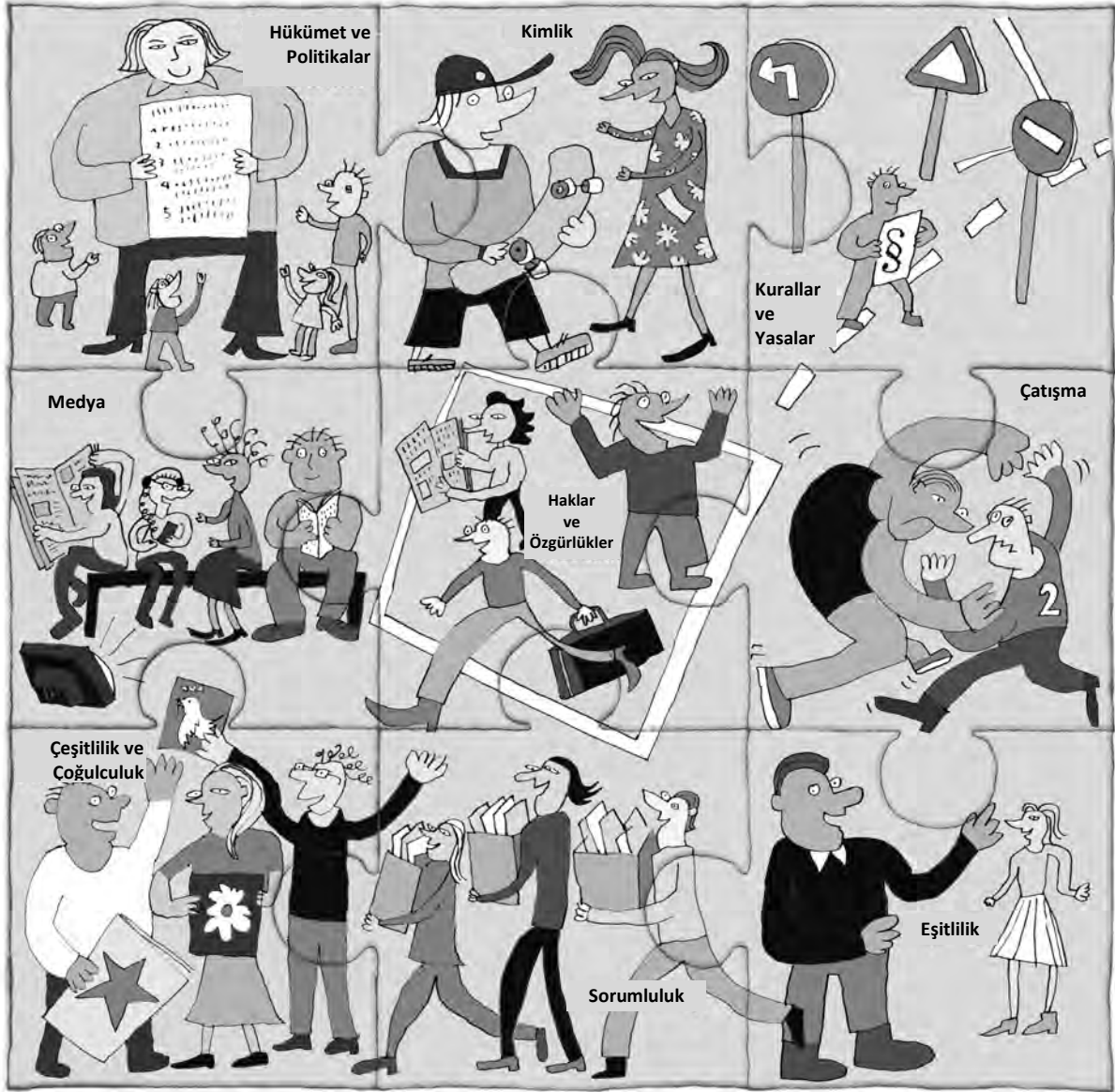
Ünite No.	Başlık	DVE/İHE'de temel kavram	Demokrasi ve insan hakları hakkında-yoluyla-için öğretme		
			"hakkında"	"yoluyla"	"için"
Bölüm 3: Katılım					
7	Sınıf gazetesi. Medyayı, medya üreterek anlama	Demokrasi Kamuoyu	Basılı yayın türleri Haber kısımlarının amacı	Bilgi ve ifade özgürlüğü Planlama Ortak karar alma	Bir proje için kişisel sorumluluk alma
Bölüm 4: Güç ve otorite					
8	Kurallar ve yasalar. Toplumun ne gibi kurallara ihtiyacı var?	Kurallar ve yasalar Hukukun üstünlüğü	Yasaların amacı Medeni hukuk, ceza hukuku Genç insanlar için yasalar İyi bir yasa için kriterler	Adil yasaları belirleme	Hukuka saygı
9	Devlet ve siyaset. Toplum nasıl yönetilmeli?	Güç ve otorite Demokrasi Siyaset	Devlet şekilleri (demokrasi, monarşi, diktatörlük, teokrasi, anarşi). Devletin görevleri	Düşünce ve ifade özgürlüğü Eleştirel düşünme	Münazara

Üniteleri temel kavramlar altında gruplandırmak öğretmene ders planlamasında daha fazla esneklik sağlar. Bir ünite öğrenciler tarafından sorulan sorular bir sonraki ünite çoğunlukla bakış açısının değişimi eğilimi gösterir ki, bu da öğretmenin öğrencilerin ihtiyaçlarına daha iyi cevap vermesine olanak tanır.

Yukarıda belirtildiği gibi, bu rehberdeki bütün üniteler tümevarım yaklaşımını takip eder. Tablo üniteler içerisindeki bu temel kavramlarla bağlantılı kategorileri gösterir (demokrasi ve insan hakları hakkında öğrenme). DVE/İHE'nin ikinci öğrenme boyutu olan demokratik davranış biçimleri ve değerlerin gelişimine, 2. Bölüm olan Sorumluluk alma'da doğrudan değinilmiştir. Ancak, her ünite "Demokrasi ve insan hakları yoluyla öğrenme" sütununda görüldüğü gibi bir değerler boyutu vardır. DVE/İHE'nin üçüncü öğrenme boyutu olan, topluma nasıl katılımında bulunulacağını öğrenmeye (demokrasi ve insan hakları için öğrenme) de yine, her ünite değinilse de, 5. Ünite bu boyutun üzerinde daha fazla durur.

Ders planları kavramsal öğrenme kutularını içerir. Burada sadece temel kavramlar açıklanmaz, dersin kapsamındaki diğer önemli kavramlar da tanıtılır.

Kavram bulmaca – yapılandırmacı öğrenme modeli

Kavram bulmaca, kitapta bir nakarat gibi geçmektedir. Her ünitenin başlık sayfasında, o ünitenin temel kavramına ait parçası ön planda olacak şekilde görülür. Burada, bulmacayı tamamlayacak şekilde dokuz adet çizimin hepsi birlikte konmuştur. Bu resim çeşitli şekillerde okunabilir.

Öncelikle, her bir resmin içerisinde bulunan metin, sanatçı Peti Wiskemann'ın aklında DVE/İHE 'nin hangi kavramının olduğunu açıkça gösterir. Daha sonra bulmaca dokuz resim birleştirilerek, dokuz kavramın birçok yönden birbirleriyle bağlantılı olduğunu ve bir anlamlı bütün meydana getirdiğini ifade eder.

Ancak, bulmaca bize bu kitaptaki temel kavramlar dizisinin kendi içerisinde tamamlanmış olduğu ve başka bir unsurun çıkartılıp eklenemeyeceği izlenimini verir. Bu açıdan bakıldığında, bulmaca bu rehberin kavramsal çerçevesinde hiçbir didaktik seçim yapılmadığına dair yanlış bir mesaj veriyormuş gibi görünebilir.

Tabii ki bu dokuz kavram kapalı bir teori veya anlayış sistemi oluşturmaz. Seçilmelerinin nedeni daha ziyade, onların özellikle önemli ve faydalı olduklarını hissetmemizdir. Para, güç veya ideoloji gibi diğerleri de ilginç olabilirlerdi. Rehber, teoriden çok bir alet çantası temin eder ve uyarılma ve eklemelere açıktır.

Öte yandan, anlamaya çalışmak anlamın araştırılmasıdır ve yapılandırmacılık öğrenme sürecini anlam yaratma çabası olarak algılar. Öğrenciler yeni bilgiyi daha önceden bildikleri ve anladıklarıyla ilişkilendirir. Bu yüzden bulmaca, anlamın öğrenci tarafından nasıl yaratıldığının bir sembolü olarak okunabilir. Öğrenciler DVE/İHE'nin temel kavramlarını birbirlerine bağlamaya çalışacaklardır. Bunu yaparken de zihinlerinde farklı bağlar ve unsurların kendi kişisel düzenlemeleriyle kendi bulmacalarını oluşturacaklardır. Belki de boşluklar ve kayıp halkaları keşfedecek, bu kitaptaki bir avuç temel kavramın amacının da ötesinde sorular soracaklardır. Sonuçları farklı olacaktır ve bulmaca da bunu kavramları yukarıdaki tablo ve şemadan farklı bir düzen içerisinde göstererek yansıttacaktır. Öğrenciler kendi bulmacalarını oluştururken hata yapabilirler ve o nedenle sonuçlarını sınıfla paylaşmalıdırlar. Eğer gerekirse, bir öğrenci veya öğretmen bunları düzeltmelidir (yapı çözüm).

Öğretmen bu rehberi kullanıp dersleri hazırlarken zihninde bu kavramların nasıl birbirleriyle bağlantılı olduğu ve öğrencilerin onları nasıl anlaması gerektiği veya anlayabileceği hakkında bir fikri olacaktır.

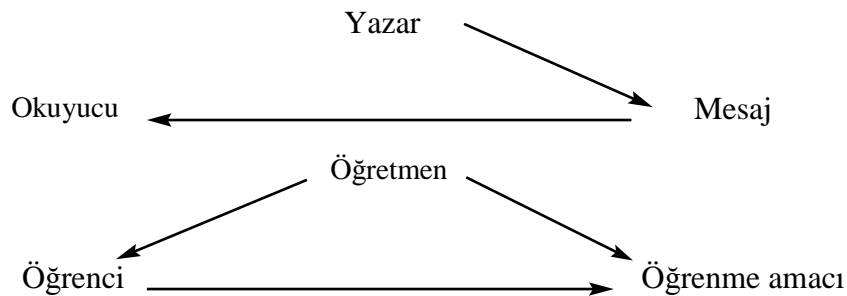
Atasözünün de söylediği gibi, bir resim bin kelimedenden daha çok şey anlatır. Bu nedenle bu bulmaca okuyucuya, bu kitabın temel kavramları, didaktik seçimler yapmanın etkileri ve yapılandırmacı öğrenim konusunda çok şey anlatabilir.

Aktif okuyucuyu destekleyen imgeler (meta-düşünme)

Bu bölüm soyut bir fikri ele almıştır - kavramlar. Yazarın mesajını anlaşılır kılma, okuyucunun da onu anlama gibi zor bir görevi vardır. Yazar ve okuyucunun bu ortak deneyimi öğrenciler ve öğretmenler arasındaki etkileşimle birçok ortak özellik taşır. Bu nedenle bu bölümde yazar ve okuyucunun iletişimini yansıtmakta fayda vardır. Bunu yaparken bir kez daha tümevarım yaklaşımını kullanıyoruz, özellikle öğretme ve öğrenme gibi farklı alanlara uygulanabilecek genel bir kavrayış kazanabilmek için, somut, ortak bir deneyimden yararlanıyoruz.

Araştırmalar göstermiştir ki, kitap kullanıcılarının çoğu metni çalışmaya başlamadan önce resim ve çizimlere bakar. Resimlerin gücü bizim hayal gücümüze estetik açıdan çekici gelmeleri ve bilgi yoğunluklarında yatar. Zayıflıkları ise bu bilginin sözsüz olarak iletilmesidir. Bakan kişi kafasında, yazarın niyetinin tam tersi bir fikir oluşturabilir.

Yazar, okuyucu ve mesaj üçgen bir ilişki oluşturur. Bu yapıda, bir unsur her zaman için diğer iki unsurun ilişkisinin dışındadır. Bu tıpkı öğretmenin sonuçta öğrencinin neyi hatırladığına veya unuttuğuna karar verememesi gibi, yazarın da okurun kafasında nasıl bir mesaj oluşturduğu üzerinde tam anlamıyla kontrol sahibi olmadığı anlamına gelir. Ancak eğer okuyucu imgeyi anlayışının doğru olup olmadığını - yazarın vermek niyetinde olduğu mesajı iletip ilemediğini- merak ediyor ve bunu ortaya çıkarmak istiyorsa yazar işte o zaman imgeyi açıklayan veya onun hakkında yorum yapan bir metin sunmalıdır.

Didaktik üçgen modelinde yazar ve okuyucu arasındaki iletişimi öğretmen ve öğrencilerinkiyle kıyaslamak ilginçtir. Yapısal benzerlikleri ve belirgin farklılıkları vardır.

Her iki durumda da hiç bir unsur veya oyuncunun diğerlerine hükmetmediği anlamına gelen üçgen bir yapı vardır. Yazarlar okurlarıyla tıpkı bu rehberde olduğu gibi bir aracı yoluyla iletişim kurarlar. Bu genellikle tek yönlü bir iletişimdir. Yazar ve okuyucu nadiren şahsen tanışır ve yazar düzenli bir geri bildirim almaz. Yazarın, okuyucunun zihninde beliren mesajın üzerinde mutlak bir kontrolü yoktur.

Sınıfta öğretmenin, öğrencinin öğrenme süreci üzerinde mutlak bir kontrolü yoktur. Ancak, öğretmen ve öğrenciler arasındaki kişisel ilişki kalıcı bir geri bildirim sağlar ve öğretmenin kişiliği öğrenme sürecindeki en kuvvetli araçtır.

İmgeye bakarken okuyucu, zihninde bir mesaj oluşturur ve yazarın sunmuş olduğu metni okurken ne beklemesi gerektiğini tahmin eder. Okuyucu belki imgeden anladığının onaylandığını görecektir ya da belki bazı unsurların yapılarının çöküşünü deneyimleyecektir. İmgeler okuyucunun zihninde yer alan bir yazar ve okuyucu arası diyalog oluşturmaya yardım eder. İmge ve metnin birleşimi aktif okuyucuyu - ve düşünürü destekler.

İmgeleri okumak sözde bilgi toplumlarında anahtar bir beceridir ve öğrencilerin bu beceri konusunda eğitilmeleri gerekir. Bu nedenle öğrencinin bu bulmacayı öğrencileriyle paylaşmasını tavsiye ediyoruz. Resmi açıklamak ya öğretmene ya da öğrencilere düşen bir görevdir. Öğretmen bunu, bu rehberin önerdiği program olarak ya da belki okul yılının sonunda bir özet olarak öğrencilerine sunmak için kullanabilir. Öğrenciler bulmacayı dokuz parçaya bölüp daha sonra zihinlerinde ortaya çıkan gerçek programa göre tekrar birleştirebilirler. Kendi kişisel birleşimlerini ve bulmacanın parçalarının bağlantıları ve yerlerine geçtikleri kavramları paylaşarak öğrenciler kendi öğrenme ve anlama yollarının farkına varacaklardır. Kavramsal öğrenme düzeyinde bu deneyimi yansıtarak, düşünce ve ifade özgürlüğünün yalnızca demokratik karar alma değil, aynı zamanda okuma ve anlamamanın da koşulları olduğunu da anlayabilirler.

Bölüm 1

Birey ve Toplum

Ünite 1

**Stereotipler ve önyargılar. Kimlik nedir?
Başkalarını nasıl algılıyorum, onlar beni nasıl
görüyor?**

Ünite 2

Eşitlik. Sen benden daha mı eşitsin?

Ünite 3

Çeşitlilik ve çoğulculuk. İnsanlar nasıl birlikte barış içinde yaşayabilir?

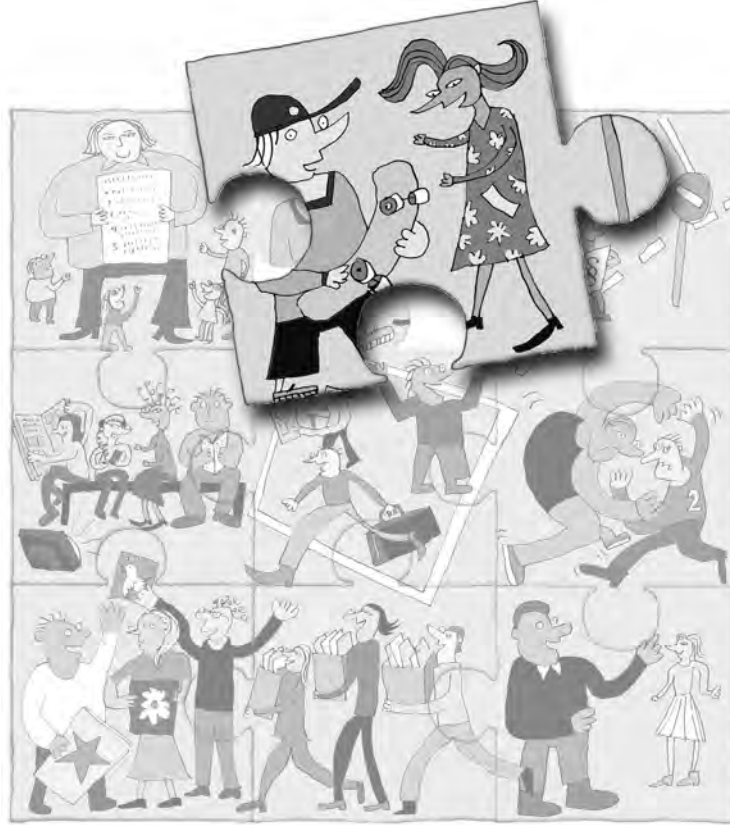
Ünite 4

Çatışma. Anlaşamadığımızda ne yapmalı?

ÜNİTE 1

Stereotipler ve önyargılar

Kimlik nedir?
Başkalarını nasıl algılıyorum,
onlar beni nasıl görüyor?

1.1. Başkaları kişiyi nasıl görür...

Bir kişi için düşünülenden daha fazlası vardır

1.2. Kişi nasıl farklı tarif edilebilir...

Kişiyle ilgili nasıl daha iyi bir resim elde edilebilir

1.3. Stereotipler ve önyargılar

Diğer insanlar, gruplar ve ülkeler hakkındaki düşüncelerimiz

1.4. Hakkımdaki stereotipler!

Kendimi nasıl görüyorum – başkaları beni nasıl görüyor?

ÜNİTE 1: Stereotipler ve önyargılar

Kimlik nedir? Başkalarını nasıl algılıyorum, Onlar beni nasıl görüyor?

Gerçekten ben kimim? Öğrenciler her gün, çok çeşitli değerler ve birlikte yaşamının yollarını tecrübe ederler. Kendi pozisyonlarını bulmak için, tercih yapma yeteneğini geliştirmeleri gerekir. Ne yapabilirim, ne yapmamalıyım? Doğru ve yanlış nedir? Çocuklar ve ergenlik çağındakiler kısa sürede bu soruların kolay cevaplanmadığını fark ederler. Bir durumda doğru olan, bir başka durumda yanlış olabilir. Nasıl karar vermeliyim? Ne tür kılavuz ilkelerim var?

Bireysel rehberliğin iki önemli aracı ülkenin anayasası ve bu anayasanın insan haklarına yaklaşımıdır. Bunlar, toplumdaki değerlerin çokluğunu gösteren iki referans noktasıdır. Her bireye karşılıklı hoşgörü ve sorumluluk temelinde kendi kişiliğini geliştirme imkânı sunan ve böylece hem içerisinde yaşadığı topluma hem de tüm insanlığa fayda sağlayan en önemli ilke, kişisel özgürlüktür. Görüş ve fikirlerimizde çok farklı olabilsek de anlaşmazlıklarımızı nasıl barış içerisinde tartışacağımıza dair kurallarda anlaşmaya varmışızdır.

Çocuklar ve ergenlik çağındakiler bilmelidirler ki yetişkinler de karşılaştıkları zorluklar ve taleplerle boğuşurlar. Öğretmenlerin mutlak gerçeğin anahtarını ellerinde tutmadıklarının, hatalar yapıp bu hatalardan ders almaya çalıştıklarının da farkına varmalıdırlar.

Bu eğitici ünite, kişinin kimliğinin gelişmesi ve insanların ve grupların kendilerini ve diğerlerini nasıl algıladıklarına dair bazı soruları ele alır. Öğrenciler, kimliklerinin hem kendileri hem de başkalarıyla olan etkileşimleri tarafından tanımlandığını anlamalıdırlar. Kimlik, hem bireylerin arasındaki farklılıklara hem de bir aile veya arkadaş grubuna ait olma ve onlar tarafından korunma ihtiyacına dikkat çekilerek tanımlanır. Genç insanlar kişisel duygu ve ihtiyaçlarını, kişisel gelişimlerini ve gelecekle ilgili dileklerini keşfederlerse kendilerini daha iyi anlayacaklardır. Farklı davranış biçimlerini denemeli ve böylece başkalarıyla olan etkileşim repertuarlarını genişletmeleri gerekir. Bunu da eğer sosyal etkileşim durumlarına yapıcı şekilde katkıda bulunurlarsa öğreneceklerdir.

Ülkemizin sosyal ve siyasi tarihinin bugünkü yaşantımız üzerinde güçlü bir etkisi vardır. Öğrenciler günlük konular hakkında düzenli olarak bilgi toplayarak ve onları tartışarak, kişisel görüşlerini oluşturup başkalarının görüşlerini dinleyerek bu etkinin farkına varmalıdırlar. Kamuoyunun birer parçası olan görüşler, önyargılar ve stereotiplere dikkat etmelidirler. Kişinin bu sinsi etki biçimleriyle mücadele edebilmesi için onların farkında olması ve kendi tercihlerini ciddi şekilde yansıtması ve gerektiğinde onları değiştirebilmesi gerekir.

Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi

Bu dersler dizisi boyunca öğrenciler:

- stereotipleme ve önyargıların nasıl üretildiği kavramlarıyla tanıştıracak;
- bireylere ve gruplara sürekli olarak belirli nitelikler yüklediğimizi fark edecek;
- bu yüklemenin bize günlük hayatımızın karmaşıklığıyla başa çıkmakta yardımcı olduğunu anlayacak;
- bu yüklemenin zararlı ve adaletsiz olabileceğini fark edecek;
- yüklemenin bireysel ve grup kimliklerinin oluşumunu desteklediğini öğrenecek;
- kimliğin karmaşık bir şey olduğunu ve bunun her insanın farklı anlaşılıp tanımlanabileceği ve böyle olması gerektiği anlamına geldiğini öğrenecektir.

ÜNİTE 1: Stereotipler ve önyargılar**Kimlik nedir? Başkalarını nasıl algıladım, onlar beni nasıl görür?**

Ders başlığı	Öğrenme amaçları	Öğrencilerin görevleri	Kaynaklar	Yöntem
Ders 1: Başkaları kişiyi nasıl görür	Öğrenciler görüşlerin karmaşıklığını tecrübe eder ve kendi tercihlerini yaparlar.	Öğrenciler belirli rollere atanırlar ve kendi görüşlerini oluştururlar. Bakış açılarını nasıl değiştireceklerini öğrenirler.	Rol tanımları, Öğrenci çalışma kağıdı 1.1 (gruplar 1-3), boş büyük kağıtlar, keçeli kalemler.	Grup çalışması
Ders 2: Kişi nasıl farklı tarif edilebilir	Öğrenciler farklı tanımlamaların tek ve aynı kimliğe ait olduğunu fark ederler.	Öğrenciler sahneleri prova eder ve oynarlar ve yazılı çalışmalarını sunarlar. İzledikleri sahneleri tartışırar.	Birinci dersin sonuçları ikinci dersin ama malzemesi olur. Öğrenciler onların katılım ve girdileri olmadan ünitenin devam ettirilemeyeceğini anlarlar.	Canlandırma, sunumlar ve rehberli genel tartışma
Ders 3: Stereotipler ve önyargılar	Öğrenciler stereotiplerin ve önyargıların nasıl birbirlerine bağlandıklarını ve bireylerin, grupların ve ülkelerin bütünüün basitleştirilmiş ancak adaletsiz izlenimlerine nasıl yol açabildiklerini anlar.	Öğrenciler başkalarıyla ilgili görüşleri hakkında düşünürler ve onları gruplar içerisinde tartışırar.	Boş kâğıtlar ve keçeli kalemler.	Grup çalışması, genel tartışma
Ders 4: Hakkımdaki önyargılar!	Öğrenciler başkaları tarafından nasıl algılandıklarının farkına varır ve bunu kabullenmeyi öğrenir. Başkalarının kimliklerini nasıl algılayıp tepki verdiklerini daha iyi anlarlar.	Öğrenciler kendilerini ve birbirlerini tarif ederler ve sonuçlarını karşılaştırırar.	Öğrenci çalışma kağıdı 1.2.	Çiftli çalışma, genel tartışma

Ders 1

Başkaları kişiyi nasıl görür

Bir kişi için düşünülenen daha fazlası vardır

Öğrenme amacı	Öğrenciler görüşlerin karmaşıklığını deneyimleyecek ve kendi tercihlerini yapacaktır.
Öğrencilerin görevleri	Öğrencilere belirli roller verilir ve görüşlerini oluştururlar. Bakış açısının nasıl değiştirildiğini öğrenirler.
Kaynaklar	Rol tanımları, öğrenci çalışma materyalleri 1.1 (1-3 gruplar), büyük kağıt tabakaları, keçeli kalemler.
Yöntem	Grup çalışması.

Ders

Öğrenciler üç gruba ayrılır ve öğrenci çalışma kağıdı 1.1 (farklı gruplar için üç farklı versiyon), geniş boş bir kağıt ve keçeli kalem alırlar. (Büyük sınıflarda daha fazla grup oluşturulabilir ve öğretmen canlandırılacak daha fazla sahne verir veya aynı ödev farklı gruplara verilir. İkincisi nasıl farklı tanımlamalar ve anlayış farkı olabileceğini göstereceğinden ilginç bir senaryo olabilir.) Öğretmen daha sonra taşınan ve yeni çevresini keşfeden çocuğun hikâyesini anlatır. Sınıfa çocuğun günlüğünden bahseder ancak, her grup metnin sadece bir parçasını aldığından sınıfa yüksek sesle okumaz.

Öğretmenler için arka plan bilgi

Metnin tamamı şu şekilde devam eder:

“Bugün yeni sınıftaki ilk günüm. Ailem buraya başka bir bölgeden taşındı ve hala yabancı olduğumu hissediyorum. Sevgili günlük, son birkaç gün içerisinde başıma çok şey geldi. Sana bazılarını anlatacağım.

Artık nehir kenarında bir dairede yaşıyoruz. Benim sınıftaki çocuklardan biri de birkaç kapı ötemizde yaşıyor. Daha üçüncü günde gelip benden onunla balığa gitmemi istedi. Hayır dedim, çünkü oltam hala kutulardan birinin içinde duruyor.

Okul binamızın önünde büyük bir futbol sahası var. Buna çok sevindim çünkü futbol oynamaktan hoşlanırım. O yüzden topumu yanımda getirdim ve antrenmana başlamak istedim. Daha bir iki gol atmıştım ki okul bekçisi beni durdurdu. Kızgındı ve bana okuyup okuyamadığımı sordu. Yağmurdan sonra sahanın kapalı olduğunu söyleyen levhayı görmemişim. O kadar şok olmuştum ki bir tek kelime bile etmeden eve döndüm.

Üst katımızdaki dairede yaşlı bir adam yaşıyor. Onunla dün eve geldiğimde elinde alışveriş torbalarıyla birlikte ön kapıda karşılaştım. Yiyecek dolu bir çanta taşıyordu ve nefes nefeseydi. Haline üzüldüm. Yardım edebilir miyim diye sordum ve çantasını kapısına kadar taşıdım.

Gruplar için çalışma materyallerinin üç versiyonu da günlüğün farklı bölümlerini içerir. Grupların algısı aldıkları bilgiye bağlı olarak değişecektir. Bu nedenle her grup çocuğun kimliğinin yalnızca bir bölümünü görüp bu görünümü canlandırma kısmında yansıtacaktır. Ödevlerde istendiği üzere gruplar önce sıfat kümelerini sunarlar. Her gruptan birer üye, bir sonraki dersin sunumu için geniş sayfaldaki grup tartışma sonuçlarını toplar.

Şimdi her grup kendi yorumlarını temsil eden kısa bir canlandırmaya karar verir. Bu canlandırmalar öncelikle sınıfta açıklanmalı ve tartışılmalı, daha sonra prova edilmelidir. Bu, sınıfın farklı köşelerinde ya da belki okul binasının konferans salonunda, dışarıdaki binalarda veya eğer hava elverişliyse oyun alanında yapılabilir. Canlandırma ilk başlarda biraz zaman alsa da, harcanan çabaya değecektir. Birçok öğrenci için kelimelerle ifade etmesi çoğunlukla zor olan ne varsa, artık basitçe ve açıkça ortaya konabilir.

Bu derste öğrencilerin amacı posterler üzerine sıfatların listesini yazmak ve sahneyi prova etmektir.

Dersin sonunda öğretmen posterleri toplar (bir sonraki dersin başında tekrar dağıtacaktır) ve kısaca bilgi alır. Olumlu geri bildirim verir ve sonraki dersin konusuna bakar.

Ders 2

Kişi nasıl farklı tarif edilebilir...

Kişiyle ilgili nasıl daha iyi bir resim elde edilebilir

Öğrenim amacı	Öğrenciler farklı tanımlamaların tek ve aynı kimliğe ait olduğunu fark ederler.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler sahneleri prova eder ve oynarlar ve yazılı çalışmalarını sunarlar. İzledikleri sahneleri tartışır.
Kaynaklar	Birinci dersin sonuçları (provalı canlandırma ve posterlerdeki sıfatlar listesi) ikinci dersin ama malzemesi olur. Öğrenciler onların katılım ve girdileri olmadan ünitenin devam ettirilemeyeceğini anlarlar.
Yöntem	Canlandırma, sunumlar ve rehberli genel tartışma

Ders

Bölüm 1

Öğretmen dersin işleyişini açıklar. Gruplara sahnelerini prova etmeleri için beş dakika daha verir. Daha sonra sahneler sunulur.

İlk olarak, bir grup üyesi günlükten bir girişi ilk derste kullanılan posteri kullanarak sınıfa okur. Daha sonra grup sahneyi canlandırır. Tüm sahnelerin kesintisiz olarak sunulması tavsiye edilir. Eğer birden fazla grup aynı günlük girişini almışsa, bu sahneleri artarda, küçük değişiklikler yaparak canlandırmalıdır.

Gruplar bitirdikten sonra, öğretmen olumlu geribildirim verir ve tekrar sahnelerin bu diziliminin amacını özetler. Eğer sınıf bu öğretim biçimine alışkınsa, öğrenciler bir sonraki adıma geçebilir. Değilse, öğrencilere biçim ve içerik yönleri bakımından değerlendirmek ve bunu, sahnelerin dizilişine yansıtma için bir fırsat verilmesi tavsiye edilir.

Öğretmenin canlandırma üzerine düşünmeye nasıl teşvik ettiğine dair bazı örnekler şunlardır:

- Grup olarak deneyimimiz neydi?
- Kendimle ilgili yeni bir şey keşfettim mi?
- Karakterleri oldukları gibi göstermeyi nasıl başardık?

Bölüm 2

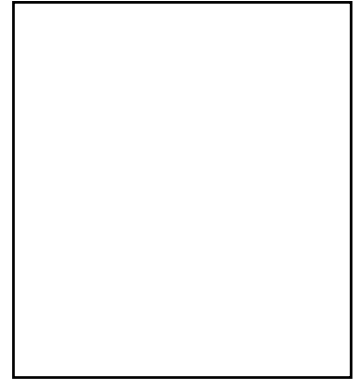
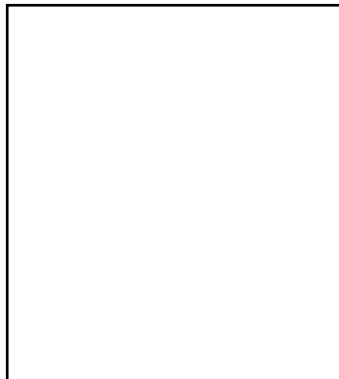
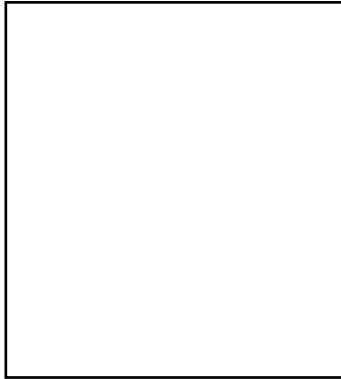
Dersin ikinci bölümünde, öğrenciler sandalyelerini tahtanın çevresinde iki yarım daire oluşturacak şekilde sıralarlar. Daha sonra öğretmen posterleri tahtanın üzerinde yan yana dizer. Öğrenciler sunumun nasıl ilerlediğini izler:

Bu, başkalarının onu nasıl gördüğüdür:

Sınıf arkadaşları

Öğretmenler

Komşular

Devam tartışmasında öğrenciler, bir şahıs için farklı insanlar veya gruplar tarafından farklı şekilde görülmenin son derece normal olduğunu anlamadılar. Bakış açılarını tanımlarken "doğru" ve "yanlış" gibi kategoriler kullanamayacaklarının farkına varmalıydılar. Aslında, çocuğa adil davranabilmek adına, onu tanımlamak için sadece bir bakış açısına izin vermek yanlış olacaktır.

Sınıfta eleştirel düşünceyi desteklemek üzere öğretmen için olası hatırlatmalar:

- Farklı tanımlar görünce biraz kafam karışıyor.
- Peki şimdi gerçek nedir?
- Aslında Max kimdir?

Öğretmen birkaç öğrenci el kaldırana kadar bekler ve daha sonra değişik cevaplar vermelerine izin verir. Bu cevapları kara tahtaya veya tercihen kâğıtlı sunum tahtasında liste halinde not eder:

Çocuk hakkında ne söyleyebiliriz?

- Onu uygun şekilde nasıl tarif edebiliriz?
- İfade 1
- İfade 2
- İfade 3
- İfade 4
- İfade 5

Dersin sonunda öğretmen ilk iki ders sırasında öğrenciler tarafından kazanılan anlayışlar özetler. Daha sonraki derslerde sunulmak üzere bu noktaları üzerine not olarak yazabileceğiniz bir kâğıtlı sunum tahtası bulunmasında fayda vardır. Aşağıdaki noktalar yararlı olabilir:

Kimlik

- Bir insanın kimliğinin farklı yönleri vardır.
- Çoğu zaman diğer insanlar (komşular, arkadaşlar, öğretmenler, yabancılar) aynı kişiyle ilgili farklı görüşlere sahip olabilirler.
- Eğer o kişiyle ilgili daha fazla şey bilmek istiyorsak, değişik görüşleri dinlemeliyiz.
- ...
- ...

Dersin sonunda öğretmen, öğrencilerinden geri bildirim ister, öğrencilerin yorumları üzerine yorum yapmamaya özen gösterir.

Bunun yapılabileceği farklı yollar vardır. Tüm sınıfa birden sormak, her zaman en iyi çözüm değildir, genellikle, birkaç aynı öğrenci cevap verecektir ve geribildirim belirsiz kalacaktır. Bu nedenle burada, dart tahtası modeli tavsiye edilmektedir. Bu her öğrencinin kendi cevabını belirtmesine olanak tanıyan hızlı bir geri bildirim alma yöntemidir. Ek bölüm, bu geri bildirim şekliyle ilgili ayrıntılı bir tanım vermektedir.

Öğretmen daha sonra öğrencilerin birey olarak şahıslara değil toplum içerisindeki gruplara ve ülkelerin bütününe bakacakları sonraki iki dersin bir ön izlemesini verir.

Ders 3**Stereotipler ve önyargılar****Diğer insanlar, gruplar ve ülkeler hakkındaki fikirlerimiz**

Öğrenim amacı	Öğrenciler stereotiplerin ve önyargıların nasıl birbirleriyle bağlantılı olduğunu ve bireyler, insan toplulukları ve ülkelerin bütününe yönelik basitleştirilmiş ancak adil olmayan görüşlere nasıl yol açabildiklerini anlarlar.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler diğerleri hakkındaki görüşlerini düşünür ve onları gruplar içinde tartışır.
Kaynaklar	Boş kâğıtlar ve keçeli kalemler.
Yöntem	Grup çalışması, genel tartışma.

Anahtar terimler

Stereotipler: Bunlar grupların kendileri ya da diğer gruplar hakkındaki görüşleridir.

Önyargılar: Bunlar, sosyal gruplar (çoğunlukla azınlıklar) veya belirli insanlar (çoğunlukla azınlık gruplarından) hakkındaki duygusallıkla yüklenmiş görüşlerdir.

Ders

Bu dersin amacı öğrencilere başkalarının bireysel düzeyde nasıl görüldüğüne dair anlayışlarını daha genel bir düzeye yani, daha geniş gruplar, dinsel toplumlar, etnik gruplar veya ülkeler nasıl yargılanırsa taşıma imkânı vermektir.

Öğretmen dersin başında yapmak üzere stereotipler ve önyargılar arasındaki farkı anlatan kısa ve anlaşılır şekilde yapılandırılmış bir konuşma hazırlar.

Öğretmen, öğrenim süreçlerini ve son iki derste edinilen sonuç ve kazanılan anlayışı özetleyerek öğrencilere stereotipler ve önyargılar arasındaki farkı anlamalarında yardımcı olur. Önceki iki derste üzerinde çalışılan çocuğun farklı değerlendirmelerine gönderme yapan öğretmen, iki kavramı tanıtır. Bu değerlendirmeleri stereotipler ve önyargılar olarak sunmaya çalışır (öğretmenler için, bu kısa anahtar konuşma modelini de içeren arka plan malzemesi için bölüm sonuna bakınız). Bir sonraki adımda öğrenciler küçük gruplar oluşturur. Sosyal grupların tanımları üzerinde çalışırlar, örneğin:

- erkekler ve kızlar;
- meslekler;
- etnik gruplar;
- ülkeler;
- kıtalar.

Başkaları hakkındaki kişisel görüşlerini bildirmelerini öğrencilerden istememek önemlidir. Daha ziyade, toplumun, komşuların ya da basının bu ödevde kendilerine verilen gruplar hakkında ne düşünebilecekleri veya söyleyebileceklerini düşünmelidirler.

Öğrenciler dersin başında öğretmenden duyduklarını uygulayarak stereotipler ve önyargılar arasında ayırım yapmayı dener.

Öğretmen tahtada bazı ipuçları verebilir ve öğrenciler de kendi başlarına sonuçların sunumunu liste halinde hazırlar. Deneyimler göstermiştir ki önceden hazırlanmış bir liste öğrencilere daha sonra tartışmada kullanmak üzere fikirlerini not almada yardımcı olacaktır (aşağıdaki örneğe bakınız).

Öğretmenin stereotipler ve önyargılar hakkındaki giriş konuşmasından sonra öğrenciler, yukarıdaki ödev hakkında düşünmek için 15 dakika kadar üç veya dörtlü gruplar halinde çalışır. Öğretmen yukarıdaki örneklerden hangisini vereceğine dair dikkatlice düşünmelidir. Söz konusu ülkenin siyasi durumuna bağlı olarak öğrencilerin kendi deneyimlerine yakın örnekler seçmek mümkün olabilir. Öte yandan, öğretmen ülkede veya toplumda yaşayan etnik gruplardan, yalnızca böyle bir seçim kimseyi incitmeyecek ve kontrolden çıkacak herhangi bir tartışma veya çatışma tetiklenmeyecekse bahsetmelidir.

Grupların tartışma sonuçları herkesin katılacağı bir toplantı şeklinde sunulmalıdır. Her grup, aşağıda belirtilenlerdeki gibi kriter örneklerini takip ederek grubun sonuçlarını sunacak bir sözcü tespit eder:

- ülkemiz, grubumuz, etnik kimliğimiz, mesleğimiz;
- grup tarafından ortaya konan stereotipler;
- grup tarafından ortaya konan önyargılar;
- grupların neden bu tür görüşleri olduğuna ilişkin tahminlerimiz;
- olası görüş farklılıklarını da içeren görüşlerimiz.

Öğretmen, her grubun sonuçlarını (notlar şeklinde) büyük boy kâğıtlara kaydederek öğrencilere yardımcı olacaktır.

Öğrencileri desteklemek için sonuçların nasıl kaydedileceğine dair örnek:

Grup	Ülke/meslek/grup	Stereotipler	Önyargılar	Yorumlar
1				
2				
3				
4				
5				

Son olarak, öğretmen sürece ve sonuçlarına değinerek dersi özetler ve daha sonraki adımlarla ilgili olarak sınıfı bilgilendirir.

Ders 4

Kimlik: Benimle ilgili stereotipler!

Kendimi nasıl görüyorum – diğerleri beni nasıl görüyor?

Öğrenim amaçları	Öğrenciler başkaları tarafından nasıl algılandıklarının farkına varır ve bunu kabul etmeyi öğrenir. Başkalarının, kendi kimliklerini nasıl gördüklerini ve nasıl tepki verdiklerini daha iyi anlarlar.. Kendi kimliklerinin başkaları üzerindeki etkilerini keşfederler.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler kendilerini ve birbirlerini tarif eder ve sonuçları karşılaştırır.
Kaynaklar	Öğrenci çalışma kağıdı 1.2.
Yöntem	Çiftler halinde çalışma. Genel tartışma

Ders

Öğretmen önceki iki dersin sonuçlarını özetleyip bugünkü dersin programını açıklayarak derse başlar.

Daha sonra öğretmen öğrencilere bireyi inceleyerek başlayıp (çocuğun kişisel durumu) sonrasında meslekler, etnik gruplar ve ülkelerin bütünü gibi daha geniş grupların nasıl değerlendirildiği üzerinde çalışmaya geçtiklerini hatırlatır. Şimdi tekrar birey üzerinde yoğunlaşacaklardır ama bu defa öğrencilerin kendileri -sınıftaki herkes- odak noktası olacaktır. Şu soru üzerinde yoğunlaşacaklardır:

Ben kimim?	
Kendimi nasıl tarif ederdim?	kendini algılama
Sınıftaki bir öğrenci beni nasıl tarif ederdi?	başkaları tarafından algılanma

Öğretmen derse girişini bu tabloyu tahtaya veya kâğıtlı sunum tahtası üzerine çizerek destekler. Aynı zamanda öğrencilerden, son iki derste kendilerini algılama ve başkaları tarafından algılanma arasındaki farkla ilgili öğrendiklerini tekrarlamalarını da isteyebilir. Buna ek ya da alternatif olarak, stereotip ve önyargı kavramlarını tekrarlayabilir.

Şimdi öğretmen öğrencilerin yaptıkları Max'ın tanımlarının olduğu çalışma materyallerini toplar. Bunlar öğrencilere insanlarla ilgili mümkün olduğunca çok vasıf ve nitelik düşünmelerinde yardımcı olmalıdır. Öğrencilere bir kişiyi tanımlamada kullanılabilecek mümkün olduğu kadar sıfat listeleme ödevi verilmiştir. Öğretmen bu noktada mutlaka bazı fikirler ve öneriler sunmalıdır. Örneğin, öğrenciler tanımlayıcı sıfatlara anlam ve odak veren kategorilerle yönlendirilebilir. Bu kategoriler aşağıdakileri kapsayabilir:

İnsanları,

- moralleri iyiye,
- moralleri bozursa hatta öfkeliyse,
- iyi arkadaşlar,
- görüşlerini tarif etmek istersek
- onları öğrenci olarak tarif etmek istersek
- ... nasıl tanımlardınız?

Öncül öğretim durumunda birkaç öğrenciden bazı fikirler vermelerini istemek yerine tüm sınıf katılmalıdır. Bu da öğrencilerin çeşitli fikirler üretmek üzere tek başlarına çalıştıkları aşağıdaki çalışmayla⁵ elde edilebilir. Sınıfın köşelerinde veya ayrı masalarda büyük kâğıtlar asılmış veya konmuş olmalıdır. Bu kâğıtlarda, başlık olarak farklı anahtar kelimeler veya kategoriler verilmiştir. Öğrenciler odada sessizce dolaşarak posterler üzerine fikirlerini yazarlar (ideal olarak her posterle birlikte verilen keçeli kalemle). Diğer öğrencilerin yazdıklarını okurken, öğrenciler birbirlerini tekrar etmemelidirler ancak, yorumlarla ve yeni fikirlerle cevap verebilirler.

5. Burada tavsiye edilen alıştırma "Sessizlik Duvarı"nın bir varyasyonudur (bakınız DVE/İHE Cilt VI, DVE/İHE'de Yeni Fikirler Geliştirmek).

Bu tür bir alıştırmanın sonucu şöyle görünebilir:

İyi bir ruh halinde olan kişi nasıldır?

- neşeli
- şakacı
- rahat
- konuşkan
- şarkı söyleyen
- sevimli
- ...
- ...

Bu alıştırmanın amacı, öğrencilere bir sonraki adımda çalışmalarını için fikir vermek olduğundan, genel tartışmanın tekrarlanması gerekli değildir. Bu aşamada öğretmen hangi öğrencilerin çift olarak beraber çalışacağına önceden karar vermiş olmalıdır. Öğrencilerin ele alacakları konu hassas bir konu olduğundan, bu önemlidir. Bu nedenle öğretmen, birbirlerinden hoşlanmayan öğrencileri bir araya getirmekten kaçınmalı ve kimsenin duygularının incinmeyeceğine emin olmalıdır.

Takımlara aşağıdaki ödev verilir:

Şimdi kendinizi ve birbirinizi nasıl algıladığınızı öğreneceksiniz. Bunu şu şekilde yapın:

- İlk önce kendi kendinize çalışın..
- Sınıftaki posterlerde bulunan tanımlamalara bakın ve içlerinden size göre sizi en iyi anlatan kelimeleri seçin. Onları çalışma kâğıdının üzerine yazın.
- Posterlerde bulamadığınız, belirli durumlardaki tanımlama ve niteliklerinizi ekleyin. Onları çalışma kâğıdının üzerine yazın.
- Daha sonra aynı şekilde partnerinizi tarif edin.
- Her ikiniz de bitirdiğinizde sonuçları paylaşın. Hangi tanım ve kararların uyup hangilerinin birbiriyle çatıştığını görmek ilginç olacaktır. Duygu ve düşüncelerinizi ifade edin:
 - Beni ne şaşırtır?
 - Beni ne mutlu eder?
 - Beni ne rahatsız eder?
 - Beni ne incitir?
 - Kararınızı birkaç örnekle destekleyebilir misiniz?
 - Hangi tanımlamalar (olumlu veya olumsuz) stereotiplerdir?

Öğretmen dersin sonunda (devamlılık mümkün olsa da bu, ünitenin de sonudur), ya son bir genel bilgi alma düzenlemeye, ya da geçen dört ders süresindeki öğrenme sürecinin özetini yapmaya karar vermelidir. Öğretmen hangi yöntemi seçerse seçsin, bu ünite boyunca sınıftaki çalışma atmosferinin gelişme kaydettiğini görecektir.

Öğrenciler birbirleriyle daha yakın ilişkiler kuracaklar ve ilginç keşiflerde bulunarak bunları birbirleriyle paylaşacaklardır. Artık,

- stereotipler ve önyargılar,
- kendini algılama ve başkaları tarafından algılanma arasında ayırım yapabilirler.

Kendilerine günlük hayatlarında, hem sınıfta hem de tüm okulda faydalı olacak sosyal yetkinliklerini geliştirme konusunda ilerleme kaydetmişlerdir. Öğrenciler sıklıkla bu dört derste konu edilen temalarla karşılaşacak, böylece öğrendiklerini pekiştireceklerdir.

Öğrenci çalışma kağıdı 1.1

(1.Grup)
Canlandırma

Grubunuzdan günlükten kısa bir girişi ve grubunuzun görevini yüksek sesle okuyacak bir temsilci seçin.

Grubunuzun bir başka üyesini sonuçlarınızı not etmek ve sınıfa sunmak üzere görevlendirin.

Max'in günlüğünden giriş:

“Bugün yeni sınıftaki ilk günüm. Ailem buraya başka bir bölgeden taşındı ve hala yabancı olduğumu hissediyorum. Sevgili günlük, son birkaç gün içerisinde başıma çok şey geldi. Sana bazılarını anlatacağım.

Artık nehir kenarında bir dairede yaşıyoruz. Benim sınıftaki çocuklardan biri de birkaç kapı ötemizde yaşıyor. Daha üçüncü günde gelip benden onunla balığa gitmemi istedi. Hayır dedim, çünkü oltam hala kutulardan birinin içinde duruyor.”

Ödevler:

1. Max'in sınıf arkadaşlarının onu tanımlamak için kullanabileceğini düşündüğünüz sıfatların listesini çıkartın (grubunuz içerisinde beyin fırtınası).
2. Max'in sınıfından bir öğrencinin diğer öğrencilere onun hakkında ne söyleyeceğini düşünüyorsunuz? Sınıfta canlandırabileceğiniz kısa bir sahne üzerinde çalışın.

Öğrenci çalışma kağıdı 1.1

(2.Grup)
Canlandırma

Grubunuzdan günlükten kısa bir girişi ve grubunuzun görevini yüksek sesle okuyacak bir temsilci seçin.

Grubunuzun bir başka üyesini sonuçlarınızı not etmek ve sınıfa sunmak üzere görevlendirin.

Max'in günlüğünden giriş:

“Okul binamızın önünde büyük bir futbol sahası var. Buna çok sevindim çünkü futbol oynamaktan hoşlanırım. O yüzden topumu yanımda getirdim ve antrenmana başlamak istedim. Daha bir iki gol atmıştım ki okul bekçisi beni durdurdu. Kızgındı ve bana okuyup okuyamadığımı sordu. Yağmurdan sonra sahanın kapalı olduğunu söyleyen levhayı görmemişim. O kadar şok olmuştum ki bir tek kelime bile etmeden eve döndüm.”

Ödevler:

1. Max'in sınıf arkadaşlarının onu tanımlamak için kullanabileceğini düşündüğünüz sıfatların listesini çıkartın (grubunuz içerisinde beyin fırtınası).
2. Max'in sınıfından bir öğrencinin diğer öğrencilere onun hakkında ne söyleyeceğini düşünüyorsunuz? Sınıfta canlandırabileceğiniz kısa bir sahne üzerinde çalışın.

Öğrenci çalışma kağıdı 1.1

(3. Grup)
Canlandırma

Grubunuzdan günlükten kısa bir girişi ve grubunuzun görevini yüksek sesle okuyacak bir temsilci seçin.

Grubunuzun bir başka üyesini sonuçlarınızı not etmek ve sınıfa sunmak üzere görevlendirin.

Max'in günlüğünden giriş:

"Bugün yeni sınıftaki ilk günüm. Ailem buraya başka bir bölgeden taşındı ve hala yabancı olduğumu hissediyorum. Sevgili günlük, son birkaç gün içerisinde başıma çok şey geldi. Sana bazılarını anlatacağım.

Üst katımızdaki dairede yaşlı bir adam yaşıyor. Onunla dün eve geldiğimde elinde alışveriş torbalarıyla birlikte ön kapıda karşılaştım. Yiyecek dolu bir çanta taşıyordu ve nefes nefeseydi. Haline üzüldüm. Yardım edebilir miyim diye sordum ve çantasını kapısına kadar taşıdım."

Ödevler:

1. Max'in sınıf arkadaşlarının onu tanımlamak için kullanabileceğini düşündüğünüz sıfatların listesini çıkartın (grubunuz içerisinde beyin fırtınası).
2. Max'in sınıfından bir öğrencinin diğer öğrencilere onun hakkında ne söyleyeceğini düşünüyorsunuz? Sınıfta canlandırabileceğiniz kısa bir sahne üzerinde çalışın.

Öğretmenler için arka plan malzeme

Stereotipler ve önyargılar

Stereotip nedir?

İnsanlar sıklıkla kültürleri, dini inanışları, kökenleri veya derilerinin rengi, beden yapıları, saç şekilleri ya da kıyafetleri gibi dış özelliklerine bağlı olarak bir grubun üyeleri olarak tanımlanırlar.

Grupların bu tanımı çoğunlukla insanlara, belli gruplarla belirli görüntülerin ilişkilendirilmesi adına, belirli nitelikler atamayla birlikte yapılır. Eğer bu görüntüler artık gerçeği yansıtmayacak ölçüde abartılı bir noktaya getirilmişlerse bunlara stereotipler diyoruz.

Stereotipler kitaplarda (hatta okul kitaplarında), çizgi romanlarda, reklamlar veya filmlerde de bulunabilir. Bu tür stereotiplere neredeyse kesinlikle kendiniz de karşılaşmışsınızdır. Örneğin, palmye dallarından yapılmış etekler giye, kalın dudaklı, burunlarında küçük kemikler takılı Afrikalı kadınların görüntüsünü düşünün.

Stereotipten önyargıya

Eğer bir şahıs veya grup, bir şahıs veya bireylerden oluşan bir grup olarak değil, sadece stereotiplere dayanarak yargılanıyorsa, önyargıyla karşı karşıyayız demektir. Şahıs veya grup hakkında onları gerçekten tanımadan bir fikir oluşturulmuştur. Bu tür görüş ve fikirlerin çoğunlukla gerçekle ilgileri yoktur ve yine çoğunlukla olumsuz ve düşmancadırlar.

“Pozitif” stereotipler

Ancak, olumlu stereotipler de vardır. Örneğin eğer biri size bütün siyahî insanların hızlı koşucular olduklarını söylerse, buna pozitif stereotip diyebiliriz. "İyi ama bunun nesi yanlış?" diye düşünebilirsiniz. Ancak bu durumda da yine insanlar yanlış bir şekilde aynı kefeye konuluyor. Bir düşünün: Gerçekten bütün siyahî insanların hızlı koşabildikleri doğru mu?

Stereotipler neye yarar?

Önyargılar dünyayı daha basit ve daha az karmaşık hale getiriyormuş gibi görünür. İnsanlar garip görünen başka insanlarla karşılaştıklarında bu çoğunlukla onlara huzursuzluk hissi verir. Bu gibi durumlarda, önyargılar insanların huzursuzluklarını gizlemelerine izin verir– başkası/başkaları hakkında her şeyi biliyormuş gibi davranabilirim ve hiç soru sormama gerek kalmaz. Ancak sonuç olarak, daha en başından anlamlı bir karşılaşma ve gerçek bir anlayış imkânsız hale gelir.

Önyargıların etkisi nedir?

Önyargılar saldırgandır. Öncelikle, bazı kimselere adil davranmamakta kullanılırlar. Önyargılar insanları kim olduklarını ve neler başarabileceklerini gösterme fırsatından mahrum eder. Örneğin, bir işveren başvuruda bulunan Türklere, "onlar"ın sürekli işe geç geldiklerini duyduğu için iş vermeyebilir. Bazı insanlar bu olumsuz düşüncelerini onaylayabilecek hiç kimseyi tanımasalar da önyargılara ve popülist fikirlere sıkıca sarılacaklardır.

Önyargılara karşı ne yapabiliriz?

Önyargılar zor ölü ve bu yüzden onlarla uğraşmak güçtür. Ancak umudu yitirmeye gerek yoktur: hiç kimse önyargılarla doğmamıştır. Onlar öğrenilmişlerdir ve bu yüzden silinebilirler. Bir kişiyi yargılamadan önce ona, tartışma konusu olan her ne yaptıysa neden yaptığını sorun. Unutmayın ki siz de biri sizi dinlemeden yargılanmaktan kesinlikle hoşlanmazdınız.

Öğrenci çalışma kağıdı 1.2

Benlik algısı – başkaları tarafından algılanma

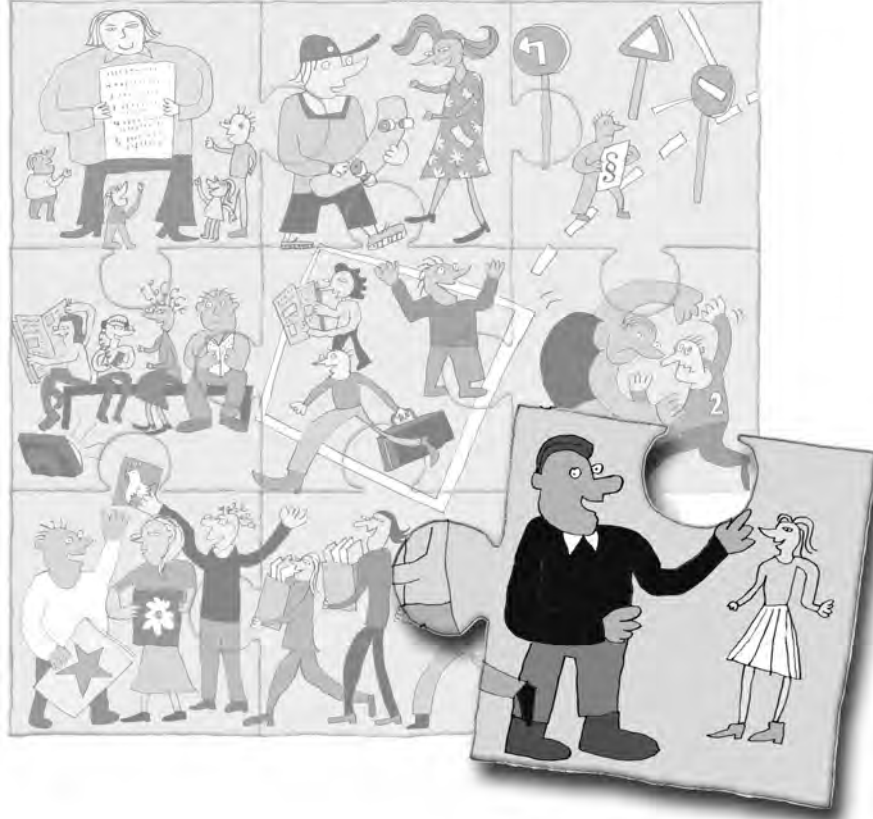
Çiftler halinde çalışma

Tartışma sonrası yorumlar - Görüşlerimizin uyduğu yerler - Görüşlerimizin farklılaştığı yerler - Gözlemler	Kendimi nasıl tanımlarım (kendi benlik algım)	Sınıf arkadaşımı nasıl tanımlarım (Benim tarafımdan yazılan, başkasını algılayışım)	Tartışma sonrası yorumlar - Görüşlerimizin uyduğu yerler - Görüşlerimizin farklılaştığı yerler - Gözlemler

ÜNİTE 2

Eşitlik

Sen benden daha mı eşitsin?

2.1. Farklılıklar ve benzerlikler

Eşit miyim? Farklı mıyım?

2.2. Vesna'nın hikâyesi

Eğer bizim başımıza gelse nasıl tepki verirdik?

2.3. Kadınlar ve erkekler arasında eşitlik

Kadınlara ve erkeklere nasıl davranmalıyız?

2.4. Sosyal adalet

Eşitsizliklerle nasıl başa çıkmalıyız?

ÜNİTE 2: Eşitlik

Sen benden daha mı eşitsin?

Eşitlik kavram olarak, herkesin, yaşı, cinsiyeti, toplumsal cinsiyeti, dini, etnik kökeni, vb, ne olursa olsun aynı haklara sahip olduğunu kabul eder.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin önsözü "İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan haysiyetin ve bunların eşit ve devir kabul etmez haklarının tanınması hususunun, hürriyetin, adaletin ve dünya barışının temeli olmasına" sözleriyle başlar. Vatandaşlık kavramı eşitlik konularından ayrılamaz. Toplumların kendi içlerinde veya aralarında eşitsizliklerin var olması etkin vatandaşlığı engeller. Bu yüzden eşitlik fikri demokratik vatandaşlık eğitiminin tam kalbinde yer alır. Bu nedenle, eşitlik konusuyla ilgilenmeli ve bireyleri ayrımcılığın tüm çeşitlerine karşı harekete geçmede güçlendirmelidir.⁶

Çeşitlilik, hoşgörü fikrinin de ötesine geçip farklılığa duyulan gerçek saygı ve takdiri ifade eder. Çoğulculuk ve çok kültürlülük fikrinin temelidir ve bu nedenle de DVE'nin temel taşıdır. Bu yüzden DVE, algılamaları inceleyecek ve yanlılık ve stereotiplemeye karşı çıkacak fırsatları kapsamalıdır. Aynı zamanda farklılığın yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası topluluklarda övülmesi ve benimsenmesinin güvence altına alınmasını hedeflemelidir.⁷

Dayanışma birçok yönden bireylerin kendi alanları dışında hareket etme, başkalarının haklarını tanıma ve bu hakların savunulması ve artırılması için harekete geçmeye hazır olma kapasiteleri olarak görülebilir. Ayrıca, bireylerin içinde yaşadıkları toplumlarda tam anlamıyla yaşayabilmeleri için gerekli olan bilgi, beceri ve değerleri sağlamada DVE'nin temel hedeflerinden biridir. Daha önce özetlendiği şekilde dayanışma eylemleri etki fikriyle de yakından ilgilidir. Ancak, dayanışma bir davranış dizisi olduğu için daha çok bir düşünce şeklidir.⁸

Önyargı, başka bir kişi veya kişiler hakkında, onları gerçekten tanımadan vardığımız yargılardır. Önyargılar karakter olarak olumlu ya da olumsuz olabilirler. Sosyalleşme sürecimizin bir parçası olarak öğrenilirler ve değiştirilmeleri veya yıkılmaları zordur. Bu yüzden varlıklarından haberdar olmamız önemlidir.

Ayrımcılık doğrudan ya da dolaylı bir şekilde uygulanabilir. Doğrudan ayrımcılık Roman bir başvuru sahibini reddeden bir iş bulma bürosu veya göçmenlere kiralık daire vermeyen konut şirketleri gibi, bir kişi veya gruba karşı ayırım yapma niyeti ile nitelendirilebilir. Dolaylı ayrımcılık, bir politika ya da önlemin etkisi üzerinde yoğunlaşır. Görünüşte tarafsız bir hüküm, ölçüt veya uygulama, bir kişi veya belirli bir azınlığı diğerleri ile karşılaştırıldığında fiili bir dezavantajda bıraktığında meydana çıkar. Örnekler itfaiyeciler için asgari boy zorunluluğundan (erkeklerden çok kadın başvuru sahiplerini devre dışı bırakabilen), uzun eteklileri işe almayan büyük mağazalara veya başörtüsüyle giriş veya katılımı yasaklayan devlet daireleri ya da okul kurallarına kadar uzanabilir. Görünüşte etnik köken veya din bakımından tarafsız olan bu kurallar, uzun etek giyen veya başörtüsü takan belirli azınlıkların ya da dini grupların üyelerinin orantısız biçimde aleyhine olabilir.⁹

"Toplumsal cinsiyet" terimi, kadın ve erkeklerin kendi cinsiyetleri esas alınarak onlara atfedilen, toplumsal olarak yapılandırılmış rolleri ifade eder. Toplumsal cinsiyet rolleri dolayısıyla belirli bir sosyo-ekonomik, siyasal ve kültürel kaynağa dayanır ve ırk, etnik köken, sınıf, cinsel yönelim ve yaş gibi diğer faktörlerden etkilenir. Toplumsal cinsiyet rolleri öğrenilmiştir ve kültürler içi ve arasında büyük çeşitlilik gösterir. Kişinin biyolojik cinsiyetinin aksine toplumsal cinsiyet rolleri değişebilir.¹⁰

6. "Demokratik vatandaşlık eğitimi terimler sözlüğü"nden, Karen O'Shea, Avrupa Konseyi, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

7. Aynı kaynak.

8. Aynı kaynak

9. Aynı kaynak

10. Aynı kaynak

Ekonomik ve sosyal haklar esasen bireyin tam gelişmesi için gerekli koşullar ve yeterli bir yaşam standardının sağlanması ile ilgilidir. Genellikle insan haklarının “ikinci nesli” olarak adlandırılan bu hakların yaptırımı, mevcut kaynaklara bağımlı oldukları düşünüldüğünden, daha zordur. Çalışma hakkı, eğitim hakkı, eğlenme hakkı ve yeterli yaşam standardı hakkı gibi hakları kapsarlar. Bu haklar uluslararası olarak 1966'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kabul edilen Ekonomik ve Sosyal Haklar Sözleşmesi'nde tasarlanmıştır.¹¹

Toplumumuzun sosyal adalet konularını nasıl ele alması gerektiğine gelindiğinde farklı insanlar farklı görüş ve tutumlara sahiptir. Bu görüş ve tutumlar genel olarak üç kategoriye ayrılabilir:

- Darvinciler, bireylerin sorunlarından tamamen kendilerinin sorumlu olduğunu ve bu sorunlarla uğraşırken yalnız bırakılmaları gerektiğini düşünenler. İnsanların daha fazla çabalamak için teşvik edilmeleri gerektiğine inanırlar. Darvinciler sosyal siyaset arenasının dışında kalmaya meyillidirler.
- Sempatizanlar, acı çekenlere sempati duyan ve acılarını dindirmek için bir şeyler yapmak isteyenler. İnsan haklarındansa sosyal ve ekonomik hakları arzulanan siyasi hedefler olarak görürler. Bu genellikle, zorlu sosyal şartlar altında yaşayan insanlara karşı tepeden bakan bir yaklaşımla sonuçlanır.
- Adalet arayanlar çoğunlukla devletin kararlarının bir sonucu olarak insanlara haksız davranıldığından kaygılananlar. İnsanların fakirlik içinde yaşamaya zorlanmamaları için siyasi ve ekonomik sistemleri değiştirmeleri gerektiğine inanırlar.¹²

11. “Demokratik vatandaşlık eğitimi terimler sözlüğü’nden, Karen O’Shea, Avrupa Konseyi, DGIV/EDU/CIT (2003) 29”.

12. “Duties sans Frontières (Sınır Tanımayan Görevler). Human rights and global social justice” (İnsan hakları ve küresel sosyal adalet)’ten alınmıştır, İnsan Hakları Uluslararası Konseyi Politikası..

ÜNİTE 2: Eşitlik

Sen benden daha mı eşitsin?

Ders başlığı	Öğrenme amaçları	Öğrencilerin görevleri	Kaynaklar	Yöntem
Ders 1: Farklılıklar ve benzerlikler	Öğrenciler insanlar arasındaki eşitlik ve farklılıkları açıklayabilirler. Öğrenciler hem eşitlik hem de farklılığı takdir ederler.	Öğrenciler insanlar arasındaki eşitlik ve farklılıkları keşfederler. Öğrenciler farklı olmanın bazı sonuçlarını tartışır.	Bireysel çalışma için defterler veya boş sayfalar ve kalemler. Ek faaliyet isteğe bağlıdır ancak eğer öğretmen bunu yapacaksa gruplara daha büyük kağıtlar ve keçeli kalemler gerekecektir.	Bireysel ve küçük grup çalışması.
Ders 2: Vesna'nın hikâyesi	Öğrenciler toplumdaki önyargı ve ayrımcılığın farkına varırlar. Öğrenciler ayrımcılık mağdurlarının bakış açısını anlayabilirler.	Öğrenciler ayrımcılık olayını tartışır ve kendi ülkelerindeki durumla karşılaştırırlar.	İsteğe bağlı, Öğrenci çalışma kağıdı 2.1 kopyası.	Metin tabanlı grup çalışması.
Ders 3: Kadın erkek arasındaki eşitlik	Öğrenciler ayrımcılık durumlarına tepki verebilirler.	Öğrenciler kendilerinin ve genel olarak toplumun kadınlara nasıl davrandığını gözden geçirirler.	Dört beş öğrencilik gruplardan her biri için öğrenci çalışma kağıdı 2.2 kopyası	Küçük grup çalışması.
Ders 4: Sosyal adalet	Öğrenciler toplumdaki cinsiyete bağlı ayrımcılığın farkına varırlar.	Öğrenciler kaynak dağılımı adaleti sorunlarını tartışır. Öğrenciler bütün üniteyi tekrar düşünürler.	Öğrenci çalışma kağıdı 2.3'ün her bir öğrenci çifti için bölümlere ayrılmış kopyaları (isteğe bağlı).	Çiftli çalışma, eleştirel düşünme.

Ders 1

Farklılıklar ve benzerlikler

Eşit miyim? Farklı mıyım?

Öğrenim amaçları	Öğrenciler insanlar arasındaki eşitlik ve farklılıkları açıklayabilirler. Öğrenciler hem eşitlik hem de farklılığı takdir ederler.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler insanlar arasındaki farklılık ve benzerlikleri keşfederler. Öğrenciler farklı olmanın bazı sonuçlarını tartışırlar.
Kaynaklar	Bireysel çalışma için defterler veya boş sayfalar ve kalemler. Ek faaliyet isteğe bağlıdır ancak eğer öğretmen bunu yapacaksa gruplara daha büyük kâğıtlar ve keçeli kalemler gerekecektir
Yöntemler	Bireysel ve küçük grup çalışması. Genel tartışma

Ders

Öğrenciler dörderli veya beşerli gruplar oluştururlar. Her bir gruba bir parça kâğıt ve kalem gerekir.

Öğretmen öğrencilere sadece evet veya hayır şeklinde cevap vermeleri gereken birtakım sorular soracağını açıklar. Buna hazırlık olarak, öğrencilerden aşağıda yeterli boşluk kalacak şekilde yukarıdan aşağıya, alfabetik sırayla A'dan R'ye harfler yazmaları istenmiştir. Öğretmen de aynıını tahtada yapabilir.

Örnek

Sorular: A B C D E F

Cevaplar: 1 0 1 0 1

Öğretmen daha sonra A Listesi'den bir dizi soru sorar (A'dan R'ye) ve öğrenciler kendi kişisel cevaplarını 1 ("evet") veya 0 ("hayır") şeklinde not ederler. Öğretmen öğrencilere cevapları hakkında şüpheleri varsa bile en doğru olduğunu düşündükleri cevabı yine de yazmalarının kendilerinden beklendiğini söyler.

A Listesi	B Listesi
A. Kadın mısın?	A. Her zaman mutlu hisseder misin?
B. Birden fazla yabancı ülke ziyaret ettin mi?	B. Parmaklarında tırnakların var mı?
C. Spor yapmaktan hoşlanır mısın?	C. Birazcık düşünebiliyor musun?
D. Bir müzik aleti çalıyor musun?	D. Seni bir anne mi doğurdu?
E. Gözlerin kahverengi mi?	E. Herhangi bir alet kullanmadan uçabilir misin (kuşların yaptığı gibi)?
F. Anneanne ve babaannen hayatta mı?	F. Hiçbir şey içmeden yaşayabilir misin?
G. Gözlük takıyor musun?	G. Nefes alır mısın?
H. Kırlarda dolaşmayı sever misin?	H. Sürekli su altında mı yaşarsın?
I. Genelde sessiz biri misin?	I. Herhangi bir duygun var mı?
J. Uzun musun (ortalamanın üstünde)?	J. Kanın yeşil mi?
K. Genelde üzgün müsündür (ortalamanın üstünde)?	K. Hiç düştün mü?
L. Çabuk soğuk alır mısın?	L. Duvarların arkasını görebilir misin?
M. Seyahat etmekten hoşlanır mısın?	M. Başkalarıyla iletişim kurabilir misin?
N. Kuaföre gitmekten hoşlanır mısın?	N. Güzel havaları sever misin?
O. Bilgisayarda çalışmaktan hoşlanır mısın?	O. İnsanlarla tanışmamayı tercih eder miydin?
P. Yüksekten korkar mısın?	P. Dilin var mı?
Q. Kahverengi mi maviyi mi tercih edersin?	Q. Suyun üstünde yürüyebilir misin (bazı böcekler gibi)?
R. Resim yapmayı/boyamayı sever misin?	R. Bazen yorgun hisseder misin?

Öğretmen grupların temsilcilerinden cevaplarını tahtadaki A Listesi'ne yazmalarını ister. Daha sonra öğrencilere verilen cevaplara bakmalarını ve kısaca kendilerinin cevaplarıyla karşılaştırmalarını söyler. Yanıtlar arasındaki farkları görürler mi? Farkların bazıları kendi aralarında özetleyebilirler mi?

Öğretmen daha sonra öğrencilerden bir sonraki, bu defa B Listesi'nden alınan, bir dizi soruya cevap vermelerini ister. Yine her gruptan birer temsilcinin cevaplarını tahtaya, alfabenin harflerinin altına yazmaları istenmiştir.

Neden bu defa gruplar arasında hemen hemen hiç fark yoktur? Öğretmen öğrencilere çoğunda ortak bulunan daha fazla şey ekleyebilirler mi diye sorar.

Ek faaliyet için öğretmen her gruba büyük bir kâğıt levha ve keçeli kalem verir. Ödevleri şudur:

1. Diğer insanlara benzemenin keyifli olduğu durumlara üç örnek gösterin. Benzer olmanın keyifli olduğunu düşünmenizden nedenlerini belirtin.
2. Diğer insanlardan farklı olmanın keyifli olduğu durumlara üç örnek gösterin. Farklı olmanın keyifli olduğunu düşünmenizden nedenlerini belirtin.

Gerekirse öğretmen düşünme çerçevesinin öğrencilerin sonuçlarına nasıl yapı kazandırdığını gösterebilir.

Benzer olmanın keyifli olduğu durumlar	Neden?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Farklı olmanın keyifli olduğu durumlar	Neden?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Sonra öğretmen gruplardan, başkalarından farklı olmanın tatsız olduğu durumlara üç tane örnek bulmalarını ister. Yine aynı şekilde, durumun böyle olacağını düşünmelerinin nedenlerini de belirtmelidirler. Ne tür duygular oluşturur?

Farklı olmanın tatsız olduğu durumlar	Neden?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Daha sonra öğretmen öğrencilere hangi "farklı" insan gruplarının bazen kötü davranışlara uğradığını ve bunun kimler tarafından yapıldığını sorar.

Bazen kendilerine kötü davranılan insan grupları	Kim tarafından?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Öğretmen her gruptan cevaplarını sunmalarını ister. Öğrenciler daha sonra bu sunulan durumlar içerisinde hangi hakların ihlal edilmiş olabileceğini araştıracaklardır. Bu amaç için gruplara öğrenci çalışma kağıdı 5.2: İnsan hakları listesi'nin birer kopyası verilmiştir.

Ders 2**Vesna'nın hikâyesi****Eğer bizim başımıza gelse nasıl tepki verirdik?**

Öğrenme amaçları	Öğrenciler toplumdaki önyargı ve ayrımcılığın farkına varırlar.. Öğrenciler ayrımcılık mağdurlarının bakış açısını anlayabilirler. Öğrenciler ayrımcılık durumlarına tepki verebilirler.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler ayrımcılık olayını tartışır ve kendi ülkelerindeki durumla karşılaştırırlar.
Kaynaklar	Her öğrenci için çalışma kağıdı 2.1'in kopyası (sorularla birlikte)
Yöntem	Metin tabanlı grup çalışması.

Kavramsal öğrenme

Ayrımcılık toplum içinde yaygın bir davranış şeklidir. Sadece yetkililer değil, birçok diğer kurum ve birey de ayrımcılığa karışmıştır. Ders, ayrımcılıkla ilgili gerçek bir hikaye ile başlayarak, öğrencilere kendi davranışları üzerinde düşünme fırsatı verir.

Ders

Öğretmen öğrenci çalışma kağıdı 2.1'in kopyasını yüksek sesle okuyabilir veya kendileri okumaları için öğrencilere birer kopyasını verir.

Vesna'nın hikâyesi

Bir Romen kadını olan Vesna, başından geçenleri anlatır:

"Bir giyim mağazasının vitrininde satış asistanlığı için iş ilanı gördüm. 18-23 yaş arası birini arıyorlardı. Ben 19'um, o yüzden içeri girdim ve müdüre işi sordum. Bana henüz yeterli başvuru olmadığını, o nedenle iki gün sonra gelmemi söyledi.

İki kere daha geldim ama hep aynı şey söylendi. Yaklaşık bir hafta sonra mağazaya tekrar gittim. İş ilanı hala vitrindeydi. Müdür beni göremeyecek kadar meşguldü ama bana işe birinin alındığı söylendi.

Mağazadan ayrıldıktan sonra o kadar öfkeliydim ki, Romen olmayan bir arkadaşımın içeri girip işi sormasını istedim. Dışarı çıktığımda Pazartesi mülakata çağrıldığımı söyledi."

Bütün öğrenciler hikâyeyi duyduktan ya da okuduktan sonra öğretmen öğrencileri dört veya beş kişilik gruplara ayırır ve aşağıdaki soruları tartışmalarını ister (bu sorular çalışma kâğıdında mevcuttur; eğer öğretmen hikâyeyi sözlü olarak sunmuşsa soruları tahtaya veya kâğıtlı sunum tahtasına yazmalıdır):

1. Vesna'ya olanlar sizin başınıza gelse nasıl hissederdiniz? Arkadaşınız size mülakata çağrıldığını söylese nasıl tepki verirdiniz?
2. Sizce mağazanın müdürü neden bu şekilde davrandı? Bunu bir çeşit ayrımcılık olarak görüyor musunuz? Neden (veya neden değil)?
3. Vesna bununla ilgili ne yapabiliirdi? Sizce durumu değiştirebilir miydi? Başkaları onun adına ne yapabiliirdi?
4. Yasaların böyle bir durumda herhangi bir şey yapmasını bekler misiniz? Yasa ne söylemeli?
5. Bu sizin ülkenize de olabilir miydi? Eğer olursa, hangi gruplar etkilenirdi?

Öğretmen gruplara sorulara ilk tepkilerini sorar. Bu, her gruba birer soru sorularak ya da gruplardan birden fazla soruya kısa cevaplar vermeleri istenerek yapılabilir.

Öğretmen daha sonra öğrencilere Vesna'nın hikâyesinin on yıldan daha fazla bir süre önce gerçekten yaşandığını ve daha sonra, ona davranışının nedeni sorulduğunda, mağaza müdürünün söylediklerini anlatır:

Müdürün cevabı

"Vesna'nın her gün işe gelmek için katetmesi gereken yol yüzünden burada çalışmakta zorlanacağını hissettim. İki otobüsle sekiz millik bir yolculuk olacaktı bu. Eğer personel sürekli geç gelirse mağazayı idare etmek çok güç hale gelir. Bu bölgeden birini işe almayı çok daha fazla tercih ederim. İş verdiğim kişi gayet doğru bir tercih gibi göründü."

Öğretmen öğrencilere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (14. Madde)'nin: "Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır" şeklinde ifade ettiğini; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 2. Madde'sinin de: "Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir." dediğini anlatır.

Öğretmen daha sonra öğrencilere bu metinlerin Vesna'nın durumuyla ilgili olarak ne anlama geldiğini sorar. Dersi bitirmek için, öğretmen öğrencilere Vesna'nın hikâyesinin gerçekte nasıl sona erdiğini anlatır.

Vesna'nın hikâyesinin sonu

“Vesna davasını, ayrımcılıkla ilgili yasayı uygulayan özel bir Avrupa mahkemesine taşıdı. Mahkeme kendisinin ayrımcılığa uğradığını kabul etti. Mağazadan uzakta oturan başka birkaç kişi daha mülakata alınmıştı. İşe alınan kız sadece 16 yaşındaydı, beyazdı ve mağazadan Vesna'yla aynı uzaklıkta oturuyordu. Mağaza Vesna'ya duygularını incittiği için bir miktar para ödemek zorunda kaldı.”

Devam olarak öğretmen, öğrencilerden kasabanın valisine veya mağazanın müdürüne bir mektup yazmalarını ister. Onlara hem kendi bakış açılarından hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bakış açısından yazmaları için yardım etmelidir. Tartışmanın normal okul saatleri dışında da devam edebilmesi için bütün sınıfın bu mektupları görmesi önemlidir.

Ders 3

Kadınlar ve erkekler arasında eşitlik

Kadınlara ve erkeklere nasıl davranmalıyız?

Öğrenme amaçları	Öğrenciler toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın farkına varır. Öğrenciler toplumsal cinsiyetle alakalı ayrımcılığın kurbanlarının bakış açılarını anlayabilir. Öğrenciler ayrımcılık durumlarına tepki verebilir.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler kendilerinin ve genel olarak toplumun ülkelerinde kadınlara nasıl davrandığını gözden geçirir.
Kaynaklar	Her gruba öğrenci çalışma kağıdı 2.2'den bir hikayenin kopyası. Her gruba büyük bir kâğıt tabakası ve keçeli kalem.
Yöntem	Küçük gruplar, tartışma ve sunumlar..

Bilgi kutusu

Erkekler ve kadınların yasalar tarafından ve günlük yaşamda eşit insan muamelesi görmeleri için katedilecek çok yol vardır. Ailede, okulda ve işyerindeki farklı durumlar kişinin bu gibi durumlara olan empatisini ve onlarla nasıl başa çıkacağına karşı fikirlerini arttırmak adına fırsatlar sunar. Bu ders aynı zamanda sınıfta veya okulda bazı uygulamaları değiştirmek için bir davettir.

Ders

Sınıf dört veya beş öğrencilik gruplara ayrılmıştır. Her gruba öğrenci çalışma kağıdı 2.2'deki üç hikayeden biri verilmiştir. Öğrenciler okumayı bitirdikten sonra her hikâyeyle birlikte verilen soruları tartışmaya davet edilirler.

Öğretmen daha sonra her hikâye hakkında bütün gruplardan birer röportöre hikâyeleri hakkında kısa bir özet verip grup tartışma sonuçlarını sunmalarını isteyerek kısa bir devam tartışması yürütür.

Bu yapıldıktan sonra öğretmen, öğrencilerden tahtadaki tablo ve metni dikkatlice okumalarını ve cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farklılıklarına tüm öğrencilerin verilen tanımları anladıklarından emin olmak için ikişer örnek vermelerini ister.

Cinsiyet	Toplumsal cinsiyet
Biyolojik olarak belirlenmiştir	Sosyal olarak belirlenmiştir
Durağan, değişmez	Dinamik, değişme olasılığı olan
<i>“Cinsiyet, kadın veya erkek olmanın biyolojik özelliklerine dayanan, doğal ayırt edici değişkenler anlamına gelir.”</i>	<i>“Toplumsal cinsiyet, biyolojik olanların aksine kadın ve erkek arasındaki öğrenilebilen, zaman içerisinde değişebilen ve tarihi, kültürel, geleneksel, coğrafi, dini, sosyal ve ekonomik etkenlere bağlı olarak çeşitlilik gösteren bir kavramı kapsar.”</i>

Gruplarına döndüklerinde öğrencilere büyük birer kâğıt ve keçeli kalem verilir. Şimdi okullarında cinsiyet eşitliğinin desteklenip desteklenmediğini tartışırlar. Eğer öyle olduğunda hemfikirler gruplarının görüşünü destekleyen beş tane örnek sunmaları gerekir. Ancak, cevapları "hayır"sa, okullarında cinsiyet eşitliğinin sağlanması için yapılabilecek beş şeyin listesini yapmalıdırlar.

Bütün gruplardan bulgularını sunmaları istenir.

Eğer öğretmen bu faaliyeti genişletip proje çalışmasına döndürmek isterse, öğrencileri bir veya iki fikir seçip bunları okulda uygulamak için bir plan kurmaya davet etmelidir. Bu plan, genel amacı, atılabilecek farklı adımları, sorumlu kişileri ve zaman çizelgesini içermelidir.

Plan Örneği

Genel amaç:.....		
Ne yapmalı?	Bunu kim yapacak?	Ne zamana hazır olmalı?

Ders 4

Sosyal adalet

Eşitsizliklerle nasıl başa çıkmalıyız?

Öğrenme amacı	Öğrenciler sosyal adaletle ilgili sorunların farkına varır hale gelirler.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler kaynak dağılımı adaleti sorunlarını tartışırlar. Öğrenciler bütün üniteyi tekrar düşünürler.
Kaynaklar	Öğrenci çalışma kağıdı 2.3 kopyaları ve sorular (isteğe bağlı).
Yöntem	Metin tabanlı tartışma, çiftli çalışma, eleştirel düşünme.

Bilgi Kutusu

Toplumumuzda, sosyal adaletin aslında ne anlama geldiği hakkında bir fikir birliği yoktur. Bu derste kullanılan hikâye, öğrencilere sosyal adaletin köklerinin dayanması gereken temel ilkeler üzerinde düşünmelerinde yardımcı olurken aynı zamanda konunun karmaşıklığını da göstermeyi amaçlar.

Ders

Öğretmen öğrencilere, bir hikâyeyi dört parça halinde kendilerine vereceğini ve her parça okunduktan sonra bir tartışma yapılacağını anlatır. Alternatif olarak öğretmen hikâyeyi yüksek sesle de okuyabilir.

Daha sonra öğretmen sınıfı ikiye bölür ve her çifte öğrenci çalışma kağıdı 2.3'ün bir bölümünü verir. Öğretmen yüksek sesle okur, bir öğrenciden okumasını ister ya da öğrenciler sessizce okuyabilirler.

Öğretmenin kopyası: bölüm bir

“Kraliçe Maddy’ gezi gemisinin batışıyla ilk alarm arasında bir saatten fazla zaman geçti. Bu nedenle yolcular kurtarma sandallarına binmeden önce kendilerini az da olsa örgütleyebilmişlerdi. Güçlü bir fırtına geminin bir yağ tankerine çarpmasına neden olmuş ve geminin batmasıyla sonuçlanmıştı.

Yaklaşık yarın gün sonra, kurtarma sandallarından bazıları küçük kayalık bir adaya vardı. Ada oval şekilli hemen hemen 1,5 km. boyunda ve bunun yarısı genişliğindeydi ve bir kısmı gür ağaçlarla kaplıydı. Yakınlarında başka bir ada yoktu. Bu genellikle güneşli adada, tepenin üstündeki villada yaşayan ve tüm adanın sahibi olan Richalone ailesinden başka yaşayan yoktu.

Yıllar önce bu aile adada yerleşmiş, dış dünyayla pek ilişki kurmamışlardı; sadece aylık taze yiyecek, benzin ve ihtiyaçları olan diğer maddeleri sipariş ederlerdi. Hayatları iyi organize edilmişti: elektriklerini kendileri üretiyorlardı, yeterli yiyecek, içecek ve diledikleri bütün modern rahatlığı sağlama imkânları vardı. Adanın sahibi geçmişte çok başarılı bir işadamıydı. Bir vergi meselesi yüzünden yetkililerle anlaşmazlığa düştükten sonra hayatla ilgili hayal kırıklığına uğramış ve o günden sonra dış dünyayla bütün ilişkilerden kaçınmıştı.

Villanın sahibi kurtarma sandallarının şirin adasına varışını izledi ve batan gemiden kurtulan insanlara yaklaştı.”

Öğretmen daha sonra öğrencilerin düşünmesi gereken ilk sorunun, onların fikrine göre, ada sahibinin bu insanlara ahlaki açıdan adada kalmalarına izin vermesi gerekip gerekmediği olduğunu açıklar. Öğrencilerin sonuca ulaşmalarına yardım etmek için öğretmen (aşağıda listelenen) birkaç ifadeyi okur ve her grup bu ifade(ler)den hangisine ve neden katıldıklarına karar vermelidir. Öğrenciler çiftler halinde tartışır ve cevaplarını not ederler.

- Sahibi, kazazedelerinin adasında kalmalarını reddedebilir.
- Sahibi, gerekli yiyecek ve içeceği onlara kendisi sağlayacaksa kazazedelerin adasında kalmalarına izin vermeyebilir.
- Sahibi, karşılığını ödeyemeyecek olanların (para, mücevher veya işgücü aracılığıyla) adasında kalmalarına izin vermeyebilir.
- Sahibi, insanların adasında gerekli olduğu sürece kalmalarına izin vermelidir. Kazazedeler, ada sahibinin özel hayatı ve şahsi mallarına ahlaki açıdan saygı duyma zorunluluğuna sahiptir.
- Sahibi, kazazedelerin adaya sınırsız erişimine izin vermeli, onları da adanın birer ortak sahibi gibi görmelidir.

Öğretmen sınıftan, örneğin "Kaç taneniz A ifadesini seçti?" "Kaç taneniz B ifadesini seçti?" "Neden?" gibi sorular sorarak geri bildirim alabilir.

Daha sonra öğretmen hikâyenin ikinci bölümünü dağıtır.

Öğretmenin kopyası: bölüm iki

“Ada sahibi kazazedelerin bir süre daha kalmalarına izin verdi. Onların kendi hizmet ve yiyecek rezervleri için ödeme yapmalarını bekledi. Gemiden kalan yiyecek olduğu sürece onlara herhangi bir şey satmayı reddetti.

13 kazazede vardı. Victor, hamile karısı Josepha ve iki çocukları (3 ve 7 yaşlarında). Abramoviç, 64, zengin bir mücevher tüccarıydı. Grubun en yaşlısı oydu ve hiç akraba veya arkadaşı yoktu. Yanında altın yüzük koleksiyonu, elmaslar ve başka değerli mücevherler vardı. John, Kate, Leo ve Alfred güçlü, sağlıklı ve becerikli dört genç arkadaşları. Topluca farklı bir evde yaşıyorlardı ve yaşadıkları evi kendileri yenilemişlerdi.

Bir üniversitede yarı zamanlı bir avukat olarak çalışan Maria, sol kalçası ve bacağındaki problemlerden dolayı (bir kaza sonucu) çok yavaş yürüyebiliyordu. Yanında birlikte Birleşik Devletler'e konferans vermek ve bir kitabın basılmasıyla ilgili yayıncıyla görüşmek üzere birlikte seyahat ettiği üniversiteden asistanı Max vardı. İkisi de ceza hukuku uzmanıydılar, ama el becerileri yoktu. Son olarak, Marko ve kız arkadaşı Vicky vardı ki, her ikisi de gemi mürettebatındandı ve son anda geminin depo bölümünden taşıyabildikleri kadar konserve yiyecek, bisküvi, yağ ve pişirme kapları almışlardı. kazazedelerin hepsinin yanında bir miktar para vardı ama en fazla para lostromo Marko'daydı, onu da en son çağırıldıkları limanda kaldığı daireden çalmıştı.

Adada, denize oldukça yakın bir tepenin yamacında küçük, eski bir kulübe vardı. Sadece iki veya üç kişiyi barındıracak ilkel bir barınak görevi görebilecek bir odası vardı.”

Öğretmen daha sonra her çifte, kendi görüşlerine göre kimin barınağı kullanmasına izin verilmesi gerektiğini sorar. Öğretmen aşağıdaki ifadeleri okur ve öğrencilerden çiftler halinde hangi ifade(ler)e ve neden katıldıklarını ve başka çözümleri olup olmadığını tartışmalarını ister:

- A. Çocuklar ve hamile kadın.
- B. Sadece kendilerinde yenileme kabiliyeti bulunan dört genç arkadaş.
- C. Ödeme yapan (bu sayede diğerlerinin yiyecek almasını sağlayan) mücevher tüccarı.
- D. Yiyeceklerini diğerleriyle paylaşmak koşuluyla lostromo ve kız arkadaşı.
- E. Arabulucu rolünü üstlenebilecek ve kazazedeler arasındaki anlaşmaları çözümleyebilecek avukat.

Rapor alındıktan sonra, hikâyenin bir sonraki bölümü dağıtılır.

Öğretmenin kopyası: bölüm üç

“Kazazedeler lostromonun yanına aldığı ve paylaşmak niyetinde olmadığı yiyecek rezerviyle ilgili ne yapılacağına da karar vermeliydiler. Aslında paylaşmak, onun ve kız arkadaşının hayatta kalma şansının azalması anlamına gelebilirdi.”

Şimdi çiftlerden kimin geminin mallarından yiyecek alması gerektiğini düşünmeleri istenir. Öğretmen aşağıdaki ifadeleri okur ve öğrencilerden çiftler halinde hangi ifade(ler)e ve neden katıldıklarını ve başka çözüm görüp görmediklerini tartışmalarını ister.

- A. Lostromonun yiyeceğini kendisi ve kız arkadaşına saklamasına izin verilmelidir.
- B. Mevcut yiyecekler bütün kazazedeler arasında eşit olarak dağıtılmalıdır.
- C. Mevcut yiyecek en fazla ödeme yapan tarafından satın alınabilir (para, mal veya hizmet olabilir).

Rapor alındıktan sonra, hikâyenin son bölümü dağıtılır.

Öğretmenin kopyası: bölüm dört

Öğrenciler çiftler halinde kimin ada sahibinden yiyecek isteyeceğini ve bunun nasıl yapılması gerektiğini tartışır.

“Kazazedeler, herhangi bir tazminat ödemedi, yiyeceğin paylaşılması gerektiğine karar verdiler. Marko'yu ahlaki sorumluluk duygusuna hitap ederek erzakını teslim etmeye zorladılar. Yaklaşık bir hafta sonra hiç yiyecek kalmamıştı ve tek çözüm villanın sahibinden biraz yiyecek almayı denemektir.”

Öğretmen aşağıdaki ifadeleri okur ve öğrencilerden çiftler halinde hangi ifade(ler)e ve neden katıldıklarını ve başka çözüm görüp görmediklerini tartışmalarını ister.

- A. Herkes kişisel olarak ada sahibiyle ticaret şartlarını görüşmelidir (para, mücevher veya iş gücüyle ödeyerek). Bu olayda, özellikle çocuklu aile ve avukat ve asistanının problemleri olacaktır.
- B. Tüm mevcut kaynaklar (mücevherler, para) hakiki sahibini hesaba katmaksızın herkesçe paylaşılmalıdır. Alınan gıda bu şekilde eşit paylaşılmalıdır. Ek gıda daha sonradan bireysel olarak, emek karşılığında satın alınabilir.
- C. B'yle aynıdır, ancak herkesten kendi kabiliyeti derecesinde çalışması ve bu sayede kazandığı yiyeceğini paylaşması beklenir.
- D. Mücevher tüccarı ada sahibinin satmaya hazır olduğu her şeyi alma ve yiyecek paketleri ile diğerlerine "yardım" etme iznine sahiptir.

Rapor alındıktan sonra öğretmen öğrencilere hikâyeyi gerçek dünyaya uygulamada yardım etmek üzere bir sınıf tartışması yürütebilir:

Bizim toplumumuzdan benzer durumlar biliyor musunuz?

- A. ... mahallenizde veya ailenizde?
- B. ... ülkenizde?
- C. ... küresel ölçekte?

Yiyecek, su, konut, vb. söz konusu olduğunda adaletsiz olduğu için dikkatinizi çeken bildiğiniz gerçek durumlar nelerdir?

- A. ... mahallenizde veya ailenizde?
- B. ... ülkenizde?
- C. ... küresel ölçekte?

Neden?

Dersin sonunda, bu ünitenin temel kavramı üzerinde bir tartışma olmalıdır. Öğretmen ek bir ders koymaya karar verebilir. Başlangıç olarak öğretmen bu üniteden eşitlik ve çeşitliliğe dair temel bilgileri kullanarak kısa bir ders verir. Hatta farklı tanımlamalar üzerine bir çalışma kâğıdı da hazırlayabilir. Öğrenciler daha sonra küçük gruplar halinde dört ders üzerinde düşüneceklerdir: Neleri tartıştılar? Neler öğrendiler? Hangi yeni sorunların farkına vardılar? Kendi yaşamlarında eşitsizlik durumlarına nasıl tepki verecekleri konusunda öneriler ileri sürerler.

Öğrenci çalışma kağıdı 2.1

Vesna'nın hikâyesi

Bir Romen kadını olan Vesna, başından geçenleri anlatır:

“Bir giyim mağazasının vitrininde satış asistanlığı için iş ilanı gördüm.18-23 yaş arası birini arıyorlardı. Ben 19'um, o yüzden içeri girdim ve müdüre işi sordum. Bana henüz yeterli başvuru olmadığını, o nedenle iki gün sonra gelmemi söyledi.

İki kere daha geldim ama hep aynı şey söylendi. Yaklaşık bir hafta sonra mağazaya tekrar gittim. İş ilanı hala vitrindeydi. Müdür beni göremeyecek kadar meşguldü ama bana işe birinin alındığı söylendi.

Mağazadan ayrıldıktan sonra o kadar öfkeliydim ki, Romen olmayan bir arkadaşımın içeri girip işi sormasını istedim. Dışarı çıktığında Pazartesi mülakata çağrıldığını söyledi.”

Sorular

1. Vesna'ya olanlar sizin başınıza gelse nasıl hissederdiniz? Arkadaşınız size mülakata çağrıldığını söylese nasıl tepki verirdiniz?
2. Sizce mağazanın müdürü neden bu şekilde davrandı? Bunu bir çeşit ayrımcılık olarak görüyor musunuz? Neden (veya neden değil)?
3. Vesna bununla ilgili ne yapabilirdi? Sizce durumu değiştirebilir miydi? Başkaları onun adına ne yapabilirdi?
4. Yasaların böyle bir durumda herhangi bir şey yapmasını bekler misiniz? Yasa ne söylemeli?
5. Bu sizin ülkenizde de olabilir miydi? Eğer olursa, hangi gruplar etkilenirdi?

Öğrenci çalışma kağıdı 2.2

Erkekler ve kadınlar: hikâye

Hikâye 1

“Birçok defa başıma geldi. Akşam yemeğinden sonra, annem çocuklarının bütün tabak çanağı mutfaka götürmelerini, masayı temizlemelerini, bulaşığı yıkamalarını, her şeyi mutfak dolaplarına kaldırmalarını ve bütün mutfağın temiz ve düzenli bırakmalarını bekler. Bir defa daha iki erkek kardeşim, benden büyük olmalarına rağmen, bunun onların işi olmadığını, kız olduğum için benim yapmam gerektiğini bana söylediler. Bu defa karşı çıkmadım çünkü çok sinirlenmiştim. Babama şikâyet ettim ama o da biraz pratik yapmanın ev hanımı olmak için iyi bir hazırlık olacağını söyledi.”

Sorular

1. Bunun sizin ailenizde yaşandığını düşünebiliyor musunuz?
2. Bu kız olduğunuzu düşünün: ağabeylerinize ne söylemek isterdiniz? Ve babanıza?
3. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 1. Maddesi'nin metnine katılıyor musunuz? Bu, yukarıda anlatılan hikâyeye nasıl uygulanır?

“Bütün insanlar özgür doğar ve haysiyet ve haklar bakımından eşittirler”.

Hikâye 2

“Okulun oyun alanında altı oğlan çocuğu etrafımda dikiliyordu. Hepsi gözlerini dikmiş bana bakıyorlar ve bana sataşıyorlardı. ‘Hey çocuklar, bunun bir kız olduğuna emin misiniz? Biraz daha yakından inceleyelim mi?’ dediler. Daha sonra bir tanesi dokunmak niyetiyle bana yaklaştı. Ancak tam o anda okul müdürü oyun alanına girdi ve çocuklar gitti.”

Sorular

1. Bunun sizin okulunuz içerisinde veya çevresinde olduğunu düşünebiliyor musunuz? Örnekler verin.
2. Bu kız olduğunuzu düşünün - o çocuklara ne söylemek isterdiniz?
3. Başka bir oğlan çocuğunun olanları uzaktan gördüğünü düşünün. Bu çocuk duruma müdahale etmeli miydi? Neden etmeliydi/etmemeliydi? Bu müdahale nasıl yapılmalıydı?
4. Bu olanları aşağıdaki tanıma göre "cinsel taciz" olarak değerlendirir misiniz?

“Cinsel taciz, kişinin onuruna zarar verici bir etki yapan veya buna niyetlenen veya korkutma, kin gütmeye ya da küçük düşürme, tehdit etme veya benzeri durumlara yol açan, farklı bir cinsiyete veya farklı cinsel yönelimlere sahip olmakla harekete geçen ve kurbanı uygunsuz fiziksel, sözel, müstehcen veya diğer davranışlar yönelten cinsel tabiatlı söz, hareket veya psikolojik etkidir.”

Hikâye 3

“Genç bir mühendis olarak, bir inşaat malzemeleri fabrikasında teknik bakım müdürü olarak işe başvurduğum. Ben hariç hepsi erkek olan diğer 24 kişiyle birlikte genel, teknik ve psikolojik sınavlara katılmak üzere davet edildim. Bu aşamadan sonra beş kişi, genel müdürle mülakata girmek üzere seçildi. Sınavlarda üçüncü sırada olduğumu düşünürken, bu beş kişinin arasında ben yoktum (bu

bilgiyi oldukça gizli olması temelinde personel yönetimi bürosunda çalışan bir arkadaşımın aldım). Bu bilgiyi gündeme getirmedi, genel müdürü aramaya çalıştım. Kendisiyle konuşmayı başardığımda, kadın olup olmadığını dikkate alıp almadıklarını sordum. İnkâr etti ama kadınların genellikle birkaç yıl sonra hamile kaldıklarını ve belirli işlerde devamlılığın sorun yarattığını da kabul etmek gerektiğini söyledi. Ayrıca, özellikle bu iş için, diğer tüm teknik ekip çalışanları erkek olduğundan ve kaba davrandıklarından dolayı kadın olmanın oldukça zor olabileceğini de ekledi. Seçilmediğim için kendimi şanslı saymıyordum.”

Sorular

1. Sizin bölgenizdeki bir şirkette bunun olduğunu hayal edebiliyor musunuz?
2. Bu kadın olduğunuzu düşünün: genel müdüre ne söylemek isterdiniz?
3. Bu olaydaki genel müdürün sizin ülkenizdeki yasalara karşı hareket ettiğini düşünüyor musunuz? Eğer evetse, bunu nasıl ispatlırsınız?

“İstihdam sürecinde, işe alım ilanları, seçme işlemleri, işe alma ve işten çıkarmada cinsiyete bağlı tüm ayrımcılık çeşitleri yasa hükümlerine aykırıdır.”

Öğrenci çalışma kağıdı 2.3

Gemi enkazı

Bölüm bir

“Kraliçe Maddy’ gezi gemisinin batışıyla ilk alarm arasında bir saatten fazla zaman geçti. Bu nedenle yolcular kurtarma sandallarına binmeden önce kendilerini az da olsa örgütleyebilmişlerdi. Güçlü bir fırtına geminin bir yağ tankerine çarpmasına neden olmuş ve geminin batmasıyla sonuçlanmıştı.

Yaklaşık yarın gün sonra, kurtarma sandallarından bazıları küçük kayalık bir adaya vardı. Ada oval şekilli hemen hemen 1,5 km. boyunda ve bunun yarısı genişliğindeydi ve bir kısmı gür ağaçlarla kaplıydı. Yakınlarında başka bir ada yoktu. Bu genellikle güneşli adada, tepenin üstündeki villada yaşayan ve tüm adanın sahibi olan Richalone ailesinden başka yaşayan yoktu.

Yıllar önce bu aile adada yerleşmiş, dış dünyayla pek ilişki kurmamışlardı; sadece aylık taze yiyecek, benzin ve ihtiyaçları olan diğer maddeleri sipariş ederlerdi.. Hayatları iyi organize edilmişti: elektriklerini kendileri üretiyorlardı, yeterli yiyecek, içecek ve diledikleri bütün modern rahatlığı sağlama imkânları vardı. Adanın sahibi geçmişte çok başarılı bir işadamıydı. Bir vergi meselesi yüzünden yetkililerle anlaşmazlığa düştükten sonra hayatla ilgili hayal kırıklığına uğramış ve o günden sonra dış dünyayla bütün ilişkilerden kaçınmıştı.

Villanın sahibi kurtarma sandallarının şirin adasına varışını izledi ve batan gemiden kurtulan insanlara yaklaştı.”

Bölüm iki

“Ada sahibi kazazedelerin bir süre daha kalmalarına izin verdi. Onların kendi hizmet ve yiyecek rezervleri için ödeme yapmalarını bekledi. Gemiden kalan yiyecek olduğu sürece onlara herhangi bir şey satmayı reddetti.

13 kazazede vardı. Victor, hamile karısı Josepha ve iki çocukları (3 ve 7 yaşlarında). Abramoviç, 64, zengin bir mücevher tüccarıydı. Grubun en yaşlısı oydu ve hiç akraba veya arkadaşı yoktu. Yanında altın yüzük koleksiyonu, elmaslar ve başka değerli mücevherler vardı. John, Kate, Leo ve Alfred güçlü, sağlıklı ve becerikli dört genç arkadaşları. Topluca farklı bir evde yaşıyorlardı ve yaşadıkları evi kendileri yenilemişlerdi.

Bir üniversitede yarı zamanlı bir avukat olarak çalışan Maria, sol kalçası ve bacağındaki problemlerden dolayı (bir kaza sonucu)çok yavaş yürüyebiliyordu. Yanında birlikte Birleşik Devletler'e konferans vermek ve bir kitabın basılmasıyla ilgili yayıncıyla görüşmek üzere birlikte seyahat ettiği üniversiteden asistanı Max vardı. İkisi de ceza hukuku uzmanıydılar, ama el becerileri yoktu. Son olarak, Marko ve kız arkadaşı Vicky vardı ki, her ikisi de gemi mürettebatındandı ve son anda geminin depo bölümünden taşıyabildikleri kadar konserve yiyecek, bisküvi, yağ ve pişirme kapları almışlardı. Kazazedelerin hepsinin yanında bir miktar para vardı ama en fazla para lostromo Marko'daydı, onu da en son çağırıldıkları limanda kaldığı daireden çalmıştı.

Adada, denize oldukça yakın bir tepenin yamacında küçük, eski bir kulübe vardı. Sadece iki veya üç kişiyi barındıracak ilkel bir barınak görevi görebilecek bir odası vardı.”

Bölüm üç

“Kazazedeler lostromonun yanına aldığı ve paylaşmak niyetinde olmadığı yiyecek rezerviyle ilgili ne yapılacağına da karar vermeliydiler. Aslında paylaşmak, onun ve kız arkadaşının hayatta kalma şansının azalması anlamına gelebilirdi.”

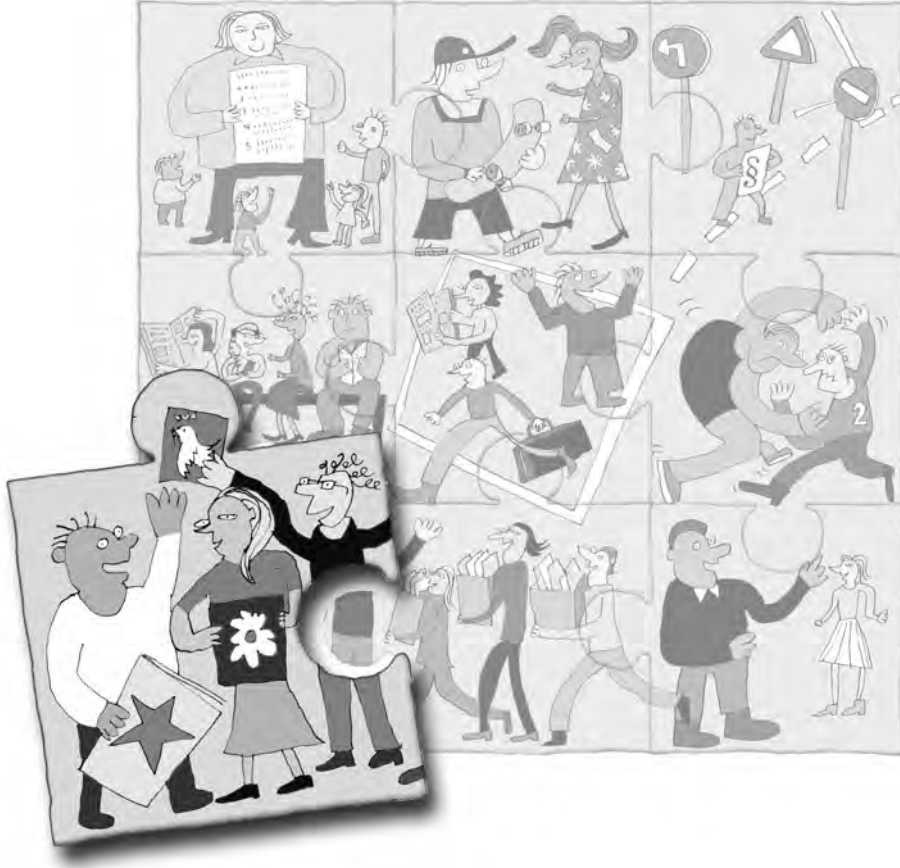
Bölüm dört

“Kazazedeler, herhangi bir tazminat ödemedi, yiyeceğin paylaşılması gerektiğine karar verdiler. Marko'yu ahlaki sorumluluk duygusuna hitap ederek erzakını teslim etmeye zorladılar. Yaklaşık bir hafta sonra hiç yiyecek kalmamıştı ve tek çözüm villanın sahibinden biraz yiyecek almayı denemektir.”

ÜNİTE 3

Çeşitlilik ve çoğulculuk

İnsanlar nasıl barış içerisinde birlikte yaşayabilir?

3.1. İnsanlar nasıl birlikte yaşayabilir?

Eğitim, hoşgörü ve anlayışın geliştirilmesine nasıl yardım edebilir?

3.2. İnsanlar neden anlaşmaz?

Farklılıklar neye dayanır?

3.3. İnsanlar hangi yönlerden farklıdır?

İnsanların ihtiyaçları nasıl farklıdır?

3.4. İnsan hakları neden önemlidir?

Neden savunmasız insanları korumak için insan hakları mevzuatına ihtiyacımız var?

ÜNİTE 3: Çeşitlilik ve çoğulculuk

İnsanlar nasıl birlikte barış içerisinde yaşayabilir?

Bu ünite üç temel kavram üzerinde yoğunlaşır: çeşitlilik, çoğulculuk ve demokrasi. Öğrencilerin çoğulcu, demokratik olarak yönetildiği bir topluma katılabilmeleri için ihtiyaç duydukları becerileri ve davranış biçimlerini geliştirmelerine destek olmak üzere bunların aralarındaki bağlardan bazılarını inceler.

Çoğulculuk, geniş bir (ama her şeyi kapsamayan) dini ve siyasi inançlar aralığının – çeşitlilik – kabul edildiği ve ideal toplumların farklı siyasi partilerin birbirlerine zıt olabildiği şekilde tasarlandığı, modern toplumların temel bir niteliğidir. Örneğin, topluma ulaşmak için çabalayan radikal sosyalist partilere mensup olan vatandaşlar, kapitalist inanca yani sağ kanattaki vatandaşlara tamamen yabancı olur. Çoğulcu toplumlarda dini inanış da dâhil olmak üzere birçok gelenek ve değer genel etkisi azalmıştır. Bireyler hangi değerlere bağlı kalacaklarına ve hayatlarını nasıl yaşamak istediklerine kendileri karar verebilir ve vermelidir. Bu nedenle çoğulcu toplumlar bir sorun teşkil ederler: Bireyler hiç olmadığı kadar büyük ölçüde kişisel özgürlüğe sahip olabilirler ancak, diğer yandan, hiçbir toplumun onlarsız var olamayacağı anlaşma ve uzlaşmayı elde edebilmek için daha çok çalışmaları gerekir. Bu da hangi siyasi sistemin açık, çoğulcu bir toplumda karar verme kurumunun çerçevesini en iyi şekilde belirleyebileceği sorusunu doğurur.

Otoriter sistemde – tek parti yönetimi, teokrasi, hatta diktatörlük – bu sorun bir oyuncuya (örneğin bir parti veya lidere) ortak çıkarlar doğrultusunda herkesin adına karar verme yetkisi verilerek çözülmüştür. Bu çözüm çoğulculuk sorunuyla ondan kaçınarak - bireylerin özgürlüklerini feda ederek başa çıkar. Çoğulcu toplumlarda çatışma potansiyeli bastırılmıştır, ancak ödenecek bedel yüksektir: Birçok sorun artık açıkça ifade edilemediklerinden dolayı düzgün şekilde ve adilce çözülmez.

Demokraside, temel olarak vatandaşlar bir ilkeler dizisi, usul kuralları ve birçok konuda farklı fikirde olmalarına imkân veren ve aynı zamanda şiddet içermeyen yollarla anlaşmaya varmalarını sağlayan araçlar sunan hakları kararlaştırırlar. Bu açıdan bakıldığında demokrasi, çatışmayı bastırmak yerine aydınlatarak çoğulcu toplumlarda barışı destekler. Ortak çıkar, tek bir parti tarafından önceden belirlenen bir şey olmaktan çok üzerinde birlikte çalışılması ve anlaşmaya varılması gereken bir şeydir. Anlaşmazlık ve çatışma normaldir ve yıkıcı potansiyelleri kontrol altında tutulduğu sürece hiçbir şekilde zararlı değildir. Bu yüzden, bir devlet biçimi olarak demokrasilerde vatandaşlara vicdan, inanç ve ifade özgürlüğü gibi temel haklar getirilmiştir. Vatandaşlar bu hakları kullandıklarında anlaşmazlık ve çatışma yaratacaklar ve bir çözüm üzerinde pazarlık etmek zorunda kalacaklardır. Çatışmaları nasıl ele alıp nihayetinde nasıl çözeceklerine dair kurallar üzerinde hemfikir olmalarını sağlamak üzere çoğulcu demokrasilerde vatandaşlar, o toplumun sosyal ve siyasal geleneklerine uymak adına diğer tüm vatandaşlarla bir sosyal sözleşmeye girmek zorundadırlar.

Böyle bir sosyal sözleşme, çoğunluğun üstünlüğü ilkesini içerir. Bazı azınlık grupları için, bunun dezavantajı, kendi radikal görüşlerine hiçbir zaman oy sandığı aracılığıyla ulaşamayacağıdır. Öte yandan, böyle toplumlar, siyasi azınlıkların devlet tarafından engellenmeden meşru siyasal amaçlarını sürdürme haklarını garanti eder. Bu yüzden, çoğulcu demokrasiler her zaman üyeleri siyasi muhaliflerinin faaliyetlerini kısıtlama eğiliminde olabilen radikal hükümetlerin seçilmesi olasılığıyla yaşar. İşte bu yüzden demokratik ülkelerin anayasaları içerisinde insan hak ve özgürlükleri mevzuatının yerleştirilmesi önemlidir.

Her nesil, çoğulcu toplumdaki bu karmaşık zorluklar dizisini ve bunların demokratik bir toplumda nasıl çözülebileceklerini anlamalıdır. Bu, hiçbir demokratik toplumun onsuz var olamayacağı yazılı olmayan sosyal sözleşmenin takdirini de içerir. Demokratik Vatandaşlık Eğitimi ve İnsan Hakları Eğitimi öğrencileri vatandaşlar olarak katılımında bulunabilmeleri için gereken anlayış, davranış biçimleri ve becerileri geliştirmelerinde destekleyebilir.

Çeşitlilik ve çoğulculuk hakkında öğretme

DVE derslerini takip eden öğrencilerin sosyal, siyasi, dini ve ırksal çeşitliliğin doğasını anlamalarına yardımcı olunmalıdır. Böyle bir çeşitlilikten doğan zorlukların karmaşık doğasını anlamalarında da yardımcı olunmalıdır. Bilinç ve anlayış eksikliğinden epeyce önyargı kaynaklandığı göz önüne alındığında, bağınazlığın büyük kısmı davranış biçimlerinin bilginin ışığında mantıklı şekilde incelemesi ve empatik düşünmenin gelişimiyle azaltılabilir.

Çeşitlilik ve çoğulculuk için öğretme

Öğrenciler aynı zamanda demokratik tartışmayı nasıl ele alacaklarını öğrenmek için onu yaşamalıdır. Bu yüzden Demokratik Vatandaşlık Eğitimi konu (ne kadar önemsiz olursa olsun) üzerinde kendi görüşlerini açıklamalarını istemek için tüm fırsatları değerlendirmeli ve bu görüşler için makul mazeretler sunmalıdır. Aynı konu üzerinde diğer öğrencilerin görüşlerini dinleyerek ve cevaplandırarak öğrenciler yalnızca kendi analitik ve açıklayıcı becerilerini değil aynı zamanda ahlaki ve siyasi çeşitliliğe yönelik hoşgörünün temel eğilimlerini de geliştirirler. Karşıtlık ve anlaşmazlık durumlarını kabullenme becerisini geliştirecekler ve aynı zamanda uzlaşmaya olan ihtiyacı da takdir edecekler ve adil olanla adil olmayan uzlaşma arasındaki farkı anlayacaklardır. Konular üzerinde odaklanmalı, görüş ve çıkarları ne olursa olsun insanlara saygı duymalıdır.

Demokratik tartışma süreçlerinin yaşanması yoluyla öğrenciler aynı zamanda açık ve adil müzakerelerin aşağıdakileri de içeren belirli temel usulleri takip etmesi gerektiğini de öğreneceklerdir:

- katkıda bulunacak bir şeyleri olan bütün katılımcıların iştirakine imkân verilmelidir;
- herkesin katkısı saygıyla dinlenmelidir;
- katılımcılar kişilere değil savunmalara saldırmalıdır;
- katılımcılar tartışmaya kendi görüşlerinin değiştirilebileceğini kabul ederek girmelidir;
- katılımcıların kapalı pozisyonlardan tartıştıkları çelişmeli tartışmalar, genellikle amacın "çekişmeyi kazanmak" değil "problemi daha iyi anlamak" olduğu keşif tartışmalarından daha az faydalıdır.

Bu DVE'yi, tartışma ve gensoru süreçlerinin, genellikle verilen gerçeklerin duyurulmasından daha önemli olduğu bir konu olarak ayırır. Bu yüzden öğretime etkileri öyledir ki, DVE öğretmenleri öğrencilerin düşünmesine hükmetmek yerine onlara destek olacak becerileri geliştirirler. Araştırmalar öğrencilerin sınıfta yalnızca öğretmenler az konuştukları zaman daha fazla konuştuklarını iddia eder.

ÜNİTE 3: Çeşitlilik ve çoğulculuk

İnsanlar nasıl birlikte barış içerisinde yaşayabilir?

Ders başlığı	Amaçlar	Öğrencilerin görevleri	Kaynaklar	Yöntem
Ders 1: İnsanlar nasıl birlikte yaşayabilir?	Farklı değer ve inanışları olan toplumlar birlikte barış içerisinde yaşamaya çalışıldığında ortaya çıkan sorunları değerlendirmek. Farklı kültürlerden insanların arasındaki anlayışın geliştirilmesinde eğitimin rolünü değerlendirmek. Bireylerin kendi başına toplumu etkileyip etkilemeyeceklerini değerlendirmek.	Öğrenciler hikâyenin açığa çıkardığı sorunları tartışır. Öğrenciler eleştirel düşünmeyle meşgul olur. Fikirleri paylaşırlar. Öğrenciler konuyu araştırmak için canlandırma yapar.	Öğrenci çalışma kağıdı 3.1'in kopyaları.	Tartışma. Eleştirel düşünme. Hipotez. Canlandırma.
Ders 2: İnsanlar neden anlaşamaz?	İnsanların önemli konular üzerinde neden farklı görüşleri olduğunu değerlendirmek. Tartışmalı konuları görüşme yeteneğini geliştirmek. Demokratik toplumların desteklenmesi için hangi değerlerin gerekli olduğunu değerlendirmek.	Öğrenciler bir dizi sorun üzerine açıklamalar yapar ve fikirlerini savunurlar. Öğrenciler genel olarak tartışmalı konularda anlaşmazlıkların kaynaklarını inceler. Öğrenciler kendi değerleri üzerindeki etkileri değerlendirir. Öğrenciler çoğulculuğa saygıyı teşvik etmek üzere kılavuz ilkeler geliştirir ve kamuya ilgili konular üzerine konuşmaların ve saygının kalitesinin korunmasını güvence altına alır.	"Dört köşe" alıştırmaları için büyük etiketler.	Tartışma. Düşünme. Eleştirel düşünme. Kuralları işbirliğiyle geliştirme.

Ders Başlığı	Amaçlar	Öğrencilerin görevleri	Kaynaklar	Yöntem
Ders 3: İnsanlar hangi yönlerden farklıdır?	Daha geniş toplumlarda eşitliğin önündeki engelleri değerlendirmek. Bazı insanların neden eğitime adil olmayan bir erişimlerinin olduğunu nedenlerini belirlemek. Daha geniş toplumlarda eşitliğin önündeki engelleri değerlendirmek. Eşitliğin önündeki engelleri aşmada kimin sorumluluğu paylaştığının değerlendirmek.	Öğrenciler varsayımsal bir durumu temel kavramları ele alarak eleştirel olarak inceler. Öğrenciler temel prensipleri kendi sosyal durumlarına uyarlar. Öğrenciler ders tarafından ortaya konulan temel konuları tartışır. Öğrenciler yazılı bir ödev yapar.	Hikâyenin kopyaları. Öğrenci çalışma kağıdı 3.3'ün kopyaları.	Eleştirel düşünme. Tartışma. Yazılı savunmanın geliştirilmesi.
Ders 4: İnsan hakları neden önemlidir?	Farklı değerleri ve farklı yaşam tarzları olan insanlar birlikte yaşamaya çalıştıklarında ortaya çıkan sorunları değerlendirmek. Özellikle bireyler ve toplumlar savunmasız olduklarında uluslararası insan hakları araçlarının geliştirilme sebeplerini değerlendirmek.	Öğrenciler durumların eleştirel incelemesi ve önceliklendirmesiyle ilgilenir. Öğrenciler karşıt taraflar arasındaki tartışmaları canlandırır. Öğrenciler canlandırmaya dayanarak temel ilkeleri geliştirir ve AIHS'nin karşılaştırılabilir bölümleriyle karşılaştırır. Öğrenciler senaryoyu kendi ülkelerindeki gerçek insan hakları ihlali örnekleriyle karşılaştırır. Öğrenciler AIHS'nin seçilen unsurları hakkında diğer öğrenciler için sunumlar hazırlar.	Ada senaryosunun kopyaları. Her bir küçük grup için durum kartlarının kopyaları. İnsan haklarının temel unsurlarının listesi. Final sunumu için istenen geniş kâğıtlar ve eliş materyalleri.	Eleştirel düşünme. Tartışma. Müzakere. Grup sunumu.

Ders 1 İnsanlar nasıl birlikte yaşabilir?

Eğitim, hoşgörü ve anlayışın geliştirilmesine nasıl yardım edebilir?¹³

Öğrenme amaçları	Öğrenciler: – farklı değer ve inanışları olan toplumlar birlikte barış içerisinde yaşamaya çalıştığında ortaya çıkan sorunları değerlendirebilir; – farklı kültürlerden insanların arasındaki anlayışın geliştirilmesinde eğitimin rolünü değerlendirmek; – bireylerin kendi başına toplumu etkileyip etkileyemeyeceklerini değerlendirmek.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler hikâyenin ortaya çıkardığı sorunları tartışır. Öğrenciler eleştirel düşünmeyle meşgul olur. Fikirleri paylaşırlar. Öğrenciler konuyu araştırmak için canlandırma yapar.
Kaynaklar	Öğrenci çalışma kağıdı 3.1'in kopyaları.
Yöntemler	Tartışma Eleştirel düşünme. Varsayımda bulunmak. Canlandırma.

13. Citizenship Foundation (Vatandaşlık Vakfı), Londra tarafından geliştirilen derse dayanmaktadır.

Ders

Öğretmen dersin amaçlarını tanıtır ve "Ormanın kıyısındaki okul" hikayesini (öğrenci çalışma kağıdı 3.1) sınıfa okur.

Öğretmen öğrencileri daire şeklinde oturtur ve hikâyeye ilgili neyi ve nasıl şaşırtıcı ve ilginç bulduklarını söylemelerini ister. Görüşlerini bütün grupta paylaşmadan önce eşleriyle konuşmaları için "konuşma grupları"na (çiftlere) iki dakika verir.

Öğretmen sınıfa “incelemeye dayalı” tartışmada amacın fikirleri paylaşmak ve onları birlikte dikkatlice hazırlamak olduğunu hatırlatır. Doğru ya da yanlış cevaplar yoktur.

Öğretmen daha sonra sorar: “Okulu yakmayı isteyebilecek ne kadar insan varsa hepsini düşünelim (örnekler şunlar olabilir: bazı öğrenciler, bazı ebeveynler, toplumun bir üyesi mesela rahip). Ne gibi sebepleri olabilir? Eğer okul yeniden inşa edilmezse bundan kimin kazanımı, kimin kaybı olur? (Örneğin, eğer öğrencilerin okula gitmesi gerekmezse, bu onlar için bir kazanım mı yoksa kayıp mıdır?)”

Bu, aşağıdaki gibi bir tablo şeklinde yapılabilir:

Tarafın adı	Kazanımlar	Kayıplar
Öğrenciler		
Ebeveynler		
Rahip		
Bütün topluluk		
Diğerleri?		

Öğretmen şimdi öğrencilere öğretmenin hikâyedeki rolüne odaklanmaları için yol gösterir. İlk olarak, genel bir soru – “Öğretmenle ilgili görüşünüz nedir?” – öğrencileri fikirlerini katmaları için harekete geçirir. Sonraki devam soruları şunlar olabilir:

- O bir aptal mıydı, idealist miydi yoksa cesur muydu?
- Yapmaya çalıştığı şeyden dolayı ona hayranlık mı duyuyorsunuz yoksa ondan nefret mi ediyorsunuz?
- Onu harekete geçiren sebepler sizce nelerdi?
- Sizce sosyal değerlerini nereden almıştır?
- Şimdi ne yapması gerekir ve neden? (Yeniden mi denemeli vazgeçmeli mi?)
- Eğer siz bu okulda öğrenci olsaydınız, öğretmenin ne yapmasını isterdiniz?

Daha sonra öğretmen öğrencilere hikâyedeki konuları kendi toplumlarına ilişkilendirmelerinde yardımcı olur. Olası sorular şunları kapsar:

- Yaşadığınız yeri düşünün.
- Bu öğretmen gibi insanların var olduğunu düşünüyor musunuz?
- Bireylerin kendi başlarına toplumda değişiklik yapması mümkün müdür? Örnekleri düşünün.

Hikâye tarafından ortaya atılan diğer önemli konular şunları kapsar:

- İki halk arasındaki barışa, çocukları birlikte eğiterek sizce gerçekten ne kadar ulaşılabilir?
- Farklı değerler ve farklı dinlerden çocuklar birlikte eğitildiğinde okulların ve öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar nelerdir? Bunlar nasıl çözülebilir?

– Ders bir canlandırmayla tamamlanabilir. Okul yanmadan önce bazı ova çocuklarının ebeveynleri bir şikâyetle öğretmene geldiler. Şöyle dediler:

“Bu okulda orman çocuklarından çok ova çocukları var, o nedenle çocuklarımıza orman insanların dinini öğretmemeniz gerektiğini düşünüyoruz. Bu onları kendi halklarıyla karşı karşıya getirebilir.”

Öğretmen bundan memnun değildir. Çiftler halinde, öğretmen ve ebeveynler arasında bir diyalog uydurun. Sınıfın önünde bunu canlandırın.

Ders 2**İnsanlar neden anlaşamazlar?****Farklılıklar neye dayanır?**

Öğrenme amaçları	İnsanların önemli konular üzerinde neden farklı görüşleri olduğunu değerlendirmek. Tartışmalı konuları görüşme yeteneğini geliştirmek. Demokratik toplumların desteklenmesi için hangi değerlerin gerekli olduğunu değerlendirmek.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler bir dizi sorun üzerine açıklamalar yapar ve fikirlerini savunurlar. Öğrenciler genel olarak tartışmalı konularda anlaşmazlıkların kaynaklarını inceler. Öğrenciler kendi değerleri üzerindeki etkileri değerlendirir. Öğrenciler çoğulculuğa saygıyı yüreklendirmek üzere kılavuz ilkeler geliştirir ve kamuyla ilgili konular üzerine konuşmaların ve saygının kalitesinin korunmasını güvence altına alır.
Kaynaklar	"Dört köşe" alıştırması için büyük etiketler.
Yöntemler	Tartışma. Düşünme. Eleştirel düşünme. Kuralları işbirliği içinde geliştirme.

Temel kavram

Çoğulculuk: Çoğulculuk tek bir resmi çıkar, değer veya inanç seti olmayan toplumlarda var olur. Vatandaşlar vicdan, din ve ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Görüşlerin diğer insanların inanç özgürlüklerini tehdit etmelerinin yasalara aykırı olması ve onlara karşı hoşgörülü davranılmaması durumu bir istisna teşkil etmektedir. Sadece bir dine izin verilen ya da hiçbir dinin hoş görülmediği bir devler çoğulcu değildir.

Ders

Öğretmen aşağıdaki tartışmalı ifadeleri teker teker dikkate almalarını sınıftan ister:

Katılıyor musunuz, katılmıyor musunuz?

- Hayvanları yemek yanlıştır.
- Eğer bir öğrenci HIV pozitifse, sağlıklı çocuklarla aynı sınıfta olmamalıdır.
- Pasifistler silahlı kuvvetlere katılmaya mecbur edilmemelidir.
- İdam cezası yasaklanmalıdır.
- Kadının yeri evidir.
- 14 yaşından küçük çocukların çalışmasına izin verilmemelidir.
- Kamu binalarında sigara içmek yasaklanmalıdır.
- İnsanlar daha fazla vergi ödemelidir.
- Konuşma özgürlüğü iyi bir şey değildir.

Sınıfın her köşesi aşağıdaki gibi etiketlenmiştir:

Kesinlikle katılıyor

Katılıyor

Katılmıyor

Kesinlikle katılmıyor

Öğretmen her ifadeyi sırasıyla yüksek sesle okur ve öğrencilerden yukarıdaki sorular üzerindeki görüşlerine göre uygun köşeye gitmelerini ister. Eğer karar veremezlerse, oldukları yerde kalmalıdır.

Öğrenciler yerlerini aldıklarında öğretmen her köşeden birer kişiye neden o pozisyonu seçtiklerini sorar. Bu aşamada hiçbir tartışmaya izin verilmemelidir. Daha sonra öğretmen, eğer fikrini değiştiren öğrenciler varsa, uygun olan diğer köşelere geçmelerini ister.

Hemen sonra öğretmen karar veremeyen öğrencilerden neden bunu yapamadıklarını açıklamalarını ister. Kararsızlıklarının nedenlerini yazmalıdırlar (örneğin, daha fazla bilgiye ihtiyaçları olabilir, ne anlatılmak istendiği tam olarak anlaşılmamıştır, her iki tarafın da nedenlerini anlayabiliyorlardır, vs.)

Alıştırma üç veya dört defa farklı ifade için tekrarlanır. Her defasında öğretmen belli bir konunun görüşülmesinden ziyade insanların neden farklı görüşleri olduğunun sebeplerini ortaya çıkarmak üzerinde yoğunlaşmalıdır.

Toplantı bölümünde, öğretmen aynı sorunların sınıf üyelerinde çok farklı tepkiler uyandırdığına dikkat çeker. Daha sonrasında çoğulculuk kavramını tanıtabilir ve çoğulculuğun toplumlarda neden var olduğunun nedenlerini anlamalarına yardımcı olabileceklerini açıklayarak sınıfa aşağıdaki soruları sorar:

- Daha önce değerlendirdiğimiz soruları tekrar düşünün. Hangileri en güçlü duyguları uyandırır? Bu neden olur?
- Fikirlerimizi, değerlerimizi ve inançlarımızı nereden alırsınız? (Bu, öğrencilere tartışmalı konularla ilgili fikirlerimizin farklı kaynaklardan geldiğini görmelerinde yardımcı olur.)

Sonra öğretmen öğrencilere aşağıdakilerden ne derecede etkilendiklerini sorar:

- ebeveynlerinin fikirleri;
- arkadaşlarının ne düşündüğü;
- dinleri veya kültürleri;

- basın, örneğin gazeteler, TV, İnternet;
- öğretmenler;
- kendi kişilikleri.

Öğrenciler daha sonra tek başlarına çalışırlar ve maddeleri önem sırasına göre, en önemli madde en tepede olmak üzere piramit şeklinde aşağıdaki gibi düzenlerler:

madde

madde madde

madde madde madde

Öğretmen öğrencilerden piramitlerini çiftler halinde karşılaştırmalarını ister. Hangi unsurlar sınıf tarafından bir bütün olarak en önemli olarak hissedilmiştir? Bu, maddeleri aşağıdaki şekilde ölçerek bulunabilir: en üst sıradaki maddelere altışar puan, orta sıradaki maddelere dörder puan ve en alt sıradaki maddelere de ikişer puan verin. Öğrenciler dörderli gruplar halinde her maddeye verilen puanları toplar. Her grubun bulgularını karşılaştırın. Önem listesinin başında hep aynı unsurlar mı vardı?

Öğretmen çoğulculuğun özgür ve açık bir toplumda geliştiğini açıklar. Ancak, hiçbir toplum, üyeleri arasında asgari düzeyde bir ortak anlaşma olmadan işleyemez. Öğrencilerden muhalif değerler veya çıkarların üstesinden gelmeye yardımcı olabileceğini düşündükleri bazı değer ve kuralların listesini yapmalarını ister. Öğrenciler örnek olarak aşağıdakileri önerebilir:

- Başkalarının görüşlerine saygı duy.
- Kendini "başkalarının yerine koyma"ya çalış.
- Konuşmanın kavga etmekten daha iyi olduğunu hatırla.
- Gücendirmemeyi dene.
- İnsanlara söz sahibi olma şansı verin.

Eğer insanlar anlaşamazsa, karar verebilmek için oylama gibi bir mekanizmaya ihtiyacımız olabilir.

Ders 3

İnsanlar hangi yönlerden farklıdır? İnsanların ihtiyaçları nasıl farklıdır?

Öğrenme amaçları	Öğrenciler: <ul style="list-style-type: none">– Bazı insanların neden eğitime adil olmayan bir erişimleri olduğunu nedenlerini belirleyebilir;– daha geniş toplumlarda eşitliğin önündeki engelleri değerlendirebilir;– eşitliğin önündeki engelleri aşmada kimin sorumluluğu paylaştığını değerlendirebilir.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler varsayımsal bir durumu temel kavramları ele alarak eleştirel olarak inceler. Öğrenciler temel prensipleri kendi sosyal durumlarına uyarlar. Öğrenciler derste ortaya konulan temel konuları tartışır. Öğrenciler yazılı bir ödev yapar.
Kaynaklar	Hikâyenin kopyaları.
Yöntemler	Eleştirel düşünme. Tartışma. Yazılı savunmanın geliştirilmesi.

Kavramsal öğrenme

Çeşitlilik: Çeşitlilik yalnızca etnik köken ya da milliyetle ilgili olarak var olmaz. İnsanları birbirinden ayıran ve özellikle eğer çoğunluk veya güç ve etkiyi ellerinde tutanlar anlayış ve merhamet eksikliğine bağlı olarak hiçbir şey yapmıyorlarsa ciddi sosyal farklılıklara neden olabilecek çok sayıda farklılık çeşidi vardır.

Eşitlik: İki ana eşitlik türü vardır – fırsat eşitliği veya şartların eşitliği. Herkese eşit fırsat vermek mümkündür (örneğin okula gitmek) ancak eğer belirli engellerin (sakatlık gibi) üstesinden gelinmemişse, bu fırsat bazılarının tanınmayabilir. Şartların eşitliği engeli ne olursa olsun her çocuğun eğitilmesine imkan verilmesini amaçlar.

Ayrımcılık: Irk, toplumsal cinsiyet, cinsiyet, yaş, inanç vb. gerekçelerle birine adaletsiz davranmak.

Ders

Öğretmen hikâyeyi sınıfa okur (öğrenci çalışma kağıdı 3.2). Bu hikâyeye, eğer hikâyeyi dikkatlice çalışmazlarsa öğrencilerin gözlerinden kaçabilecek çeşitli karmaşık sorunlara işaret eder. Onlara yardım etmek için öğretmen, öğrenci çalışma kağıdı 3.3'ü dağıtır ve aşağıdaki ödevi açıklar.

Öğrenciler Umut Koleji çalışanlarının karşılaştığı sorunları ellerinden geldiğince belirleyebilmek üzere çiftler halinde çalışır. Bunları not şeklinde çalışma kâğıdının ilk sütununa yazarlar (“Sorunlar”). Daha sonra bu sorunların üstesinden gelinebilecek yolları önerirler (“Çözümler”) ve üçüncü sütun altında da bunları yürütmekte kimin sorumlu olması gerektiğini eklerler (“Sorumluluklar”). Son sütun daha sonraki bir aşamaya kadar boş bırakılabilir.

Daha sonra öğrenciler sonuçlarını sunar, karşılaştırır ve tartışır. Öğrencilerin sunumunu desteklemek üzere bazı öğrenciler, çalışma kâğıdıyla aynı düzende bir sunum tahtası hazırlamalıdır. Eğer tepegöz projektör varsa, çalışma kağıdı tepegöz şeffaf kağıdına çiftler öğrencinin doldurması için kopyalanabilir.

Sınıf içi tartışma

Öğrenciler aşağıdaki sorulardan bazılarını gündeme getirebilir veya öğretmen tartışmayı bunları sorarak başlatabilir:

- Sizce müdür her öğrenciye aynı şekilde davranma amacına ulaşmış mıdır?
- Sizce müdür sığınmacı ebeveynlerin değerlerine saygı gösterip kız ve erkekleri ayrı ayrı mı eğitmeliydi? Her iki tarafın da iddialarını düşünün.
- Eğer sığınmacı çocuklar diğer çocuklardan ayrı eğitilselerdi daha mı iyi olurdu? Her yaklaşımın önce öğrenciler ikinci olarak da daha geniş topluluk için avantaj ve dezavantajlarını listeleyin.

Bütün soruları tartışmak yerine öğrenciler, tek bir soruyu ayrıntılı olarak incelemelidirler. Çoğulcu bir toplumda, insanların farklı ihtiyaçları olduğunu ve bunun da çatışmaya yol açabileceğini anlamaları önemlidir. Bu nedenle bu çatışmaları tüm bireylere ve gruplara özen göstererek adilce çözmek önemlidir (çatışmanın çözümlenmesiyle ilgili daha fazla ayrıntı için Ünite 4'e bakınız). Bu örnek olayda, okul genç vatandaşların toplumun bütününde var olan aynı tür sorunlarla karşılaştıkları bir mikro-toplum olarak görülebilir.

Aşağıdaki konular bu örnek olayın ne kadar zengin olduğunu ve bu konuların çalışmaya değer olduklarını gösterir. Daha kapsamlı bir çalışma için ek bir ders gerekli olacaktır. Öğretmen, mevcut zamana ve öğrencilerin ilgi düzeyine dayanarak belirli cepheleri seçmeye karar vermelidir.

Çocukların eğitim ihtiyaçları ne kadar farklıdır?

Öğrencilerin cevaplandırması gereken temel sorular bu sorunların nasıl ele alınacağı ve içlerinden herhangi bazılarının okul tarafından göz ardı edilmesinin gerekli olup olmadığıdır (eğer öyleyse, neden).

Bu sorular iki yolla çözülebilir: ilk olarak, belirli bir sorunun çözülmesi veya göz ardı edilmesinden kimin ihtiyaçlarının etkileneceğini dikkate alarak ve ikinci olarak da okul topluluğunca çözülebilecek olan sorunları belirleyerek.

İlk yolu izlerken öğrenciler aşağıdaki soruyu değerlendirirlerse sığınmacı (ve yerel) öğrencilerin belirli ihtiyaçlarını daha iyi anlayacaklardır: “Sığınmacı çocukların hangi insan hakları - veya çocuk hakları - reddedilmiştir?”

Burada bazı eğitim ihtiyaçlarının kategorileri bulunmaktadır. Öğrenciler bunların örneklerini hikâyeden bulmalı ve çalışma kâğıdının dördüncü sütununa girmelidir:

- duygusal;
- öğrenme;

- dinsel;
- kültürel;
- dille ilgili;
- fiziksel.

Her kategori için öğrenciler kendi örneklerini vermek zorundadırlar.

Sorumluluk ve sınırları

Hikâyede dile getirilen belirli sorunlar eşit haklar ve eğitim hakkında daha genel bir tartışmaya götürmelidir.

Her çocuğa, ihtiyaçları doğrultusunda en iyi eğitimi vermek ne kadar kolaydır? Okul ne yapabilir ve hangi sorunlar, mesela yerel konseyden ek maddi destek gibi dışarıdan yardım gerektirir?

Burada öğrenciler ikinci yolu izler ve bu inceleme önemli bir anlayışa götürür – tipik olarak, karmaşık sorunlar bu olaydaki gibi mesela okulu genişletmek, özel eğitilmiş personel almak vb. gibi tek bir büyük adımda çözülemez. Eğitim reformunun bu gibi tedbirleri çok fazla istenebilir ancak başkaları (yerel şehir konseyleri veya eğitim bakanlığı gibi) tarafından verilen siyasi kararlara (örneğin vergiden gelen paranın nasıl değerlendirileceği) bağlı olduklarından hiçbir zaman gerçekleşmeyebilirler. Bunlar gibi yalnızca görünürde radikal adımlar atmaya düşünen kişiler aslında sonuçta suçu başkalarına atmaktan başka hiçbir şey yapamayabilirler. Öte yandan, her şey küçük adımlar atarak da iyileştirilebilir; bu örnek olayda bu, sorunun - eğer isterlerse ve anlaşabilirlerse - müdür, öğretmen, öğrenciler veya ebeveynler tarafından hemen yarın değiştirebilecekleri parçalarını ele almak demektir.

Çalışma kâğıdının üçüncü sütununun önemli olduğu yer burasıdır. Kim sorumludur, yani bir şeyleri değiştirmeye kimin gücü yeter? Öğrenciler küçük adımların - okul topluluğunun erişebildiği yenilikçi düzenlemelerin - yeterli olup olmadığını ve bunların nerede sınırlandıklarını tartışabilirler. Ayrıca küçük, kısa süreli adımların ve zaman gerektiren büyük adımların birleşimini de değerlendirebilirler.

Burada yine, “okul hayattır”, bir mikro-toplumdur. Okulun gelişmesi için stratejilerin tartışılması, öğrencileri siyasi karar verme ve stratejik planlama açısından düşünmeyle tanıştırır.

Okul hayattır

Öğrenciler Umut Koleji’ni aşağıdaki fikri kullanarak kendi okullarındaki durumla karşılaştırabilir.

“Okulunuzda bazı öğrencilerin karşılaştığı eğitim engelleri nelerdir? Bu ihtiyaçlarla ilgilenmek sizce kimin sorumluluğudur (örneğin, devlet, müdür, personel ya da öğrenciler)?”

Bu sorunu ele almada farklı yöntemler kullanmak mümkündür. Genel bir tartışma konusu, diğer öğrencilerle röportaj projesi veya okul gazetesiyle ilgili bir proje olabilir (bakınız Ünite 5).

Yazılı ödev

Öğrenme ve öğretme süreçlerinin düzenlenmesinde öğrencilerin öğrendiklerini anlamış olmaları ve uygulayabilmelerinden emin olmak önemlidir. Bunu yapmanın bir yolu, genel tartışmayı yazılı ödevle bağlamaktır. Bu, bütün öğrencilere toplantıda tartışılan konular üzerinde düşünme fırsatı verir ve söyleyecek çok şeyleri olmasına rağmen tartışmada sessiz kalan yavaş ve titiz düşünenler için özellikle faydalıdır.

Öğretmen hangi konunun öğrencilerin düşünme ve anlama düzeyi için en uygun olduğuna karar vermelidir. Tartışmayı tekrarlamak ve kendi kararlarını vermek öğrenciler için yeterli olabilir. Daha zahmetli bir alıştırmada öğrenciler, insan haklarına ve/veya toplumdaki eşitsizlikler konularına da değinebilirler, örneğin;

“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi, her çocuğa eğitim sağlamanın devletlerin görevi olduğunu belirtir.

- Sizce okul bu yükümlülüğü yerine getirmiş midir açıklayın.
- Çocuklara hak ettikleri eğitimi vermek için ne gereklidir?
- Sizce bunun mümkün olmasından kim sorumludur?
- Hayatın hangi diğer alanları toplumdaki eşitsizliklerden etkilenir?
- Tartışın.”

Önerilen genel tartışma sonucu (kâğıtlı sunum tahtası, tamamlanmış çalışma kâğıdı)

Umut Koleji için yardım

Sorunlar	Çözümler	Sorumlu	Eğitimsel ihtiyaçlar
(1) Mülteci çocuklar			
Lisan sorunları	Özel sınıflar	Müdür Yerel konsey	Lisan
Erkek çocuğu konuşmaz	Terapi, özel ders	Tavsiye:	Lisan, duygusal
Kız yürüyemez	Tıbbi tedavi Özel ders Ebeveynlere tavsiye	Müdür, öğretmen	Fiziksel
(2) Mülteci ve yerel öğrenciler			
Zorbalık, alay etme Çete Tehditler Kavga, yaralı çocuk	Sınıfta tartışma Davranış kuralları Denetleyici olarak öğrenciler	Öğretmenler Öğrenciler Ebeveynler	Duygusal Sosyal Davranış biçimleri ve değerler
(3) Öğretmenler			
Mülteci ve yerel öğrencilerle ilgilenemiyor	Daha küçük sınıflar Vardiyalı sınıflar Daha fazla öğretmen	Yerel konsey	Öğrenme Lisan Kültürel Dinsel
(4) Ebeveynler			
Kızlar ve erkekler için ayrı sınıflar ister	“Hayır”? “Tamam”?	?	Kültürel Dinsel

Ders 4**İnsan hakları neden önemlidir?****Savunmasız insanları korumak için neden insan hakları mevzuatına ihtiyacımız var?¹⁴**

Öğrenme amaçları	Öğrenciler: – farklı değerleri ve farklı yaşam tarzları olan insanlar birlikte yaşamaya çalıştıklarında ortaya çıkan sorunları; – özellikle bireyler ve toplumlar savunmasız olduklarında uluslararası insan hakları araçlarının geliştirilme sebeplerini değerlendirebilir.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler: – durumların eleştirel incelemesi ve önceliklendirmesiyle ilgilenir; – karşıt taraflar arasındaki tartışmaları canlandırır; – canlandırmaya dayanarak temel ilkeleri geliştirir ve AIHS'nin karşılaştırılabilir bölümleriyle karşılaştırır; – senaryoyu kendi ülkelerindeki gerçek insan hakları ihlali örnekleriyle karşılaştırır; – AIHS'nin seçilen unsurları hakkında diğer öğrenciler için sunumlar hazırlar.
Kaynaklar	Ada senaryosunun kopyaları (Öğrenci çalışma kağıdı 3.4). Her bir küçük grup için durum kartları kopyaları (Öğrenci çalışma kağıdı 3.5). İnsan haklarının temel unsurları (Öğrenci çalışma kağıdı 3.6). Final sunumu için istenen büyük kâğıt tabakaları ve elişi materyalleri.
Yöntemler	Eleştirel düşünme. Tartışma. Müzakere. Grup sunumu.

Bilgi kutusu

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kişilerin yaşam hakkı, din özgürlüğü ve hukukta adalet özgürlüğü gibi reddedilen temel haklarını korumak için sunulmuştu. Avrupa Konseyi üyesi olan tüm devletler kendi vatandaşlarına ilişkin Sözleşme maddelerine uymayı kabul etmiştir. Her ülke kendi ülkesindeki insan hakları durumuna ilişkin uluslararası topluma rapor vermek zorundadır. Eğer vatandaşı oldukları ülkenin kendi insan haklarını inkâr ettiğini düşünüyorlarsa, vatandaşlar bireysel olarak İnsan Hakları Avrupa Mahkemesine şikâyette bulunabilir. Bir ülke de bir başka ülkeyi insan haklarının ihlaliyle ilgili olarak şikâyet edebilir ancak, bu pek sık olmaz.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İkinci Dünya Savaşı'ndaki soykırımların ardından oluşturulan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne çok benzer şekilde biçimlendirilmişti.

14. Citizenship Foundation, Londra tarafından geliştirilmiş bir derse dayalıdır.

Ders

Öğretmen senaryoyu anlatırken "rol kartları"ndan (Öğrenci çalışma kağıdı 3.4) ve canlandırmaya katılan iki gruptan bahseder. Öncelikle, muhtemelen tahtadaki haritanın yardımıyla adayı ve daha sonra da nesillerdir orada yaşayan adalıları tanıtır.

Sonra öğretmen sınıfa adaya bir başka grubun daha gelip yerleşmek istediğini söyler. Bunlar adalılardan çok farklıdır. Öğretmen bu göçmenleri ve yaşam tarzlarını da tanımladıktan sonra sınıfı ikiye ayırır. Bir yarıyı adalıları, diğer yarı ise göçmenleri oynayacaktır. Bu konuları tartışmanın iki yolu vardır (bakınız aşağıdaki 1 ve 2. yöntemler). Canlandırmaya alışık olan sınıflar için Yöntem 1'i, daha resmi yollar kullanmaya alışkın sınıflar içinse Yöntem 2'yi kullanın.

Yöntem 1: Canlandırma

Öğrenciler çiftler halinde çalışır. Bir tanesi adalı, diğeri adaya gelen göçmen rolünü üstlenir. Her ikisi de küçük kartlarda anlatılan durumu kendi halkları yönünden ele alacaktır. Diğer insanlarla pazarlığa gireceklerdir (lisanın engel oluşturmadığı varsayılır). Şu noktalar üzerinde anlaşmaya çalışmalıdırlar:

- a) İnsanları için en önemli sorunlar nelerdir?
- b) Bu pazarlıklardan ne elde etmek isterler?

Daha sonra öğretmen adalı ve göçmen çiftlerin birlikte oturmalarını ister. İki insanın hem bu konular hem de gelecek için kılavuzluk edici kurallar üzerinde bir anlaşmaya varma çabasıyla bir toplantı yapmalarını canlandıracaklardır.

Tartışmalara başlamadan önce her iki gruba da, adalıların yaşam tarzları bütünüyle tehdit altında olabileceğinden dolayı, göçmenler adadan tamamen ayrılmadan tam anlamıyla mutlu olmayabilecekleri hatırlatılır. Diğer yandan, göçmenler bu yeni ortamı çok sevmişlerdir ve orada kalabilmek için güç kullanmaya da hazır olabilirler.

Zamanın elverdiği ölçüde, dörder kişilik öğrenci gruplarından, öncelikle grupların karşılaştığı en ciddi sorunlar üzerinde anlaşma sağlamalarını ve en ciddi olandan en az ciddi olanına gidecek şekilde üstlerinde çalışarak bunları ele almalarını isteyin.

Yöntem 2: rehberli tartışma

Bu alıştırma en iyi canlandırma kullanılarak yapılır ama canlandırmaya alışık olmayan öğrencilerde de işe yarayabilir. Sınıfın yarısı durumları adalılar açısından, diğer yarısı da adaya gelenler açısından ele alacaktır. Her durum iki bakış açısından da tarif edilir. Çiftler halinde çalışarak öğrenciler en önemli sorunların hangileri olduğuna karar verir ve kendi bakış açılarından her sorun için en uygun çözüm yolunu düşünmeye çalışır. Onlar her sorunun çözümü için "ideal" veya "adil" bir yol olduğunu ama gerçeğin (ve tarihin) kuvvet dengesizliğinden dolayı bir tarafın diğer taraftan daha fazla sözünün geçebileceğini gösterdiğini hatırlatın.

Öğretmen her bir durum için bir tartışma yürütür, sorunla ilgili bir görüş alır ve diğer gruba da karşıt görüşünü sorar. Öğretmen iki grup arasında bir anlaşma sağlamaya çalışır. Her tartışma, iki ayrı taraftan kendi açılarından gördükleri şekliyle sorun hakkında konuşmak üzere sınıfın önüne çıkan birer çift tarafından yönetilebilir. Bu yöntemde çiftlerin her durumu ayrı ayrı tartışmasının bir başka çeşidi, birinin adalıları diğerinise adaya yerleşmeye gelenleri temsil etmesidir.

1 ve 2. Yöntemler için bilgi alma

Öğrencilerden tartıştıkları sorunlar hakkında, aşağıdaki soruları kullanarak bilgi alma:

- Pazarlıklar kolay mıydı yoksa zor muydu? Neden?
- Her iki grup da pazarlıklardan istediklerini elde etti mi?
- Hangi grup pazarlıklardan karlı çıktı? Neden?

- Her durumda bir grup diğerinden daha fazla mı ahlaki değere sahipti?
- Adadaki bu iki grup için gelecek nasıl olacak gibi?
- Bir grubun diğerine karşı üstünlük sağlamasını ne önleyebilir?
- Bu iki grubun adada barış içinde var olmalarına yardımcı olabilecek kurallar veya ilkeler listesi yapın. Bu listeyi insan hakları temel kavramları listesiyle karşılaştırın (bakınız öğrenci çalışma kağıdı 3.6). Bu maddelerden hangisi adalıkların topraklarını, yaşam tarzlarını ve temel insan haklarını kaybetmelerini önlemeye yardım edebilir?

Öğretmen bu gibi durumlara tarihte çok sık rastlandığına dikkati çeker, tıpkı İngiliz mülteciler Avustralya'yı veya Avrupalılar Kuzey ve Güney Amerika'yı kolonileştirdiğinde olduğu gibi. O zamanlar, meydana getirilmiş bir insan hakları mevzuatı yoktu ve yerli halkların insan haklarının ihlaline yönelik birçok olay olmuştu. Benzer durumlar hala yaşanmaktadır, örneğin, Güney Amerikalı kabileler, uluslararası şirketler madencilik veya odunculuk yaptıkları için topraklarından çıkartılmaktadırlar.

İnsan haklarının önemini övmek

Bu ünitenin son alıştırması olarak, öğretmen öğrencilerden (gruplar halinde) bu ünite boyunca tartışılan Avrupa Sözleşmesi'nde temeli oluşturulan insan haklarından birini seçmelerini ister. Sonra öğrenciler bu hakkın yazılı olduğu bir pankart yapar ve önemi hakkında bir sunum hazırlar. Bazı öğrenciler sorunların dramatik olarak gösterilmesi için adalıkların canlandırılmasına yönelik sahneler de çizebilir. Bu çizimler, sınıfa, yıllık gruba hatta tüm okula da sunulabilir. Bu yolla ünite, eğer zaman uygunsa ve öğrenciler de ilgilenirse bir devam projesine yön verebilir. Sınıfta bu şekilde bir projenin nasıl planlanacağına dair Ünite 5 (medya) içindeki 4. Ders'e bakınız.

Öğrenci çalışma kağıdı 3.1

Ormanın kıyısındaki okul

Bir zamanlar dağlık bir bölgenin sık ormanlarla kaplı tarafında yaşayan bir insan topluluğu vardı. Çocuklarına, kendi halklarının tanrılarına tapacak şekilde sıkı bir eğitim veren oldukça dindar insanlardı. Dinlerine göre kadınlar ve erkekler arasında hiçbir fark yoktu.

Dağlar ve ülkenin en uzak köşesi arasında büyük bir ovalık alan uzanıyordu. Ovada farklı bir insan topluluğu yaşardı. Dini inançları yoktu ama birbirleri için çok çalışırlardı. Acımasız birer savaşçıydılar ve erkekler üstün olan cinsti. Kadınlara saygı duyulurdu, ancak lider olarak yetiştirilemezlerdi.

Orman insanların ova insanlarıyla hiçbir ilgisi yoktu. Birbirlerinden nefret ediyor ve korkuyorlardı. Kimi zaman aralarında savaşlar da olmuştu.

Bir gün genç bir adam ormanın kıyısına ulaştı. İki topluluktan da çocukların birlikte eğitim görebilecekleri ve böylece nihayet iki toplumun insanları arasında barış sağlanabileceği bir okul inşa etmek istediğini ilan etti.

Kısa bir süre sonra basit ahşap bir bina hazırlandı ve öğretmenin okulunu ilk kez açtığı gün geldi çatı. Her iki topluluktan da birkaç çocuk nasıl olacağını görmek için geldi. İki topluluğun da ebeveyn ve liderleri gergin bir şekilde izlediler.

Başlangıçta, çocuklar arasında sorunlar vardı. Birbirlerine isim takıyorlar ve sık sık kavga ediyorlardı. Ancak çocuklar okula devam etmenin değerini görebiliyorlardı ve yavaş yavaş her şey düzene girmeye başladı. Öğretmen katıydı ama adildi ve bütün öğrencilere eşit davranıyordu. Her iki yaşam tarzına da saygı duyduğunu söylüyordu ve çocuklara hayatın farklı yönleri öğretiliyordu.

Gitgide daha fazla çocuk ormanın kıyısındaki okula gelmeye başlamıştı.

Ancak kısa sürede ovalardan daha fazla çocuğun okula devam ettiği anlaşıldı. Orman çocukları artık okulun sadece çeyreğini oluşturuyordu. Öğretmen onları teşvik ve ikna etmek için her iki tarafın da ebeveynleriyle konuştu.

Ama sonra bir sabah öğretmen okula geldiğinde, birinin okulu yakıp kül ettiğini gördü.

(Citizenship Foundation'dan Ted Huddleston'ın hikâyesine dayanır.)

Öğrenci çalışma kağıdı 3.2

Umut herkes içindir

Umut Kolejinin müdürü, cömert ve insancıl bir kadındı. Eğitimin önemine şiddetle inanıyordu. Personeline hep “Herkes hayata iyi bir başlangıcı hak eder,” derdi. “Bu okulda hiç kimseye diğerlerinden daha iyi davranmanızı istemiyorum. Bu hiç adil olmaz.”

Derken bir gün bir mülteci çocuk grubu okula geldi. Aileleri komşu bir ülkedeki bir çatışmadan kaçmışlardı. Müdür personeline şöyle dedi,

“Bu talihsiz genç insanlar her şeylerini kaybettiler. Onları sınıfınıza buyur edin. Mümkün olduğunca az ıstırap çekmeleri gerek. Savaş onların suçu değildir.”

Personel bu konuda hemfikirdi. Öğrenciler yaşlarına göre sınıflara yerleştirildi. Mülteci çocuklardan çoğu sınıflarında tektiler ama bir sınıfta dört kişilik bir mülteci çocuk grubu vardı.

Personelin, mülteci çocuklara sınıftaki diğerleriyle aynı şekilde davranılmasında bazı zorluklar olduğunu fark etmeye başlaması fazla uzun sürmedi. Birer birer sorunlarını müdüre taşımaya başladılar. Bir öğretmen, “Sınıftaki mülteci çocuk bizim dilimizi konuşmuyor,” dedi. “Her şeyi onun için tercüme edecek zamanım yok. Çok vaktimi alıyor. Diğer öğrenciler zarar görüyor.” Bir başka öğretmen “Sınıftaki mülteci öğrenci kimseyle konuşmuyor” dedi. “Savaş yüzünden travma geçiriyor olabilir. Ya da belki sadece öğrenme gücü çekiyo olabilir. Ne yapabilirim?” Üçüncü bir öğretmense, “Bende yaralı bir çocuk var. Yürüyemiyor. Fiziksel aktivitelerin hiçbirine katılmıyor ve üst kattaki fen laboratuvarına çıkamıyor.” dedi.

Daha sonra başka sorunlar çıkmaya başladı. Öğle yemeği saatlerinde, bazı mülteci çocuklar zorbalığa uğruyor ve alay ediliyordu. Onlara aşağılayıcı lakaplar takılmıştı ve diğer öğrencilerden bazıları geldiklere yere geri dönmelerini söylemişti.

Aynı sınıftaki dört oğlan çocuğu kendilerini korumak için bir çete kurdular. Bir gün, yerli bir çocukla aralarında kavga çıktı. Mülteci çocuk rakibini fena yaraladı. Okul personeli müdüre şikâyet ederek çocuğun okuldan atılması gerektiğini söyledi, ama müdür küçük mültecinin yaşadıkları düşünüldüğünde bunun adil olup olmayacağını merak ediyordu. Personel şöyle dedi:

“Bunun işe yaraması için uğraştık ama kendi çocuklarımız çok zarar görüyor. Bu çocuklara eğitim verip aynı zaman yerli çocuklar için elimizden gelenin en iyisini yapamayız.”

Kısa bir süre sonra, mülteci çocukların ebeveynleri Müdür'ü görmek istediler. Şöyle söylediler:

“Spor sınıflarında kız ve erkek öğrencilerin birlikte eğitilmesinden hoşlanmıyoruz. Bu bizim din ve kültürümüze aykırı.”

Müdürün nihayet sabrı tükenmeye başlıyordu. Bunun zor bir sorun olduğunun farkındaydı ama kalben umudunu kaybetmemesi gerektiğini de biliyordu.

Öğrenci çalışma kağıdı 3.3

Umut Koleji için yardım

Sorunlar	Çözümler		
(1) Mülteci çocuklar			
(2) Mülteci ve yerel öğrenciler			
(3) Öğretmenler			
(4) Ebeveynler			

Öğrenci çalışma kağıdı 3.4

Adalılar ve göçmenler (rol kartları)

Grup 1: Adalılar

Siz bir adalı grubusunuz. İnsanlarınız bu adada binlerce yıldır yaşamaktadır. Atalarınız dağlardaki kutsal yerlerde gömülü ve ruhlarının hala orada olduğuna inanıyorsunuz.

Çok basit bir yaşam sürersiniz. Erkekler bütün adada dolaşır hayvan avlar ve yemyeşil bitki örtüsünden yiyecek toplarken kadınlar çocuklara bakar. İnsanlarınız doğayı korumada ve onu sonraki nesillere sağlam bırakmada herkesin sorumluluğu olduğuna inanır. Silahlarınız mızraklar, oklar ve yaylar ve hayvan kapanlarıdır.

Dininiz doğaya tapmaya ve kültürünüz de toplumun önemine dayanır. Yiyecek azaldığında herkes olana paylaşır ve insanlar birbirleri için çok çalışır. Yiyecek fazla olduğunda insanlar şarkı söylemek, dans etmek ve hikâyeler anlatmak için bir araya toplanır. İnsanlarınızın yazmaya ihtiyacı yoktur.

Çok az sayıda yasanız vardır. Eğer gerekli olursa kabile şefi yeni yasalar yapabilir. Kendisi ayrıca toplumunuzdaki anlaşmazlıklarda hakemlik de yapabilir.

Grup 2: Göçmenler

Kendiniz ve aileniz için yeni bir hayat bulmak umuduyla, Avrupa'dan denize açılan bir grup insanla birliktesiniz. Dünyanın diğer ucunda keşfedilmiş yeni topraklardan birini bulmak istiyorsunuz. Orada evler ve çiftlikler kurmak için yerleşerek varlıklı olmayı umuyorsunuz.

Yanınıza toprağı sürmek için aletlerinizi ve avlanmak için silahlarınızı alıyorsunuz. Kültürünüz eğitim ve sıkı çalışmaya dayanır. Herkes varlıklı ve rahat olmayı hedefler. Tek bir dininiz yoktur ama herkesin kendi inancını takip etme hakkı olması gerektiğine inanırsınız.

Yeni toplumunuzda her şeye demokratik olarak karar vermek istiyorsunuz. Sadece elit bir grubun gücü elinde tuttuğu ve büyük bir servet eşitsizliği bulunan bir toplumu bıraktınız. Herkesin eşit olduğu veya herkesin aynı başarı şansına sahip olduğu bir toplum kurmak istiyorsunuz.

Öğrenci çalışma kağıdı 3.5

Durum kartları: adalılar

Aşağıdaki durumlara bakınız ve kendi gruplarınızla haklarında ne yapılması gerektiğini düşündüğünüze karar veriniz.

Adalılar	Göçmenler
<p>1A Yeni çitler</p> <p>Bazı göçmenler evlerinin etrafını, her zaman sürülerinizi götüğünüz yol boyunca çitle çevirdi. Bir kısmını yerinden söktünüz.</p>	<p>1G Yeni çitler</p> <p>Adalılar yakaladığımız hayvanları içerde tutmak için diktiğiniz çitlerin bazılarını söktü.</p>
<p>2A İzinsiz girenler</p> <p>Bir adalı, göçmenler tarafından çitlerle çevrilen bir alandan geçerken vuruldu ve öldürüldü.</p>	<p>2G İzinsiz girenler</p> <p>Göçmen kadınlardan biri bir adalıya âşık olmuştur. Evlenmek ve bir göçmen topluluğunda yaşamak isterler. Bazı göçmenler bu durumdan mutsuzdur.</p>
<p>3A Karışık evlilik</p> <p>Adalılardan biri bir göçmen kadına âşık olmuştur. Evlenmek ve göçmen topluluklardan birinde yaşamak isterler. Adamın ailesi bu durumdan çok mutsuzdur.</p>	<p>3G Karışık evlilik</p> <p>Göçmen bir kadın adalılardan birine âşık olur. Evlenmek ve göçmen topluluğunda yaşamak isterler. Bazı göçmenler bu durumdan mutsuzdur.</p>
<p>4A Kutsal yerler</p> <p>Bazı göçmenler atalarınızın ruhlarının yaşadığına inandığınız dağları maden bulmak için kazıyor. Buralar sizin için kutsal. Protesto için kazı yapanlardan bazılarını saldırdınız.</p>	<p>4G Kutsal yerler</p> <p>Dağlarda kıymetli madenler buldunuz. Bunları kendi ülkenizde tüccarlara satabileceksiniz. Adalılar bu dağları kutsal sayıyor, size göre bu bir batıl inanış. Kazı yapan adamlara saldırdılar.</p>
<p>5A Eğitim</p> <p>Bazı göçmenler bir okul açtılar ve sizin çocuklarınızı da gelip okuma yazma öğrenmeye çağırdılar.</p>	<p>5G Eğitim Bazı göçmenler bir okul açtılar. Adalıları, çocuklarını okula göndermeye davet ettiler.</p>

Öğrenci çalışma kağıdı 3.6

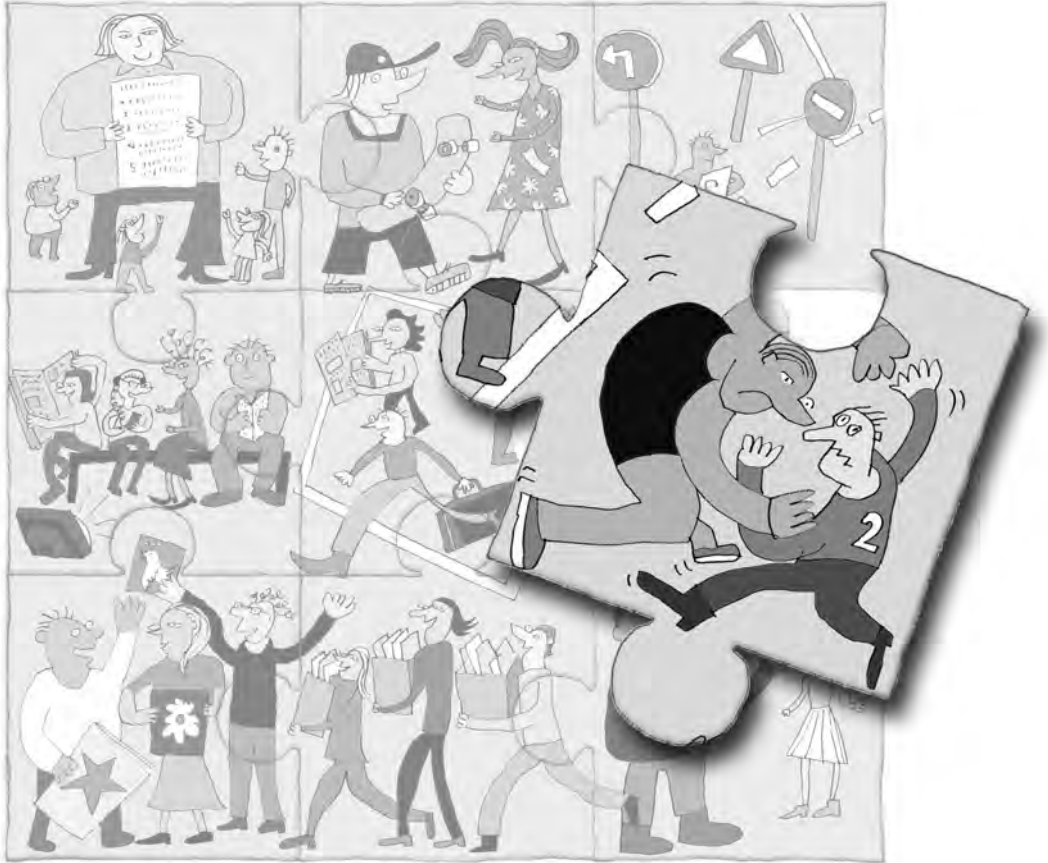
İnsan haklarının temel unsurları¹⁵

1. Yaşam hakkı.
2. İşkenceye maruz kalmama hakkı.
3. Köleliğe maruz kalmama hakkı.
4. Özgürlük ve güvenlik hakkı.
5. Adil yargılanma hakkı.
6. İhlal durumunda etkili bir yasal yola başvurma hakkı.
7. Ayrımcılığa karşı özgürlük, eşitlik hakkı.
8. Şahıs olarak tanınma hakkı; vatandaşlık hakkı.
9. Gizlilik ve aile hayatı hakkı.
10. Evlenme hakkı.
11. Mülkiyet hakkı.
12. Kişilerin seyahat hakkı.
13. Sığınma hakkı.
14. Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü.
15. İfade özgürlüğü.
16. Dernek kurma ve toplanma özgürlüğü.
17. Yeme, içme ve barınma hakkı.
18. Sağlık hizmeti hakkı.
19. Eğitim hakkı.
20. Çalışma hakkı
21. Dinlenme ve eğlenme hakkı.
22. Sosyal korunma hakkı.
23. Siyasete katılım hakkı.
24. Kültürel hayatta yer alma hakkı.
25. İnsan haklarının ortadan kaldırılma yasağı.
26. İnsan haklarını tanıyan bir toplumsal düzen hakkı.
27. Bireyin görevleri.

15. Bu liste 5. Ünite, "Haklar, özgürlükler ve sorumluluklar"daki öğretmen kaynak kâğıdından alıntıdır.

ÜNİTE 4 Çatışma

Anlaşamadığımızda ne yapmalı?

4.1. Çatışma Çözümleme

Ciddi anlaşmazlıkları nasıl ele alabiliriz?

4.2. Altı-adım yaklaşımını uygulama

Komşumuzla kavgadan nasıl kaçınabiliriz?

4.3. Çelişen insan hakları

İnsan hakları arasında uyumsuzluk. Şimdi ne olacak?

4.4. Şiddet kullanma

Bazı durumlarda şiddet kullanma kabul edilebilir mi?

ÜNİTE 4: Çatışma

Anlaşamadığımızda ne yapmalı?

Barış kavramının önemli bir kültürel boyutu vardır. Geleneksel olarak, Uzak Doğu kültürlerinde, barış daha çok içsel barışla ilgiliyken (zihin veya kalplerimizdeki barış) batı dünyasında, barış bireylerin dışında olan şekilde algılanır (savaş veya şiddetli çatışma yokluğu). Örneğin Hindistan'da, barış kelimesi aklın mükemmel düzeni veya aklın barışı anlamına gelen "shanti"dir. Gandhi, felsefe ve stratejisini geniş anlamda "zararlı olan her şeyden kaçınma" anlamına gelen "Ahimsa" kavramına dayandırmıştır. O, "kelimenin tam anlamıyla şiddetten kaçınma demektir. Ama benim için çok daha yüksek, sonsuz derecede yüksek bir anlamı vardır. Kimseyi rahatsız etmeyeceğiniz, düşmanınız bildiğiniz kimselere karşı dahi merhametsiz düşünceler barındırmayacağınız anlamına gelir. Bu öğretiyi takip edenler için düşman diye bir şey yoktur." demiştir. Maya geleneğinde barış, refah kavramına işaret eder ve hayatlarımızın farklı alanları arasındaki mükemmel denge fikriyle bağlantılıdır.¹⁶

"Pozitif barış" kolektif iradenin barışı sağlama ve barış önündeki engellerin kaldırılmasına yöneldiği durumu ifade eder. Sosyal adalete bağlılığı da içererek bu sayede barışın korku, şiddet ve savaş yokluğu olduğu fikrinin de ötesine geçer. Şiddet içermeyen bir çatışma çözümüne bağlıdır ve bireyleri ve grupları sosyal sorunları yapıcı bir biçimde ele alabilmeleri için yüreklendirmeye çalışır. DVE eğitimcileri için ayrıca sınıfta demokratik süreçlere teşvik etmek, güç veya gücün kötüye kullanımı sorunlarını ele almak aynı zamanda da her zaman için yapıcı diyalog ve dinleme becerilerini geliştirip çatışma çözümünü vaat etmek anlamına gelir.¹⁷

Şiddet doğal mıdır? Birçok insan insanoğlunun doğasında vahşet olduğuna ve bu nedenle de hayatlarımızda ve toplumlarımızda savaşımlardan, çatışmalardan ve genel şiddetten kaçınmadığımızı inanır. Bu alandaki diğer uzmanlar şiddet içeren duygu, düşünce ve hareketlerden kaçınabileceğimizi öne sürer. 1986 yılında birçok ülkeden bir grup akademisyen ve bilim adamının ayrıntılı biçimde hazırladığı Seville Şiddet Bildirisi bu durumu şu şekilde onaylar:

1. Bilimsel olarak savaş yapma eğilimini hayvan olan atalarımızdan miras aldığımızı söylemek yanlış olur (...) Savaş yalnızca insanlara özgü bir olgudur ve diğer hayvanlarda görülmez (...).
2. Yüzyıllarca hiçbir savaşa katılmamış kültürler olduğu gibi kimi zaman birbiri ardına savaşlar yapıp kimi zaman yapmayan kültürler de vardır (...).
3. Savaş veya başka şiddet içeren davranışların insan doğasına genetik olarak programlandığını söylemek bilimsel anlamda yanlıştır. (...).
4. Bilimsel olarak insanların 'şiddetli beyin'leri olduğunu söylemek yanlıştır (...) nasıl davrandığımız nasıl şartlandığımız ve sosyalleştiklerimizle şekillenir (...).

Çoğumuz içinde bulunduğumuz çevrelerce saldırganca ve şiddetle tepki vermeye şartlanmışızdır. Saldırganca ve bazı durumlarda şiddetle düşünme, hissetme ve davranmayı öğreniriz. Nerede yaşarsak yaşayalım, hemen hemen her zaman bizi şiddetle ilgili şeyler duymaya, seyretmeye ve okumaya yönelten sosyal ve kültürel baskı yaratan durumlara maruz kalırız. Televizyon programları, reklamlar, gazeteler, bilgisayar oyunları ve sinema ve müzik endüstrileri bu duruma büyük ölçüde katkıda bulunurlar. Ergenlik çağına erişmeden önce bir çocuk, sadece televizyon seyrederek binlerce cinayet ve şiddet sahnesi görmüştür. Modern toplumlarımız, bilinçli olsun ya da olmasın, şiddet için özür dilemez. Şiddet, olumlu bir değer gibi görülür. Birçok kültürden

16. "COMPASS, gençlerle insan hakları eğitimi kılavuzu"ndan metin, Avrupa Konseyi. Strasbourg 2002, s. 376ff.

17. "Demokratik vatandaşlık eğitimi terimler sözlüğü"nden, Karen O'Shea, Avrupa Konseyi, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

şiddete hayır demek ve fiziksel şiddet veya yüzleşmelerden kaçınmak, özellikle çok küçük yaştan itibaren arkadaşları tarafından baskıya uğrayan erkekler için, bir zayıflık belirtisi olarak algılanabilir.¹⁸

Ek bilgi için, ünitenin sonundaki öğretmen kaynak sayfasına bakınız.

Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi

Bu ders dizisi boyunca öğrenciler:

- çatışmanın gerisindeki mekanizmalarla ilgili kavrayışlarını arttıracak;
- şiddet içermeyen çatışma çözümüyle ilgili kavrayışlarını arttıracak;
- kendi çevrelerindeki çatışmayla başa çıkma kabiliyetlerini geliştirecek ;
- çatışmada yer alan bütün tarafların ihtiyaç ve görüşlerini değerlendirme kabiliyetlerini geliştirecek;
- insan hakları arasındaki çatışmayla ilgili kavrayışlarını arttıracak;
- şiddetin kullanımı hakkındaki eleştirel düşüncelerini arttıracak;
- karşılaştıkları şiddetle nasıl başa çıkacaklarıyla ilgili kavrayışlarını arttıracak ;
- çatışmalara şiddet içermeyen bir şekilde yaklaşmaya teşvik edilecekler.

18. "COMPASS, gençlerle insan hakları eğitimi kılavuzu"ndan metin, Avrupa Konseyi. Strasbourg 2002, s. 380.

ÜNİTE 4: Çatışma

Anlaşamadığımızda ne yapmalı?

Ders Başlığı	Amaçlar	Öğrencilerin görevleri	Kaynaklar	Yöntem
Ders 1: Çatışma çözümü	Çatışma çözümüne altı-adım yaklaşımına giriş.	Çatışmayı incelemek; çözümler bulmak.	Öğrenci çalışma kağıdı 4.1	Küçük grup çalışması.
Ders 2: Altı-adım yaklaşımını uygulama	Altı-adım yaklaşımını kullanmayı öğrenme.	Çatışmayı incelemek; çözümler bulmak.	Öğrenci çalışma kağıdı 4.1 Öğrenci çalışma kağıdı 4.2	Küçük grup çalışması.
Ders 3: Çatışan insan hakları	İnsan haklarının çatıştığı durumları tanımayı ve incelemeyi öğrenme.	İnsan haklarının çatıştığı bir durumu incelemek.	Öğrenci çalışma kağıdı 4.3 Öğrenci çalışma kağıdı 5.2	Küçük grup çalışması. Eleştirel düşünme.
Ders 4: Şiddet kullanma	Kişisel davranışlar ve şiddet kullanımıyla ilgili eleştirel düşünmeyi geliştirme.	Şiddet kullanımı ve kişisel davranış üzerine düşünmek	Öğrenci çalışma kağıdı 4.4	Küçük grup çalışması. Eleştirel düşünme.

Ders 1**Çatışma çözümü****Ciddi anlaşmazlıkları nasıl ele alabiliriz?**

Öğrenme amacı	Çatışma çözümüne altı-adım yaklaşımına giriş.
Öğrencilerin görevleri	Bir çatışmayı incelemek; çözümler bulmak.
Kaynaklar	Kâğıt veya defterler ve tükenmez kalemler. Öğrenci çalışma kağıdı 4.1.
Yöntem	Bütün sınıf ve isteğe bağlı çiftli çalışma.

Kavramsal öğrenme

Çatışmalar günlük yaşamın bir parçasıdır. Olumsuz olaylar olarak görülmektense bireyler veya grupların çıkarlarının çarpışması olarak görülmelidirler. Siyasette çatışmalar kamusal tartışmanın daha da önemli bir parçasıdır. Sadece açık çatışma ve uzlaşma arayışı yoluyla tüm farklı sosyal gruplar anlaşıldıklarını ve bütünleştiklerini hissederler. Çatışma çözümü (uzlaşmayı arama) öğrenilebilen bir beceridir. Bu ders, bu amaca katkıda bulunmayı hedefler.

Aşağıdaki çatışma çözümü tanımları bu derste ortaya çıkar ve öğretmenin anlamlarının bilincinde olması önemlidir.

Kazan-kazan: her iki tarafından kararlaştırılan çözümden aynı şekilde faydalandığı ve istediklerine ulaştıklarını hissettikleri bir durumu tanımlar. Çatışmanın tekrarlanmayacağını güvence altına almaya yardım ettiğinden dolayı en ideal çatışma çözümü durumu olarak görülür.

Kazan-kaybet veya kaybet-kazan: çatışma çözümünün bir tarafın kaybettiği ve diğer tarafın kazandığı anlamına geldiği bir durumu tanımlar. Bu tür bir durum genelde kaybedene çok az bir fayda getirdiğinden, çatışmanın tekrar ortaya çıkacağı anlamına gelir.

Kaybet-kaybet: taraflardan hiçbirinin çatışmanın çözümünden bir şey kazanmadığı bir durumu tanımlar. Bu durum genellikle çatışmanın geçici olarak ortadan kalktığı ve tekrar meydana gelmesinin muhtemel olduğu anlamına gelir.

Ders

Öğretmen tahtanın sol tarafına "ÇATIŞMA" kelimesini yazarak derse başlar. Daha sonra öğrencilerden bir kâğıda "çatışma" kelimesiyle ilgili akıllarına gelen kelime ve ifadeleri yazmaları istenir.

Aynı şey öğretmenin tahtanın sağ tarafına yazdığı "BARIŞ" kelimesi için de yapılır. Öğretmen daha sonra 10 öğrenciye kelimelerini sorar. Sonuçlar tahtada bir araya getirilir ve öğrenciler aşağıdaki sorularla ilgili yorumlar yapar:

- Seçilen herhangi bir kelime onları şaşırttı mı?
- Barışla ilgili kelimeler olumlu çağrışım yaparken çatışmayla ilgili olan bütün kelimeler olumsuz mu görünüyor?

Daha sonra öğretmen öğrencilerden kendilerinin yaşadığı ya da çevrelerinde meydana gelen çatışmalara örnekler vermelerini ister. Onlara bu çatışmaların çözülebilecek ve uzlaşmanın ilk adımı olabilecek çatışmalar kategorisinde mi yoksa çözülemeyecek çatışmalar kategorisinde mi olduklarını düşünmelerini söyler. Öğretmen daha sonra onları çatışmaların her zaman şiddete yol açmadığı ve çatışmalara daha yapıcı yaklaşımların da mümkün olduğu fikriyle tanıştırır.

Öğretmen sonra bir aile içerisinde meydana gelebilecek bir somut çatışma örneği sunar.

“18 yaşındaki evin kızı Katja, arkadaşından yeni aldığı bir video filmini seyretmek ister.

Kardeşi 15 yaşındaki Martin, en sevdiği televizyon programını seyretmek ister.”

Öğretmen her öğrenciye öğrenci çalışma kağıdı 4.1'in kopyasını verir ve aşağıda anlatılan altı-adım yaklaşımını kullanarak bu çatışmayı incelemeye başlar.

1. ve 2. adımlar, her iki tarafın da gerçek "ihtiyaçları"nı bulmakta ve çatışmanın net bir tanımını oluşturmakta ısrar eden öğretmen tarafından rehberlik edilen, bütün grup tarafından atılmıştır. 1. adımda tüm tarafların ihtiyaçlarının kışkırtıcı olmayan bir şekilde dile getirilmesi önemlidir. Tarafların kendileri tarafından ifade edilen ihtiyaçlardan farklı olabildiklerinden dolayı, sorunların arkasındaki gerçek ihtiyaçların da üzerinde düşünülmesi gerekir. 2. adımda çatışmanın ardındaki sorun her iki tarafın da hemfikir olabileceği bir biçimde düzenlenmiştir.

3. adım olası çözümlerin düşünülmesinden oluşur. Bu aşamada çözümler üzerinde yorum yapılmamalı ve yargılanmamalıdır - her türlü katkı kabul edilmelidir. 3. adım çiftler arasında yapılabilir, sonrasında görüş (veya partner?) değişimi olabilir. Öğretmen daha sonra çözümlerin incelenmesine "kaybet-kaybet", "kazan-kaybet", "kaybet-kazan" veya "kazan-kazan" yaklaşımları kavramını tanıtır ve çiftlerin bu kavramı kullanarak çözümlerini değerlendirmelerini ister (4. adım).

Eğer öğrenciler hiçbir çözümlerinin "kazan-kazan" durumuyla sonuçlanmadığını görürlerse, daha fazla düşünmeye çağırılırlar. Ancak, her zaman için "kazan-kazan" durumunun mümkün olmadığı olaylar olacaktır. Cevaplarını sunduktan sonra öğretmen grubu hangi sonucun en iyi olduğuna karar vermeye çağırır (5.adım). Tarafların çatışma çözümüne bu yaklaşıma doğrudan katıldıkları gerçek bir çatışmada, tüm taraflar çözümü kabul etmelidir. Öğretmen 6. adımın olasılığından kısaca bahsederek bitirir. 6. adımın temel niteliğindeki unsuru belli bir zaman sonrasında (çatışmanın doğasına bağlı olarak birkaç dakika, saat, gün veya hafta) çözümün gözden geçirilmesi ve gerekli olduğunda uyarlanmasıdır.

Sonuçta öğretmen altı-adım yöntemi gibi bir aracın kullanılmalı mı, hangi durumlarda kullanılmalı ve eğer böyle bir araç geniş çapta bilinse ve kullanılsa sonuçları ne olur sorularına ilişkin bir tartışma başlatır. Bu, aşağıdakiler gibi farklı gruplar ve çevrelere bağlı olarak tartışılmalıdır:

- arkadaş grupları;
- aile;
- sınıf;
- okul;
- devlet;
- savaş;
- spor.

Ders 2**Altı-adım yaklaşımını uygulamak**
Komşumuzla kavgadan nasıl kaçınabiliriz?

Öğrenme amacı	Altı-adım yaklaşımını uygulamayı öğrenme.
Öğrencilerin görevleri	Bir çatışmayı incelemek ve her iki tarafın da faydalanacağı çözümler bulmak.
Kaynaklar	Her bir küçük grup için öğrenci çalışma kağıdı 4.2'deki çatışma senaryolarından birinin kopyası. Öğrenci çalışma kağıdı 4.1.
Yöntem	Küçük grup çalışması.

Bilgi kutusu

Barışçıl çatışma çözümü yalnızca teorik kavramın anlaşılmasıyla pratiğe dökülemez. Öğrenilmesi gereken gerçek bir beceridir ve bu ders öğrencilere barışçıl çatışma çözümünü nasıl uygulamaya koyacaklarını öğrenme fırsatı tanır. Bir sonraki adım bu bilgiyi okulda gerçek hayat durumuna uygulamak olacaktır.

Ders

Öğretmen öğrencilere ödevlerinin çatışma çözümüne altı-adım yaklaşımını farklı çatışma durumlarına uygulamaları olduğunu açıklayarak derse başlar.

Sınıf dörder veya beşer öğrencilik küçük gruplara ayrılmıştır ve her grup öğrenci çalışma kağıdı 4.2'nin birer kopyasını alır. Her grup senaryolardan biri üzerinde çalışır, böylece her senaryo bir gruptan fazlası tarafından çalışılacaktır. Öğrenciler "çatışma çözümüne altı-adım yaklaşımı" başlıklı öğrenci çalışma kağıdı 4.1'i de kullanır. Gruplar bitirdikten sonra her gruptan birer sözcü kendilerinin altı adımını tüm sınıfa sunar. Önce "çatışma 1" ve daha sonra "çatışma 2" için şunu yapın:

Sunumlarından sonra öğretmen aşağıdaki soruları yöneltmek bir sınıf tartışması başlatır:

- “Sorunun tanımı” ve “ihtiyaçlar”ı anlıyor muyuz? Çözülmemiş sorular var mı?
- Uzun dönemde daha iyi olacağını düşündüğümüz başka çözümler bulabilir miydik?

İkinci adımda öğretmen öğrencilerden okulda, arkadaş grubunda, ülkede. vs. devam etmekte olan veya daha önceden olmuş çatışmalar üzerinde çalışmalarını ister. Bir veya daha fazla (zamanın uygunluğuna göre) seçmeleri ve mümkün olan kazan-kazan çözümleri hakkında düşünmeleri istenir.

Eğer öğretmen arabuluculuk şekillerini öğrencilere tanıtmak amacıyla iki örnek olay kullanırsa, ülkedeki çatışma çözümünün yargı sistemi hakkında bazı temel bilgiler de verebilir (arbuluculuk şekilleri, çatışmayı mahkemeye taşıma olasılığı, vs.). Bu çatışmaları altı-adım yaklaşımıyla tartışmak yerine, durumlar üzerine canlandırma da yapılabilir.

Canlandırma durumunda, bir öğrenci A tarafını, diğeri B tarafını ve üçüncü de arabulucu rolünü üstlenmelidir. Öğretmen daha sonra her gruptan çatışmayı nasıl çözdüklerine dair geri bildirim isteyebilir. Bir karara varma sürecinin yanı sıra farklı çözümler de tartışılabilir. Bu ek unsurlar çok daha fazla zaman alabilir ve ders dışı bir etkinlik veya ek bir ünite olarak ele alınmaları gerekebilir.

Ders 3**Çatışan insan hakları****İnsan hakları arasında çatışma. Şimdi ne olacak?**

Öğrenme amacı	İnsan haklarının çatıştığı durumları inceleme ve tanımayı öğrenme.
Öğrencilerin görevleri	İnsan haklarının çatıştığı bir durumu incelemek.
Kaynaklar	Her grup için birer büyük kâğıt tabakası ve keçeli kalem. Öğrenci çalışma kağıdı 4.3. Öğrenci çalışma kağıdı 5.2.
Yöntem	Küçük grup çalışması. Eleştirel düşünme.

Bilgi kutusu

İlk bakışta insan hakları net cevaplar veriyor gibi görünse de her zaman durum böyle değildir. Aslında, birinin hakkının diğerinkiyle çatıştığı birçok durum vardır. Böyle bir durumda, eleştirel düşünce birinin diğerine karşı olan haklarını tartmasına ve kendi çözümünü bulmasına yardım eder.

Ders

Çalışma grupları (grup başına dört veya beş öğrenci) çatışan insan hakları hakkında birer olay (Öğrenci çalışma kağıdı 4.3 “Beş çatışan insan hakları olayı”), büyük bir kağıt ve keçeli kalem alır.

Önce öğrenciler çatışmada hangi insan haklarının yer aldığını tartışmaya çağırılır. Tartışma için gruba bir insan hakları listesi verilebilir (öğrenci çalışma kağıdı 5.2). Hangi hakların çatıştığına karar verdikten sonra kâğıtlarını aşağıda görüldüğü şekilde bölerler. Öğretmen aynısını tahtada hazırlayabilir ve ilgili hakları ilk kutuya yazar.

Olay Numarası
İlgili insan hakları
– – –
Çözüm
Neden?

İkinci ödev, öğrencilerin çatışmanın çözümünün ne olabileceğine inandıklarına dair açık bir tartışma yapmaktır. Seçimlerinin nedenlerini belirtir ve bunları kâğıda eklerler.

Daha sonra her gruptan grubun cevaplarını tüm sınıfa sunacak birer sözcü seçmeleri istenir. Öğretmen yaptıkları seçimlerle ilgili geri bildirim isteyebilir ve grubun fikirlerine katılıp katılmadıklarını sorabilir.

Ders 4**Şiddet kullanma****Bazı durumlarda şiddet kullanmak kabul edilebilir mi?**

Öğrenme amacı	Şiddet kullanımının kabul edilebilirliği ve kişisel davranış hakkında eleştirel düşünmeyi geliştirmek.
Öğrencilerin görevleri	Şiddet kullanımı ve kişisel davranış hakkında düşünmek.
Kaynaklar	Her grup için Öğrenci çalışma kağıdı 4.4'ten olayları içeren kartlar veya kağıt parçaları. (Öğretmenin ülkedeki çatışma çözümü yargı sistemi hakkında birtakım bilgileri olması gerekir.)
Yöntem	Küçük grup çalışması. Eleştirel düşünme.

Bilgi kutusu

Barışçıl bir dünya nihai hedef olarak görülse de ne uluslararası insan hakları hukuku ne de uluslararası insancıl hukuk mutlak anlamda şiddet kullanılmasını dışlamamıştır. Bu ders, belirli durumlarda şiddet kullanımının meşruluğu hakkında öğrencilerin eleştirel düşünmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Öğrencilerden, kendileri tarafından ya da kendi ortamında başkaları tarafından kullanılan şiddet ile ilgili kendi kişisel davranışları üzerine düşünmeleri istenir.

Ders

Sınıf dört veya beşerli çalışma gruplarına ayrılır. Bir öğrenci veya öğretmen Öğrenci çalışma kağıdı 4.4'ten Olay 1'i sunar.

Dört olayın hepsiyle bir derste ilgilenmek çok zor olabilir. Bu yüzden öğretmen farklı olayları farklı gruplara vermeye, dört olaysan sadece ikisini seçmeye ya da ek ders koymaya karar verebilir.

Grubun ödevi kartta verilen soruları kullanarak olayı tartışmak ve cevaplarını sözlü olarak sunmaktır. Öğretmenin şiddet kullanımının ne dereceye kadar kabul edilebilir olduğu temel sorusunun açığa çıktığından haberdar olması gerekir. Her grup cevap verdikten sonra öğretmen bir sonraki olaya geçmeden önce olayla ilgili ek bilgi verebilir.

Öğretmenin olaylar, sorular ve ek bilgiler kopyası

Olay 1

Küreselleşme karşıtı bir sorunla ilgili düzenlenen gösteri sırasında küçük bir grup ünlü bir uluslararası şirketin merkezine taş atmaya başlar. O noktada bulunan polis gücü bunu görür ve karışan şahısları tutuklamaya çalışır. Müdahale süresince bir polis memuru taş atan kişilerce yakalanır ve ciddi şekilde dövülür.

Sorular:

1. Polis gücünün taş atan insanlara karşı silahlarını kullanmaları kabul edilebilir miydi?
2. Polisin makineli tüfeklerle müdahalesi kabul edilebilir miydi? (Bu müdahale çok daha hızlı olabilirdi ama nerdeyse mutlak şekilde çok daha fazla can kaybıyla sonuçlanırdı.)
3. Polisin su püskürtme aracını kullanabilene kadar beklemeleri kabul edilebilir miydi?
4. Polisin çatışmanın büyümesini önlemek adına kuvvet kullanarak müdahale etmemesi kabul edilebilir miydi?

Bilgi

Uluslararası standartları takiben polis, belirli şartlar altında kuvvet kullanabilir. Kuvvet yalnızca gerekli olduğunda kullanılmalı ve müdahalenin amacıyla orantılı olmalıdır. Polis memuru, amirinden bu kurala açıkça karşı gelecek şekilde müdahale etme emri alırsa, BM kuralları kendisinden bu emre uymayı reddetmesini bekler.

Olay 2

X ülkesi Y ülkesine, X ülkesine karşı Y ülkesi topraklarında çalışan asi grupları koruduğu ve hatta maddi destek sağladığı gerekçesiyle savaş ilan eder. X ülkesinin istihbarat timi iyi eğitilmiş ve silahlı asilerin hangi köyde kaldıklarını bulur ve önemli bir endüstriyel hedefe büyük bir bombalı saldırı hazırlığında olduklarını haber alırlar.

Sorular:

1. X ülkesinin köyü, içlerinde yerel sakinlerin de bulunduğu çok az kişinin hayatta kalacağını garantileyecek şekilde ağır bir bombardmana tutması kabul edilebilir miydi?
2. Yukarıdaki durum, eğer asilere teslim olma uyarısı yapıldıktan ve yerel halka da üzerleri silahlar için arandıktan sonra içeri alınacakları yerel spor stadına gitmek üzere köyü terk etmeleri için açık bir uyarı yapıldıktan sonra meydana gelse kabul edilebilir miydi?
3. Kuvvet kullanmadan müdahale etmek kabul edilebilir miydi? Başka ne gibi alternatifler düşünebilirsiniz?

Bilgi

Savaş üzerindeki uluslararası kurallar ("Cenevre Sözleşmeleri" olarak adlandırılan) askeri gücün kullanımının tamamen yasaklanmasını öngörmez ancak bazı müdahale ve silah çeşitlerini yasaklar. Temel ilkelerden biri askeri kuvvetin askeri olmayan hedeflere karşı kullanılmaması ve gelişigüzel veya orantısız olmamasıdır: örneğin, daha az güçlü bombaların etkili olacağı durumlarda, askeri hedeflere karşı en güçlü bombaların kullanılmasından kaçınarak sivil kayıpları önlemek için ciddi girişimlerde bulunulmalıdır. Bu şekilde, sivil kayıpları ve masum tarafların ölümleri ("sivil zayıat" denilen) önlenir. Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi savaş üzerine "Cenevre Sözleşmeleri" sivil zayıatları kabul edilemez olarak görmez, ancak belli bir dereceye kadar dikkate alır.

Olay 3

Yerel bir hastanede teknik asistan olarak çalışan Bay X, eve sarhoş geldiği her zaman karısını dövmektedir. Karısı, bazen gerçekten ciddi boyuta ulaşan bu dayakların birini polise ihbar etmişti. Tesadüf eseri durumdan haberdar olan komşunun karısı artık ne zaman komşulardan gelen tartışma ve bağrıışmaları duysa olanları tahmin edebilmektedir.

Sorular:

1. Komşunun karısı bu gibi durumlarda polise haber vermeli mi yoksa komşusunun özeline girmek kabul edilemez mi?
2. Birinden bilgi aldıkları zaman polis bu gibi durumlara müdahale etmeli midir?

Bilgi

"(...)Devletler kadınlara yönelik şiddeti kınamalı ve önlenmesine yönelik yükümlülüklerinden kaçınmak için hiçbir âdeti, geleneği veya dinsel düşünceyi ileri sürmemelidir. Devletler tüm uygun yolları kullanarak ve gecikmeksizin kadınlara yönelik şiddeti önlemeye yönelik bir politika izlemek zorundadır ve bu amaca yönelik olarak:

- (a) Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni, henüz yapmamışlarsa onaylamayı veya buna katılmayı veya bu Sözleşme'ye koydukları çekinmeleri geri almayı gündeme almalıdırlar;
- (b) Kadınlara yönelik şiddet uygulamaktan kaçınmalıdırlar;
- (c) Gerek Devlet tarafından gerekse özel kişiler tarafından işlenen kadınlara yönelik şiddet eylemlerini önleme, soruşturma ve ulusal mevzuatı uyarınca cezalandırma konusunda gereken özeni göstermelidirler (...)."

BM Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge'den (1993).

Olay 4

Leo, 13, ince yapılı ve oldukça ufak bir çocuktur. Mahalledeki oyun parkında oynarken sık sık kendinden büyük çocuklar tarafından sıkıştırılmaktadır. Bu defa, kendisini sürekli rahatsız etmemeleri, eğitimsiz, ilkel insanlar gibi davrandıklarını söyler. Sonuç olarak büyük çocuklar onu çok kötü dövmeye başlarlar. Leo'nun arkadaşı parka girdiğinde olanları görür. Marketten alışveriş yapıp evlerine dönen bazı yaşlı insanlar da parktan geçerken olanları görür.

Sorular:

1. Leo'nun arkadaşı olaya müdahale etmeli mi? Nasıl?
2. Yaşlı insanlar müdahale etmeli mi? Nasıl?
3. Başka ne çözümler önerirdiniz?

Ek bir ödev olarak, öğrenciler büyük çocuklara bir taslak mektup yazarak onların davranışları hakkında ne düşündüklerini anlatabilirler. Bu ödev ev ödevi olarak veya daha hızlı çalışan gruplara verilebilir.

Öğretmen kaynak kâğıdı Uluslararası insancıl hukuk

Uluslararası insancıl hukuk nedir?

Uluslararası İnsancıl Hukuk (UİH) hem insani ilkeleri hem de silahlı çatışmalar sırasında savaşıların ve sivillerin acılarını hafifletmeye ve hayatlarını kurtarmaya çalışan uluslararası anlaşmaları kapsar. Temel yasal belgeleri, hemen hemen dünyanın bütün milletleri tarafından imzalanan dört anlaşma olan 1949 Cenevre Sözleşmeleri'dir. Sözleşmeler savaştan yaralanma, hastalık veya esir alınma nedeniyle ayrılan savaşılar ve siviller için temel hakları tanımlar. Cenevre Sözleşmelerini tamamlayan 1977 Ek Protokolleri bu hakları daha da genişletir.

UİH kimleri korur? UİH beni korur mu?

UİH silahlı kuvvetlerin yaralı, hasta veya esir düşmüş üyeleri ve sivilleri korur. Yaralı ve hasta savaşılar - hangi millete bağlı olurlarsa olsunlar - Cenevre Sözleşmesi I hükümleri gereği toplanacak ve tedavileri yapılacaktır. Katledilemez, işkenceye veya biyolojik deneylere tabi tutulamazlar. Yeterli bakımı görececek ve kötü muamele veya yağmalanmaya karşı korunacaklardır. Sözleşme aynı zamanda sağlık işçilerini, askeri din görevlilerini, askeri sağlık kurumlarını ve gezici birimleri de korur.

Yaralı, hasta ve denizdeki kazazede savaşılar Cenevre Sözleşmesi II ile korunur. Onlar da denizde karşılaşılan koşullara göre arttırılmış olarak karadaki savaşılarla aynı korumayı görür. Hastane gemileri de korunur.

Cenevre Sözleşmesi III gereği korunan savaş esirleri, insanca muamele görmeli ve yeterli barınma, yiyecek, giyecek ve tıbbi yardım almalıdır. İşkence veya tıbbi deneylere tabi tutulmamalı ve şiddet, hakaret ve kamu merakına karşı korunmalıdırlar. Esir düşen savaş muhabirleri ve askeriyeye eşlik etme yetkisi olan siviller de bu duruma hak kazanır.

Siviller Cenevre Sözleşmesi IV uyarınca korunurlar. Her zaman için, çatışmanın tarafları siviller ve savaşılar arasında ayırım yapmalı ve operasyonlarını sadece askeri hedeflere yöneltmelidirler. Sivillerin mümkün olduğunca normal yaşamalarına izin verilmelidir. Cinayet, işkence, yağma, misilleme, mülkiyetin gelişigüzel imhası ve rehin alınmaya karşı korunmalıdırlar. Onurları, aile hakları ve dini inanış ve uygulamalarına saygı gösterilmelidir. İşgal güçleri, yaralı, hasta, yaşlı, çocuk, bebek bekleyenler ve küçük çocuğu olan anneler için yeterli yiyecek ve tıbbi malzemenin güvenli geçişine izin vermeli ve güvence altına almalı ve hastane ve güvenli bölgeler kurmalıdır. Bu sözleşme çocuklar ve kadınlara özel bir koruma sağlar. Bu kişilerle ilgilenen hastane görevlileri de saygı görmeli ve korunmalıdır.

Cenevre Sözleşmeleri insani yardımın Uluslararası Kıızıl Haç Komitesi (ICRC), Kıızıl Haç ve Kıızılay gibi milli topluluklar veya çatışmanın taraflarınca yetkilendirilmiş diğerk tarafsız insani yardım örgütlerince yürütülmesini öngörür.

Uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku farklı mıdır?

Evet, ama birbirlerini tamamlarlar. Her ikisi de bireyleri zarardan korumaya ve insan haysiyetini temin etmeye çalışır ancak, farklı koşullar ve farklı çekirdek belgelere yönelirler. UİH silahlı çatışma zamanlarında savaşın neden olduğu eziyeti sınırlamak ve karşı tarafın eline düşenleri korumak üzere devreye girer. UİH'nin temel hedefi yaralı, hasta ve deniz kazazedesi savaşıları, savaş esirlerini ve sivilleri koruma altına almaktır. İnsan hakları hukuku savaş zamanlarında etkilidir ancak öncelikle insanları hükümetin, onlara uluslararası olarak tanınan medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları ihlal etmesine karşı korumakla ilgilidir.

UİH çocuk askerler hakkında ne der?

İnsancıl hukuk çocukları düşmanlıklarda taraf olmaktan meneder ancak çocuk askerler hala dünyanın birçok kesiminde ciddi bir sorun oluşturmaktadır. UİH 15 yaş altı çocukların askere alınmaması ve çatışmada doğrudan yer almamaları için "mümkün olan tüm imkanlar"ın alınması gerektiğini belirtir. 15 VE 18 yaş arası olanlar askere alınırken öncelik daha büyük olanlara verilmelidir (Protokol I, Madde 77). Maalesef asker olan çocukların sayısı gönüllü veya zorla da olsa artmaktadır. Çatışma bölgesinde yaşayan çocuklar, özellikle de ailelerinden ayrılmış veya diğer şekillerde uzaklaştırılmış olanlar potansiyel olarak askere alınabilirler. Çocuklar genellikle silahlı bir gruba katılmak ya da hayatta kalma yolu olarak çocuk asker olmaya zorlanırlar.

UİH ne zaman kullanılır?

UİH, silahlı çatışmanın (savaş) uluslararası yer alması (uluslararası silahlı çatışma) ya da iç savaş gibi iç silahlı çatışmalar durumunda geçerlidir.

UİH 11 Eylül terörist saldırılarına da uygulanır mı?

11 Eylül 2001 savaş ölçeğinde bir ölüm ve yıkım getirdiği halde UİH'nin uygulanıp uygulanmadığı çok net değildir. UİH devletlerarası silahlı çatışmalara (uluslararası silahlı çatışma) veya iç savaş gibi iç silahlı çatışmalara etki eder. Eğer New York ve Washington'daki sivil hedeflere yapılan bu şok edici saldırılar kendi başına hareket eden bir terörist ağı tarafından yapılmış olsaydı, UİH'nin etki edeceği savaş eylemleri yerine korkunç suçlara karşılık gelirdi.

UİH kadınlara özel koruma sağlar mı?

Evet. Kadınlar da erkeklerle aynı genel yasal korumaya sahipken Cenevre Sözleşmesi şu ilkeyi benimser: "kadınlara cinsiyetlerine gereken saygı gösterilecektir" (Madde 12, CS I ve II, Madde 14, CS III). Bu, kadınlara, cinsiyet farklılıklarından, haysiyet ve tevazu, hamilelik ve doğum gibi durumlardan dolayı ortaya çıkan belirli ihtiyaçlarına değinmek için ek bir koruma sağlandığı anlamına gelir. Örneğin, kadın savaş esirleri veya gözetiminde olanlar diğer kadınların doğrudan gözetimi altında, erkeklerden farklı bölümlerde tutulurlar. Kadınlar "tecavüz, zorla fuhuş veya herhangi bir ahlaksız saldırı biçimine karşı" korunmalıdır (CS IV, Madde 27, aynı zamanda Madde 75 ve 76, Protokol I). Yardım paketlerine gelince, "hamilelere, doğum vakaları ve emziren anneler"e öncelik verilecektir (Madde 70, Protokol I). Silahlı çatışmalarda kadınlara yönelik sorunların yanı sıra birçoğunun göstermiştir olduğu dayanıklılık hakkında daha fazla bilgi edinmek için www.womenandwar.org.<http://www.womenandwar.org/> adresindeki "Women Facing War" (Savaşla Yüzleşen Kadınlar) isimli en son araştırmaya bakınız.

UİH çocukları nasıl korur?

UİH sivillere karşı saldırıları yasaklar ve çocuklar için özel koruma tanımlar. Bütün siviller cinayet, işkence, yağma, misilleme, mülkiyetin gelişigüzel imhası ve rehin alınmaya karşı korunmalıdırlar. Onurları, aile hakları ve dini inanış ve uygulamalarına saygı gösterilmelidir. İşgal güçleri, yaralı, hasta, yaşlı, çocuk, bebek bekleyenler ve küçük çocuğu olan anneler için yeterli yiyecek ve tıbbi malzemenin güvenli geçişine izin vermeli ve güvence altına almalı ve hastane ve güvenli bölgeler kurmalıdır. Özel hükümler aynı zamanda aileleri tarafından refakat edilmeyen çocukların ihtiyaçlarına, psiko-sosyal ihtiyaçlara ve aile iletişimine de cevap verir.

Yetim olan veya ailelerinden ayrı bırakılmış olan 15 yaş altı çocukların geçimlerini sağlanmalıdır. Dinlerinin gereklerini yerine getirebilmelidirler ve eğitimleri de kolaylaştırılmalıdır.

Savaş sırasında siviller öldürülürse bu UİH ihlali midir?

Sivilleri korumak UİH'nin ana amacıdır. Cenevre Sözleşmesi IV altında siviller cinayetten korunmaktadır ve eğer güvenlik elverirse normal hayatlarını sürdürmelerine izin verilmektedir. 1977 tarihli Ek Protokol I uluslararası silahlı çatışmalarda sivillerin korunmasını arttıran daha fazla ayrıntı verir. Birleşik Devletler Protokol I' i imzalamışsa da henüz onaylamamıştır. Öyle bile olsa, Birleşik Devletler birçokları tarafından yüzyıllar boyunca oluşturulmuş geniş çapta kabul gören bir teamül hukuku derlemesi olan bu hükümlere uyacağını belirtmiştir.

Ayırım ilkesinin temel kuralı Protokol I'in 48. Madde'sinde şu şekilde belirtilir: "Sivil halk ve sivil hedeflerin korunması ve saygı gösterilmesini sağlamak için, çatışmada taraf olanlar her zaman sivil halk ile askerleri ve sivil hedefler ile askeri hedefleri birbirinden ayrı tutacaklar, operasyonlarını doğrudan askeri hedeflere yönelteceklerdir." Doğrudan saldırıların yasaklanmasının yanı sıra UİH, sivillere yapılan gelişigüzel saldırıları da yasaklar. Bu örneğin, silahlı kuvvetlerce askeri bir hedefe yapılan saldırı sivillere geniş çaplı olumsuz sonuçları göz önüne almadığında meydana gelebilir (Protokol I'in 41. Maddesi).

Ancak, savaş sırasındaki tüm sivil ölümleri yasadışı değildir. UİH silahlı çatışmayı yasadışı kabul etmez ama onun yerine, savaş süresince milletin yasal askeri hedeflere saldırmasını kabul eden meşru hakkını, sivil nüfusun düşmanlıkların etkilerinden korunma hakkıyla dengelemeye çalışır. Bir başka deyişle, savaşın doğası gereği UİH bazen maalesef sivil kayıpları da içerebilen bir miktar "sivil zayıflar" da öngörebilir.

Öğrenci çalışma kağıdı 4.1

Çatışma çözümüne altı adım yaklaşımı

1. A tarafının ihtiyaçları a) b) c) d)	1. B tarafının ihtiyaçları
2. Sorunun tanımı	
3. Çözüm önerileri a) b) c) d)	
4. A tarafı için çözümleri değerlendirin a) b) c) d)	4. B tarafı için çözümleri değerlendirin a) b) c) d)
5. En iyi sonuç hangisidir?	
6. Çözümün nasıl ve ne zaman değerlendirileceğine karar verin.	

Öğrenci çalışma kağıdı 4.2

Çatışma senaryoları

Çatışma 1

İki komşu bitişik arazilerinin ortasından geçen çitle ilgili anlaşmazlığa düşer. Bir komşu çitin şu anki durumunun iyi olmadığına inandığından yenisiyle değiştirmek ister. Komşusunun, yeni çitin masrafının yarısını ödemesini bekler. Diğer komşu çitin durumunun iyi olmadığını kabul eder ancak yenisine para ödemek istemez. Eski çitin, durumu iyi gözükmesine de en azından komşunun köpeğini bahçesinden uzak tuttuğunu düşünmektedir. Dahası, komşusunun sürekli yeni ve daha pahalı şeylerle gösteriş yapmasından da hoşlanmamaktadır.

Çatışma 2

Baba ve anne, iki yaşındaki çocukları, oturdukları dairede çok fazla gürültü yapınca nasıl bir tepki verecekleri konusunda birbirleriyle derin bir anlaşmazlığa düşerler. Babası çocuğunun nasıl uslu duracağını öğrenmesi gerektiğini ve bu öğrenme sürecinin de mümkün olduğunca erken başlaması gerektiğine inanır. Dahası, çok yorucu bir işi olduğundan, boş zamanında sessizlik ve sakinliği tercih eder. Anne, iki yaşındaki bir çocuğu sürekli olarak oynamaktan veya ağlamaktan alıkoyamayacağınıza inanır, çünkü bu çocuğu çok fazla hayal kırıklığına uğratabilecek ve gelişimine zararlı olacaktır.

Öğrenci çalışma kağıdı 4.3

Beş çatışan insan hakları olayı

Olay 1

Max sekiz yaşında, bir kazada ağır şekilde yaralanmış ve hastanede acil olarak kan nakli yapılması gereken bir çocuktur. Ancak, babası dini nedenlerden ötürü hastane personelinin bunu yapmasına engel olur. Annesi ve doktorlarsa hayatının kurtulmasını istemektedirler.

Olay 2

Bir hastanede acil servis bölümünde sınırlı sayıda insan çalışmaktadır. Yoğun bir akşamdır ve sadece derhal acil tedavi görmesi gereken bir kişi için yeterli bir oda vardır. İki kişinin hayatı hala tehlikede olduğundan, doktorlar küçük çocuğun mu yoksa başarılı işadaminin mi tedavi edileceğine karar vermek zorundadırlar.

Olay 3

Gus aile değerlerini güçlü bir şekilde vurgulayan dini bir siyasi partinin saygın bir üyesidir. Parti merkezini ziyaret eden bir gazeteci şans eseri X'ten gelen bir dizi şahsi mektuba ulaşır ve şüphe götürmeyecek şekilde Gus'ın evlilik dışı bir ilişkisi olduğu sonucuna varır. Gazeteci hikâyeyi yayınlar.

Olay 4

Youtchou bir Üçüncü Dünya ülkesinde yaşar. Fakirdir ve sadece temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumdadır, fazlasına gücü yetmez. Okula başlamak ister ama bunu yapması için gerekli kaynakları bulamaz. Ülkesi, ekonominin durumu çok kötü olduğundan ve elindeki tüm kaynakları halkının ihtiyaçlarını karşılamak için kullanmak zorunda olduğundan, ona ihtiyacı olan kaynakları sağlayamaz.

Olay 5

Yerel makamlar çocukların hala oynayabileceği ender yerlerden biri olan bir arazide üzerinde yeni bir okul inşa etmeyi planlamaktadır.

Öğrenci çalışma kağıdı 4.4

Bazı durumlarda şiddet kullanmak kabul edilebilir mi?

Olay 1

Küreselleşme karşıtı bir sorunla ilgili düzenlenen gösteri sırasında küçük bir grup ünlü bir uluslararası şirketin merkezine taş atmaya başlar. O noktada bulunan polis gücü bunu görür ve karışan şahısları tutuklamaya çalışır. Müdahale süresince bir polis memuru taş atan kişilerce yakalanır ve ciddi şekilde dövülür.

Sorular:

1. Polis gücünün taş atan insanlara karşı silahlarını kullanmaları kabul edilebilir miydi?
2. Polisin makineli tüfeklerle müdahalesi kabul edilebilir miydi? (Bu müdahale çok daha hızlı olabilirdi ama neredeyse mutlak şekilde çok daha fazla can kaybıyla sonuçlanırdı.)
3. Polisin su püskürtme aracını kullanabilene kadar beklemeleri kabul edilebilir miydi?
4. Polisin çatışmanın büyümesini önlemek adına kuvvet kullanarak müdahale etmemesi kabul edilebilir miydi?

Olay 2

X ülkesi Y ülkesine, X ülkesine karşı Y ülkesi topraklarında çalışan asi grupları koruduğu ve hatta maddi destek sağladığı gerekçesiyle savaş ilan eder. X ülkesinin istihbarat timi iyi eğitilmiş ve silahlı asilerin hangi köyde kaldıklarını bulur ve önemli bir endüstriyel hedefe büyük bir bombalı saldırı hazırlığında olduklarını haber alırlar.

Sorular:

1. X ülkesinin köyü, içlerinde yerel sakinlerin de bulunduğu çok az kişinin hayatta kalacağını garantileyecek şekilde ağır bir bombardmana tutması kabul edilebilir miydi?
2. Yukarıdaki durum, eğer asilere teslim olma uyarısı yapıldıktan ve yerel halka da üzerleri silahlar için arandıktan sonra içeri alınacakları yerel spor stadına gitmek üzere köyü terk etmeleri için açık bir uyarı yapıldıktan sonra meydana gelse kabul edilebilir miydi?
3. Kuvvet kullanmadan müdahale etmek kabul edilebilir miydi? Başka ne gibi alternatifler düşünebilirsiniz?

Olay 3

Yerel bir hastanede teknik asistan olarak çalışan Bay X, eve sarhoş geldiği her zaman karısını dövmektedir. Karısı, bazen gerçekten ciddi boyuta ulaşan bu dayakların birini polise ihbar etmişti. Tesadüf eseri durumdan haberdar olan komşunun karısı artık ne zaman komşulardan gelen tartışma ve bağrışmaları duysa olanları tahmin edebilmektedir.

Sorular:

1. Komşunun karısı bu gibi durumlarda polise haber vermeli mi yoksa komşusunun özeline girmek kabul edilemez mi?
2. Birinden bilgi aldıkları zaman polis bu gibi durumlara müdahale etmeli midir?

Olay 4

Leo, 13, ince yapılı ve oldukça ufak bir çocuktur. Mahalledeki oyun parkında oynarken sık sık kendinden büyük çocuklar tarafından sıkıştırılmaktadır. Bu defa, kendisini sürekli rahatsız etmemeleri, eğitimsiz, ilkel insanlar gibi davrandıklarını söyler. Sonuç olarak büyük çocuklar onu çok kötü dövmeye başlarlar. Leo'nun arkadaşı parka girdiğinde olanları görür. Marketten alışveriş yapıp evlerine dönen bazı yaşlı insanlar da parktan geçerken olanları görür.

Sorular:

1. Leo'nun arkadaşı olaya müdahale etmeli mi? Nasıl?
2. Yaşlı insanlar müdahale etmeli mi? Nasıl?
3. Başka ne çözümler önerirdiniz?

Bölüm 2

Sorumluluk alma

Ünite 5

**Haklar, özgürlükler ve sorumluluklar
Haklarımız nelerdir ve nasıl korunurlar?**

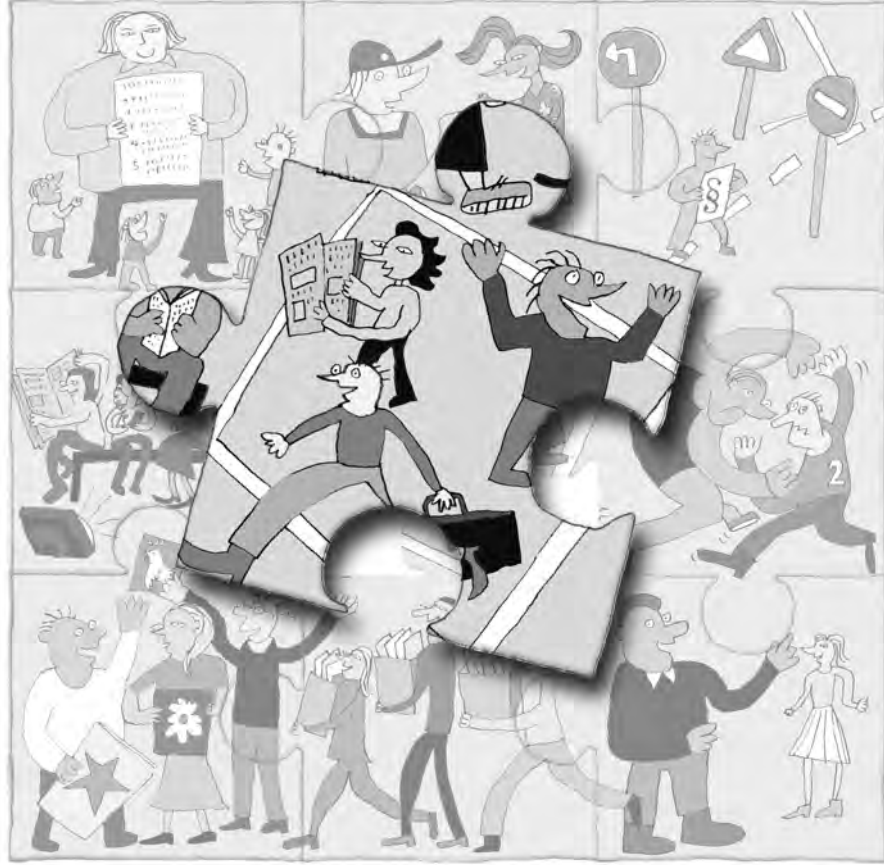
Ünite 6

**Sorumluluk
Kişilerin ne gibi sorumlulukları vardır?**

ÜNİTE 5

Haklar, özgürlükler ve sorumluluklar

Haklarımız nelerdir ve nasıl korunurlar?

5.1. Dilekler, temel ihtiyaçlar, insan haysiyeti ve insan hakları

Dilediğim her şey için bir insan hakkım var mı?

5.2. İnsan hakları ihlallerini tespit etmek

Burada hangi insan hakkı ihlal edilmiştir?

5.3. Haklar ve sorumluluklar

Haklar sorumluluklar olmadan nasıl var olabilir?

5.4. İnsan hakları testi

Hak nedir? Kişinin insan hakkı ne olmalıdır?

ÜNİTE 5: Haklar, özgürlükler ve sorumluluklar

Haklarımız nelerdir ve nasıl korunurlar?

İnsan hakları bir yandan insanoğlunun gelişimi yani vatandaşlarıyla ilişkilerindeki tam potansiyellerini anlama kabiliyetleriyle ilgilenir. Öte yandan, insan hakları ulus devletinin bireylere yönelik sorumluluklarını tanımlar. Önemli insan hakları belgeleri İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Beyannamesi ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi kapsar. Geleneksel olarak insan hakları kategorilere ayrılmıştır - medeni, siyasi, ekonomik ve kültürel. Bu kategoriler çoğunlukla, medeni ve siyasi haklar "birinci nesil", devamında sosyal ve ekonomik haklar "ikinci nesil" ve kültürel ve gelişim hakları "üçüncü nesil" olarak adlandırılarak, insan hakları tarihindeki gelişim evreleri ile ilişkilendirilmiştir. Hakların kategorize edilmesinin önemine rağmen, DVE / İHE insan haklarının bütünleşmiş bir anlayışını teşvik etmek ister. Tüm kategorilere eşit önem vermektedir: medeni, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel. Bu nedenle DVE/İHE, geçmişteki bazı hakları diğerlerinden daha önemli görme eğilimini dengelemeye çalışır. İnsan hakları geleneksel olarak devlet ve onun bireyle ilişkisiyle ilişkilendirilirken, DVE/İHE grupların veya halkların hakları üzerinde giderek daha fazla durmaktadır. Bu fikirleri DVE/İHE kapsamına alma girişimleri hem kavramın kendisinin hem de yerel, ulusal ve bölgesel toplumların gelişimi için önemlidir.¹⁹

İnsan haklarının üç unsuru vardır: hak sahibi, hakkın içeriği (sahibin neyi talep etme hakkı olduğu) ve görev sahibi (talebe cevap verme sorumluluğu olan kişi veya kurum). Görevler genellikle üç düzeyde değerlendirilmektedir:

- Saygı duymak, bireyleri haklarından ayıracak kurumsal sistemler oluşturmak veya başkalarına insanları haklarından ayırmaya teşvik etmeyi de içerecek şekilde bireyleri haklarından dolayı ve doğrudan ayırmaktan kaçınmaktır.
- Korumak, bu saygıyı güçlendirmektir; bir başkasını haklarından ayırmayı düşünenleri - ister hükümet memurları, uluslararası kuruluşlar, özel şirketler, toplum liderleri, yasadışı örgüt üyesi ya da aile üyeleri olsun - bundan alıkoymaktır.
- Yerine getirmek, - birine karşı özel sorumlulukları olanları, haklarını koruma ve saygı duyma görevlerinde başarısızlık olduğu için yoksun olanları ve doğal afet mağdurları da dâhil olmak üzere -, yoksun bırakılanlara yardım etmektir. Bu yardım yasal, bütçesel, adli ve hakların korunması için en iyi ortamı sağlayan diğer bütün olası eylemleri içerir.²⁰

Özgürlükler düşünce özgürlüğü, fikir ve ifade özgürlüğü, dini inanç ve ibadet özgürlüğü, devlet içerisinde hareket ve barışçıl toplantı ve dernek kurma hakkını da içeren medeni haklar olarak korunurlar. Diğer medeni haklar bireyin özeline, aile hayatını ve yasa önünde eşitlik hakkını korur.²¹

Sorumluluklar insan haklarının mantıklı bir sonucudur. Korunabilmek için her hak hem vatandaşlar hem de devlet için karşılık gelen bir sorumluluk taşır. Her birey bir başka kişinin kişisel haysiyetini ihlal etmeme ahlaki görevine sahiptir. Hükümetler, uluslararası anlaşmalar imzalayarak ve kendi anayasalarınca bağlı olarak yalnızca ahlaki sorumluluğa değil yasal bir göreve de sahip olurlar.

19. "Demokratik vatandaşlık eğitimi terimler sözlüğü"nden, Karen O'Shea, Avrupa Konseyi, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

20. "Duties sans Frontières. Human rights and global social justice"ten alınmıştır, İnsan Hakları Uluslararası Konseyi Politikası.

21. Aynı kaynak

Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi

Bu dersler dizisi boyunca öğrenciler:

- insan haklarının doğasını daha iyi anlayacaklardır: her insanın haysiyetiyle yaşamalarına imkân veren önkoşullardır;
- uluslararası olarak kabul gören insan hakları üzerine bilgi ve anlayışlarını arttıracaklardır;
- insan hakları ihlallerini teşhis etme kapasitelerini arttıracaklardır;
- insan haklarına saygıyı geliştirmeye nasıl katkıda bulunabileceklerine dair anlayışlarını arttıracaklardır;
- insan haklarıyla bağlantılı olan sorumluluklara dair bilinç ve anlayışlarını arttıracaklardır: kendi ahlaki sorumluluklarının yanı sıra devletin ve kurumların sorumlulukları.

ÜNİTE 5: Haklar, özgürlükler ve sorumluluklar

Haklarımız nelerdir ve nasıl korunurlar?

Ders başlığı	Amaçlar	Öğrencilerin görevleri	Kaynaklar	Yöntem
Ders 1: Dilekler, temel ihtiyaçlar, İnsan haysiyeti ve insan hakları	Öğrenciler insan haklarının her insanın haysiyetiyle yaşayabilmesinin önkoşulu olduğunu gösterebilir.	Öğrenciler dileklerini temel ihtiyaçları ve insan haklarıyla ilişkilendirir.	Öğrenci çalışma kağıdı 5.1. Öğrenci çalışma kağıdı 5.2 (öğretmenler bu çalışma kağıdının bütün ünite boyunca kullanıldığını ve bu nedenle diğer derslerde de faydalı olacağını unutmamalıdır).	Grup çalışması, genel çalışma. Eleştirel düşünme.
Ders 2: İnsan hakları ihlallerinin ortaya çıkarılması	Öğrenciler insan haklarının ihlallerini tespit edebilir.	Öğrenciler insan hakları ihlali vakalarını inceler.	Öğrenci çalışma kağıdı 5.3. Öğrenci çalışma kağıdı 5.2.	Çift veya grup çalışması. Genel tartışma.
Ders 3: Haklar ve sorumluluklar	Öğrenciler insan haklarının korunmasına nasıl katkıda bulunabileceklerini anlarlar. Öğrenciler insan haklarının sorumluluklara bağlı olduğunu anlar – kendi ahlaki sorumluluklarının yanı sıra devlet ve kurumların sorumlulukları.	Öğrenciler kendi kişisel katkıları da dâhil olmak üzere insan haklarının korunması için sorumluluklarını belirler.	Boş kâğıt ve tükenmez kalem. Öğrenci çalışma kağıdı 5.4. Öğrenci çalışma kağıdı 5.2.	Çift veya grup çalışması. Eleştirel düşünme.
Ders 4: İnsan hakları testi	Öğrenciler uluslararası olarak tanınan insan haklarını öğrenir.	Öğrenciler çoktan seçmeli soruları cevaplar ve cevaplarının anlamını tartışır.	Her öğrenci için arkalarında çözümleri olan kartlar (Öğrenci çalışma kağıdı 5.5).	Çoktan seçmeli sorular.

Ders 1**Dilekler, temel ihtiyaçlar, insan haysiyeti ve insan hakları**
Dilediğim her şey için bir insan hakkım var mı?

Öğrenme amacı	Öğrenciler insan haklarının her insanın haysiyetiyle yaşayabilmesinin önkoşulu olduğunu gösterebilir.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler dileklerini (kendi) temel ihtiyaçları ve insan haklarıyla ilişkilendirir.
Kaynaklar	Öğrenci çalışma kağıdı 5.1 (dört veya beş öğrencilik bir grup için bir tane). Öğrenci çalışma kağıdı 5.2 (dört veya beş öğrencilik bir grup için bir tane).
Yöntem	Grup çalışması, genel çalışma. Eleştirel düşünme.

Kavramlar

Dilek ve **temel ihtiyaç** arasındaki ayrımı yapabilmek önemlidir. İnsanoğlunun haysiyetleriyle yaşayabilmeleri için karşılanması gereken temel ihtiyaçları, insan haklarının biçimlendirilebileceği dayanak olarak görülebilir.

Bu dersin ek faaliyetler olarak afiş çalışması ve kavramsal düşünme potansiyeli vardır.

Ders

Derse giriş için öğretmen öğrencileri dersin nasıl düzenleneceğine dair bilgilendirir ama esas konuya ilişkin fazla ayrıntıya girmemelidir. Öğrenciler kendilerini ve birbirlerini kendi dilek ve ihtiyaçları hakkında sorgulayarak başlarlar – ders ilerledikçe bunların birçoğunun insan haklarına karşılık geldiğini görecektir. Girişten sonra (bir iki dakikayı geçmeyecek şekilde) öğrenciler dörderli veya beşerli küçük gruplara ayrılır ve iki aşamalı olarak ödevleri verilir. Öğretmen önce ödev 1'i açıklar ve bitirdiklerinde gruplara bireysel olarak bir sonraki adımı anlatır. Böylelikle bireysel öğrenme hızlı karşılanmış olur.

- **Ödev 1:** Öğrenci çalışma kağıdı 5.1, Dilekler, ihtiyaçlar ve haklar. Gruplar çalışma kağıdının soldaki sütununa "maddi" dileklerinin listesini (örneğin "iyi bir yemek") yapar ve en az üç adet "maddi olmayan" dileklerini (örneğin sevmek) eklerler. Daha sonra bu dileklerin yerine geçen ihtiyaçları düşünür ve bunları ortadaki sütuna eklerler.
- **Ödev 2:** Öğretmen daha sonra ödev 1'i bitiren gruplara öğrenci çalışma kağıdı 5.2, İnsan Hakları Listesi'nin kopyasını verir ve onlardan son sütuna denk düşen hakkı yazmalarını ister (örneğin "gıda hakkı", "ayrımcılığa karşı özgürlük").
- **Ödev 3:** Erken bitiren gruplar ihtiyaçlardan birini ve ona denk gelen hakkı seçerek bir insan hakkı afişi hazırlamakla ilgili düşünmeye başlamalıdır. Kavramlarının içeriğini tartışmalı ve artistik açıdan da bakıp bir teklif taslağı çizmeliyimdirler.

Grup çalışması bittikten sonra öğretmen grupların fikirlerini tahtaya yazabilir. Üç sütunluk bir tablo çizerek her grubun temsilcisinden bir dilek, bir ihtiyaç ve bunlara denk gelen bir hak eklemelerini ister. Tahtada on tane dilek, ihtiyaç ve hak listesi oluşana kadar devam eder (eğer mümkünse, kâğıtlar daha sonra gruplara tartışmalarını hatırlatmak için sınıf duvarlarına asılabileceğinden kâğıtlı sunum tahtası kullanılır).

Şimdi öğretmen aşağıdaki fikirleri kullanarak kısa bir genel tartışma yönetir:

- "Dileklerinizi ve ihtiyaçlarınızın İnsan Hakları Sözleşmesi'nin fikirleriyle örtüştüğünü gördünüz. Bununla ilgili bir açıklama gerekiyor!"
- "Sözleşme'deki bazı haklar bizim tarafımızdan öğretilmedi. Önemli olmayabilirler ya da başka bir hak altında ele alınmış olabilirler. Sizin bakış açınız nedir?"
- "İnsan hakları listesine bakın. Düzgün bir hayat yaşayabilmeniz için nelere ihtiyacınız olduğunu veya başka ülkeler ya da bölgelerde yaşayan insanların ihtiyaçlarını düşündüğünüzde, eksik olan nedir? Daha başka hangi insan hakkını eklediniz?"

Tartışmayı bitirmek için öğretmen öğrencileri insan haklarının ana odağı hakkında dünya çapında bir tartışma olduğu konusunda bilgilendirir. Bir sonuç şudur: "İnsan hakları herkesin haysiyetiyle yaşayabilmesi için gereklidir." Öğretmen daha sonra öğrencilerden bu sonuca alternatifler düşünmelerini ister. Bu bir ev ödevinin parçası olacak bir görev olabilir. Eğer mümkünse, takip eden birkaç günde öğrenciler fikirlerinin duvarlara asılmış olan kâğıtlara yazmalıdırlar. Böylece, düşünme süreci devam edebilir.

Ek ödev olarak öğrencilerden, gazete kupürleri, dergi kupürleri veya çizimler ve kendi boyamalarını kullanarak insan hakları konulu afişler yapmalarını istenebilir. Bunlar sınıf dekoru veya sergi amaçlı kullanılabilir.

Son olarak, özetlemek gerekirse, öğretmen dersin amaçları ve fikirler üzerinde kısa bir değerlendirme yapar. Hatta tümevarım kavramının didaktik ilkesini de açıklayabilir: o da, deneyim ve kişisel fikirlerin değerlendirilmesiyle başlamak ve kavram veya teoriyi açıklayarak bitirmektir.

Ders 2**İnsan hakları ihlallerinin ortaya çıkarılması****Burada hangi insan hakkı ihlal edilmiştir?**

Öğrenme amacı	Öğrenciler insan hakları ihlallerini tespit edebilir.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler insan hakları ihlali vakalarını inceler.
Kaynaklar	Her bir çift öğrenci için öğrenci çalışma kağıdı 5.3. Her bir çift öğrenci için öğrenci çalışma kağıdı 5.2.
Yöntem	Çift veya grup çalışması. Genel tartışma.

Bilgi kutusu

İnsan haklarının ihlali ve çiğnenmesi dünya çapında her gün meydana gelir. Öğrenciler geçmişten ve günümüzden olaylara bakarak insan haklarının ne demek olduğuna dair daha net ve doğru bir resim elde ederler.

Ders

Ders, bir önceki dersin ödev ve sonuçlarının tartışılmasıyla başlar. Afişler sunulur ve sonuçların listeleri karşılaştırılır. Eğer faydası varsa ve mümkünse, teklifler kâğıtlara yazılır ve afişlerle birlikte sınıf duvarlarına raptiyelenir.

Şimdi öğrenciler çiftler oluşturur. Her çifte, öğrenci çalışma kağıdı 5.3, İnsan hakları ihlalleri ve öğrenci çalışma kağıdı 5.2, İnsan hakları listesi'nin birer kopyası verilmiştir..

İnsan hakları ihlallerinin örnekleri listesi daha sonra çiftler arasında paylaştırılabilir; örneğin çift 1'e a-d, çift 2'ye e-j verilebilir.

Her ihlaller grubunun bir öğrenci çiftinden fazlası tarafından incelenebileceği şekilde listenin bölünmesi tercih edilir.

Öğrenciler insan hakları ihlali örneğini okur ve tartışır. Daha sonra listedeki haklardan hangisinin ihlal edildiği ya da çiğnendiğine dair bir anlaşmaya varmaya çalışırlar; örneğin, a örneğinde, ihlal edilen hak 10. haktır.

Cevaplar sınıfta tartışılır. Bir örnek üzerinden birden fazla çiftin çalışmasının önemi, eğer fikir ayrılıkları varsa bir dizi kısa soruyla tartışmaya yön verilebilmesi anlamına gelir:

- Fikrinize nasıl ulaştınız?
- Diğer çiftlerin cevaplarını duyduğunuzda, kendi yanıtınızı değiştirmek istediniz mi? Eğer evetse, sizi ne ikna etti? Neden?

Bu tartışmanın amacı sadece bir doğru cevap olduğunu varsaymak yerine farklı bazı örnek ve cevapları ortaya çıkarmaktır.

Ek faaliyet

Dersin sonunda eğer zaman kalırsa öğretmen öğrencilere şu somut örneklerden hangisinin en vurucu olduğunu sorabilir. Öğrencilere sorulabilecek sorulara bazı örnekler verilecek olursa:

- Sizin başınıza gelseydi nasıl hissederdiniz?
- Nasıl tepki verirdiniz?
- Diğer insanların ne yapmasını umardınız?

Bu tür sorular öğrencilerin insan haklarını koruma eyleminde sorumlulukları olduğu fikrini araştırmada yardımcı olabilir.

Öğrenci çalışma kağıdı 5.3**İnsan hakları ihlalleri vakaları****Çözümlü öğretmen kopyaları**

İnsan haklarının ihlali veya çiğnenmesi	İhlal edilen İH
a. Yıllar önce eşini ve kızını bir trafik kazasında kaybeden Bayan X, kayınbiraderi açık şekilde izin verene kadar bir başka adamla evlenemedi.	10
b. Cezaevi korumaları tutukluları sindirmek ve korkutmak için köpeklerini saldırtmayla tehdit ediyordu ve bir defasında tutuklunun birini köpeklerine ısırttı.	2
c. Yerel bir fabrikada işçiler günde en az 10 saat aralıksız çalışmak zorundadır.	21
d. Üç adam, tutuklandıklarından beri avukatlara ulaşmada sorun yaşamaktadırlar. Birçok defa avukatlar geldiğinde onlarla görüşmelerine izin verilmemiştir; adamların da avukatlarıyla kolektif bir tartışma yapmalarına izin verilmiyordu ki bu da, iki tanesinin avukatlarına etkin şekilde erişimi yok demektir.	5
e. Bir kadın, onlarla aynı işi yapıp aynı yaş ve deneyime sahip olmasına rağmen, erkek iş arkadaşlarından daha az maaş almaktaydı.	7
f. X, Y'yi kaçırmış ve üç gün boyunca alıkoymuş, üç gün sonunda da başından vurup öldürmüştür.	1
g. Uyuşturucu bağımlısı olan Bayan X'in Adsız Bağımlılar toplantısından ayrılırken fotoğrafı çekilmişti. Bu fotoğraf daha sonra yayınlanmıştı.	9
h. Eşi tarafından kötü muameleye maruz kalan bir kadın sadece ona evini, arabasını ve tüm mallarını verirse boşanabilmişti. Elinde hiçbir şey kalmamıştı.	11
i. Hayati tehlikesi olan bir zatürree geçiren X, ülkeye yasal olmayan yollardan girdiği için hastanede hiçbir tıbbi tedavi görmedi.	18
j. X bölgesindeki halın yüzde yetmiş evlerinden zorla uzaklaştırılmış ve daha sonra geri dönmelerine engel olunmuştur. Tarlalarından ürünlerini kaldırmaları için kamptan ayrılmalarına izin verilmemiş ve birçok yolda seyahat etmeleri yasaklanmıştı.	12
k. Siyahi Afrikalılar Afrika'da örneğin bir şişe viski karşılığı satın alınmış ve Kuzey Amerika'da 1200 ile 1500 Amerikan doları arasında satılmışlardır.	3
l. X ülkesinde yerel halkın yaşamasını sağlayan her şey kasıtlı olarak yok edilmiştir: bitkiler, su kaynakları ve hayvancılık.	17
m. X ülkesinde vatandaşlar yargılanmadan hapsedilebilir.	4
n. Günlük bir gazetenin 26 yaşındaki muhabiri son zamanlarda tamamlanan seçim kampanyasıyla ilgili yaptığı bir haberden ötürü şüpheli bir misilleme saldırısında vurularak öldürülmüştü.	15
o. Bay X orduya kayıt yaptırması için çağırılmıştı. Askerlik şubesine bir mektup yazarak askerlik hizmetini vicdanen reddettiğini ve askerlik görevi için rapor vermeye itiraz etti. İtaatsizlikle suçlandı ve ülkesini terk etmesi yasaklandı.	14
p. X ülkesinde, Falun Gong dinine dahil olmak isteyenlerin toplantı yapması yasaklanmıştır.	16
q. Etnik çoğunluk, Yahudiler ve Roman halkı gibi azınlıkları şehrin belirli bölgelerinde yaşamaya zorlanması kararını almıştı.	25

İnsan haklarının ihlali veya çiğnenmesi	İhlal edilen İH
r. Ulaşılabilen bir uzaklıkta böyle bir okul olmadığından, köyde yaşayan çocuklar ilkokula devam edemiyor.	19
s. Ülkenin dini yetkilileri onaylamadığından X parlamento seçimlerinde adaylığını koyamadı.	23
t. Siyahi olduğu için X yerel hastanede doktor olarak işe başlayamaz.	20
u. Bazı ülkelerde imkanları olmayan insanların yiyecek veya konut programlarına ya da uygun fiyatlı sağlık hizmetlerine erişimleri yoktur.	26
v. Evi yanan Bay X, tazminat için herhangi bir iddiada bulunamadı.	6
w. Sürekli ev hanımı olarak evde çalışan ve beş çocuk annesi olan 47 yaşındaki X, eşinden boşandığı an tüm sosyal güvenlik yardımını kaybeder.	22
x. İki çocuk babası Bay X, iktidardaki rejimi eleştiren şiirler yazdığı için x ülkesinde hapse atılmış ve işkence görmüştü. A ülkesine yaptığı siyasi sığınma başvurusu reddedilmişti. Şu an zorlandığı üzere evine dönerse işkence göreceğini iddia etti.	13
y. Sözde pratik nedenlerden ötürü tekerlekli sandalye kullananlar gibi sakatlığı olan insanların yerel tiyatrodaki kültürel etkinliklere katılmalarına izin verilmiyor.	24
z. X ülkesinde vatandaşlığa başvurabilmek için, 15 yıl ikamet etme artı fiziksel ruhsal sağlık testi ve mantıksız şekilde yüksek idari ücret şart koşulmuştur. Sonuç olarak, hala ülkeleriyle bağları olan binlerce Roman kendi topraklarında vatansız kalmıştır.	8

Ders 3**Haklar ve sorumluluklar****Sorumluluklar olmadan haklar nasıl var olabilir?**

Öğrenme amaçları	Öğrenciler insan haklarının korunmasına nasıl katkıda bulunabileceklerini anlarlar. Öğrenciler insan haklarının sorumluluklara bağlı olduğunu anlar – kendi ahlaki sorumluluklarının yanı sıra devlet ve kurumların sorumlulukları.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler kendi kişisel katkıları da dâhil olmak üzere insan haklarının korunması için sorumluluklarını belirler.
Kaynaklar	Boş bir kâğıt ve tükenmez kalem. Her öğrenci çifti için bir öğrenci çalışma kağıdı 5.4. Her öğrenci çifti için bir öğrenci çalışma kağıdı 5.2.
Yöntemler	Çiftler veya gruplar halinde çalışma. Eleştirel düşünme.

Bilgi kutusu

Eğer hiçbir şahıs veya makam gerçekleştirilmesi için sorumluluk almazsa, insan hakkına hiçbir saygı görmeyecektir. Bu durumda asıl görev sahipleri hükümetler olsa da, diğer kurum ve bireylere de insan haklarının desteklenmesi ve korunması için yoğun bir ihtiyaç vardır. Her bireyin, insan kaynaklarının günlük yaşamdaki davranışlarımıza ilham verdiği bir kültüre katkıda bulunmak için ahlaki sorumluluğu vardır.

Olası bir ek faaliyet, pozitif ve negatif haklar konusunu gündeme getirmek ve proje çalışması yapmak olabilir.

Ders

Öğrenciler çiftler oluşturur. Sınıfta eşit miktarda çift olması önemlidir.

Her çifte boş birer kâğıt ve tükenmez kalem verilir ve okulda ve evde sahip olmaları gerektiğini düşündükleri üçer tane önemli hak yazmaları istenir. Örnekler fazla ev ödevi yüklenmemesi veya cep harçlığı alma hakkı olabilir.

Bu tamamlandıktan sonra, öğretmen öğrenci çalışma kağıdı 5.4, Haklar ve sorumluluklar ve öğrenci çalışma kağıdı 5.2, İnsan hakları listesi'nin birer kopyasını her çifte dağıtır. Öğrencilerden daha sonra insan hakları listesini incelemeleri ve kâğıt üzerine yazdıkları altı haktan hangisine en iyi denk geldiklerini tartışmaları istenir.

Bunlara karar verildikten sonra, öğrenci çalışma kağıdı 5.4'ün ilk sütununa altı hakkı yazarlar. Bu noktada öğretmen öğrencilere listeledikleri haklarla ilgili herhangi bir açıklamaya ihtiyaçları olup olmadığını sorabilir.

İlk sütun tamamlandıktan sonra öğretmen öğrencilere her hakkın kendisine denk gelen bir sorumluluk taşıdığını şu örnekle açıklar: “Konuşma özgürlüğü bir başka kişiyi aşağılayacak şekilde doğru olmayan şeyler söylememe ve onun haysiyet ve iyi şöhret hakkını suiistimal etmeme sorumluluğuyla sınırlandırılmıştır.” Öğretmen ayrıca haklarımızı belirli kısıtlamalar içerisinde kullanmamız gerektiği anlamına gelen, bir kişinin hakları ve sorumluluklarını başkalarının haklarına saygı göstermek adına dengelemeyi de açıklayabilir. Farklı kişilerin hakları ve sorumluluklarının çatıştığı birçok durum vardır. Örneğin sınıf içerisinde, bazı öğrenciler öğrenmek isterken diğerleri sadece eğlenmek isterlerse, eğitim hakkı ve eğlence hakkı çatışabilir. Dahası, okulun öğrencileri eğitime ve onlara öğretme ve öğretmenlerin düzgün çalışma koşullarına (çalışma ortamlarında çok fazla gürültü olmaması gibi) olan haklarını güvence altına alma sorumluluğu vardır.

Şimdi öğretmen her öğrenci çiftinden listelerini başka bir çiftle değiştirmelerini ister. Yeni çift şimdi diğer çift tarafından listelenen her hakka karşılık gelen iki sorumluluk seviyesi örneğini tartışmalıdır (aşağıdaki örneğe bakınız):

- **İlk seviye:** başkalarının bu hakkı kullanabilmesi için bireylerin güvence altına alması gereken sorumluluklar (bu ikinci sütuna yazılmalıdır).
- **İkinci seviye:** bu hakkı garantilemek için yetkililerin (okul veya yerel makamlar gibi) sorumlulukları (var oldukları yerlerde). Bu üçüncü sütuna yazılmalıdır. Örneğin, her bireyin diğer öğrencilerin günlüklerinin gizliliğine saygı duyma sorumluluğu; okulun gereksiz olduğunda bireylerin eşyalarını aramama sorumluluğu (örneğin, sınıfı kayıp bir hesap makinesi için ararken günlük okumamak).

İnsan hakkı (okulda, evde)	Okulun, yetkilinin vb. sorumluluğu	Okulun, yetkilinin vb. sorumluluğu
Gizlilik hakkı	Bir başkasının günlüğüne bakmamak	Bir hırsızlık durumunda kişisel eşyaları aranırken öğrencinin günlüğünü okumamak

Öğretmen daha sonra her bir çiftten listelerinden bir hak ve ona denk gelen sorumluluğu tüm sınıfa bildirmelerini isteyebilir.

Bu dersin vurgusu sorumluluklar üzerine olduğundan, öğretmen tahtaya biri bireysel sorumluluklar ve diğeri yetkililerin sorumlulukları olmaz üzere iki sütun çizmeyi seçebilir ve öğrenciler örnekler verdikçe bunlar da tahtaya yazılabilir. Öğretmen dersi, sorumlulukların bir kez daha üstünden geçip öğrencilerden listeleriyle ilgili yorum yapmalarını isteyerek bitirebilir.

Ek faaliyet

Eğer zaman yeterse ya da öğretmen pozitif ve negatif haklar ve proje çalışması ile dersi uzatmak isterse, aşağıdaki faaliyetleri uygulayabilir.

Öğretmen insan haklarının bazen "negatif haklar" ve "pozitif haklar" olarak ayrıldığını açıklayarak başlayabilir.

“Negatif haklar” tatsız bir şeyi önleyen veya yasaklayan haklardır (işkence yasağı gibi). “Pozitif haklar” birinden açıkça bir şey yapmasını veya yaptırmasını isteyen haklardır (yiyecek hakkı gibi: herkesin yeterli yiyeceğe hakkı vardır). “Negatif haklar” insanların belirli davranışlarda bulunmalarını beklerken “pozitif haklar” bireylerin ve makamların bu hakları sağlayabilmek için belirli faaliyetlerde bulunmalarını bekler.

Öğretmen ayrıca çoğu insan hakkının hem negatif hem pozitif yanları olduğunu da açıklar. Örneğin, işkence görmeme hakkı, yetkililerin tutuklu bulunanlara kötü davranmaması gerektiğinin yanı sıra polis kuvvetlerine bununla ilgili net talimatlar vermeleri gerektiği anlamına da gelir.

Öğrenciler insan hakları listelerine dönmeye ve içlerinden üç tanesini seçmeye davet edilir. Daha sonra kendi ahlaki sorumluluklarını tanımlayabilmek için kendi hayatlarındaki pozitif ve negatif hak örneklerini aramalıdır. Daha sonra da okulun ve yerel/ulusal makamların sorumluluklarını göstermek üzere başka örneklere bakmalıdır. Bu amaç için, seçilen sorumlulukların önüne artı veya eksi işareti ekleyebilirler: aşağıdaki örneğe bakınız.

İnsan hakkı (okulda, evde)	Bireyin (ahlaki) sorumluluğu	Okulun, yetkilinin vb. sorumluluğu
Gizlilik hakkı (= örnek)	(+)	(+) Öğrencilerin okul dosyalarına ziyaretçilerin bakamayacağıyla ilgili gerekeni yapmak
	(-) İzin verilmedikçe bir kimsenin günlüğüne bakmamak	(-) (okul) Gerçekten gerekmedikçe birinin özel eşyalarını aramamak (-) (devlet) Bireylerin gizliliklerinin korunması mevzuatını sağlamak

Eğer öğretmenler bu faaliyeti proje çalışmasına giriş olarak kullanmak isterlerse öğrencilerden bazı insan haklarını sonraki birkaç hafta veya ayda daha derinlemesine incelenmek üzere seçmelerini isteyebilirler. Öğrenciler daha sonra üzerinde anlaştıkları genel amaç ve atılabilecek farklı adımları içeren bir plan kurarlar. Ayrıca, görevin ne zaman ve kim tarafından tamamlanması gerektiğine de karar verirler.

Plan

Genel amaç:		
Ne yapılmalı?	Kim yapacak?	Ne zaman hazır olmalı?

Sonraki birkaç ders boyunca bu plan takip edilmeli ve sonunda değerlendirilmelidir.

Ders 4

İnsan hakları testi

Hak nedir? Kişinin insan hakkı ne olmalıdır?

Öğrenme amacı	Öğrenciler uluslararası olarak tanınan insan haklarını öğrenir.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler çoktan seçmeli soruları cevaplar ve cevaplarının anlamını tartışırlar.
Kaynaklar	Her öğrenciye arkasında çözümleri olan kartlar (bakınız öğrenci çalışma kağıdı 5.5).
Yöntem	Çoktan seçmeli sorular.

Bilgi kutusu

İnsan hakları dinamik bir kavram olsa ve bu nedenle sürekli gelişse de, uluslararası hukuk insan haklarının içerik ve kapsamını tanımlar. Bilgiyi sınamak için kullanılmaması gereken takip eden insan hakları testi, öğrencilere insan haklarının ayrıntılandırılmasında hangi aşamada olduğumuzu göstermeye yardımcı olur. Aynı zamanda insan haklarının çerçevesinin yanlış değerlendirilmesini önlemede de yardımcı olur.

Bu dersten önce, öğretmen BM veya Avrupa Konseyi içerisinde yapılan anlaşmalara ilişkin bütün soruları not almalıdır. BM, Avrupa Konseyi (Avrupa Birliği içerisindeki Avrupa Konseyi ile karıştırılmamalıdır), insan hakları, ulus/devlet, ayrımcılık, hâkim veya duruşma gibi bazı kullanılan terimlerin kısa açıklamalarıyla başlamak da faydalı olabilir.

Ders

Öncelikle öğretmen bu testin amacının bilgiyi ölçmek değil insan hakları anlayışlarını aktif bir şekilde geliştirmek olduğunu açıklar.

Öğrenciler sorular ve cevapların olduğu kâğıt şeritler keserek kartları kendileri hazırlarlar. Daha sonra sorularla cevapları aynı kartta olacak şekilde arkalı önlü yapıştırırlar.

Küçük gruplarla (veya çiftler halinde) öğrenciler beraber oturur ve birbirlerine soruları sorarlar. Her öğrenci grubuna daha sonra kart dizileri verilir. Her sorunun A, B ve C olmak üzere üç olası cevabı vardır. Öğrenciler her soru için doğru olduğuna inandıkları cevabı seçerler. İnsan hakları sürekli değişen dinamik bir kavram olduğundan ve bu da yorumlamaya imkân tanıdığından bazen birden fazla cevabın doğru olma olasılığı olduğunu da belirtmek gerekir.

Cevapların arada bir sınıfta tartışılması mantıklıdır. Böylece ders basit bir bilgiye dayalı soru cevap testi olmaktan çıkar. Ancak, bilgi unsurunu da elde tutarak topluluk içerisinde tartışmaya da hazırlıklı olmak önemlidir.

Sorular ve cevaplar

Öğrenci çalışma kağıdı 5.5' de bakınız. Öğretmen veya öğrenci grupları, soru ve cevapları üzerlerine yazdıktan sonra şeritler halinde kesip katlayıp birbirlerine yapıştırarak, yeterli sayıda kart dizileri hazırlar.

<p>17 yaşında çocuk işçiler:</p> <p>A. Her zaman çocuk haklarının ihlalidir.</p> <p>B. Eğer görev zararlıysa çocuk haklarının ihlalidir.</p> <p>C. Eğer hükümet asgari çalışma yaşını 17 altı olarak sabitlemişse kabul edilebilir.</p>	<p>17 yaşında çocuk işçiler:</p> <p>C doğrudur. Çocuk Hakları Sözleşmesi eğer tehlikeli veya bir istismar şekliyse çocuk işçileri yasaklar ancak hükümetlerin yasağın geçerli olduğu yaşın altında sabitlemelerine izin verir. Çocuk işçiler konusunda daha sıkı kısıtlamalara ulaşmak için çok baskı vardır.</p>
<p>Su hakkına ilişkin uluslararası anlaşmalara göre:</p> <p>A. Hükümetler vatandaşlarına temiz ve sağlıklı su sağlamakla yükümlüdürler.</p> <p>B. Hükümetlerin su temininde bazı vatandaşlarına karşı ayrımcılık yapmasına izin verilmez.</p> <p>C. Hükümetlerin bir su kaynağına vatandaşlarının erişimini reddetmelerine izin verilmez.</p>	<p>Su hakkına ilişkin uluslararası anlaşmalara göre:</p> <p>BM Ekonomik ve Sosyal Haklar Komitesi'nin yorumuna göre, B ve C doğrudur, A değildir. Su hakkının yerine getirilmesi hükümetlerin uğraşmaları gereken bir şeydir ancak bu hak vatandaşlar tarafından bu şekilde talep edilemez.</p>
<p>Ölüm cezası:</p> <p>A. Genel olarak tüm dünyada yasaklanmıştır.</p> <p>B. Bütün ülkelerin % 50'den fazlasında yasa veya uygulamada kaldırılmıştır.</p> <p>C. 18 yaş altındaki genç insanların durumunda izin verilmez.</p>	<p>Ölüm cezası:</p> <p>B ve C doğrudur, A değildir. Ölüm cezası BM anlaşmalarında veya AİHS tarafından tamamen yasaklanmamışsa da her iki durumda da isteğe bağlı bir protokolle yasaklanmıştır. AİHS'nin Protokol 6 (barış zamanında ölüm cezasının kaldırılması) ve Protokol 13 (tüm şartlar altında ölüm cezasının kaldırılması)'ü birçok devlet tarafından imzalanmış ve/veya onaylanmıştır.</p>
<p>Ekonomik ve sosyal haklar:</p> <p>A. Gerçek insan hakları değildir.</p> <p>B. Devletlerden tüm bireyler için bu hakları derhal yerine getirmeleri beklenmemektedir.</p> <p>C. Her Avrupalı birey tarafından talep edilebilir.</p>	<p>Ekonomik ve sosyal haklar:</p> <p>B doğrudur. Resmi olarak, tanınmaları zorunluluğu birçok medeni ve siyasi haktan daha zayıf olduğu doğru olsa da ekonomik ve sosyal haklar gerçek insan haklarıdır. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme bunların yerine getirilmesi için devletlerin çaba göstermesini bekler ancak bireylerin şikâyetinde bulunmalarına izin veren hiçbir Avrupalı mekanizma (belirli kısıtlamalar altında isteğe bağlı bir protokol örgütlerin bunu yapmasına imkân verse de) yoktur.</p>

<p>Eğitim hakkı maddelerine göre:</p> <p>A. Asgari yasal koşulları karşıladıkları sürece bireyler ve grupların okul açmaya izin verilir.</p> <p>B. Eğitim programlarının içeriği ile ilgili herhangi bir yükümlülük bulunmamaktadır.</p> <p>C. Hükümetler 18 yaşın altındaki tüm gençler için zorunlu eğitim sağlamak zorundadır.</p>	<p>Eğitim hakkı maddelerine göre:</p> <p>A doğrudur, B ve C değildir. Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeler eğitimin çocuklara insan hakları hakkında bilgi vermesi gerektiğini şart koşar.</p>
<p>Sığınmacı olarak tanınma hakkı:</p> <p>A. Irk, din veya siyasi görüş temelinde infaz edileceklerine dair geçerli korkuları olup bunun sonucunda ülkelerinden kaçan insanlar için tanımlanmıştır.</p> <p>B. Ülkelerinde iç savaş ve açlık yüzünden kaçan insanlar için de vardır.</p> <p>C. Güvenli olarak görülen bir ülkeden gelen tüm başvuru sahipleri için hükümet tarafından otomatik olarak reddedilebilir.</p>	<p>Sığınmacı olarak tanınma hakkı:</p> <p>A doğrudur, B değildir (bazı ülkelerde bir iç savaş veya açlık sonucu ülkelerinden kaçan insanlara korunma sağlansa da uluslararası sözleşmelere göre sığınmacı sayılmazlar). C Cenevre Sözleşmesi altındaki sığınmacılara uygulanmaz ancak sığınma isteyenlerle uğraşan AB'nde geniş çapta uygulanmaktadır.</p>
<p>Din özgürlüğü:</p> <p>A. İnsanların azınlık dinlerine bağlı oldukları gerekçesiyle reddedilemez.</p> <p>B. Ulusları dinleri tanımak ve desteklemeye zorlar.</p> <p>C. Devlet tarafından herhangi bir şekilde sınırlandırılmaz.</p>	<p>Din özgürlüğü:</p> <p>A doğrudur. Uluslar din özgürlüğüne saygı duymak zorundadır ancak, herhangi bir tanıma ya da destekleme sistemi için yasal bir zorunlulukları yoktur. Devletler, örneğin, dinin temel insan haklarıyla zıt düştüğü yerlerde din özgürlüğünü sınırlandırabilirler.</p>
<p>Mülkiyet hakkı:</p> <p>A. Eğer kamu yararına ise hükümetlerin birinden mallarını alamayacağı anlamına gelmez.</p> <p>B. Eğer bütün bir köy bir hidroelektrik santral inşası için tazminat verilmeden tahliye edilirse ihlal edilmiş olur.</p> <p>C. Kişinin çaldığı malları kendi mülkü olarak görmesine izin verir.</p>	<p>Mülkiyet hakkı:</p> <p>A ve B doğrudur. C bariz bir biçimde yanlıştır.</p>
<p>Seçimler:</p> <p>A. Bütün vatandaşların, suç faaliyeti nedeniyle medeni haklarını kaybetmiş de olsalar, oy kullanmalarına izin verilir.</p> <p>B. Eğer oy kullanan işverense, bir kişinin iki oy kullanmasına izin verilir.</p> <p>C. Oy verme işlemi gizli yürütülmelidir.</p>	<p>Seçimler:</p> <p>Yalnızca C doğrudur. Devlet, medeni haklarını kaybetmiş kişileri oy vermektan alıkoyabilir. Oy kullanma salahiyeti olan herkese eşit haklar verilmesi uluslararası bir kuraldır.</p>
<p>İfade özgürlüğü:</p> <p>A. Hakarete karşı korumak amacıyla sınırlandırılabilir.</p> <p>B. Kamu ahlakı nedenleriyle sınırlandırılmaz.</p> <p>C. Dinsel hoşgörüsüzlüğü önlemek için sınırlandırılabilir.</p>	<p>İfade özgürlüğü:</p> <p>A ve C doğrudur. İfade özgürlüğü, yasa tarafından öngörülürse belirli koşullarda, kamu ahlakı, suçun önlenmesi, sağlığın korunması ve hakaretin önlenmesi için sınırlandırılabilir.</p>
<p>Çalışma hakkı:</p> <p>A. Devletleri tüm vatandaşlara iş sağlamakla görevlendirir.</p> <p>B. Kimse keyfi olarak kovulamaz demektir.</p> <p>C. Hükümet tam istihdamı gerçekleştirmek için çaba harcamalıdır anlamına gelmez.</p>	<p>Çalışma hakkı:</p> <p>Yalnızca B doğrudur. Avrupa'da devletler tam istihdamı gerçekleştirmek için çaba göstermek zorundadır ama bu BM sözleşmesine dâhil değildir.</p>

<p>Sağlıklı bir çevre hakkı:</p> <p>A. Devletleri geri dönüşü olmayacak şekilde toprakları kirleten zehirli atık dökmekten meneder.</p> <p>B. İnsanları, hayvanları ve bitkileri korumayı amaçlar.</p> <p>C. Henüz belirlenmiş bir evrensel hak değildir.</p>	<p>Sağlıklı bir çevre hakkı:</p> <p>Sağlık hakkı insanları doğrudan kirlilikten doğan zarardan korusa da C doğrudur. Böyle durumlarda, yalnızca insanoğulları evrensel olarak korunmaktadır, hayvanlar veya bitkiler değil. Evrensel geçerliliği olan Afrika Şartı ve Avrupa Birliği Şartı, belli bir düzeye kadar sağlıklı bir çevre hakkını belirler.</p>
<p>Eğitim hakkına göre:</p> <p>A. İlkokul çocukları için okul harcı istenmeyebilir, sadece okul gezileri ve okul kitaplarının masrafları istenebilir.</p> <p>B. Çalışmalarında başarılı olmalarına olanak sağlamak için öğrencilere mümkün olduğunca yardım etmeye çalışmak devletin yükümlülüğüdür.</p> <p>C. Devletler tüm öğrencilere eşit eğitim imkanı vermelidir.</p>	<p>Eğitim hakkına göre:</p> <p>B ve C doğrudur (bu yükümlülükler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de geçmektedir). Prensipde, ilköğretim parasız olmalıdır ve bu sadece okul harcını değil önemli okul faaliyetleriyle ilgili dolaylı harcamaları da kapsar.</p>
<p>Okullarda çocukların cezalandırılması:</p> <p>A. Bedensel cezalandırma şeklinde izin verilmez.</p> <p>B. Ceza zihinsel açıdan zalimse yasak değildir.</p> <p>C. Eğer aileler uygun bulursa uygulanabilir.</p>	<p>Okullarda çocukların cezalandırılması:</p> <p>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi defalarca bedensel cezalandırmanın AİHS'nin ihlali olduğunu vurguladığından (ve bu Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne yaptığı yorumla da uyumlu olduğundan) dolayı A doğru kabul edilir. Bu yasak tüm zalim cezalara ilişkin olduğundan B doğru değildir. C'ye gelindiğinde, ebeveynlerin anlaşmasıyla cezayı doğrudan bağımlı kılan hiçbir madde yoktur.</p>
<p>Okulda:</p> <p>A. Çevreyle ilgili sorunlara önem verilmemelidir.</p> <p>B. Küçük çocuklara ailelerine saygı göstermeleri öğretilmelidir.</p> <p>C. Küçük çocuklar, insan haklarını öğrenmeli ve insan haklarını deneyimlemelidir.</p>	<p>Okulda:</p> <p>B ve C doğrudur. Çocuk hakları Sözleşmesi'nin bu gibi hükümleri içerir. Sözleşme aynı zamanda eğitimin çevreye saygıyı hedeflemesi gerektiğine de karar verir.</p>
<p>Mahkemede:</p> <p>A. Her suçlunun avukat hakkı vardır.</p> <p>B. İnsanlar ancak itiraf ederlerse suçlanabilirler.</p> <p>C. Şüpheli, eğer duruşma kendisinin anlamadığı bir dilde yapılıyorsa ücretsiz tercüman hakkına sahiptir.</p>	<p>Mahkemede:</p> <p>A ve C doğrudur.</p>
<p>İşkence:</p> <p>A. Terörist saldırıları önlemek için kullanılırsa izin verilir.</p> <p>B. Sadece hâkim kararı sonrasında izin verilir.</p> <p>C. Asla izin verilmez.</p>	<p>İşkence:</p> <p>C doğrudur (İşkenceye ulusal acil durumlarda bile izin verilmez).</p>
<p>Yaşam hakkı ihlal edilir eğer:</p> <p>A. Biri polis kuvvetleri bir başkasına saldırıyı önlemek için polis güç kullanırken kazayla ölürse</p> <p>B. Birisi yasal olduğu halde savaş eylemi yüzünden ölürse</p> <p>C. Birisi polis tarafından gereksiz güç nedeniyle ölürse.</p>	<p>Yaşam hakkı ihlal edilir eğer:</p> <p>C doğrudur. A durumunda, polis tarafından kullanılan güç kesinlikle gerekli olandan fazlaysa, yaşam hakkı ihlal edilmiş olabilir.</p>

<p>Barınma hakkına göre:</p> <p>A. Bütün devletler kimsenin evsiz olmamasını sağlamak zorundadır.</p> <p>B. Yabancılar a da ülkenin kendi vatandaşlarıyla aynı sosyal konut erişimi sağlanmalıdır.</p> <p>C. Devlet evsizlerin sayısını azaltmak için çaba harcamalıdır.</p>	<p>Barınma hakkına göre:</p> <p>B ve C doğrudur.</p>
<p>Sağlık hizmeti hakkına göre:</p> <p>A. Hükümetler iş kazalarını önlemek zorunda değildir.</p> <p>B. Herkesin sağlık hizmetine erişimi olmalıdır.</p> <p>C. İlaçlar ücretsiz olmalıdır.</p>	<p>Sağlık hizmeti hakkına göre:</p> <p>B doğrudur. İş kazalarının önlenmesi bir yükümlülük olarak görülür. İlaçlar satılabilir.</p>
<p>Hareket özgürlüğü hakkına göre:</p> <p>A. Kişi kamu güvenliği nedenleriyle belirli bir yerleşim yerini seçmesi yasaklanabilir.</p> <p>B. Bir suçtan mahkûm olmamış bir kişi için vizenin reddi bir insan hakları ihlalidir.</p> <p>C. Bir suçlu hapse atılabilir.</p>	<p>Hareket özgürlüğü hakkına göre:</p> <p>A ve C doğrudur. Vize sadece suçlular için değil, herkes için reddedilebilir. Yasa tarafından öngörüldüğü takdirde hareket özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar, kamu sağlığı, kamu düzeni veya ulusal güvenlik nedenleriyle de uygulanabilir.</p>

Öğrenci çalışma kağıdı 5.1

Dilekler, ihtiyaçlar ve haklar

Dilekler	Temel ihtiyaçlar	İnsan hakları

Öğrenci çalışma kağıdı 5.2

İnsan hakları listesi

Aşağıda sıralananlar, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB), Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHİUS), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve gözden geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (ASŞ)'da kapsanan insan haklarının listesini oluşturmaktadır.

1. Yaşam hakkı.
2. İşkenceye maruz kalmama hakkı.
3. Köleliğe maruz kalmama hakkı
4. Özgürlük ve güvenlik hakkı.
5. Adil yargılanma hakkı.
6. İhlal durumunda etkili bir yasal yola başvurma hakkı.
7. Ayrımcılığa karşı özgürlük, eşitlik hakkı.
8. Şahıs olarak tanınma hakkı; vatandaşlık hakkı.
9. Gizlilik ve aile hayatı hakkı.
10. Evlenme hakkı.
11. Mülkiyet hakkı.
12. Kişilerin seyahat hakkı.
13. Sığınma hakkı.
14. Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü.
15. İfade özgürlüğü.
16. Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü.
17. Yeme, içme ve barınma hakkı.
18. Sağlık hizmeti hakkı.
19. Eğitim hakkı.
20. Çalışma hakkı
21. Dinlenme ve eğlenme hakkı.
22. Sosyal korunma hakkı.
23. Siyasete katılım hakkı.
24. Kültürel hayatta yer alma hakkı.
25. İnsan haklarının imhası yasağı.
26. İnsan haklarını tanıyan bir toplumsal düzen hakkı.
27. Bireyin görevleri.

Öğrenci çalışma kağıdı 5.3**İnsan haklarının ihlali durumları**

İnsan haklarının ihlali veya çiğnenmesi	İnsan hakkı
a. Yıllar önce eşini ve kızını bir trafik kazasında kaybeden Bayan X, kayınbiraderi açık şekilde izin verene kadar bir başka adamla evlenemedi.	
b. Cezaevi korumaları tutukluları sindirmek ve korkutmak için köpeklerini saldırtmayla tehdit ediyordu ve bir defasında tutuklunun birini köpeklerine ısırttı.	
c. Yerel bir fabrikada işçiler günde en az 10 saat aralıksız çalışmak zorundadır.	
d. Üç adam, tutuklandıklarından beri avukatlara ulaşmada sorun yaşamaktadırlar. Birçok defa avukatlar geldiğinde onlarla görüşmelerine izin verilmemiştir; adamların da avukatlarıyla kolektif bir tartışma yapmalarına izin verilmiyordu ki bu da, iki tanesinin avukatlarına etkin şekilde erişimi yok demektir.	
e. Bir kadın, onlarla aynı işi yapıp aynı yaş ve deneyime sahip olmasına rağmen, erkek iş arkadaşlarından daha az maaş almaktaydı.	
f. X, Y'yi kaçırmış ve üç gün boyunca alıkoymuş, üç gün sonunda da başından vurup öldürmüştür.	
g. Uyuşturucu bağımlısı olan Bayan X'in Adsız Bağımlılar toplantısından ayrılırken fotoğrafı çekilmişti. Bu fotoğraf daha sonra yayınlanmıştı.	
h. Eşi tarafından kötü muameleye maruz kalan bir kadın sadece ona evini, arabasını ve tüm mallarını verirse boşanabilmişti. Elinde hiçbir şey kalmamıştı.	
i. Hayati tehlikesi olan bir zatürree geçiren X, ülkeye yasal olmayan yollardan girdiği için hastanede hiçbir tıbbi tedavi görmedi.	
j. X bölgesindeki halın yüzde yetmişi evlerinden zorla uzaklaştırılmış ve daha sonra geri dönmelerine engel olunmuştur. Tarlalarından ürünlerini kaldırmaları için kamptan ayrılmalarına izin verilmemiş ve birçok yolda seyahat etmeleri yasaklanmıştı.	
k. Siyahi Afrikalılar Afrika'da örneğin bir şişe viski karşılığı satın alınmış ve Kuzey Amerika'da 1200 ile 1500 Amerikan doları arasında satılmışlardır.	
l. X ülkesinde yerel halkın yaşamasını sağlayan her şey kasıtlı olarak yok edilmiştir: bitkiler, su kaynakları ve hayvancılık.	
m. X ülkesinde vatandaşlar yargılanmadan hapsedilebilir.	
n. Günlük bir gazetenin 26 yaşındaki muhabiri son zamanlarda tamamlanan seçim kampanyasıyla ilgili yaptığı bir haberden ötürü şüpheli bir misilleme saldırısında vurularak öldürülmüştü.	
o. Bay X orduya kayıt yaptırması için çağırılmıştı. Askerlik şubesine bir mektup yazarak askerlik hizmetini vicdanen reddettiğini ve askerlik görevi için rapor vermeye itiraz etti. İtaatsizlikle suçlandı ve ülkesini terk etmesi yasaklandı.	
p. X ülkesinde, Falun Gong dinine dahil olmak isteyenlerin toplantı yapması yasaklanmıştır.	
q. Etnik çoğunluk, Yahudiler ve Roman halkı gibi azınlıkları şehrin belirli bölgelerinde yaşamaya zorlanması kararını almıştı.	

İnsan haklarının ihlali veya çiğnenmesi	İnsan hakkı
r. Ulaşılabilen bir uzaklıkta böyle bir okul olmadığından, köyde yaşayan çocuklar ilkokula devam edemiyor.	
s. Ülkenin dini yetkilileri onaylamadığından X parlamento seçimlerinde adaylığını koyamadı.	
t. Siyahi olduğu için X yerel hastanede doktor olarak işe başlayamaz.	
u. Bazı ülkelerde imkanları olmayan insanların yiyecek veya konut programlarına ya da uygun fiyatlı sağlık hizmetlerine erişimleri yoktur.	
v. Evi yanan Bay X, tazminat için herhangi bir iddiada bulunamadı.	
w. Sürekli ev hanımı olarak evde çalışan ve beş çocuk annesi olan 47 yaşındaki X, eşinden boşandığı an tüm sosyal güvenlik yardımını kaybeder.	
x. İki çocuk babası Bay X, iktidardaki rejimi eleştiren şiirler yazdığı için x ülkesinde hapse atılmış ve işkence görmüştü. A ülkesine yaptığı siyasi sığınma başvurusu reddedilmişti. Şu an zorlandığı üzere evine dönerse işkence göreceğini iddia etti.	
y. Sözde pratik nedenlerden ötürü tekerlekli sandalye kullananlar gibi sakatlığı olan insanların yerel tiyatrodaki kültürel etkinliklere katılmalarına izin verilmiyor.	
z. X ülkesinde vatandaşlığa başvurabilmek için, 15 yıl ikamet etme artı fiziksel ruhsal sağlık testi ve mantıksız şekilde yüksek idari ücret şart koşulmuştur. Sonuç olarak, hala ülkeleriyle bağları olan binlerce Roman kendi topraklarında vatansız kalmıştır.	

Öğrenci çalışma kağıdı 5.4**Haklar ve sorumluluklar**

İnsan hakkı	Bireyin sorumluluğu	Okulun, yetkilinin vb. sorumluluğu

Öğrenci çalışma kağıdı 5.5

İnsan hakları testi (eğitim kartları)

<p>17 yaşında çocuk işçiler:</p> <p>A. Her zaman çocuk haklarının ihlalidir. B. Eğer görev zararlıysa çocuk haklarının ihlalidir. C. Eğer hükümet asgari çalışma yaşını 17 altı olarak sabitlemişse kabul edilebilir.</p>	<p>17 yaşında çocuk işçiler:</p> <p>C doğrudur. Çocuk Hakları Sözleşmesi eğer tehlikeli veya bir istismar şekliyse çocuk işçileri yasaklar ancak hükümetlerin yasağın geçerli olduğu yaşın altında sabitlemelerine izin verir. Çocuk işçiler konusunda daha sıkı kısıtlamalara ulaşmak için çok baskı vardır.</p>
<p>Su hakkına ilişkin uluslararası anlaşmalara göre:</p> <p>A. Hükümetler vatandaşlarına temiz ve sağlıklı su sağlamakla yükümlüdürler. B. Hükümetlerin su temininde bazı vatandaşlarına karşı ayrımcılık yapmasına izin verilmez. C. Hükümetlerin bir su kaynağına vatandaşlarının erişimini reddetmelerine izin verilmez.</p>	<p>Su hakkına ilişkin uluslararası anlaşmalara göre:</p> <p>BM Ekonomik ve Sosyal Haklar Komitesi'nin yorumuna göre, B ve C doğrudur, A değildir. Su hakkının yerine getirilmesi hükümetlerin uğraşmaları gereken bir şeydir ancak bu hak vatandaşlar tarafından bu şekilde talep edilemez.</p>
<p>Ölüm cezası:</p> <p>A. Genel olarak tüm dünyada yasaklanmıştır. B. Bütün ülkelerin % 50'den fazlasında yasa veya uygulamada kaldırılmıştır. C. 18 yaş altındaki genç insanların durumunda izin verilmez.</p>	<p>Ölüm cezası:</p> <p>B ve C doğrudur, A değildir. Ölüm cezası BM anlaşmalarında veya AIHS tarafından tamamen yasaklanmamışsa da her iki durumda da isteğe bağlı bir protokolle yasaklanmıştır. AIHS'nin Protokol 6 (barış zamanında ölüm cezasının kaldırılması) ve Protokol 13 (tüm şartlar altında ölüm cezasının kaldırılması)'ü birçok devlet tarafından imzalanmış ve/veya onaylanmıştır.</p>
<p>Ekonomik ve sosyal haklar:</p> <p>A. Gerçek insan hakları değildir. B. Devletlerden tüm bireyler için bu hakları derhal yerine getirmeleri beklenmemektedir. C. Her Avrupa lı birey tarafından talep edilebilir.</p>	<p>Ekonomik ve sosyal haklar:</p> <p>B doğrudur. Resmi olarak, tanınmaları zorunluluğu birçok medeni ve siyasi haktan daha zayıf olduğu doğru olsa da ekonomik ve sosyal haklar gerçek insan haklarıdır. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme bunların yerine getirilmesi için devletlerin çaba göstermesini bekler ancak bireylerin şikayette bulunmalarına izin veren hiçbir Avrupalı mekanizma (belirli kısıtlamalar altında isteğe bağlı bir protokol örgütlerin bunu yapmasına imkan verse de)yoktur.</p>
<p>Eğitim hakkı maddelerine göre:</p> <p>A. Asgari yasal koşulları karşıladıkları sürece bireyler ve grupların okul açmaya izin verilir. B. Eğitim programlarının içeriği ile ilgili herhangi bir yükümlülük bulunmamaktadır. C. Hükümetler 18 yaşın altındaki tüm gençler için zorunlu eğitim sağlamak zorundadır.</p>	<p>Eğitim hakkı maddelerine göre:</p> <p>A doğrudur, B ve C değildir. Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeler eğitimin çocuklara insan hakları hakkında bilgi vermesi gerektiğini şart koşar.</p>
<p>Sığınmacı olarak tanınma hakkı:</p> <p>A. Irk, din veya siyasi görüş temelinde infaz edileceklerine dair geçerli korkuları olup bunun sonucunda ülkelerinden kaçan insanlar için tanımlanmıştır. B. Ülkelerinde iç savaş ve açlık yüzünden kaçan insanlar için de vardır. C. Güvenli olarak görülen bir ülkeden gelen tüm başvuru sahipleri için hükümet tarafından otomatik olarak reddedilebilir.</p>	<p>Sığınmacı olarak tanınma hakkı:</p> <p>A doğrudur, B değildir (bazı ülkelerde bir iç savaş veya açlık sonucu ülkelerinden kaçan insanlara korunma sağlansa da uluslararası sözleşmelere göre sığınmacı sayılmazlar). C Cenevre Sözleşmesi altındaki sığınmacılara uygulanmaz ancak sığınma isteyenlerle uğraşan AB'nde geniş çapta uygulanmaktadır.</p>

<p>Din özgürlüğü:</p> <p>A. İnsanların azınlık dinlerine bağlı oldukları gerekçesiyle reddedilemez.</p> <p>B. Ulusları dinleri tanımak ve desteklemeye zorlar.</p> <p>C. Devlet tarafından herhangi bir şekilde sınırlandırılmaz.</p>	<p>Din özgürlüğü:</p> <p>A doğrudur. Uluslar din özgürlüğüne saygı duymak zorundadır ancak, herhangi bi tanıma ya da destekleme sistemi için yasal bir zorunlulukları yoktur. Devletler, örneğin, dinin temel insan haklarıyla zıt düştüğü yerlerde din özgürlüğünü sınırlandırabilirler.</p>
<p>Mülkiyet hakkı:</p> <p>A. Eğer kamu yararına ise hükümetlerin birinden mallarını alamayacağı anlamına gelmez.</p> <p>B. Eğer bütün bir köy bir hidroelektrik santral inşası için tazminat verilmeden tahliye edilirse ihlal edilmiş olur.</p> <p>C. Kişinin çaldığı malları kendi mülkü olarak görmesine izin verir.</p>	<p>Mülkiyet hakkı:</p> <p>A ve B doğrudur. C bariz bir biçimde yanlıştır.</p>
<p>Seçimler:</p> <p>A. Bütün vatandaşların, suç faaliyeti nedeniyle medeni haklarını kaybetmiş de olsalar, oy kullanmalarına izin verilir.</p> <p>B. Eğer oy kullanan işverense, bir kişinin iki oy kullanmasına izin verilir.</p> <p>C. Oy verme işlemi gizli yürütülmelidir.</p>	<p>Seçimler:</p> <p>Yalnızca C doğrudur. Devlet, medeni haklarını kaybetmiş kişileri oy vermektan alıkoyabilir. Oy kullanma yetisi olan herkese eşit haklar verilmesi uluslararası bir kuraldır.</p>
<p>İfade özgürlüğü:</p> <p>A. Hakarete karşı korumak amacıyla sınırlandırılabilir.</p> <p>B. Kamu ahlakı nedenleriyle sınırlandırılmaz.</p> <p>C. Dinsel hoşgörüsüzlüğü önlemek için sınırlandırılabilir.</p>	<p>İfade özgürlüğü:</p> <p>A ve C doğrudur. İfade özgürlüğü, yasa tarafından öngörülürse belirli koşullarda, kamu ahlakı, suçun önlenmesi, sağlığın korunması ve hakaretin önlenmesi için sınırlandırılabilir.</p>
<p>Çalışma hakkı:</p> <p>A. Devletleri tüm vatandaşlara iş sağlamakla görevlendirir.</p> <p>B. Kimse keyfi olarak kovulamaz demektir.</p> <p>C. Hükümet tam istihdamı gerçekleştirmek için çaba harcamalıdır anlamına gelmez.</p>	<p>Çalışma hakkı:</p> <p>Yalnızca B doğrudur. Avrupa'da devletler tam istihdamı gerçekleştirmek için çaba göstermek zorundadır ama bu BM sözleşmesine dâhil değildir.</p>
<p>Sağlıklı bir çevre hakkı:</p> <p>A. Devletleri geri dönüşü olmayacak şekilde toprakları kirleten zehirli atık dökmekten meneder.</p> <p>B. İnsanları, hayvanları ve bitkileri korumayı amaçlar.</p> <p>C. Henüz belirlenmiş bir evrensel hak değildir.</p>	<p>Sağlıklı bir çevre hakkı:</p> <p>Sağlık hakkı insanları doğrudan kirlilikten doğan zarardan korusa da C doğrudur. Böyle durumlarda, yalnızca insanoğulları evrensel olarak korunmaktadır, hayvanlar veya bitkiler değil. Evrensel geçerliliği olan Afrika Şartı ve Avrupa Birliği Şartı, belli bir düzeye kadar sağlıklı bir çevre hakkını belirler.</p>
<p>Eğitim hakkına göre:</p> <p>A. İlkokul çocukları için okul harcı istenmeyebilir, sadece okul gezileri ve okul kitaplarının masrafları istenebilir.</p> <p>B. Çalışmalarında başarılı olmalarına olanak sağlamak için öğrencilere mümkün olduğunca yardım etmeye çalışmak devletin yükümlülüğüdür.</p> <p>C. Devletler tüm öğrencilere eşit eğitim imkânı vermelidir.</p>	<p>Eğitim hakkına göre:</p> <p>B ve C doğrudur (bu yükümlülükler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de geçmektedir). Prensip, ilköğretim parasız olmalıdır ve bu sadece okul harcını değil önemli okul faaliyetleriyle ilgili dolaylı harcamaları da kapsar.</p>

<p>Okullarda çocukların cezalandırılması:</p> <p>A. Bedensel cezalandırma şeklinde izin verilmez.</p> <p>B. Ceza zihinsel açıdan zalimse yasak değildir.</p> <p>C. Eğer aileler uygun bulursa uygulanabilir.</p>	<p>Okullarda çocukların cezalandırılması:</p> <p>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi defalarca bedensel cezalandırmanın AİHS'nin ihlali olduğunu vurguladığından (ve bu Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne yaptığı yorumla da uyumlu olduğundan) dolayı A doğru kabul edilir. Bu yasak tüm zalim cezalara ilişkin olduğundan B doğru değildir. C'ye gelindiğinde, ebeveynlerin anlaşmasıyla cezayı doğrudan bağımlı kılan hiçbir madde yoktur.</p>
<p>Okulda:</p> <p>A. Çevreyle ilgili sorunlara önem verilmemelidir.</p> <p>B. Küçük çocuklara ailelerine saygı göstermeleri öğretilmelidir.</p> <p>C. Küçük çocuklar, insan haklarını öğrenmeli ve insan haklarını deneyimlemelidir.</p>	<p>Okulda:</p> <p>B ve C doğrudur. Çocuk hakları Sözleşmesi'nin bu gibi hükümleri içerir. Sözleşme aynı zamanda eğitimin çevreye saygıyı hedeflemesi gerektiğine de karar verir.</p>
<p>Mahkemede:</p> <p>A. Her suçlunun avukat hakkı vardır.</p> <p>B. İnsanlar ancak itiraf ederlerse suçlanabilirler.</p> <p>C. Şüpheli, eğer duruşma kendisinin anlamadığı bir dilde yapılıyorsa ücretsiz tercüman hakkına sahiptir.</p>	<p>Mahkemede:</p> <p>A ve C doğrudur.</p>
<p>İşkence:</p> <p>A. Terörist saldırıları önlemek için kullanılırsa izin verilir.</p> <p>B. Sadece hâkim kararı sonrasında izin verilir.</p> <p>C. Asla izin verilmez.</p>	<p>İşkence:</p> <p>C doğrudur (İşkenceye ulusal acil durumlarda bile izin verilmez).</p>
<p>Yaşam hakkı ihlal edilir eğer:</p> <p>A. Biri polis kuvvetleri bir başkasına saldırıyı önlemek için polis güç kullanırken kazayla ölürse</p> <p>B. Birisi yasal olduğu halde savaş eylemi yüzünden ölürse</p> <p>C. Birisi polis tarafından gereksiz güç nedeniyle ölürse.</p>	<p>Yaşam hakkı ihlal edilir eğer:</p> <p>C doğrudur. A durumunda, polis tarafından kullanılan güç kesinlikle gerekli olandan fazlaysa, yaşam hakkı ihlal edilmiş olabilir.</p>
<p>Barınma hakkına göre:</p> <p>A. Bütün devletler kimsenin evsiz olmamasını sağlamak zorundadır.</p> <p>B. Yabancılar a da ülkenin kendi vatandaşlarıyla aynı sosyal konut erişimi sağlanmalıdır.</p> <p>C. Devlet evsizlerin sayısını azaltmak için çaba harcamalıdır,</p>	<p>Barınma hakkına göre:</p> <p>B ve C doğrudur.</p>
<p>Sağlık hizmeti hakkına göre:</p> <p>A. Hükümetler iş kazalarını önlemek zorunda değildir.</p> <p>B. Herkesin sağlık hizmetine erişimi olmalıdır.</p> <p>C. İlaçlar ücretsiz olmalıdır.</p>	<p>Sağlık hizmeti hakkına göre:</p> <p>B doğrudur. İş kazalarının önlenmesi bir yükümlülük olarak görülür. İlaçlar satılabilir.</p>
<p>Hareket özgürlüğü hakkına göre:</p> <p>A. Kişi kamu güvenliği nedenleriyle belirli bir yerleşim yerini seçmesi yasaklanabilir.</p> <p>B. Bir suçtan mahkûm olmamış bir kişi için vizenin reddi bir insan hakları ihlalidir.</p> <p>C. Bir suçlu hapse atılabilir.</p>	<p>Hareket özgürlüğü hakkına göre:</p> <p>A ve C doğrudur. Vize sadece suçlular için değil, herkes için reddedilebilir. Yasa tarafından öngörüldüğü takdirde hareket özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar, kamu sağlığı, kamu düzeni veya ulusal güvenlik nedenleriyle de uygulanabilir.</p>

Öğretmen kaynak kâğıdı

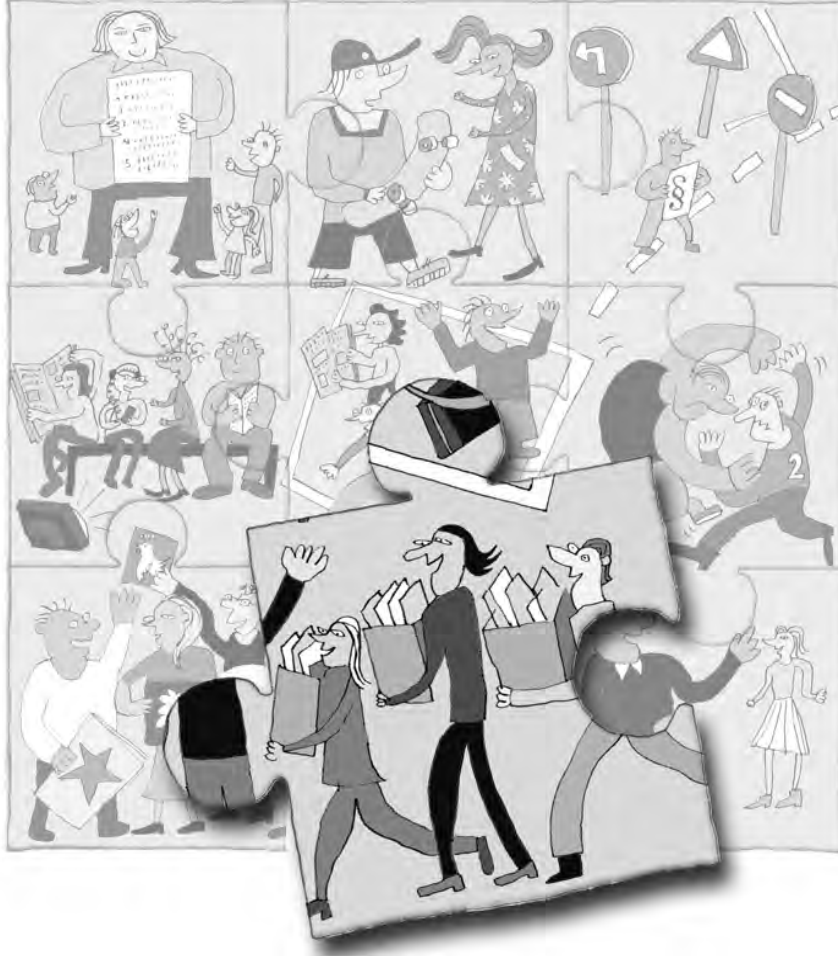
Bu liste, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB), Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHİUS), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ESKHUS), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve gözden geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (ASŞ)'dan ilgili maddeleri gösteren "İnsan hakları listesi"nden hakları içerir. Bu genel açıklama eğitim amaçlı yapılmıştır.

	İHEB	AİHS	ASŞ	MSHİUS	ESKHUS
1. Yaşam hakkı	3	2		6	
2. İşkenceye maruz kalmama hakkı	5	3	26	7, 10	
3. Köleliğe karşı özgürlük	4	4		8	
4. Özgürlük ve güvenlik hakkı	3	5		9	
5. Adil yargılanma hakkı	10, 11	6, 7		14, 15	
6. İhlal durumunda etkili bir yasal yola başvurma hakkı	8	13	D	2, 9	
7. Ayrımcılığa karşı özgürlük, eşitlik hakkı	2, 7	14	4, 15, 20, 27, E	3, 26	3
8. Şahıs olarak tanınma hakkı; Vatandaşlık hakkı	6, 15			16, 24	
9. Gizlilik ve aile hayatı hakkı	12	8		17	
10. Evlenme hakkı	16	12		23	
11. Mülkiyet hakkı	17				15
12. Kişilerin hareket hakkı	13		18	12	
13. Sığınma hakkı	14			18	
14. Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü	18	9		18	
15. İfade özgürlüğü	19	10	28	19	8
16. Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü	20	11	5, 28	21, 22	8
17. Yeme, içme ve barınma hakkı	25		30, 31		11
18. Sağlık hizmeti hakkı	25		11		7, 12
19. Eğitim hakkı	26		10		13, 14
20. Çalışma hakkı	23		1, 2, 3, 4, 24		6, 7
21. Dinlenme ve eğlenme hakkı	24		2		7
22. Sosyal korunma hakkı	22, 25		7, 8, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 23, 25		9, 10
23. Siyasete katılım hakkı	21		22	25	
24. Kültürel hayatta yer alma hakkı	27			27	15
25. İnsan haklarının imhası yasağı	30	17		5, 20	5
26. İnsan haklarını tanıyan bir toplumsal düzen hakkı	28			2	2
27. Bireyin görevleri	29				

Not: ASŞ'nın bazı maddeleri rakamlar, bazıları büyük harflerle gösterilmiştir.

ÜNİTE 6 Sorumluluk

Kişilerin ne gibi sorumlulukları vardır?

6.1. Evdeki sorumluluklar

İnsanlar sadakat çatışmaları yaşar – nasıl karar vermeliler?

6.2. İnsanlar neden yasalara uymalı?

Yasalara uymak için en iyi nedenler nelerdir?

6.3. Bu kimin sorunu?

Sosyal sorumluluklar nasıl paylaşılır?

6.4. İnsanlar neden aktif vatandaşlar olurlar?

İnsanlar neden toplumu değiştirmek ister ve bunu nasıl yapabilirler?

ÜNİTE 6: Sorumluluk

İnsanların ne gibi sorumlulukları vardır?

Yasal Sorumluluk

Herhangi bir devletin vatandaşları, yasada haklarının ne olduğunu bilmek ve aynı zamanda devlete ve diğer vatandaşlara karşı olan hukuki sorumluluklarının ölçüsünü takdir etmek yetkisine sahiptir. Demokrasilerin vatandaşlarının sorumlulukları bazen oy vermek, vergi ödemek ve yasalara uymak gibi üç ana görevde toplanır.

Sorumluluklar genellikle hakların karşıtıdır. Örneğin, konuşma özgürlüğü hakkı beraberinde aynı hakkı başkalarına da tanıma sorumluluğunu getirir. Ancak, suç işleyen insanlar mutlaka başkalarına tanımadıkları hakları kendileri de kaybederler diye bir şey yoktur (cinayet ve ayrımcılık durumunda olduğu gibi). Aynı şekilde, insanlar genellikle karşılıklı olmayan sorumluluklara sahiptir, örneğin, çocuklara karşı sorumluluklar.

Ahlaki sorumluluk

DVE'nde genç insanların ahlaklı düşünme kapasitelerini beslemek çok önemlidir. Bu kapasite olmadan, toplumun yasalarının adil (haklı) olup olmadıklarına dair eleştirel bir değerlendirme yapılamaz. Bu nedenle, öğrencilere ne zaman kendilerini etkileyecek yasalar öğretilse, aynı zamanda onların işleyişi ve amaçlarını ve herhangi bir şekilde değiştirilip değiştirilemeyeceklerini eleştirel olarak değerlendirmeye de cesaretlendirilmelidirler.

Sorumluluk öğretme

Öğretmen, insanların neden toplum yanlısı bir şekilde davrandıklarının nedenlerini inceleyerek veya diğer insanların ihtiyaçlarının kapsamının altını çizerek, öğrencilerin başkalarının hakları ve ihtiyaçlarının daha fazla farkında olmalarına yardımcı olabilir. Öğretmenlerin öğrenciler önünde sorumlu tutumlar sergilemeleri de önemlidir.

Öğrenciler sadece sınıf içerisindeki çalışma sayesinde değil aynı zamanda deneyimden öğrenme fırsatının verilmesi sayesinde de sorumlu vatandaşlar olmayı öğrenirler. Bu konuda, iyi bir DVE okulu öğrencileri, örneğin okul konseyleri yoluyla okul hayatına ve daha geniş manada topluma katılmaları için yüreklendirmeye istekli olacaktır.

Bu ünite de öğrenciler:

- toplumda vatandaşların deneyimlediği sorumlulukların çeşitliliğini keşfedecekler;
- insanların yasal sorumluluklarının doğasını keşfedecekler;
- insanların sosyal sorumluluklarının ortak doğasını keşfedecekler;
- insanların sosyal değişim meydana getirmek için neden kişisel sorumluluk aldıklarını düşünecekler.

ÜNİTE 6: Sorumluluk**İnsanların ne gibi sorumlulukları vardır?**

Ders başlığı	Amaçlar	Öğrencilerin görevleri	Kaynaklar	Yöntem
Ders 1: Evdeki sorumluluklar	İnsanların sorumluluklarının çeşitliliğini keşfetmek. Sorumlulukların birbirleriyle çatışabileceğini anlamak.	Öğrenciler ahlaki ikilemi analiz eder. Öğrenciler alternatif analizleri tartışır. Öğrenciler bireysel açıklamalar yapar.	“Milan bir seçim yapar” hikâyesinin kopyası. Yazılı ödevler için kâğıt.	Bireysel ve küçük grup tartışmaları. Genel tartışma. Bireysel yazılı çalışma.
Ders 2: İnsanlar neden yasalara uymalı?	Sorumluluk çatışması hakkındaki kararların altında yatan ahlaki muhakemeyi araştırmak.	Öğrenciler ahlaki bir ikilemi analiz eder. Öğrenciler hukuka itaatın nedenlerini eleştirel olarak değerlendirir. Öğrenciler ahlaki görevin yasalara uyma görevinin üstüne çıktığı durumları öne sürer.	“Schmitt’in İkilemi” hikâyesinin kopyaları. Yazılı ödev için kâğıt. Karatahta.	Ahlaki ikilemin ortak değerlendirmesi. Öğretmen destekli inceleme. Hikâye yazma. Genel tartışma
Ders 3: Bu kimin sorunu?	İnsanların yasal sorumluluklarının doğasını keşfetmek. Ahlaki ve yasal yükümlülükler arasındaki ayrımı keşfetmek.	Öğrenciler belirli sosyal sorunlar için sorumluluğu tartışır. Öğrenciler düşünme çerçevesini tamamlar. Öğrenciler ortaya atılan konulara yazılı cevaplar üretirler.	"Mektup"un kopyaları. Karatahta. Öğrencilerin bireysel yazıları için kâğıt.	Yapılandırılmış eleştirel değerlendirme. Küçük grup değerlendirme ve tartışması. Oybirliğine varma ve müzakere. Kisisel vazi.
Ders 4: İnsanlar neden aktif vatandaşlar olurlar?	Sosyal sorunlar için sorumluluğun ortak doğasını değerlendirmek. İnsanların diğer insanların acılarının sorumluluğunu kabullenmelerinin nedenlerini değerlendirmek. Sivil toplumda STK'nın rolünü keşfetmek.	Öğrenciler bir anlatı bir araya getirmek üzere gruplar halinde çalışır. Öğrenciler sosyal olarak motive edilen davranışın nedenleri üzerine varsayımda bulunur. Öğrenciler STK'nın rolünü değerlendirir. Öğrenciler gruplar halinde STK veya sosyal kampanyacıların çalışması üzerine araştırma yapar. Öğrenciler gruplar halinde bulgularını sunar.	Jelena Santic hakkındaki önceden kesilmiş fişlerin kopyaları (Öğrenci çalışma kağıdı 6.4). Öğrenci araştırmasını destekleyecek kaynaklar. Grup sunumu için, örn. büyük kâğıtlar, renkli kalemler gibi kaynaklar.	Grup çalışması. Müzakere. Ahlaki muhakeme. Eleştirel değerlendirme. Araştırma. Grup sunumu.

Ders 1

Evdeki sorumluluklar

İnsanlar sadakat çatışmaları yaşar – nasıl karar vermeliler?

Öğrenme amaçları	İnsanların sorumluluklarının çeşitliliğini keşfetmek. Sorumlulukların birbirleriyle çatışabileceğini anlamak. Sorumluluk çatışmaları hakkındaki kararların altında yatan ahlaki nedenleri keşfetmek.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler ahlaki ikilemi analiz eder. Öğrenciler alternatif analizleri tartışır. Öğrenciler bireysel açıklamalar yapar.
Kaynaklar	“Milan bir seçim yapar” hikâyesinin kopyaları Yazılı ödevler için kâğıt.
Yöntemler	Bireysel ve küçük grup tartışmaları. Genel tartışma. Bireysel yazılı çalışma.

Kavramsal öğrenme

Sorumluluk: İnsanların yapması gereken bir şey – sorumluluklar çıkış noktalarına göre yasal, ahlaki veya sosyal olabilirler.

Ahlaki çatışma: İnsanların iki veya daha fazla hareket yolu arasında karar verirken yaşadıkları çatışma.

Toplumsal sorumluluk: İnsanların daha geniş topluma karşı görevleri. Bu sorumluluklar toplum üyeliğinin hakların karşılığında sorumluluk getirmelerinden ortaya çıkar.

Ders

Öğretmen, herkesin çeşitli sorumlulukları olduğu ve insanlar bu sorumlulukları diğerlerinin üstünde tuttıkları zaman sorunlar çıkabileceği görüşünü dile getirir. Yapılması zor seçimler vardır. Öğretmen “Milan bir seçim yapar” hikâyesini sınıfa okur ve öğrencilerden aşağıdaki konular üzerinde düşünmelerini ister. Bazı sorular, cevaplar son hallerini almadan önce çiftler halinde tartışılabilir. Diğerleriyle öğrenciler fikirlerini sınıfla paylaşmadan önce faydalı notlar çıkarabilirler.

1. Hikâye Milan'ın sahip olduğu sorumlulukların türüyle ilgili ne diyor? Kaç farklı sorumluluk çeşidi görebiliyorsunuz (kendisine, ailesine, okuluna, yerel topluma veya daha geniş çapta dünyaya karşı sorumluluğu)?
2. Milan'ın ne yapması gerektiğini düşünüyorsunuz ve neden? Sınıfta herkes katılıyor mu?
3. Milan'ın kararının ne kadar zor olduğunu düşünüyorsunuz? Bunu ne zorlaştırıyor?
4. Hikâyede Milan'ın babasının sorumlulukları nelerdir? Kaç tane görebiliyorsunuz?
5. Sizce Milan'ın babası ondan evde kalmasını istemekte haklı mıydı?
6. Eğer Milan babasına karşı gelseydi durum ne kadar ciddileşirdi? Bu Milan için vermesi güç bir karar mı olurdu? Cevabınız için nedenler verin.

Yazılı ödev

Kendi kelimelerinizle, Milan'ın babasına yazdıkları hakkında ne düşündüğünüzü yazınız. Sizin versiyonunuzu sınıftaki diğerlerinininkiyle karşılaştırınız. Öğrenciler fikirlerini sınıfla paylaşsınlar.

Genelleme

Öğrenciler belki daha önceden ahlaki çatışmanın bazı genel yönlerini ele almışlardır.

Öğretmen bu düşüncelere cevap verir veya sınıftan insanların

- kendileri;
- aileleri;
- kendi yerel toplumları;
- ulusal toplum;
- daha geniş çapta dünyaya karşı sorumluluklarının çeşitleri hakkında daha genel düşünmelerini ister.

Öğrenciler yine gruplar halinde çalışırlar. Farklı sorumluluklar oluşturabilmek adına bir tablo kullanabilirler. Sınıfta daha sonra insanların diğer insanlara ve topluma karşı olan sorumluluklarının derecesi hakkında neden anlaşmazlığa düştüklerinin sebepleri tartışılır.

Bireysel ifadeler

Öğretmen daha sonra öğrencilere aşağıdaki bilgiyi vermelidir. “Hikâyede Milan'ın sorumluluklarından bazıları birbirleriyle çatışmaktadır. Kendiniz kişilerin sorumluluklarının çatışabileceği bazı örnekler düşününüz. Bazı belirli örnekler alınız ve kişilerin bu tür sorumluluk çatışmalarını nasıl çözdüklerini düşündüğünüz hakkında konuşunuz.”

Eğer öğrenciler bunu düşünmekte zorlanırlarsa öğretmen onlara yerel bağlamda bazı belirli örnekler sağlamalıdır.

Ders 2

İnsanlar neden yasalara uymalı?

Yasalara uymak için en iyi nedenler nelerdir?

Öğrenme amaçları	İnsanların yasal sorumluluklarının doğasını keşfetmek. Ahlaki ve yasal yükümlülükler arasındaki ayrımı keşfetmek.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler genel bir tartışmayla ahlaki bir ikilemi inceler. Öğrenciler hukuka itaatin nedenlerini eleştirel olarak değerlendirir. Öğrenciler ahlaki görevin yasalara uyma görevinin üstüne çıktığı durumları öne sürer.
Kaynaklar	“Schmitt’in İkilemi” hikâyesinin kopyaları. Yazılı ödevler için kâğıt. Karatahta.
Yöntemler	Ahlaki ikilemin ortak incelemesi. Öğretmen destekli inceleme. Hikâye yazma. Genel tartışma.

Kavramsal öğrenme

Yasa: Yerel veya ulusal hükümet tarafından yapılan yasalar.

Hukukun üstünlüğü: Demokratik toplumlarda, hükümetler ve iktidardakiler ülkenin yasalarına tabidirler. İktidar, ülkenin anayasasının kurallarına göre savaş gücünün sonucu olarak değil, demokratik yollarla el değiştirir. İnsanların, demokratik olarak karar verildiğinden dolayı yasalara uyma genel yükümlülüğü vardır.

Yasal görev: İnsanların üzerine yasalar tarafından yüklenen yükümlülükler.

Ahlaki sorumluluk: İnsanların neyin doğru neyin yanlış olduğu konusundaki inançlarına dayandığını hissettikleri kişisel yükümlülükler.

Ders

Öğretmen “Schmitt’in İkilemi” hikâyesini tanıtır ve öğrencilerden çiftler halinde çalışarak Schmitt’in yasalara karşı çıkıp parayı çalıp çalmaması gerektiğini değerlendirmelerini ister. Öğretmen Schmitt’in parayı çalıp çalmamasına ilişkin farklı görüşleri tahtaya yazar.

Öğretmen öğrencilerden katıldıkları görüşü seçip kendi nedenlerini de yazılı olarak eklemelerini ister:

- Schmitt parayı çalmalıydı çünkü...
- Schmitt parayı çalmamalıydı çünkü...

Öğretmen öğrenciler tarafından öne sürülen çeşitli nedenleri tahtaya not alır. Örneğin,

“Parayı çalmalıdır çünkü kızının hayatı çalmaya karşı yasadan çok daha önemli”;

“Parayı çalmamalıdır çünkü yakalanabilir”; veya

“Çalmamalıdır çünkü yasalara karşı gelmek yanlıştır”.

Daha sonra farklı sebepler sınıfta tartışılır. Neden farklıdır? Bazı sebepler diğerlerinden daha mı iyidir? Öğretmen daha sonra öğrencilerden şu cümleyi tamamlamalarını ister:

“Yasalara karşı gelmek genellikle yanlıştır çünkü...”

Alternatif olarak öğretmen sınıftan, yasalara karşı gelmenin neden yanlış olduğuna dair mümkün olduğunca çok sebep düşünmelerini ister. Tipik olarak, bu soruya cevap olarak insanlar aşağıdakiler de dâhil olmak üzere çeşitli yanıtlar verebilirler:

“Yasalara karşı gelmek genellikle yanlıştır çünkü:

- yakalanabilir ve cezalandırılabilirsiniz;
- yasalar insanları kötülükten korur ve başka insanlara kötülük etmek yanlıştır;
- eğer yasa onları durdurmasaydı, herkes çığırından çıkardı;
- yasalara karşı gelmek insanlar arasındaki güveni zayıflatır;
- toplumun hayatta kalabilmesi için yasalara ve düzene ihtiyacı vardır, yasalar olmadan kaos olur;
- yasalara karşı gelmek yaşam ve mülkiyet hakkı gibi bireysel insan haklarını ihlal eder.”

Öğretmen insanların yasalara uymak için çok çeşitli nedenlerinin olduğuna sınıfın dikkatini çeker. Bazıları kişilerin kendi çıkarlarıyla, diğer nedenler başkaları için endişe duyar ve bazıları da tüm toplumun refahı ile ilgili bir endişeyi belirtir (aşağıdaki nota bakınız).

Bu kavramları göstermek için öğretmen tahtaya, en içteki halkadan başlayarak her bir halkaya "kendi", "başkaları" ve "toplum" yazdığı üç tane ortak merkezli daire çizer. Farklı nedenler uygun alana yazılmalıdır.

Öğretmen hukuka uymanın yalnız başına "iyi vatandaş" olmanın bir işareti olmadığını vurgular. Birçok yanlış icraat aslında hukuka uyan ve yalnızca "görevlerini yaptıklarını" söyleyen kişiler tarafından yapılmıştır. Öte yandan hikâye, zaman zaman iyi insanların bile ahlaki açıdan iyi nedenlerle belli bir yasayı çiğnemeyi düşünebileceklerini gösterir.

Daha sonra öğretmen, öğrencilerin yasal görevler ve ahlaki sorumluluklar arasındaki zor dengeyi anlamalarını desteklemek için öğrencilerden insanların (iyi nedenler için) yasayı çiğnemeyi düşündükleri kendi kısa hikâyelerini yazmalarını ister. Örnekler acil bir durumda hız limitinin aşılması veya kötü ya da haksız olduğu için bir yasaya karşı gelme olabilir.

Bazı öğrenciler genel toplantıda örneklerini sesli olarak okurlar. Öğretmen daha sonra ahlaki sorumluluklar (insanların kendi değer ve inançlarının parçası olarak kendi üstlerine aldıkları) ve hükümetler tarafından yüklenen yasal görevler arasındaki ayırımın altını çizer. Bu iki tür sorumluluk

arasındaki gerginlik, vatandaşları katılmadıkları bazı yasaları eleştirmeye ve onları değiştirmeye çalışmaya götürebilir. Hatta zaman zaman, ahlaki açıdan olumlu nedenlerle bazı yasaları çiğnemeye karar verebilirler. Tarih insanların yasaları protesto etmek ya da zalim yönetimlere karşı başkaldırmak için yasaları çiğnediği birçok örnek sunar. Öğretmen bazı yerel örneklerle bunu göstermelidir. Bu tür eylemlerin, istikrarlı demokrasilerin dayandığı hukukun üstünlüğünü baltalama tehlikesi olduğundan dolayı hafife alınmaması gerektiğini de vurgular.

Not

Bu derste sunulan ahlaki ikilem 1950'lerde Amerikalı psikolog Lawrence Kohlberg tarafından tasarlanan ünlü "Heinz İkilemi"ne benzemez. Bu, Kohlberg ve çalışma arkadaşlarının her üç yılda bir 10 ile 25 yaş arası genç insanları tabi tuttıkları çok sayıdaki ikilemlerden biriydi. Zaman içerisinde genç insanların, ortalamada, gençken kullandıkları ben merkezli muhakemeden, erken ergenlik döneminde kişi merkezli muhakemeye doğru ilerledikleri bulunmuştu. Daha sonra, ergenliğin ortalarında, insanların kullandıkları muhakeme şeklini her defasında ikilemin içeriği ve çeşidi etkilese de, birçoğu toplum merkezli muhakemeye doğru bir ilerleme göstermişlerdir. Küçük çocukların kuralları ve yasaları katı ve sosyal bir amaca değil tamamen yasa yapıcının otoritesine bağlı olarak yorumladıkları görülmüştür. Ergenlikle birlikte genç insanlar, yasaların gözden geçirilebilen, sorgulanan ve ahlaki açıdan yanlış veya adaletsiz oldukları için eleştirilebilen sosyal amaçları olduğunun daha da farkındadırlar.

Ders 3**Bu kimin sorunu?****Sosyal sorumluluklar nasıl paylaşılır?**

Öğrenim amacı	Sosyal sorunların sorumluluğunun ortak doğasını kabul etmek.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler belirli sosyal sorunlar için sorumluluğu tartışır. Öğrenciler düşünme çerçevesini tamamlar. Öğrenciler ortaya atılan konulara yazılı cevaplar üretirler.
Kaynaklar	“Mektup”un kopyaları. Karatahta. Öğrencilerin bireysel yazıları için kâğıt.
Yöntemler	Yapılandırılmış eleştirel değerlendirme. Küçük grup değerlendirme ve tartışması. Oybirliğine varma ve müzakere. Kişisel yazı.

Kavramsal öğrenme

Sosyal sorun: Toplumun birçok veya bütün üyeleri tarafından deneyimlenen, sorumluluğunu toplumun farklı kısımlarının ya da toplumun tümünün paylaştığı sorun. Sosyal sorunun sorumluluğu her zaman dâhil olan taraflar arasında eşit olarak paylaşılmaz.

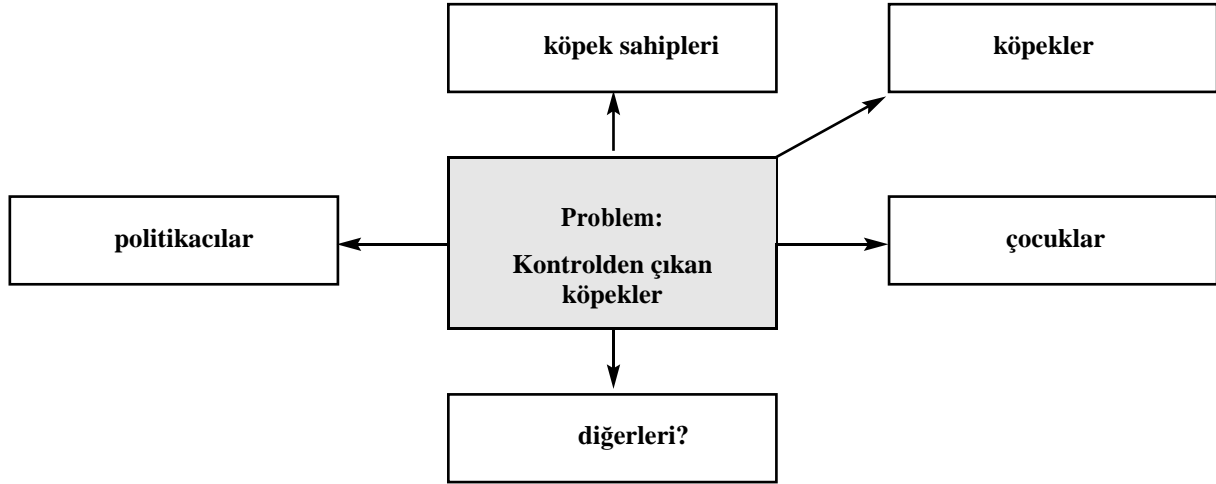
Sorumluluk derecesi: Bir kimsenin sosyal bir sorun için alabileceği sorumluluğun boyutu.

Ders

Öğretmen yerel bir gazeteye yazılmış hayali bir mektup gösterir. Bu mektup bir kasabanın sakinlerini endişelendiren iki toplumsal problemle ilgili şikâyetleri içermektedir.

Öğretmen öğrencilerinden sınıfça: a) sorunları tanımlamalarını ve b) sorumlu olabilecek kişilerin listesini (her iki sorun için de) yapmalarını ister. Öğretmen bu sürece tahtaya aşağıda gösterildiği gibi bir düşünme çerçevesi çizerek yardımcı olabilir.

Kim herhangi bir şekilde bu sorunda yer almaktadır?

Grup çalışması

1. Adım

Sınıfı üçerli veya dörderli gruplara ayırın. Gruptaki herkese söz konusu taraf sayısı kadar puan sayısı verin.

2. Adım

Grubun her üyesi önce sorunla ilgili sorumluluğun nasıl paylaşılması gerektiğini düşündüklerine göre puanları taraflar arasında bölerler. Örneğin, çocuklar ve köpekler hiç puan almayabilirler ama köpek sahipleri ve siyasetçiler puanları aralarında paylaşabilirler veya biri diğerinden daha fazla puan alabilir.

3. Adım

Grubun her üyesi kendi kararını verdiğinde, sırayla fikirlerini nedenlerini de belirterek birbirleriyle paylaşırlar. Öğrenciler herhangi bir aşamada fikirlerini değiştirebilirler. Son olarak, her grup her bir tarafa verilen puanların toplamını alır. Bu, grubun tümünün bu sorunla ilgili sorumluluğun nasıl paylaşılması gerektiğini düşündüğünü gösterir.

Öğretmen tüm sınıfla farklı grupların vardığı sonuçları tartışır. Öğretmen, bu kararların altında yatan sebeplerini öğrencilerden toplayarak öne sürülen farklı görüşleri araştırır.

Eğer zaman elverirse, alıştırmayı çöp yığını ve döküntü sorunlarıyla tekrarlayın. Veya sorunu okulun yeriyile daha alakalı ya da grubun yeteneğini daha zorlayıcı bir sorunla değiştirin.

Not

Bu örneklerde verilen sorunlar siyasi sorunları tartışmada deneyimli olmayan öğrenciler için uygundur. Bunun nedeni somut, gözle görülür ve nispeten anlaşılması kolay (hala çözümleri biraz zor olsa da) olmalarıdır. Daha büyük veya daha yapabilecek sınıflardan aynı tarz düşünme çerçevesi verilerek, işsizlik veya ırkçılık gibi daha karmaşık sorunları tartışmaları istenmelidir.

4. Adım: Alıştırmadan doğan tartışma

Son genel toplantıda öğretmen öğrencilerden, insanların genellikle davranışlarından ötürü yeterli sorumluluk alıp almadıklarını değerlendirmelerini ister. Eğer almıyorlarsa, bunu yapmaları için nasıl ikna edilebilirler bunu düşünürler. Eğitim herhangi bir şekilde yardım edebilir mi? Yoksa yeni yasalar oluşturmak veya sert cezalar getirmek mi gereklidir? Eğer belirli sorunlar için sorumluluğu yerel veya ulusal hükümet almalıysa, öğrencilere bunun olası bedelini ve bunun nasıl ödenmesi gerektiğini sorun. Öğretmen ayrıca sınıfa bu tür sosyal sorunlara değinmede genç insanların rolünü de değerlendirmelerini sorabilir. Onlar yaşları nedeniyle bu sorumluluktan muaf mı olmalıdırlar? Gençlerin toplumun sorunlarını yetişkinlere bırakması doğru mudur? Bu tür konular kişisel bir yazılı görevin temelini oluşturabilir.

Öğretmen, problemler daha oluşurken yerel ve ulusal siyasetçilerin onlardan haberdar olmalarının gerekliliğini açıklar. Siyaset genellikle ortak sorunlarla toplum olarak mücadele etmekle ilgilidir. Bu hükümetlerin her sorunu çözebileceği anlamına gelmez ve birçok sorun, eğer insanlar daha en baştan hareketlerinin sonuçları için daha fazla sorumluluk üstlenseler ortaya bile çıkmayacaktır.

Ders 4

İnsanlar neden aktif vatandaşlar olur?

İnsanlar neden toplumu değiştirmek ister ve bunu nasıl yapabilirler?

Öğrenme amaçları	İnsanların diğer insanların acılarının sorumluluğunu kabullenmelerinin nedenlerini değerlendirmek. Sivil toplumda STK'nın rolünü keşfetmek.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler bir anlatı bir araya getirmek üzere gruplar halinde çalışırlar. Öğrenciler sosyal olarak motive edilen davranışın nedenleri üzerine varsayımda bulunurlar. Öğrenciler STK'ların rolünü değerlendirir. Öğrenciler gruplar halinde STK ya da sosyal kampanyacıların çalışması üzerine araştırma yaparlar. Öğrenciler gruplar halinde bulgularını sunarlar.
Kaynaklar	Jelena Santic hakkındaki önceden kesilmiş fişlerin kopyaları (Öğrenci çalışma kağıdı 6.4). Öğrenci araştırmasını destekleyecek kaynaklar. Grup sunumları için kaynaklar örn., büyük kağıt tabakaları, renkli tükenmez kalemler.
Yöntemler	Grup çalışması. Müzakere. Ahlaki muhakeme. Eleştirel değerlendirme. Araştırma. Grup sunumu.

Kavramsal öğrenme

Toplu eylem: Vatandaşlar veya toplumun üyeleri tarafından sosyal bir sorunu ele almak üzere yapılan eylem.

Vatandaş: Ulusal topluma yasal üyeliği bulunan (vatandaşlık) kimse. Vatandaşlık, insanlar toplumda olanlarla ilgili farklı boyutlarda sorumluluklar hissetse de haklar ve görevler getirir.

Aktif vatandaş: Bir sosyal veya toplum sorununa cevaben kamu eyleminde bulunan kimse.

Sivil toplum kuruluşu (STK): Sosyal bir sorunla mücadele etmek için vatandaşlar (hükümet değil) tarafından kurulan ve desteklenen kuruluş. STK halka açıktır, gizli değildir ve değişim getirmek üzere toplumun yapıları içerisinde çalışır. Genellikle insanların haklarının hükümetler tarafından tanınmadığı ya da yeterince korunmadığı konuları ele alırlar. STK hükümetlerle birlikte veya onlara karşı çalışabilirler. Demokratik toplumlar STK'nın var olmaları ve yasal haklara ve korunmaya sahip olmalarına izin veren yasalara sahiptir.

Sivil toplum: Hükümetin yaptığı işin dışında toplu eylem yapan kişi ve kurumların sivil toplumun parçası olduğu söylenir. Sivil toplum, birey olarak vatandaşlar ve hükümetler arasındaki bağı bir parçasını oluşturur.

Ders

Öğretmen sınıfı dört kişilik gruplara böler. Daha sonra Jelena Santic'le ilgili bilgi verir (öğrenci çalışma kağıdı 6.4). İdeal olarak bu ayrı fişler halinde de kesilebilir. Öğretmen gruptan bu fişleri grup üyeleri arasında gelişi güzel paylaşımlarını ister. Her grup üyesi sırayla kendi fişini diğer grup üyelerine okur. Daha sonra grup bu fişleri en mantıklı şekilde sıraya dizer.

Öğretmen daha sonra öğrencilerden aşağıdaki soruları grup olarak tartışmalarını ve mümkün olduğunca bir grup cevabına ulaşmalarını ister. Öğretmen grup üyelerinin anlaşmazlığa düşebileceklerinin ancak, fikirlerin paylaşılmasının daha iyi cevaplar doğurduğunun altını çizer. Öğrenciler kişisel cevaplarını da yazmalıdırlar. Öğretmen daha sonra aşağıdaki soruların ortaya attığı temel konuları sınıfla tartışır.

Sorular

- Sizce Jelena Santic'in Grup 484'e katılmasının başlıca sebepleri neydi?
- Jelena Santic'le ilgili bildiklerinizden yola çıkarak, onu tanımlamak için hangi kelimeleri kullanırdınız?
- Sizce Jelena Santic ve Grup 484 neden yapmak istedikleri işi hükümete bırakmamışlardı?
- Grup 484 ne tür ihtiyaçları karşılamaya çalışır?
- Jelena Santic ve Grup 484 nasıl bir toplum inşa etmeye çalıştı?
- Sivil toplum kuruluşları (Grup 484 gibi) toplumda sizce ne kadar önemlidir? Sizce neler başarabilirler? Hükümetlerin çalışmasıyla olduğu kadar insanların ihtiyaçlarının (haklarının) karşılanmasıyla da ilgili rolleri hakkında düşününüz.
- Kendi toplumunuzu düşünün. Aktif bireylerin veya STK'nın sorumluluk almasıyla karşılanabileceğini düşündüğünüz, farkında olduğunuz ihtiyaçlar nelerdir?

Örnek vermek için öğretmen Bosna ve Hersek'te 2003 yılında STK hakkında hazırlanan bir uluslararası rapordan aşağıdaki alıntıyı okur:

“Bosna ve Hersek'teki STK sektörü demokrasi ve sivil toplumun kurulması sürecine olumlu katkılarda bulunmaya devam eder. [...] Şu an Bosna ve Hersek'te eski ve yeni kayıt yasayı altında halen 7874 sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. [...]

STK sektörü, gençlik, cinsiyet eşitliği, çevre, azınlık haklarının korunması vs. de dâhil olmak üzere Bosna toplumu için hayati olan konular üzerinde değişim için savunulan büyük kamu kampanyalarını yürütme yeteneğine sahip olduğunu göstermiştir. Çok sayıda STK, sağlık ve sosyal refah, yeniden yapılanma, insan haklarının korunması, çevre koruma ve azınlıkların korunması alanlarında hizmet sunmaya devam etmektedir.”²²

Öğretmen bu alıntıyı öğrencilerle tartışır. Öncelikle bu raporda belirtilen çalışma alanları kendi ülkeleri için de geçerli midir onu değerlendirmeleri gerekir. Daha sonra öğretmen onlardan bu farklı çalışma alanları içerisine girebilecek proje çeşitleri için örnekler düşünmelerini ister.

Sorular

Bu üitedeki son çalışma parçası olarak her grup, bu alanlardan bir tanesini alarak bunlarla ilgili derse dayalı bir sunum yapabilirler. Alternatif olarak, eğer araştırma tesisleri mevcutsa, ülkedeki diğer aktif vatandaşların hayatları araştırılabilir ve grup sunumu için bir konu oluşturulabilir. Öğrenciler Rahibe Teresa ve Nelson Mandela gibi uluslararası kişilikleri de dâhil edebilirler.

22.Kaynak: USAID'nın “2003 STK Sürdürülebilirlik Endeksi, Avrupa ve Avrasya” başlıklı raporu s. 42 ve 43; www.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngoindex/2003/bosnia.pdf

Öğrenci çalışma kağıdı 6.1

Milan bir seçim yapar

Babası mutfağa geldiğinde Milan okula gitmek için neredeyse hazır sayılırdı.

“Milan, bugün gerçekten tarlada yardımına ihtiyacım var. Okula gitmeyip evde kalmaz mısın? Eğer biraz daha fazla tarlada bırakırsak ekinler zarar görecek.”

Milan mutlu değildi.

“Baba, bugün okula gitmem gerek,” dedi, “bugün öğrenci konseyinin ilk toplantısı var ve ben de daha yeni 8. sınıf temsilcilerinden biri olarak seçildim.”

“Ama sadece sen olmayacaksın değil mi?” dedi babası, “gitmezsen bir sorun olmaz. Başka 8. sınıf temsilcileri de var değil mi?”

“Evet, ama eğer gitmezsem beni seçenleri hayal kırıklığına uğratmış olacağım. Ayrıca, bugün fen dersimiz var. Kaçırarak istemiyorum. Eğer üniversiteye gideceksem sınavlarımdan geçmek zorundayım.”

Milan’ın babası mutsuzca homurdandı.

“Ailenin önemi yokmuş gibi üniversiteye gitmekten bahsediyorsun. Sana evde ihtiyacımız olduğunu neden göremiyorsun? Eğer uzaklara üniversiteye gidersen bize ne faydan olacak? Hem yeterliliğini kazanınca nereye gideceksin? Buraya geri dönecek değilsin tabii, orası kesin.”

“Hayata atılmak istediğim için memnun olman gerekir,” diye bağırdı Milan kızgınlıkla, “buradaki birçok çocuğun aksine. Hiçbir hırsları yok. Sonunda onlar da babalarının yaptığını yapıyor olacaklar.”

“Eski nesillere birazcık saygı göstermekte yanlış bir şey yok,” diye cevap verdi Milan’ın babası öfkesi artarak. “Bugünlerde tüm bu eğitimle ilgili laflar beni hasta ediyor. Bana öyle geliyor ki hep birlikte meydana getirdiğimiz eski değerlerin bazılarını unutmuşsun. Sadece kendini düşünüyorsun.”

Milan için çaktı. Bunları daha önce de duymuştu.

“Baba, eğer iyi bir işim olursa seni ve ailemi unutmam. Bunu yapacağımı nasıl düşünürsün? Gerçekten de okulu bırakmamı ve yapabileceklerime ulaşmamamı mı istiyorsun? Bütün öğretmenlerim iyi bir bilim adamı olabileceğimi düşünüyor. Belki bir gün dünyada herkese yardımcı olacak keşifler yapacağım.”

Milan’ın babası masaya vurdu.

“Senin ilk görevin ailene ve bu topluma karşı, özellikle de bu zor günlerde. Kafanı hayallerle dolduruyorsun. Gerçek dünya umurunda mı sanki?”

Bu Milan’ı çok üzdü ama göstermek istemedi. Bir an için sessiz bir meydan okumayla babasına baktı. Yaşlı adam sonra arkasını döndü ve evden ayrıldı, çıkarken de kapıyı hızla çarptı.

Milan oturdu ve için çaktı. Bir süre düşündü ve kararını verdi. Okul çantasını aldı ve kapıya doğru döndü. Sonra durdu, bir kâğıt parçası çıkardı ve oturup babasına bir not yazdı. Hayatında yaptığı en zor şeydi bu.

Öğrenci çalışma kağıdı 6.2

Schmitt'in ikilemi

Schmitt'in tek kızı çok hastadır. Derhal ameliyat olması gerekir ancak bölgede bunu yapabilecek olan doktorların birini tedavi etmeye başlamadan önce paraya ihtiyaçları vardır. Schmitt ne yapacağını bilemez. O ve karısının, küçük bir dükkân açmalarına yardımcı olacağını umdukları biraz birikmiş parası vardır. Hepsini seve seve kızları için vermeye hazırdırlar ancak, bu yeterli değildir.

Schmitt doktorlara ameliyatı daha ucuza yapmaları için yalvarırsa da doktorlar bunun ücreti tam ödeyen diğerlerine haksızlık olacağını, bunu yapamayacaklarını söylerler. Schmitt ailesinden ve arkadaşlarından borç ister ama bu da küçük bir artış sağlar. Tüm bu süre boyunca Schmitt'in kızı giderek daha da zayıf düşmektedir.

Schmitt çaresizlik içinde kızının hayatını kurtarmak için paranın geri kalanını çalmayı düşünür.

Öğrenci çalışma kağıdı 6.3

İşler kontrolden çıkıyor!

Yerel bir gazetede çıkan aşağıdaki mektubu inceleyin.

Bir grup yerel sakin olarak, insanlar kendi davranışlarıyla ilgili sorumluluk almaya hazır olmadıklarından dolayı çıkabilecekmiş gibi görünen çok sayıda sorundan dolayı endişeliyiz.

Birçok köpek başıboş şekilde koşturuyor. Sahipleri ya bu durumu bilmiyorlar ya da umursamıyorlar. Köpekler pisliklerini sokaklara bırakıyor ki bu sadece hoş olmayan bir durum değil aynı zamanda sağlık için de tehlike arz edebilir. Bazı köpekler sürüler halinde geziyor ve saldırganlar. Sıkı kontrol altında tutulmaları gerek, özellikle de çocukların yakınlarında oynadıkları yerlerde.

Ayrıca şehrin hem içinde hem de eteklerinde çok fazla çöp olduğunu düşünüyoruz. Çünkü insanlar doğru düzgün çöp atma konusunda çok tembel. Çok çirkin ve fareleri toplayarak hastalık yayılmasına yol açıyor. İnsanlar eski teneke boya kutularını ve kimyasalları ortada bıraktıklarında bunlar derelere ve nehirlere karışıp su kaynaklarını da etkileyebilir.

Neden insanlar davranışlarının etkileri üzerinde düşünmezler? Ve neden politikacılar bu sorunlarla ilgili bir şeyler yapmaz?

Saygılarımızla,

Öğrenci çalışma kağıdı 6.4

Kart sıralama: Jelena Santic'in hayatı

1. Jelena Santic 1944 yılında doğdu. Sırp'tı.	2. Jelena Santic 2000 yılında kanserden öldü.
3. Jelena öldükten sonra bazı arkadaşları Belgrad'taki bombalanan binadan bir taş aldılar. Kosova'dan gelen mülteci çocuklar tarafından dekore edildi. Daha sonra taş, bir sembol olarak Berlin'deki Jelena Santic Barış Parkı'na götürüldü.	4. Jelena Santic ve Grup 484, Hırvatistan'da 1991'deki savaş sonrası Sırp'lar ve Hırvatlar arasında güven sağlanmasına yardım eden Pakrac Projesi'ni yürüttüler. Bu projede kendisine hem her iki taraftan hem de uluslararası toplumdan gönüllüler eşlik etti.
5. Jelena Santic, Grup 484 adı verilen bir kuruluşun lideri ve kurucu üyesiydi. Grup 484 bir sivil toplum kuruluşudur (STK). Grup 484 insancıl toplumlar oluşturmak için temel olarak şiddet içermeyen çatışma çözümü, hoşgörü ve işbirliğini teşvik eder.	6. Jelena milliyetçilik ve ırkçılığa karşı uluslararası olarak yayınlanan makaleler yazdı. Pax Christi adında bir kuruluş tarafından çalışmalarından dolayı kendisine uluslararası barış ödülü verildi.
7. Berlin'de çalışmalarının takdir edilmesinden dolayı Jelena Santic'in adının verildiği bir barış parkı bulunmaktadır. Jelena bu parkta bir halk toplantısında konuşma yapmıştır.	8. Jelena Santic uluslararası ün kazanan bir balerin ve bale öğretmeni oldu.
9. Jelena Santic savaş karşıtı mücadele veren biriydi ve tüm insanlar için insan hakları adına savaşmıştı. O ve kuruluşu Sırbistan' a kaçan mültecilere yardım getirmek için çok sıkı çalıştı.	10. Grup 484 ismini ilk projelerinden biri Hırvatistan'dan gelen ve savaş sırasında evsiz kalan 484 aileyle çalıştığı için almıştır. Grup 484 mültecilere yardım, konfor ve haklarıyla ilgili bilgi vermiştir.

Bölüm 3

Katılım

Ünite 7

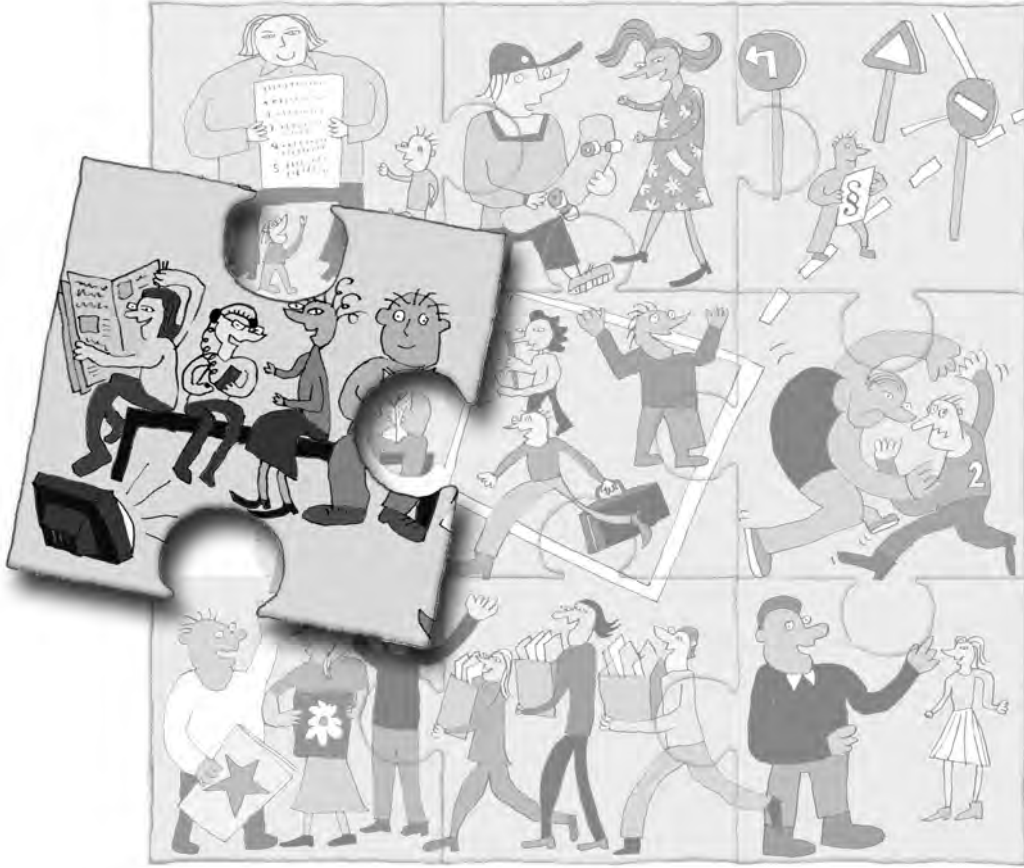
Sınıf gazetesi

Medyayı, medya üreterek anlama

ÜNİTE 7

Sınıf gazetesi

Medyayı, medya üreterek anlama

7.1. Çevremizdeki gazeteler

Kime bilgi verirler. Nasıl bilgi verirler. Ne iletirler.

7.2. En iyisi bizim gazetemiz ... sizce de öyle değil mi?

Bir gazeteyi iyi gazete yapan nedir?

7.3. Duvar gazetemizi çıkarıyoruz

Bütün "yap'lar" ve birkaç "yapma"

7.4. İlk sayımız!

Buradan nereye gidiyoruz?

ÜNİTE 7: Sınıf gazetesi

Medyayı, medya üreterek anlama

Tüm dünyada, son birkaç yıl içerisinde medyanın varlığı ve etkisi artmıştır. Yaşamlarımız daha karmaşık ve birbirine bağlantılı hale geldikçe, bizi etkileyen gelişme ve etkileri anlamak için bilgiye daha fazla gereksinim duyarız. İlk andaki algılamamız ve kişisel deneyimimizin ötesine geçen konular üzerindeki her bilgi parçası için bir bilgi aracına ihtiyacımız vardır.

Ancak, farklı medyalara bireysel erişim büyük ölçüde farklılık gösterir. Bu, kişinin bilgi seviyesini ve güç ve etki kullanım potansiyelini etkiler. Diğer önemli bir noktaysa sansür sorunu ve partiler, hükümetler ve güçlü lobiler tarafından yanlış bilgi sorunudur. Savaş ve sosyal değişim de dâhil olmak üzere çatışma, tekeli ve çarpıtılmış bilgiye neden olur.

Burada birçoğundan yalnızca birkaçının örneğini verdiğimiz medyayla ilgili bu karşılıklı ilişkiler bu üniteye açıkça ele alınmayacaksa da, öğrenciler bunların unsurlarını, kendi ülkelerinin ya da kendi ülkelerinin basılı medyasını karşılaştırdıklarında ve belirli kriterlere göre yargıladıklarında keşfedeceklerdir.

Bu ünitedeki medya eğitimi yaklaşımı farklıdır. Öğrenciler kendi duvar gazetelerini çıkararak gazete yapımıyla ilgili bazı bilgiler edinecekler ve böylece medyanın gerçekliği hakkında "içeriden" bir şeyler öğreneceklerdir. Öğretim deneyimi göstermiştir ki bu yaklaşım öğrencilere kendi günlük yaşamlarından çok daha uzak olan basılı medyaya doğrudan bir erişim biçimi sağlar. Öğrenciler bu medya türüne eleştirel bakacaklar ve elektronik medya ve bu tarz farklı medya türlerinin kendileri tarafından kullanımını yeni bir bakış açısıyla değerlendireceklerdir. Medya okuryazarlığı ilerleteceklerdir.

Son olarak, pratik bir ipucu: özellikle bu ünite, çapraz programlı eğitim ve işbirliği için potansiyel sunar ve bunu talep eder. Metinleri yazmak ve düzeltmek dil eğitiminin bir parçası olabilirken sayfa düzenini tasarlamak da sanat sınıfında bir ödev olabilir. Bazı durumlarda, özellikle ilgilenen öğrencilerden oluşan bir redaksiyon takımının da katkısıyla sınıf, kendi kendilerine de başlayabilir.

Diğer öğretmenlerin katılmaya değer olduğuna ikna olmaları için, duvar gazetesinin okul hayatında belli bir süre var olması gerekebilir.

Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi için Öğrenme

Medya okuryazarlığı insan hakları ve vatandaşlık eğitiminin genel amacının - aktif, katılımcı vatandaş- anahtarlarından biridir. Medya okuryazarlığının önemli yönlerinin özeti şu şekildedir:

1. İletişim yeterliliği insanların birbirleriyle etkileşime girdikleri genel biçim demektir. Sosyal gerçeklik gibi bir şey yoktur. Daha ziyade bu, iletişim eylemleri tarafından yaratıldığı anlamına gelen, ortak sosyal etkileşim yoluyla insanlar tarafından tanımlanır. Bu genel iletişimsel yeterlilik anadilimizi öğrenmemizle başlar ve bu yeterliliği topluluk içerisinde kullanmakla geliştirilir.
2. Her insan doğuştan bu iletişimsel yeterliliğe sahiptir. Doğa tarafından bu yetkinlikle donatılmıştır ancak, eğitilmesi, uygulanması ve rafine edilmesi gerekir.
3. Medya okuryazarlığı iletişimsel yetkinliğin kapsayıcı kavramına dâhildir. Kullanılmasının öğrenilmesi ve örneğin öğrencilere ödev olarak verilerek hayata geçirilmesi gereken, medyanın karmaşık yığınyla ilgilidir. Duvar gazetesini de kapsayan basılı medya, öğrencilerin de aşına olmaları gereken günlük iletişimin önemli araçlarıdır. Ancak, medya okuryazarlığının genel amacı içerisindeki tek bir unsurdan daha fazlası değildirlir.

ÜNİTE 7: Sınıf gazetesi**Medyayı, medya üreterek anlama**

Ders başlığı	Amaçlar	Öğrencilerin görevleri	Kaynaklar	Yöntem
Ders 1: Çevremizdeki gazeteler	Öğrenciler değişik basılı medya çeşitleriyle tanıştırılır. İçerik yapısındaki farklılıkları anlarlar.	Öğrenciler kendi toplumlarında sıkça okunan gazete ve dergileri toplar ve incelerler. Sonuçlarını kaydetmek için afiş hazırlarlar.	Gazeteler, makas, zambak, büyük kâğıt tabakaları.	Grup çalışması.
Ders 2: En iyisi bizim gazetemiz... sizce de öyle değil mi?	Öğrenciler iyi bir gazete veya dergi için kriterlere açıklık getirirler. Kendi bakış açıları, değerleri ve çıkarlarının farkına varırlar.	Öğrenciler diğer grupların sunumlarını değerlendirir ve uzlaşmalar konusunda anlaşırılar.	Önceki derste hazırlanan sunumlar. Karatahta veya kâğıtlı sunum tahtası üzerine çizilen matris.	Grup sunumları, genel toplantı ve değerlendirme.
Ders 3: Duvar gazetemizi çıkarıyoruz	Öğrenciler gruplar halinde konu çeşitleri ve amaçlara karar verirler. Grupta işbirliği içerisinde kendi fikirlerini ve yeterliliklerini takımlarıyla paylaşırlar.	Öğrenciler ortaklaşa çıkarılan gazetelerinin yapısına karar verirler. Okullarıyla ilgili konuları belirler ve duvar gazetesinin kendilerine ayrılan bölümü için bir makale yazarlar.	Materyale bağlı mevcut kaynaklar, sonuçlar el yazısı metinlerden dijital fotoğraflı bilgisayar çıktılarına kadar değişebilir.	Ortak kararlar verme, grup çalışması.
Ders 4: İlk sayımız!	Açık şekilde tartışarak öğrenciler, duvar gazetesi projesini sürdürmek için ne yapılacağını anlarlar. Bir karar verebilir ve bunun için sorumluluk alabilirler.	Öğrenciler fikirler oluşturmalı ve bir takip projesine gelecekteki katılımlarıyla ilgili karar vermelidirler.	Karatahta veya kâğıtlı sunum tahtası.	Genel tartışma.

Ders 1

Çevremizdeki gazeteler

Kime bilgi verirler. Nasıl bilgi verirler. Ne iletirler.

Öğrenme amacı	Öğrenciler değişik basılı medya çeşitleriyle tanışır. İçerik yapısındaki farklılıkları anlarlar.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler kendi toplumlarında sıkça okunan gazete ve dergileri toplar ve incelerler. Sonuçlarını kaydetmek için afiş hazırlarlar.
Kaynaklar	Gazeteler, makas, zambak, büyük kâğıtlar.
Yöntem	Grup çalışması.

Kavramsal öğrenme

“Basılı medya” terimi -sözde klasik medya – gazeteler, dergiler, kitaplar, kataloglar, prospektüsler, el ilanları, haritalar, şemalar, kartpostallar, takvimler ve afişler de dâhil basılmış bilgi kaynaklarını ifade eder

Basılı medya genellikle kâğıt üzerine basılır. Basım teknolojileri hızlı bir değişim gösterir ve dijital baskı giderek daha yaygın hale gelmektedir.

Ders

Bu ders başlamadan birkaç hafta önce öğretmen öğrencilerden toplayabildikleri bütün gazete ve dergileri saklamalarını ve okula getirmelerini ister. Öğrencileri çalışmalarında desteklemek için, sınıf içerisinde, sunumlarda kullanılacak bir masa oluşturulması tavsiye edilir. Şansınız varsa, öğrencilerden biri bir gazete bayiiinden gazete ve dergileri sergilemenin en ideali yolu olan eski bir gazetelik temin edebilir. Öğretmen tüm belli başlı günlük gazetelerin bulunmasını sağlamalıdır.

Öğretmen bu ünitenin amaçları ve ödevleri hakkında öğrencilere bilgi vererek ilk derse başlar. Öğretmen bu ünitenin en az yarım okul yılı sürebilecek ve sürmesi gereken bir projenin başlangıcı olduğunu vurgulamalıdır. Öğrenciler aynı zamanda bu projenin onlara gazetecilikle ilgili pratik yapma deneyimi kazanma fırsatı sunduğunun da farkına varmalıdırlar. Deneyimler göstermiştir ki, geleceğin gazetecileri genellikle ilk adımlarını bu tip projelerle atarlar.

Öğrenciler tercihen üç, en fazla dört kişilik gruplar oluşturur. Her grup farklı bir gazete veya dergiyi inceleyecektir. Öğrenciler aşağıdaki sorularla yönlendirilir:

- Gazete veya dergide hangi bölümler yer almaktadır?
- Bu bölümler hangi sırayla çıkar?
- Bölümler hangi hedef kitlelere yöneliktir? Ailenin hangi üyesi özellikle belli bir bölümü okumakla ilgilenir?
- Grubun incelediği sayının bölümlerinde hangi konulara değinilmiştir?
- Her bölümden birer tipik makale seçin. Bu makalelerden birini kesin ve afiş yapmak üzere bir kâğıda yapıştırın.

Afişte ideal olarak orijinal bir başlıkla birlikte gazete veya derginin adı olmalı ve yukarıda gösterilen sorular cevaplanmalıdır. Öğrencilere net ve düzgün bir sayfa düzeninin önemi hatırlatılmalıdır.

Bu aşamada, öğrencilerin, sınıfta açıkça sunum yapma ve açıklama imkânının sağlanmasıyla gazetelerinin temel yapısını anlamış olmaları önemlidir.

Gruplar sanki bütün avantajları ve güçlerini vurgulayarak gazete veya dergilerinin reklamını yapıyormuş gibi bir sonraki ders için sunumlarını hazırlarlar. Bütün sunumları dinledikten sonra sınıf, hangi gazetenin en ilginç ve bilgilendirici olduğunu düşündüklerine karar vermelidir. Bu adımın amacı, birçok gazete yayıncısının okullara sağlamaya hazır olduğu bir hizmeti, birkaç haftalığına bu gazetenin ücretsiz dağıtımını elde etmektir.

Bu aşamada, öğretmenin bir danışman rolü vardır. Her gazetenin incelenmesi eşit düzeyde kolay olmadığından, grupları gazetenin iç yapısının keşfedilmesinde destekleyecektir. Öğretmen ayrıca öğrencileri grup çalışmaları boyunca iyi bir sunum yapmalarını ve çalışmalarını ders sonunda bitirmelerini güvence altına almak amacıyla izlemelidir. Çok mükemmel olmaya çalışmak, bu faaliyetin zaman bütçesine zarar verecektir.

Ders 2

En iyisi bizim gazetemiz ... sizce de öyle değil mi?

Bir gazeteyi iyi gazete yapan nedir?

Öğrenme amacı	Öğrenciler iyi bir gazete veya dergi için kriterlere açıklık getirirler. Kendi bakış açıları, değerleri ve çıkarlarının farkına varırlar.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler diğer grupların sunumlarını değerlendirir ve uzlaşmalar konusunda anlaşırlar.
Kaynaklar	Önceki derste hazırlanan sunumlar. Karatahta veya kâğıtlı sunum tahtası.
Yöntem	Grup sunumları, genel toplantı ve değerlendirme.

Kavramsal öğrenme

“Basın özgürlüğü” terimi basının bilginin ve görüşlerin sansürlensüz basım hakkıyla beraber basının işlerini özgürce yapabilmesi hakkı anlamına gelir. Basın özgürlüğü, gazetecilerin işleri için gerekli olan bilgi kaynaklarının korumak amacıyla, gazetecilerin kanıt sağlamayı reddetmesi ve ses cihazlarıyla gazetecileri izleme (saklanmış cihazla gizli dinleme) üzerindeki kısıtlamalar gibi belirli gazetecilik haklarıyla somut bir biçim alır. Gazetecilik mesleğine giriş, devlet düzenlemesine tabi değildir ve gazetecilerin eğitimi özel olarak düzenlenir ve devlet etkisinden bağımsızdır.

Ders

İkinci ders sunumlarla başlar. Gruplar afişlerini hazırlamış ve gazete veya dergi kupürlerini seçmişlerdir. Sunumlarını gözden geçirebilmeleri için gruplara dersin başında beş dakika süre vermek tavsiye edilebilir.

Öğrenciler belirlenen kriterleri kullanarak sunumları değerlendirir. Öğretmen bu kriterleri verip aşağıdaki gibi bir matris hazırlayabilir.

	Grup 1	Grup 2	Grup 3	Grup 4	Grup 5	Puanlar
Gazete veya dergi adı						
Afiş						
Sunumun biçimsel yönleri						
Sunumun içeriği						
Gazete veya derginin biçimsel yönleri						
Gazete veya derginin içeriği						

Değerlendirmeye gereğinden fazla önem verilmemeli, onun yerine rekabet unsuru ile öğrencileri iyi bir sunum yapmak için motive etmelidir.

Sunumlardan sonra öğrenciler aşağıdaki sorular üzerinde yoğunlaşarak gördükleri basılı medyayı değerlendirmelidir (eleştirel düşünme):

- Bir gazete/dergiyi, iyi bir gazete/dergi yapan nedir?
- Hangi amaca hizmet eder?
- Bize sunulan gazeteler/dergiler hakkında ne düşünüyoruz?
- Neler geliştirilebilir?

Deneyimler göstermiştir ki, dersten önce hazırlanan kâğıtlı sunum tahtası üzerine öğrencilerin fikirlerini not ederek öğretmen, tartışmayı destekleyecek ve yapı kazandıracaktır. Alternatif olarak tahta da kullanılabilir ama bunun bir sonraki derse kadar bilginin kalmaması gibi bir dezavantajı vardır.

Dersin sonunda öğretmen öğrencilerin bir "duvar gazetesi" hazırlayıp okula sunmasını teklif eder. Öğrencilerden ödev hakkında düşünceleri, okul hayatının kapsamlı bir görüntüsünü verebilmek için hangi bölümlerin konması gerektiği üzerinde düşünceleri istenmeli ve hangi bölümleri kendilerinin üretmek isteyecekleri sorulmalıdır. Gazeteleri için bir isim de teklif etmelidirler.

Ders 3

Duvar gazetemizi çıkarıyoruz Bütün “yap'lar” ve birkaç “yapma”

Öğrenme amacı	Öğrenciler gruplar halinde konu çeşitleri ve amaçlara karar verirler. Grupta işbirliği içerisinde kendi fikirlerini ve yeterliliklerini takımlarıyla paylaşırlar.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler ortaklaşa çıkarılan gazetelerinin yapısına karar verirler. Okullarıyla ilgili konuları belirler ve duvar gazetesinin kendilerine ayrılan bölümü için bir makale yazarlar.
Kaynaklar	Materyale bağlı mevcut kaynaklar, sonuçlar el yazısı metinlerden dijital fotoğraflı bilgisayar çıktılarına kadar değişebilir.
Yöntemler	Ortak kararlar verme. Grup çalışması.

Ders

Üçlü ve dörtlü gruplar halinde öğrenciler, gazetenin hangi bölümünün okul hayatına ilişkin bilgi sağladığına dair fikirlerini paylaşırlar.

Öğretmen her grup için üç A4 kâğıdı birbirine yapıştırarak küçük bir duvar gazetesi hazırlamıştır. Öğrencilere daha sonra gazetenin adı, olası sayfa düzeni ve kendilerinin seçtiği bölümleri de içerecek şekilde gazetenin genel yapısını oluşturma ödevi verilir. Sonuçları şöyle görünebilir:

Öğrencilerin Günlüğü					
<u>En son haberler</u>	<u>Spor</u>	<u>Üst düzey haberler</u>	<u>Etkinlikler</u>	<u>Ebeveynler</u>	<u>Endişelerimiz</u>

Gruplar tarafından yapılan öneriler sınıfta bir duvarda sergilenir ve öğrencilere afişleri okuyup kendi görüşlerini belirlemeleri için zaman verilir. Daha sonra "editörler konferansı" aşağıdaki önemli kararları alır:

- Gazetenin adı (görüş alışverişi, tartışma ve son oylama);
- Okul ve öğrenciler için en önemli ve anlamlı olan bölümlerin seçimi.

Öğrenciler şimdi, üretecekleri bölüm sayısı kadar ve bunlara ek olarak bir tane de yapımdan sorumlu olacak ekip de dâhil olacak şekilde küçük ekipler oluştururlar.

Başlangıçta yapım ekibi, duvar gazetesinin sayfa düzeni ve sunumu gibi uygulamalı konularla ilgilenir. Öncesinde, öğretmen başöğretmeni gazete projesi konusunda bilgilendirmiş ve okul gazetesini okul binası içinde sergilemek için iznini almıştır.

Editör ekipleri farklı bölümlerin ilk makalelerini planlarken öğretmen, yapım ekibiyle birlikte teknik yönleri tartışır.

Öğrencilere bir sonraki hafta tamamlamaları için ödevler verilir. Her düzenleme ekibi bir makale teslim eder ve yapım ekibi de logo ve gazete isminin de yer aldığı başlık ve seçilen bölümlerle tamamlanmış olarak gazeteyi üretir.

Bu ödev öğrencilere ilk başarılarını deneyimleme fırsatı verir ama aynı zamanda karşılaşılan zorluklarla da yüz yüze getirir. Bu yaklaşımın amacı düzenli olarak okul haberleri çıkaracak sabit bir editör ekibi oluşturmaktır. Ekipler özellikle uzun süre boyunca duvar gazetesi projesine devam edebilecek aktif ve istekli öğrencilerden meydana getirilecektir.

Ders 4

İlk sayımız!

Buradan nereye gidiyoruz?

Öğrenme amacı	Öğrenciler açık bir tartışma yürütebilir ve gazete projesine devam etmenin sonuçları ve etkilerinin farkına varabilirler. Bir karar verebilir ve bunun için sorumluluk alabilirler.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler fikirler oluşturmalı ve bir takip projesine gelecekteki katılımlarıyla ilgili karar vermelidirler.
Kaynaklar	Karatahta veya kâğıtlı sunum tahtası
Yöntem	Genel tartışma.

Kavramsal öğrenme

Tartışma (görüş alışverişi, Latince *discussio* kelimesinden gelir), tüm tarafların görüşlerini ortaya koyduğu, bir veya daha fazla konunun ele alındığı iki ya da daha fazla kişi arasındaki özel bir sözlü iletişim biçimidir. Tartışma, karşılıklı saygı ruhu içerisinde yapılmalıdır. İyi bir tartışma üslubu, konuşmacıların kendilerinininkiler dışındaki görüş ve fikirlerin ifade edilmesine olanak tanımalarını ve hatta bunu teşvik etmelerini, ilk elden bunları reddetmek yerine dikkatlice değerlendirmelerini gerektirir. Huzur, sakinlik ve nezaket gibi kişisel nitelikler her iki taraf için de avantajlı olacaktır. En iyi tartışma türü, bir problemin çözümüne ya da yer alan herkesin kabul ettiği bir uzlaşmaya ulaştıracaktır.

Modern toplumlarda tartışmalar, çıkar ve amaç çatışmalarını ele almanın ve tartışmalarla başa çıkmanın medeni, yani şiddetten uzak araçlardır. Çatışmalar bastırılmaz, ama çözülür. Bu tartışma becerilerini uygulamaya koyarak öğrenciler toplumda barışa yönelik ve onu sürdürecektir temel bir araç öğrenirler.

Ders

Editör takımları makalelerini duvara asıp çalışma deneyimlerini kısaca rapor ettikten sonraki odak noktası, duvar gazetesi projesine devam edip etmeme sorusu olacaktır. Artık öğrenciler harcayacakları zaman ve çözmeleri gereken organizasyonla ilgili sorunlara dair az çok fikir sahibi olduklarından, devamlılık sorusu üzerine daha gerçekçi bir tartışma yapabilirler.

Öğretmen, öğrenci tartışmasına aşağıdakini tahtaya veya kâğıtlı sunum tahtasına çizerek açıklık ve düzen getirebilir.

Organizasyon	Kişisel yön	İşbirliği	Zaman yönetimi
Eğer devam edersek: – Neyi dikkate almamız gerekir? – Zaman sorun olacak mı? – Ne tür teknik araçlarımız var? – Gazetemizin tahrip edilmesini nasıl önleyebiliriz? – Ne tür mali araçlara ihtiyacımız var? Nasıl fon sağlanabilir?	Kim ilgileniyor? – yazı işleri müdürü? – Editörler komitesi? – Öğretmenin rolü ve konumu nedir? – İsimler: – – – –	– Diğer öğrencilerin ilgisini nasıl çekeriz? – Başka hangi öğretmenlerin projemize katılmasını isteriz? – Yerel yazı işleri bürolarına ziyaretler düzenleyebilir miyiz (basılı medya, yayın veya elektronik medya)? – Bir uzman olarak bir gazeteciyle röportaj yapabilir miyiz?	

Öğretmenler bunun gibi bir projeye başlar başlamaz her şeyin planlanamayacağını fark ederler. Tüm katılımcılar tarafından sürekli bir düşünme sürecini gerektirir. Canlı, çarpıcı ancak aynı zamanda zor ve bazen de sinir bozucu bir süreçtir.

Daha önceden sınıflarla proje çalışması deneyimi olan öğretmenler, atılması gereken adımlar dizisini ve ayrıca güçlü bir liderliğin zorunlu olduğunu da bilirler. Ancak üstesinden gelinmediği sürece, aşırı güçlü liderlik, elbette ki, öğrencilerin motivasyonu ve girişimciliğini de yok edebilir. Bunun gibi projelere katılım öğrencilere vatandaşlık ve insan hakları eğitiminde önemli bir deneyim kazandırarak faydalı olur.

Öğretmenler bu dersin sonunda net kararların alınmasını ve takip eden adımlar için uygun bir zaman dilimi ayarlanmasını sağlamak için kendi liderlik becerilerini sergilemelidirler.

Öğretmenler için arka plan malzemesi

Medya okuryazarlığı geliştirmenin üç boyutu

1. Birinci boyut: medyanın yargısı

Medyanın yargısı aslen "ayırt etmek" anlamına gelen ve bilginin ve deneyimin kalıcı kazanımı ve dönüşlülüğünü belirten antik Yunan κρίνειν (krinein) kelimesi içerisinde özetlenebilir.

Medya yargısı, medya analizidir. Bu analitik alt boyut, demokratik toplumda medyanın fonksiyonunu tehlikeye atabilecek medya dünyasındaki yoğunlaşma süreci gibi, toplumdaki gelişmeleri anlama ve algılama yeterliliğini ifade eder. Bu örnekte, kimin hangi gazetesinin olduğunu ve aynı şirketin kaç medya türüne sahip olduğunu bilmek önemlidir. Ancak medyanın kar getirmeye yönelik ticari işletmeler şeklinde yönetildiklerini unutmamalıyız. Hoşumuza gitse de gitmese de hayatlarımız daha küresel ve daha birbiriyle bağlantılı oldukça, medyaya daha da bel bağlamak zorundayız. Medya analizi bize medyadaki gelişmeleri eleştirel olarak yargılama -ayırımlar yapma- böylelikle medya okuryazarlığımızı yeterli biçimde kullanma imkânı verir.

(Kendi-) dönüşlü alt boyut, analitik potansiyelimiz ve bilgimizi kendimize ve kişisel faaliyet alanımıza uygulayabilecek ve ilişkilendirebilecek olmamız anlamına gelir. Özellikle medya ele alınırken, "başkaları" hakkında konuşma ve kendi kişisel katılımımızı göz ardı etme eğilimimiz vardır.

Analiz etme ve düşünme yeteneği üçüncü bir alt boyutu, sosyal sorumluluk bakımından kendi-dönüşlü ve analitik düşünmeyi tanımlayan ve dengeleyen, diğerleri için ahlaki endişeyi de içerir.

2. İkinci boyut: medya hakkında bilgi

Burada medya ve medya sistemleri hakkındaki "saf" bilgiyi kastediyoruz. Bu iki alt boyuta ayrılabilir.

Bilgi alt boyutu, gazetecilerin işlerini nasıl gördükleri, televizyon ve radyoda ne tür programların yayınlandığı, televizyon seyredirken izleyici tercihlerinin sebepleri ve bilgisayarın kullanıcı ihtiyaçlarına etkili şekilde hizmet edebilmesi için nasıl kullanılacağı gibi temel bilgileri içerir.

Beceri alt boyutu medya bilgisine, kullanım kılavuzlarını okumak zorunda kalmadan yeni ekipmanları kullanabilme kabiliyetini ekler. Bu, "yaparak öğrenme" sürecini de kapsar - bilgisayarın nasıl idare edileceği, Internet'e nasıl ulaşılacağı, video kameranın nasıl kullanılacağı, vs. -.

3. Üçüncü boyut: medyanın kullanımı

Medyanın kullanımı da iki alt boyuta ayrılabilir:

1. Medya ürünleri kullanma yetkinliği, yani medyanın ürettiğini almak ve tüketmek. Televizyon seyretmek buna bir örnektir. Gördüklerimizi işlemekten geçirmemiz ve imgelem repertuarımız ve bilişsel yapılarımızla birleştirmemiz gereken bir faaliyettir. Günümüzde, alıcı yetkinliğimizi yalnızca metinleri okuyarak değil, film seyrederek de arttırabiliriz.
2. Medya ekipmanının aktif kullanımı. Bu alt-boyut sosyal etkileşimde medya kullanımı anlamına gelir. Örnekler tele-bankacılık, tele-alışveriş, video ve telefon konferansları, geleneksel ve dijital fotoğrafçılık ve video yapımıcılığıdır. Mevcut medyanın muazzam çeşitliliği, bize sadece bilgi olarak değil, aynı zamanda onu üreterek de dünyayı algılama potansiyeli verir.

Medya üzerine olan ünite, tam da medyanın bu aktif kullanımı üzerinde durur ama yukarıda bahsedilen medya eğitiminin diğer iki boyutuna bağlantıları da içerir.

Öğrenci çalışma kağıdı 7.1

Makale nasıl yazılır

Makalenin temel yapısı

1. Başlık

Her makalenin bir başlığı olmalıdır. Bu, çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir: Okuyucunun kafasını karıştırmamalı ama dikkatini çekmeli ve okumaya devam etmek için ilgisini uyandırmalıdır.

Gazete okurları ilgilerini çeken makaleleri seçmek için sayfaları çabucak gözden geçirirler, bu nedenle başlıklar okuyucunun gözüne çarpmak zorundadır. Başlıkları kısa tutun, geniş ve koyu harfler kullanın ve başlığı devamındaki metinden ayrı tutun.

2. Tanıtım satırları

Tanıtım satırları genellikle makalenizin ilk paragrafı olacaktır (gazete üreticileri buna “giriş” adını verir). Kural olarak, koyu harflerle yazılmıştır.

Giriş okuyucuya en önemli bilgiyi verir. Bilgilendirici giriş metninde okuyucu temel sorulara cevapları bulur.

Gerçekçi olmaktan çok duygusal olan inceleme yazıları ve diğer metinlerde, ilk satırlar genellikle bir sahneyi canlı bir biçimde anlatır. Burada okuyucunun ilgisi olgusal bilgi değil ama üslup yoluyla uyandırılır.

3. Dil ve üslubun kullanımı

İyi bir makale için dilin dikkatli ve titiz kullanımı, gazetecilik form veya stiline doğru kullanımından belki de daha önemlidir. Eğer gazeteyi bir ev gibi düşünürsek, farklı gazetecilik yazım üslupları ve sunum mobilyalar olabilir, ama evin inşa edildiği tuğlalar, kelimelerdir.

Bir şekilde mobilyasız da idare edebilesek de, tuğlaları olmayan bir evde yaşayamazdık. Duygusallıkla "insan dokunuşuyla" yazılan makaleler gazetelerde çok popülerdir. Ancak dikkatli olun, fazla tuz çorbayı berbat edecektir (kabul edilemeyecek derecede fazla olabilir)!

Bu bizi cümleye getirir. Cümlelerinizi kısa ve basit tutun. Okuyucular 14 kelimedenden fazla süren cümleleri anlamakta güçlük çekecektir. 25 kelime veya fazlasından oluşan cümleler sadece anlaşılmazdır. Her koşulda, çok fazla virgül ve ayrı ayrı yan cümleler içeren karmaşık cümle yapısından kaçının. Her cümleyi yazdıktan hemen sonra okuma alışkanlığı edinin. Açık ve anlaşılması kolay mı? Gereksiz kelimeler var mı?

Yazım hataları yalnızca kötü bir izlenim bırakmaz, aynı zamanda dikkatini mesajdan ayırdığı için okuyucuyu rahatsız da eder. Makalenizi teslim etmeden önce gözden geçirin – yani doğruluğunu, bilginin bütünlüğünü (bu, bilginin doğruluğu ve gerçekliğini kontrol etmektir), dil hatalarını, tarz ve kapsamlılığını kontrol edin.

Bölüm 4

Güç ve otorite

Ünite 8

Kurallar ve yasalar

Toplumun ne gibi kurallara ihtiyacı var?

Ünite 9

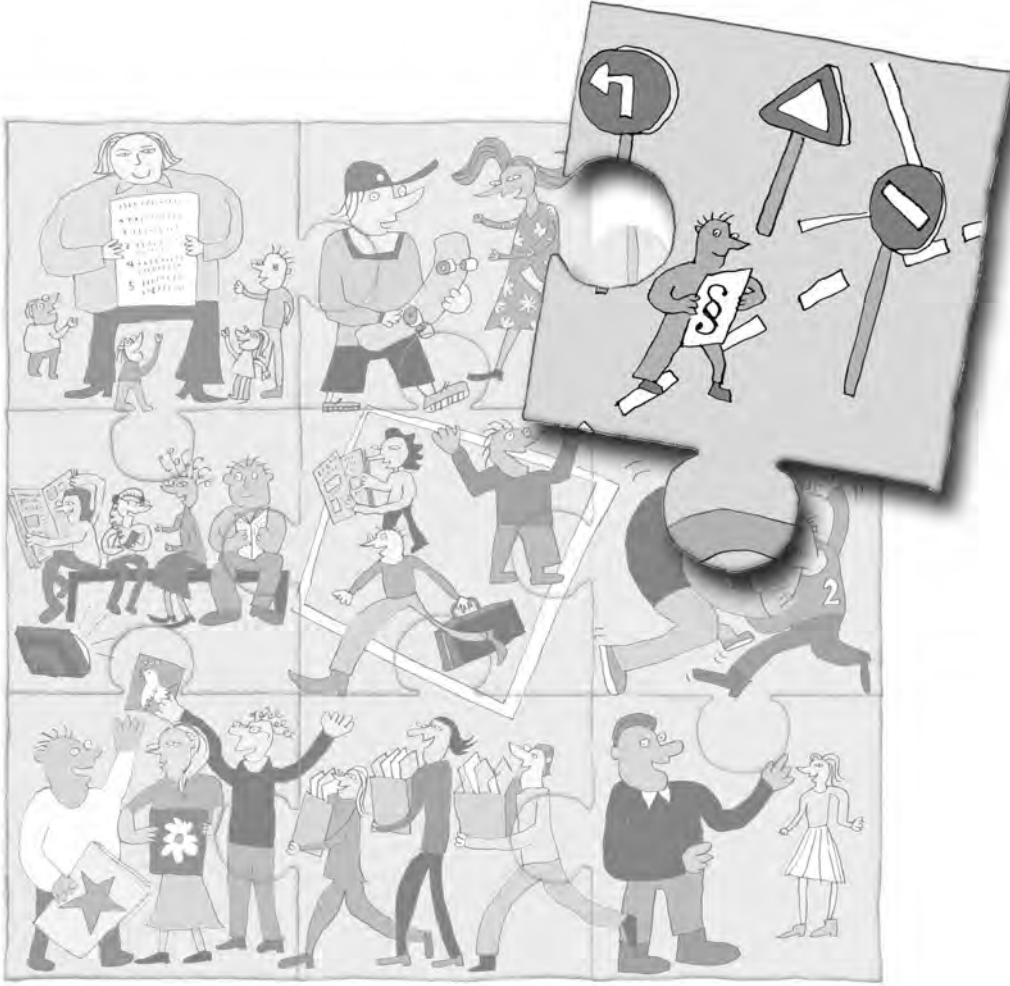
Devlet ve siyaset

Toplum nasıl yönetilmeli?

ÜNİTE 8

Güç ve otorite

Toplumun ne gibi kurallara ihtiyacı var?

8.1 İyi hukuk – kötü hukuk

Hukuku iyi kılan nedir?

8.2 Hangi yaşta?

Yasalar genç insanlara nasıl uygulanmalı?

8.3 Yasayı siz yapıyorsunuz

Genç suçlularla nasıl başa çıkarsınız?

8.4 Kanıt kuralları

Hukuk mahkemelerinde neler kanıt sayılır?

ÜNİTE 8: Kurallar ve yasalar

Toplumun ne gibi kurallara ihtiyacı var?

Herhangi bir toplumun adil ve verimli çalışması için bazı yasa çeşitleri çok önemlidir. Belirli bir yaşa erişene kadar bazı yasalardan etkilenmeyen çocuklar gibi belirli gruplar olsa da yasalar, bir ülke halkının her üyesine bütün durumlarda uygulanır.

Yasayı bölmenin yollarından birisi de onu medeni ve ceza yasayı olarak ayırmaktır. Medeni hukuk, bireyler ve insan toplulukları arasındaki anlaşmazlıkları çözmeye bir yol sağlar. Ceza hukuku devletin önüne geçilmesi veya önlenmesine karar verdiği davranışları kapsar.

Ancak yasalar hiçbir zaman mükemmel olamaz. Onlar insan oluşumlarıdır ve bazen değişmeleri gerekir. Geçerliliklerini yitirebilir, etkisizleşir veya basitçe toplumdaki bazı gruplar için adaletsiz duruma gelebilirler.

Hukuk hiçbir zaman siyasetten ayrılamaz. Bunun nedeni yasaların siyasi sistemler içerisinde yapılması ve değişmeleridir. Demokratik bir siyasi sistemde bütün vatandaşların bunda eşit söz haklarının olması önemlidir. Ayrıca yasaların bütün vatandaşlara eşit şekilde uygulanması, kimsenin hukuktan üstün olmaması da önemlidir. Bu kavrama bazen hukukun üstünlüğü de denir.

Son olarak yasalar insan haklarıyla uyumlu olmalıdır. Yasaların adil olduğunu ve bir diktatörlük veya baskı yöntemi olarak kötüye kullanılmalarını güvence altına almak için bu önemlidir. Bu yüzden çoğu demokratik sistem, ülkenin yasalarının üzerinde yer alan bir insan hakları çerçevesi sağlayan yazılı anayasalara dayanır. Bazı ülkeler ayrıca yasaların anayasayla uyum içerisinde olup olmadığına karar vermek üzere anayasa mahkemeleri kurmuştur.

Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi için Öğrenme

Bu ders dizisi boyunca öğrenciler:

- hukuk kavramı ve demokratik toplumdaki önemi hakkında daha geniş bir anlayış geliştirecekler;
- hukukun esas amacının insanlara yardım etmek ve toplumu korumak olduğunu kabul edecekler;
- hukukun üstünlüğü fikrine karşı daha büyük bir saygı geliştirecekler;
- kendi ülkelerindeki hukuk sistemiyle ilgili daha fazla bilgi edineceklerdir.

ÜNİTE 8: Kurallar ve yasalar**Toplumun ne gibi kurallara ihtiyacı var?**

Ders başlığı	Amaçlar	Öğrencilerin görevleri	Kaynaklar	Yöntem
Ders 1: İyi hukuk – kötü hukuk	İyi hukuku nelerin oluşturduğuna karar veren unsurların farkına varmak ve onları anlamak.	Okul kurallarını tartışmak ve iyi bir okul kuralını neyin oluşturduğunu belirlemek. Yasaları tartışmak ve iyi bir yasayı neyin oluşturduğunu belirlemek. Kendi ülkelerindeki bir hukuk alanını eleştirel olarak incelemek, örneğin alkol yasaları. Kendi yeni okul kural veya yarasını teklif etmek ve ispatlamak.	Her öğrenci için biri "A" (yeşil) harfi, diğeri "B" (kırmızı) harfi ile işaretlenmiş iki kart. Çalışma kâğıdı – Ülkemizde alkolle ilgili yasalar. Her 4-6 öğrencilik grup için keçeli kalemler ve büyük kâğıtlar. Kâğıtlı sunum tahtası veya sınıfta sergilenmek üzere büyük bir kâğıt parçası.	Küçük grup çalışması ve sınıf tartışması.
Ders 2: Hangi yaşta?	Yasaların gençlere nasıl uygulanacağını incelemek.	Gençlerin hangi yasal yaşta farklı yetişkin faaliyetlerine katılmaya hak kazanacaklarını hesaplamak. Mevcut yasanın gençler için ne kadar uygun olduğunu değerlendirmek.	"A", "B" ve "C" olarak işaretlenmiş, sınıfın üç farklı duvarına konmuş büyük levhalar. Her iki öğrenci için öğrenci çalışma kâğıdı 8.1 kopyası. Her 4-6 öğrencilik grup için keçeli kalemler ve büyük kâğıtlar.	İkili çalışma, küçük grup çalışması ve sınıf tartışması.
Ders 3: Yasayı siz yapıyorsunuz	Yasayı çiğneyen gençler cezalandırılmalı mı, eğer öyleyse nasıl yapılmalı sorularını incelemek.	Bir suç için adil olan cezaya karar verirken işe karışan farklı unsurları düşünmek.	Hikâyenin kopyası ve öğretmen için ek bilgi.	Küçük grup çalışması ve sınıf tartışması.
Ders 4: Kanıt kuralları	Hukuk mahkemelerindeki kanıt kurallarını anlamak.	Hukuk mahkemelerinde geçerli olması gereken kanıt türleri ve kullanılması yanlış olan kanıt türlerini değerlendirmek.	Her 4-6 öğrencilik gruba tartışma kartları (Öğrenci çalışma kâğıdı 8.2).	Küçük grup çalışması ve sınıf tartışması.

Ders 1

İyi hukuk – kötü hukuk Hukuku iyi kılan nedir?

Öğrenme amacı	İyi hukuku nelerin oluşturduğuna karar veren unsurların farkına varmak ve onları anlamak.
Öğrencilerin görevleri	Okul kurallarını tartışmak ve iyi bir okul kuralını neyin oluşturduğunu belirlemek. Yasaları tartışmak ve iyi bir yasayı neyin oluşturduğunu belirlemek. Kendi ülkelerindeki bir hukuk alanını eleştirel olarak incelemek, örneğin alkolle ilgili yasalar. Kendi yeni okul kural veya yasasını teklif etmek ve ispatlamak.
Kaynaklar	Her öğrenci için biri "A" harfi (yeşil), diğeri "B" harfi (kırmızı) ile işaretlenmiş iki kart. Çalışma kâğıdı – Ülkemizde alkolle ilgili yasalar. Her 4-6 öğrencilik grup için keçeli kalemler ve büyük kâğıtlar. Kâğıtlı sunum tahtası veya sınıfta sergilenmek üzere büyük bir kâğıt
Yöntem	Tüm sınıf tartışması ve küçük grup çalışması.

Bilgi kutusu

Bu derste kullanılan yöntem “tümevarım öğrenim” olarak bilinir. Burada öğretmen, soyut ilkeleri somut örneklerle dayandırarak öğrencilerin anlamalarına yardımcı olur. Ders bu tür örneklerle başlar – bu durumda kural ve yasa örnekleri – ve öğrenciler bunlardan genel ilkeler çıkarmaları konusunda cesaretlendirilir. Burada ilkeler, kural ve yasaların iyi olup olmadığına karar vermede kullanılan kriterlerdir. Bunlar adil midir? Faydalı mıdır? Herkesin iyiliği için mi varlardır? Polis onları uygulayabilir mi? Anlaşılabilir ve uyulmaları kolay mıdır?

Belirli bir materyal gerektiğinde, örneğin ülkede uygulanan alkolle ilgili yasalar konusunda öğretmen ve öğrencilerin bu materyali derse katmak gibi bir görevleri vardır.

Ders

Öğretmen biri büyük bir "A" harfi (yeşil), diğeri ise büyük bir "B" harfi (kırmızı) ile işaretlenmiş iki kartı öğrencilere vererek derse başlar.

Öğretmen öğrencilere bazı hayali okul kuralları duyacaklarını ve bunların iyi mi yoksa kötü mü olacaklarına onların karar vermesi gerektiğini açıklar. İyi kurallar için "A", kötü kurallar için "B" kartını kaldırmalıdır.

Öğretmen tek tek hayali okul kurallarını okur. Her defasında öğrenciler - o kuralla ilgili ne düşündüklerine bağlı olarak- kartlarından birini kaldırmalıdır. Kullanılan kurallar şunları içermelidir:

- ev ödevi yasaktır;
- zorbalık yasaktır;
- öğrenciler okula gelmek için para vermelidir;
- okula sakız getirmek yasaktır;
- öğrenciler tüm öğretmenlerini sevmelidir;
- öğrenciler hangi derslere gideceklerini seçebilmelidir;
- yaşlı öğretmenlerin daha kolay zaman çizelgeleri olmalıdır;
- okulda cep telefonu yasaktır.

Öğretmen her biri için, iki veya üç farklı öğrenciden kararlarının haklı olduğunu ispatlamalarını ister:

- Neden iyi/kötü bir kural olduğunu düşünüyorsunuz?

Bu aşamada öğrencilerin fikirleri daha fazla tartışılmamalı ya da yorumlanmamalıdır.

Daha sonra öğretmen sınıfı 4-6 kişilik gruplara ayırmalı ve öğrencilerden bir okul kuralını iyi yapan etkenleri saptamayı denemelerini istemelidir:

- Bir okul kuralını ne iyi yapar?

Gruplar fikirlerini tüm sınıfa sunmalıdır.

Daha sonra öğretmen bütün alıştırma sınıfı ile tekrarlar - ifadelerin yüksek sesle okunması, öğrencilerin kartlarını kaldırmaları, kararlarını doğrulamaları, vs.- ama bu defa okul kurallarından çok hayali yasalar üzerinde yoğunlaşır. Kullanılan yasalar şunları içermelidir:

- tüm vatandaşlar aynı dini takip etmelidir;
- cinayet yanlıştır;
- yalan söylemek yasaktır;
- abur cubur yasaklanmalıdır;
- vatandaşların yolun hangi tarafında araba kullanacaklarına karar vermelerine imkân verilmelidir;
- kadınlar erkeklerle eşit ücret almalıdır.

Öğretmen sonra öğrencilerden gruplarına dönmelerini ve bir yasayı iyi yapan etkenleri saptamaya çalışmalarını ister:

- Bir yasayı ne iyi yapar?

Gruplar fikirlerini sınıfa bir bütün olarak sunmalıdır. Bunu yaparken, öğretmen öğrencilerin yasalara uygulanabilen ve onların iyi yasalar olmasına yardım eden temel kriterleri düşünmelerini hızlandırmaya çalışmalıdır. Bunlar şunları içerir:

- insaf – adalet ve eşitlik, kadınlar ve erkekler için eşit ücret gibi;
- kullanışlılık – toplumun idaresinin sorunsuz yapılması, yolları daha güvenli hale getiren sürüş yasaları gibi

- ortak iyilik – varlıklılar gibi yalnızca belirli grupların çıkarlarını desteklememek;
- uygulanabilirlik – çoğunluk onlara uymaya hazırdır, polis onlara karşı gelenleri yakalayabilir;
- basit – anlaşılması ve uyulması kolay, çok karmaşık olmayan.

Sınıf bu kriterlerde anlaştıktan sonra herkesin görebilmesi için sınıfta kâğıtlı sunum tahtası üzerinde sergilenmelidirler. Serginin başlığı “Bir yasayı iyi bir yasa yapan nedir?” olmalıdır.

Öğretmen daha sonra öğrencilerden grupları içerisinde kendi ülkelerinden bir yasa ya da yasa alanını (alkolle ilgili yasalar gibi) çalışmalarını ister. Bu materyal bir çalışma kâğıdı üzerinde verilmelidir. Eğer daha fazla zaman varsa öğrenciler örneğin çocukların ve gençlerin hak ve görevleri gibi ilgi duydukları başka materyalleri de toplayabilirler. Grupların her birine keçeli kalemler ve büyük kâğıt parçaları verilir ve - daha önceden belirledikleri ve sınıf duvarında sergilenen kriterleri kullanarak - seçtikleri yasa(lar)ın iyi yasalar olup olmadıklarını düşündüklerine dair sınıf için sunumlar hazırlamaları istenir.

Gruplar sınıfa sunumlarını yapar.

Son bir alıştırmaya veya ev ödevi çalışması olarak öğrencilerden seçtikleri bir konuda, mesela çevre gibi, yeni bir okul kuralı ya da yeni bir yasa teklif etmeleri ve belirledikleri temel kriterlere dayanarak bunun uygulanmaya başlaması için savunmalarını hazırlamaları istenir.

Ders 2**Hangi yaşta?****Yasa genç insanlara nasıl uygulanmalı?**

Öğrenme amacı	Yasaların gençlere nasıl uygulanacağını incelemek.
Öğrencilerin görevleri	Gençlerin ülkelerinde hangi yasal yaşta farklı yetişkin faaliyetlerine katılmaya hak kazanacaklarını hesaplamak. Mevcut yasanın gençler için ne kadar uygun olduğunu değerlendirmek.
Kaynaklar	“A”, “B” ve “C” olarak işaretlenmiş sınıfın üç farklı duvarına konmuş büyük levhalar. Her iki öğrenci için öğrenci çalışma kağıdı 8.1 kopyası. Her 4-6 öğrencilik grup için keçeli kalemler ve büyük kâğıtlar.
Yöntem	İkili ve küçük grup çalışması ve sınıf tartışması.

Bilgi kutusu

Bu ders birçok fiziksel aktivite içerir. Eğer bunun öğrencileriniz için uygun olmadığını düşünüyorsanız, temel alıştırmaya öğrenciler sıralarında oturacak şekilde uyarlanabilir – örneğin, sınıfın farklı yerlerine hareket etmek yerine el kaldırarak veya “A”, “B” ya da “C” kartlarını kaldırarak oylama.

Ders

Öğretmen sınıfa, yetişkinler için böyle bir yasa yokken, gençlerin okula gitmeleri için bir yasa olmasının adil olup olmadığı konusunda ne düşündüklerini sorarak derse başlar:

- Gençleri okula gitmeye zorlayan bir yasa olmasının adil olduğunu düşünüyor musunuz? Neden veya neden değil?

Daha sonra öğretmen sınıfı çiftlere ayırır ve onlara doldurmaları için bir soru formu (öğrenci çalışma kağıdı 8.1) verir. Soru formu, ülkelerinde gençlerin hangi yasal yaşta yetişkinlerin faaliyetlerine katılma hakkı kazandıklarıyla ilgilidir.

Öğretmen bir gönüllü çiftten cevaplarından bir tanesini sesli olarak okumalarını ister. Her cevaptan sonra öğretmen duraklar ve eğer gerekirse öğrencilerin cevaplarını düzeltir. Sonra öğrenciler doğru cevabı soru formlarının üzerine yazarlar.

Her cevap için öğretmen çiftlere şunu sormalıdır:

- Ne düşünüyorsunuz? Bu yaş:
 - a) çok mu küçük?
 - b) çok mu büyük?
 - c) hemen hemen uygun mu?

Öğretmen öğrencilere düşünmeleri ve karar vermeleri için bir dakika verir ve sonra onlardan cevaplarına göre odanın farklı kısımlarına geçmelerini ister. (Öğretmen, öğrencilere nerede duracaklarını göstermek üzere “A”, “B” ve “C” olarak işaretlenmiş büyük levhaları önceden yerleştirmiştir.)

Öğretmen daha sonra gelişigüzel seçilmiş çiftlerden düşüncelerini sınıfa açıklamalarını ve görüşlerini ispatlamalarını ister. Öğretmen diğer öğrencilere de onları kararları konusunda sorgulama fırsatı verir.

Dersin bu bölümünü bitirmek için öğretmen şunu sorar:

- Yasanın gençlere yetişkinlerden farklı davranmasının adil olduğunu düşünüyor musunuz? Neden veya neden değil?

Öğretmen daha sonra sınıfı 4-6 öğrencilik gruplara ayırır ve her gruba keçeli kalemler ve büyük bir tabaka kâğıt verir. Öğretmen gruplardan ülkelerinde gençlerin yararına olacak şekilde bir yasa değişikliği düşünmelerini ister. Tamamen yeni bir yasa – örneğin, her okulun bir öğrenci parlamentosu olması veya çalışan gençlere asgari ücret - veya var olan yasada bir değişiklik önerebilirler – örneğin, oy kullanma yaşına ilişkin yasa veya ehliyet alma yaşına ilişkin yasa. Her grup seçtikleri başlık üzerine iddialarının genel sınırlarını çizen ve kendi yasalarının gençlere tam anlamıyla nasıl fayda sağlayacağını gösteren, sınıf için bir sunum hazırlamalıdır. Sunumlardan sonra sınıf, hangi grubun önerisinin en iyi olduğuna dair oylama yapabilir.

Son bir alıştırmaya ya da ev ödevi olarak öğrenciler, gençler veya bir okul grubu olarak teklifini sunacakları yasa değişikliklerini kabul etmesi için hükümeti ikna etmek üzere atabilecekleri adımları düşünmelidirler.

Ders 3**Yasayı siz yapıyorsunuz****Genç suçlularla nasıl başa çıkarsınız?**

Öğrenme amacı	Yasayı çiğneyen gençler cezalandırılmalı mı, eğer öyleyse nasıl yapılmalı sorularını incelemek.
Öğrencilerin görevleri	Genç bir insan tarafından işlenen bir suç için adil olan cezaya karar verirken işe karışan farklı unsurları - ödetme, caydırıcılık, rehabilitasyon - düşünmek.
Kaynaklar	Hikâyenin kopyası ve öğretmen için ek bilgi.
Yöntem	Küçük grup çalışması ve sınıf tartışması.

Kavramsal öğrenme: cezanın amacına dair üç temel ilke

Ders 2 medeni hukuk üzerinde yoğunlaşırken bu ders, genç suçlular cezalandırılmalı mıdır, eğer öyleyse bu nasıl yapılmalıdır sorusu üzerinde yoğunlaşarak ceza hukukuna göz atar. Ceza teorisinde temel soru "neden cezalandırmak?"tır. Bu soru tarih boyunca değişik şekillerde cevaplandırılmıştır ve bilimsel ve felsefi düşüncede değişir. Cezanın amacına yönelik üç ilke ortaya çıkmıştır.

1. **Ödetme.** Ceza suç ve sorumlulukla ilgilidir. Bir suçlu cezalandırılmalı ve toplum suçu kınadığını ifade etmelidir. Bu kavram aynı zamanda bir orantı standardı sağlar, böylelikle suçluyu aşırı ağır cezadan korur. Amaç yeniden adaleti sağlamaktır.
2. **Caydırıcılık.** Cezalandırma, toplumdaki potansiyel suçlulara cezanın "acısı" faydasına ağır bastığından onların suça yönelmemeleri için gözlerini korkutan bir mesaj gönderir. Amaç diğerleri tarafından işlenecek suçu önlemektir.
3. **Rehabilitasyon.** Bir suç, yardım çığılığı olarak algılanmaktadır. Suçlunun cezadan çok tedaviye ihtiyacı vardır ve amaç onu topluma kazandırarak gelecekte daha fazla suç işlememesi için ona yardım etmektir.

Tüm dünyadaki ceza sistemleri, hem genç hem de yetişkin suçlular için bu üç ilkeyi dengelemede önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Genel olarak konuşursak, birçok ülkede rehabilitasyona ödetme ve caydırma ilkelerine göre öncelik verilmiştir. Ancak bütün ülkeler bu yönde hareket etmezler. Genç ve yetişkin suçlular arasındaki çizginin nereye çizileceği konusu rehabilitasyon sorunuyla yakından ilgilidir. Avrupa Konseyi yaş sınırının 18 olarak sabitlenmesini istemiş, bunun doğrulaması için 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne atıfta bulunmuştur (öğretmenler için arka plan bilgisine bakınız).

Bu ders, yukarıda özetlenen cezanın üç anahtar kavramına bir giriş sağlar. Bir kez daha, bir tümevarım yaklaşımı uygulanır. Öğrenciler genç bir suçluyla ilgili örnek bir olay ele alır ve cezanın farklı ilkelerini, onların etkilerini ve denge ihtiyacını keşfederler. Öğretmen sınıfta tartışma sırasında veya sonrasında kısa bir derste kavramları açıklayabilir.

Bu ders, ortalama iki ders daha gerektirebilecek bir devam projesine kapı açabilir. Öğrenciler bu derste öğrendikleri kavramları ülkelerindeki genç suçlular için mevcut olan ceza yasası tarafından darbeye uğrayan dengeyi tanımlamak için kullanabilirler.

Ders

Öğretmen derse, öğrencileri 4-6 kişilik gruplara ayırarak başlar. Hukukun üstünlüğünün, yargıçların suçlu veya kabahatliye ceza uygularken yasalara bağlı kalması ilkesini kapsadığını anlatır. Bu derste öğrenciler, genç suçlularla uğraşan bu gibi yasaların hangi yöntemlerle tasarlanmaları gerektiğini inceleyecektir. Bir suça ilişkin bir hikâyeye dinleyecekler ve her grup, suçlunun alması gereken cezayı belirleyen parlamentonun birer üyesi olduğunu varsayacaktır.

Öğretmen öğrencilere ana hikâyeyi anlatır ve onlara Tom'a uygulanacak en adil olduğunu düşündükleri cezaya gruplar halinde karar verme fırsatı verir. Gruplar fikirlerini bir bütün olarak sınıfa sunar.

Daha sonra öğretmen gruplara bazı ek bilgi parçaları daha verir. Her yeni bilgi parçasından sonra gruplara ilk planladıkları ceza konusunda fikirlerini değiştirme imkânı tanınır.

Faaliyetin sonunda öğretmen gruplardan, fikirlerini sınıfa sunmalarını ister:

- Y'nin alacağı cezanın ne olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Neden?
- Ek bilgilerin herhangi biri ilk kararınız hakkında fikrinizi değiştirmenize neden oldu mu? Olduysa, neden?

Öğretmen daha sonra bütün öğrencileri genel bir toplantıda bir araya getirir ve sorar:

- Bir suçtan dolayı hüküm giyen birine verilecek cezaya karar verirken yasa, ne gibi etkenleri göz önüne almalıdır?
- Yasaların gençlere yetişkinlerden farklı davranması gerektiğini düşünüyor musunuz? Neden evet, neden hayır?

Son alıştırmaya ya da ev ödevi olarak öğretmen öğrencilerden - televizyon veya gazetelerden duydukları veya çevrelerinde olan - bir olayı, bu olayda yasalara karşı gelen genç insana verilen cezanın

- a) çok sert mi yoksa
- b) çok hoşgörülü mü olduğunu düşünmelerini ister.

Öğrenciler seçtikleri örnek hakkında, olayda kendilerini verdikleri karara götüren etkenlerin taslağını çizen kısa bir yazı yazmalı ve bunu bir sonraki derste arkadaşlarına sunmalıdır. Buna bir örnek, birinin alkollüken yaptığı araç kazasıyla ilgili bir olay olabilir.

Yasayı siz yapıyorsunuz

“Leonard ve Tom 15 yaşındaydı ve aynı okula gidiyorlardı. Birbirlerini yıllardır tanıyorlardı ama hiçbir zaman anlaşmamışlardı.

Bir gün Tom'un cep telefonu kayboldu ve Leonard'ı onu çalmakla suçladı. Leonard çalmadığını ama Tom'un onu birçok arkadaşı olduğundan ve kendisinin hiç arkadaşı olmadığından dolayı kışkırdığını söyledi.

O gün okuldan sonra bir kavga oldu. Leonard silahsız olmasına rağmen Tom bir bıçak çekti. Kavga sırasında Tom Leonard'ın yüzünü o kadar kötü kesti ki, hayatı boyunca taşıyacağı bir iz bıraktı.”

Ödev

Tom için adil bir cezanın ne olacağını düşünüyorsunuz? Bu soruyu grubunuzda tartışın ve sonra yasanın bu tür bir suça karşı nasıl bir ceza uygulaması gerektiğini yazınız.

Ek bilgi

1. Tom çok sıkı bir şekilde yetiştirilmiş ve babası tarafından birçok defa dövülmüştür.

Bu sizin Tom'un cezalandırılması hakkındaki görüşünüzü etkiler mi? Eğer etkilerse nasıl? Gerekirse yasa tasarınızı değiştirin.

2. Tom sınıfta dışlanmış ve sorunlarını dinleyecek kimsesi yoktur.

Bu sizin Tom'un cezalandırılması hakkındaki görüşünüzü etkiler mi? Eğer etkilerse nasıl? Gerekirse yasa tasarınızı değiştirin.

3. Leonard gerçekten Tom'un cep telefonunu çalmıştır ve Tom cep telefonu hırsızlığını polise rapor ettiği için kavga çıkartmıştır.

Bu sizin Tom'un cezalandırılması hakkındaki görüşünüzü etkiler mi? Eğer etkilerse nasıl? Gerekirse yasa tasarınızı değiştirin.

4. Leonard aylardır Tom'u sıkıştıran bir çetenin lideriydi. Çete Tom'u birden fazla kez sopalarla, zincirlerle ve metal çubukla vurarak dövmüştür. Bu, Tom'un kâbuslar görmesine neden olmuştu ve okula gitmekten bile korkuyordu.

Bu sizin Tom'un cezalandırılması hakkındaki görüşünüzü etkiler mi? Eğer etkilerse nasıl? Gerekirse yasa tasarınızı değiştirin.

5. Tom'un babası Tom'a defalarca çok yumuşak olduğunu ve Leonard gibi zorbalara karşı koyması gerektiğini söyleyerek eziyet etmekteydi.

Bu sizin Tom'un cezalandırılması hakkındaki görüşünüzü etkiler mi? Eğer etkilerse nasıl? Gerekirse yasa tasarınızı değiştirin.

6. Tom sadece zorbaları korkutmak için bıçak çekmişti. Kullanmayı asla düşünmemişti. Olay sırasında yirmi genç çevrelerinde durmakta ve çocukları kavga etmeleri için yüreklendirmekteydi.

Bu sizin Tom'un cezalandırılması hakkındaki görüşünüzü etkiler mi? Eğer etkilerse nasıl? Gerekirse yasa tasarınızı değiştirin.

7. Öğretmen kavgadan iki gün önce Tom'un okula bıçak getirdiğini görmüş, ama bu konuda ona bir şey sormamıştı.

Bu sizin Tom'un cezalandırılması hakkındaki görüşünüzü etkiler mi? Eğer etkilerse nasıl? Gerekirse yasa tasarınızı değiştirin.

Öğrenciler grupları için daha sonra yasa tasarılarını sınıfa sunacak olan birer sözcü atar. Hepsinden, aşağıdakiler gibi adaletin çatışan amaçları ve ilkelerini içeren ikilemlerden haberdar olmaları beklenebilir.

– Toplumun bu tür bir davranışı onaylamadığını nasıl gösterebiliriz?

– Okulun, şiddetin yasaklandığı bir yer olduğundan nasıl emin olabiliriz?

– Leonard'ın çetesi gibi diğerlerini bıçak kullanmaktan caydırmak için Tom gibi birini ne kadar sert cezalandırmalıyız?

– Tom'un davranışı bir yardım çağrısıdır ve içinde büyüdüğü ailesini seçememiştir. Tom'a, daha mutlu hissetmesi ve gelecekte bıçaklı kavga etmesine gerek kalmaması için nasıl yardım edebiliriz?

Öğretmen bu tartışmayı bu soruları intikam, caydırıcılık, rehabilitasyon ilkelerine bağlayarak özetleyebilir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye değinerek öğretmen önceliğin rehabilitasyona verilmesini teklif edebilir.

Eğer zaman yeterse ve öğrenciler ilgilenirse bu konu daha ileriye de götürülebilir. Eğer cezalandırmanın farklı ilkelerinin nasıl dengeleneceği sorusunda anlaşamazlarsa tartışma devam ettirilmelidir. Eğer rehabilitasyon ilkesinde anlaşılırsa, ülkelerindeki hukukun intikam, caydırıcılık ve rehabilitasyon ilkelerini nasıl ele aldığını inceleyebilirler.

Ders 4**Kanıt kuralları****Hukuk mahkemelerinde neler kanıt sayılır?**

Öğrenme amacı	Hukuk mahkemelerindeki kanıt kurallarını anlamak.
Öğrencilerin görevleri	Hukuk mahkemelerinde geçerli olması gereken kanıt türleri ve kullanılması yanlış olan kanıt türlerini değerlendirmek.
Kaynaklar	Her 4-6 öğrencilik gruba tartışma kartları (Öğrenci çalışma kağıdı 8.2).
Yöntem	Küçük grup çalışması ve sınıf tartışması.

Bilgi kutusu

Herhangi bir ceza adalet sisteminin temel unsurlarından biri de, duruşmanın adil olabilmesi için hukuk mahkemesinde ne tür kanıtların kullanılması ve kullanılmaması gerektiğini kararlaştıran bir kurallar dizisidir. Örneğin, “duyum” kanıtı (yani tanık tarafından doğrudan yaşanmayan ama onlara başkaları tarafından rapor edilen kanıt), işkence veya şiddet tehdidi sonucu ele geçirilen kanıt ya da “yönlendirici sorular” yani kelimeleri tanığın ağızına koyan sorular aracılığıyla toplanan kanıt kullanmak adil midir?

Ders

Öğretmen derse aşağıdaki AİHS (1950) hükmünü hem sözlü hem de tahta veya kâğıtlı sunum tahtasında yazılı olarak sunarak başlar:

“Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.”

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950), Madde 6, No. 2

Öğretmen öğrencileri bu hükmü açıklamaya davet eder. Öğretmen en baştaki masumluk varsayımı kategorisini de ekleyebilir. Öğrenciler adil yargılanma ilkesinin önemini anlamalı ve suçlanan kişinin sadece suçluluğunu kanıtlayacak yeterli kanıt bulunduğu hüküm giyebileceğini öğrenmelidirler. Bu derste öğrenciler hukuk mahkemesindeki kanıt kurallarına bakacaklardır.

Öğrenciler 4-6 kişilik gruplar oluşturmalıdır.

Öğretmen daha sonra gruplara gerçekleşen bir ceza davasını anlatır. Dava, Bay Kay'e ait bir arabayı çalmakla suçlanan Manuel isimli genç bir adamla ilgilidir. Araba bir akşam geç saatlerde Bay Kay'in evinin önünde ortadan kaybolmuş ve ertesi sabah köyün dışında terk edilmiş şekilde bulunmuştu. Benzin dökülmüş ve ateşe verilmişti. Manuel o hafta içinde polis tarafından tutuklanmış ve hırsızlık ve ceza gerektiren hasarla suçlanmıştı.

Sonra öğretmen her gruba bir dizi tartışma kartı verir. Her bir kart, savcılığın mahkemede Manuel'in suçluluğunu ispatlamaya çalışırken kullandığı bir kanıt parçasını içerir.

Öğretmen gruplardan:

- kanıt parçalarını - güçlüden zayıfa doğru - bir sıraya koymalarını;
- ilgisiz veya adaletsiz oldukları için tümüyle dışarıda bırakılacak kanıt parçaları olup olmadığına karar vermelerini ister.

Gruplar fikirlerini sınıfın geri kalanına sunar ve kabul edilmesi ve tümüyle dışarıda bırakılması gereken kanıt parçaları üzerinde anlaşmaya çalışırlar.

Öğretmen öğrencilerden gruplarına geri dönmelerini ve şunları düşünmelerini ister:

- Şimdi mahkemenin bu tanıklara ve Manuel'e hangi soruları sormasını isterdiniz? Neden?
- Mahkemenin sormasının haksızlık olacağı soru tipleri var mı? Varsa hangileri ve neden?

Gruplar fikirlerini sunar ve sınıf, işbirliği içerisinde çalışarak bir hukuk mahkemesinde kullanılmasının yanlış olduğunu düşündükleri sorular ve kanıt türlerinin listelerini yapmaya çalışır.

Eğer zaman kalırsa bu ders bir araştırma ödevine öncülük edebilir. Ev ödevi için öğrencilerden ülkelerindeki ceza duruşmalarında uygulanan kanıt kurallarını araştırmaları ve bir sonraki derste bulgularını sınıfa sunmaları istenir.

Öğrenci çalışma kağıdı 8.1

Soru formu: kaç yaşında?

Ülkenizdeki yasalar, kaç yaşında genç insanların:

1. Ehliyet almasına
2. Evlenmesine
3. Seçimlerde oy vermesine
4. Orduya katılmasına
5. Vergi vermesine
6. Siyasi bir partiye aday olmasına
7. Hapse atılmasına
8. Okulu bırakmasına
9. Evlat edinmesine

izin verir?

Öğrenci çalışma kağıdı 8.2

Tartışma kartları

Polis memuru mahkemeye, Manuel'in polis merkezinde sorgulandığı sırada arabayı çaldığını itiraf ettiğini söyler.	Genç adam mahkemeye Manuel'in her zaman araba çalmakla övündüğünü söyler.
Genç bir kız mahkemeye bir arkadaşının Manuel'le cep telefonundan yaptığı bir konuşmaya kulak misafiri olduğunu söyler. Arkadaşı Manuel'le Bay Kay'in arabasını çalmakla ilgili konuşmaktaydı.	Bay Kay mahkemeye, kendisi Stefan'ın kızını görmesini yasakladığından beri Manuel'in Kay ailesine kin güttüğünü ve bundan dolayı esas şüphelinin o olması gerektiğini düşündüğünü söyler.
Manuel'in öğretmenlerinden biri mahkemeye onun okuldayken Stefan'ı okuldan bir şeyler çalarken birkaç kez nasıl yakaladığını anlatır.	Manuel'in arabanın çalındığı akşam evde yalnız olduğu iddiasını destekleyecek hiç kimse yoktur.
Mahkemede savcının, "Manuel gibi genç bir adamın o akşam aracı sürerek uzaklaştığını gördünüz mü?" sorusuna Kay'in komşusu "Evet, gördüm" cevabını verir.	

8.1 Öğretmenler için arka plan bilgisi

Suçlama değil, entegrasyon

Thomas Hammarberg, İnsan Hakları Komiseri, Avrupa Konseyi

Çoğu Avrupa ülkesinde, gençler genel suç istatistiklerinde baskın değildir. Ayrıca, çocuk suç oranları tüm kıtamızda yıldan yıla hemen hemen aynı kalır.

Bu, sorunun önemsiz olduğu anlamına gelmez. Birçok ülkeden, genç suçlular tarafından işlenen suçların daha şiddetlendiği veya daha ciddileştiği konusunda endişe verici bir eğilim rapor edilmiştir. Bu başlı başına bir uyarı işaretidir. (...).

Şu anda Avrupa'da iki farklı eğilim bulunmaktadır. Bunlardan biri cezai ehliyetin yaşını düşürüp daha fazla çocuğu küçük yaşlarda kilit altına almaktır. Diğer eğilim ise - Çocuk Hakları'na Dair BM Sözleşmesi ruhuyla - suçu önlemek için hapis yerine aile temelli ya da diğer sosyal alternatifler aramaya yönelmektir.

Ben ikinci yaklaşımı savunacağım. Bu konuda beni yalnızca BM sözleşmesi değil, aynı zamanda Avrupa Çocuklar İçin Ombudsmanlar Ağı da desteklemektedir. 2003'teki bir beyanatta sayıları 21den az olmayan uluslararası ombudsmanlar, yasalarla çatışma içerisinde olan çocukların, öncelikli olarak hala insan haklarına sahip çocuklar olduklarını vurgulamışlardır.

Cezai ehliyet yaşının düşürülmektense - kademeli şekilde 18'e ulaşma amacıyla - yukarı çekilmesi gerektiğini ve bu yaşın altındaki çocuk suçlulara eğitimleri, yeniden entegre olmaları ve rehabilitasyonları üzerinde yoğunlaşacak yenilikçi sistemlerle cevap verilmesini teklif etmişlerdir.

– Bütün Avrupa ülkeleri tarafından onaylanan – Çocuk Hakları'na Dair Sözleşme hükümetlerden, altına düşüldüğünde çocukların ceza yasasını ihlal kapasitelerinin olmadığını varsayılacağı bir asgari yaş sınırı belirlemelerini ister. Anlaşma bu sınırın çizilmesi gereken kesin bir yaş söylemez. Ancak, Sözleşme'nin uygulanmasını izleyen Komite birçok ülkedeki düşük yaşla ilgili endişelerini dile getirmiştir. Birçok Avrupa devletinde, çocuklar 12 ve 15 veya 16 yaş arasında cezai olarak sorumlu tutulur, ancak yaş sınırının yedi, sekiz ve 10'a kadar düştüğü örnekler de vardır.

Çocuk Hakları'na Dair Sözleşme'nin mesajı çocukların yaptıklarının suç olarak sayılmasından kaçınılmalıdır olsa da bu, genç suçluların hiçbir sorumlulukları yokmuş gibi muamele görmeleri gerektiği anlamına gelmez. Tam aksine, genç suçluların hareketlerinden sorumlu tutulmaları ve örneğin, neden oldukları zararı karşılama da yer almaları önemlidir.

Sorun, bu gibi durumlarda sıradan ceza adalet sisteminin yerini ne tür bir mekanizmanın alması gerektiğidir. Prosedürler mağdurların zararını tanımalı ve genç suçluların davranışın kabul edilemez olduğunu anlamalarını sağlamalıdır. Bu tür ayrı bir çocuk adalet mekanizması suçun tanınmasını ve rehabilite edecek yaptırımları amaçlamalıdır.

Sıradan cezai usullerden farkı, yaptırım sürecinde görürüz. Çocuk adaletinde hiçbir ödetme olmamalıdır. Niyet sorumluluk oluşturmak ve aynı zamanda yeniden entegrasyonu teşvik etmektir. Genç suçlu dersini almalı ve kabahati bir daha işlememelidir.

Bu gerçekte kolay değildir. Yenilikçi ve etkili toplum yaptırımları gerektirir. Prensip, kabahatlinin ebeveynleri veya diğer yasal vasisi de, çocuğun rehabilitasyonunun verimliliğine karşı olduğu düşünülmediği sürece dâhil olmalıdır. Süreç ne olursa olsun, çocuğun suçlamalara karşı çıkması hatta temyize gitmesi için bir ihtimal olmalıdır.

Slovenya'da "uzlaşma" için ilginç bir prosedür uygulanmıştır. Orada, suçlanılan bir çocuğun davası eğer savcı, mağdur ve suçlanan tarafından kabul edilirse bir arabulucuya verilebilir. Arabulucu daha

sonra hem mağdurun hem de suçlunun memnun olacağı hem de böylelikle bir duruşmanın da önlenebileceği bir uzlaşmaya varmaya çalışır.

Vurgulanması gereken bir yön daha vardır: kabahate çabuk cevap verilmesinin önemi. Geciken işlemler – Bugün Avrupa ülkelerinin çoğunda olan bir sorun olan – kötü davranışları birer yardım çığı olarak görülmesi gereken genç suçlulara gelindiğinde özellikle talihsizdir.(...)

Thomas Hammarberg, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Avrupa Konseyi, Avrupa Savcılar Konferansı, Moskova'da yapılan "Çocuk ceza adaletinin insan hakları boyutu " sunumundan alıntıdır, 5-6 Temmuz 2006. Kaynak: <http://www.coe.int/t/commissioner/>

8.2 Öğretmenler için arka plan bilgisi

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kabul edilmiştir.

“Madde 37

Taraf Devletler aşağıdaki hususları sağlarlar:

- (a) Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacaktır. On sekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir;
- (b) Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanıp alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır;
- (c) Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır;
- (d) Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuk, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olacağı gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili, bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve böylesi bir işlemle ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına da sahip olacaktır.”

“Madde 40

- (...) 3. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlal ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek ve özellikle şu konularda çaba göstereceklerdir:
 - (a) Ceza Yasasını ihlal konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığını kabulü;
 - (b) Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde, insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması.
4. Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır..”

Kaynak: Rolf Gollob/Peter Krapf: *Exploring children's rights. Lesson sequences for primary schools (Çocuk haklarını keşfetmek. İlköğretim okulları için ders planları)*. DVE/İHE, Cilt V, Strasbourg 2007, s. 77ff.

Daha ileri okuma için: Cyndi Banks, *Criminal justice ethics (Ceza adaleti etiği)*, Thousand Oaks, 2004. 5. Bölüm'ün PDF versiyonu, The Purpose of Criminal Punishment (Adli Cezanın Amacı), <http://www.sagepub.com>'da mevcuttur.

ÜNİTE 9

Hükümet ve siyaset

Toplum nasıl yönetilmeli?

9.1. Sorumlu kim?

Bir ülkeyi yönetmenin en iyi yolu nedir?

9.2. Eğer başkan olsaydınız

Hükümet ne içindir?

9.3. Ben ve rolüm

Bir ülke, vatandaşlarından ne beklemelidir?

9.4. Öğrenci meclisi

Okullar nasıl yönetilmeli?

ÜNİTE 9: Hükümet ve siyaset

Toplum nasıl yönetilmeli?

Siyaset, farklı görüşleri ve çıkarları olan bir insan topluluğunun, birlikte yaşamalarının düzenlenmesine ilişkin ortak kararlara vardığı süreçtir. İkna etme, müzakere ve oy verme gibi bir nihai karara ulaşma mekanizmasını içerir. Güç ve otorite ve - yalnızca kolektif kararların bir bütün olarak grubu bağlayıcı olarak yapılmış olduğundan emin olmak için - zorlama unsuru da içerir.

Bu yüzden siyaset, devletin kurumları ve devletin vatandaşlarıyla ilişkileri bakımından tanımlanır. Bu ilişki örneğin monarşiler, demokrasiler ve totaliter rejimler gibi farklı siyasi sistemler altında farklı biçimler alır.

Bir demokraside vatandaşlar, siyasi eşitliğin keyfini çıkarır. Çoğunluk oyunun bir biçimi olarak ortak kararlar, ya vatandaşların kendisi ya da seçtikleri temsilciler tarafından alınır. Ancak demokratik siyaset yalnızca oy kullanmakla ilgili değildir. Aynı zamanda tartışma ve münazara ve kamusal önemi olan konular hakkında vatandaşların seslerini duyurma fırsatlarıyla da ilgilidir.

Demokrasideki önemli bir sorun kurumların düzgün işleyişi ve bunlara karşılık gelen vatandaşlık görevleridir. Bir diğeri ise demokrasi içerisinde bireysel kurumların (örneğin okulların) ne dereceye kadar demokratik olarak yönetilmesi gerektiğidir.

Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi için Öğrenme

Bu ders dizisi boyunca öğrenciler:

- farklı devlet biçimleri ve bunların vatandaşlar için etkileri üzerine bir anlayış geliştirecekler;
- hükümetin sorumlulukları ve görevleri ile vatandaşların ilgili görevleri üzerine daha fazla anlayışa sahip olacaklar;
- demokratik süreçlere daha aşina hale gelecekler;
- kendi ülkelerinde siyasi sistem hakkında daha fazla bilgi edineceklerdir.

Okuyucu bir sonraki ders planlarında, öğrencilerin öğrenme ve anlayışlarını destekleyecek bir ev ödevi parçasının önerildiğini fark edecektir. Dolayısıyla ideal olan, takip eden derslerin öğrencilerin girdileriyle başlamasıdır. Bu zaman alır ve genellikle sınıfta tekrarlama ya da açıklamaya ihtiyaç olduğunu gösteren sorulara yol açar veya kendiliğinden gelişen tartışmalar da tetiklenebilir. Zaman bütçesinin öğrencilerin öğrenim ihtiyaçları ve ilgilerini belirlemek üzere üniteye ek bir ders eklemeye olanak tanıyıp tanımadığına öğretmen karar verecektir. Görülen o ki üniteyi uzatmanın sınırları vardır, bu nedenle alternatifler gereklidir. Eğer zaman bütçesi kısıtlıysa öğretmen yazılı çalışmaların bir kısmını veya hepsini toplayıp bir geri bildirim verebilir ya da bazı durumlarda öğrencilerin çalışmalarına not da verebilir. Öğrenciler gönüllü olarak da çalışmalarını teslim edebilirler. Son olarak, ev ödevi bir teste hazırlık için tekrar veya takip görevi de görebilir. Prensip olarak, öğretmen her zaman öğrencilerin ev ödevlerinin işlevini dikkate almalı ve gelecekteki ders planlarına bunları katıp katmayacağına, katacaksa bunu nasıl yapacağına karar vermelidir.

Bu tür planlamanın bir örneği dördüncü dersin açıklamasında ele alınmıştır.

ÜNİTE 9: Hükümet ve siyaset

Toplum nasıl yönetilmeli?

Ders başlığı	Amaçlar	Öğrencilerin görevleri	Kaynaklar	Yöntem
Ders 1: Sorumlu kim?	Öğrenciler farklı hükümet çeşitlerini öğrenir, örneğin demokrasi ve diktatörlük.	Öğrenciler hayali bir toplumda bulunan hükümet sisteminin haklılığı üzerinde düşünür.	Her öğrenci için öğrenci çalışma kağıdı 9.1 kopyası, kağıt ve tükenmez kalem.	Hikâye, ikili çalışma, tüm sınıf tartışması, resmi münazara.
Ders 2: Eğer başkan olsaydınız	Öğrenciler hükümetin işleyiş ve sorumluluklarını açıklayabilir.	Öğrenciler bir hükümet oluşturduklarını ve hükümetin parasının nasıl harcanması gerektiğine karar vereceklerini farz ederler. Ulaşmak istedikleri sosyal ideallerin türlerini düşünürler.	Büyük bir kâğıt parçası, keçeli kalemler ve her 4-6 öğrencilik grup için bir sufle kağıdı.	Afişler, sunumlar küçük grup çalışması ve tüm sınıf tartışması.
Ders 3: Ben ve rolüm	Öğrenciler demokratik bir toplumda vatandaşların görev ve sorumluluklarını öğrenir.	Öğrenciler vatandaşların sahip olduğu sorumlulukların çeşitlerini ve sorumluluklarını nasıl daha ciddiye almaya teşvik edilebileceklerini düşünür.	Tartışma kartları serisi (Öğrenci çalışma kağıdı 9.2), büyük bir kağıt parçası, keçeli kalemler ve her 4-6 öğrencilik grup için bir sufle kağıdı.	Sunumlar, küçük grup çalışması ve tüm sınıf tartışması.
Ders 4: Öğrenci parlamentosu	Öğrenciler okulun nasıl idare edileceği ve bu süreçte öğrenci camiasının rolüne ilişkin kriterleri tanımlayabilir.	Öğrenciler ideal öğrenci meclislerinin nasıl çalışması gerektiğini düşünür.	Her öğrenci için bir soru formu (Öğrenci çalışma kağıdı 9.3) ve büyük bir kağıt parçası, keçeli kalemler ve her 4-6 öğrencilik grup için bir sufle kağıdı.	Sunumlar, bireysel, küçük grup ve tüm sınıf tartışması.

Ders 1

Sorumlu kim?

Bir ülkeyi yönetmenin en iyi yolu nedir?

Öğrenme amacı	Öğrenciler farklı hükümet çeşitlerini öğrenir, örneğin demokrasi ve diktatörlük.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler hayali bir toplumda bulunan hükümet sisteminin haklılığı üzerinde düşünür.
Kaynaklar	Her öğrenci için öğrenci çalışma kağıdı 9.1 kopyası, kağıt ve tükenmez kalem.
Yöntem	Hikâye, ikili çalışma, tüm sınıf tartışması, resmi münazara.

Kavramsal öğrenme

Yönetim şekilleri farklı biçimlerde sınıflandırılabilir, örneğin, iktidarı kimin elinde tuttuğu, iktidarın halka nasıl verildiği, egemenliğin nerede olduğu ve kuralın nasıl yürürlüğe konduğu açısından. Uygulamada, ana türler: demokrasi, monarşi, teokrasi ve tiranlık veya diktatörlüktür. Bunlar "ideal türler" olarak düşünülebilir, çünkü gerçekte aynı ülke içerisinde beraberce var olabilirler – örneğin, parlamenter bir demokrasi içerisinde diktatörlük unsurları barındırabilir veya iktidardaki bir kraliyet ailesiyle birlikte var olabilir.

Ders

Öğretmen derse, “Sikkal Krallığı” (Öğrenci çalışma kağıdı 9.1) hikayesini okuyarak başlar. Öğretmen okurken aynı anda takip edebilmeleri için öğrencilerde de hikâyenin birer kopyası olmalıdır.

Öğretmen hikâyenin yarısında okumayı kesip şunu sormalıdır:

- Şu ana kadar duyduklarınızdan Sikkal'daki hayat hakkında ne düşünüyorsunuz?

Hikâyenin sonunda öğretmen şunu sormalıdır:

- Sikkal'daki hayatla ilgili şimdi ne düşünüyorsunuz?

Öğretmen öğrencileri çiftlere ayırır ve Sikkal'daki yaşam kalitesi üzerinde düşüncelerini ister. Öğrencilere Sikkal'da yaşamının avantaj ve dezavantajlarını yazabilecekleri birer parça kâğıt verilmiştir.

Öğretmen çiftlerden bir bütün olarak sınıfa kendi fikirlerini sunmalarını ister ve herkesin görmesi için ana noktaları yazar.

Daha sonra tüm sınıftan Sikkal'ın yönetiliş şekli üstünde düşüncelerini ister:

- Sikkal'ın adil bir şekilde yönetildiğini düşünüyor musunuz? Neden veya neden değil?
- Eğer daha iyi bir şekilde yönetilebilseydi, bunun olması için neleri değiştirmeniz gerekirdi?

Daha sonra öğretmen sınıftan Sikkal'ın sakinleri olduklarını farz etmelerini ister. Sınıf münazara için iki büyük gruba ayrılmıştır: bir grubun ülkenin kral tarafından yönetilmeye devam etmesini, diğer grubunsa sadece kralın değil ülkede yaşayan herkesin ülke yönetiminde söz hakkı olması gerektiğini savunması istenir. Öğretmen gruplara münazarada kullanabilecekleri iddiaları düşünebilmek ve yazmak için birkaç dakika süre tanır. İki farklı grup sınıf içerisinde yüz yüze olacak şekilde zıt yönlerde oturtulur ve münazara başlar. Her iki taraftan da öğrenciler -belki de bir konuşma çubuğu, yani mikrofon yerine geçecek bir çubuk yardımıyla - sırayla görüşlerini ifade ederler.

Öğretmen öğrencilerden hangi tarafın iddialarının en iyisi olduğuna dair görüşlerini belirtmelerini ister.

Öğrenciler şimdi kısa bir açıklama için hazır dırlar (tümevarım yaklaşımı). Öğretmen beş yönetim şeklinin isimlerini yazar ve mümkün olduğu yerlerde öğrencilerin de girdilerine başvurarak nasıl farklı olduklarını açıklar:

- monarşi;
- demokrasi;
- diktatörlük;
- teokrasi;
- anarşi.

Ders öğrencilere kendi ülkelerindeki yönetim sisteminin sorulmasıyla biter. Ödev olarak öğrencilerden bununla ilgili daha fazla düşünceleri ve bir sonraki derste sınıfın kalanının bilgisini ölçmek için - 5-10 soruluk- bir test oluşturmaları istenir.

Ders 2

Eğer başkan olsaydınız Hükümet ne içindir?

Öğrenme amaçları	Öğrenciler hükümetin işleyiş ve sorumluluklarını açıklayabilir.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler bir hükümet oluşturduklarını ve hükümetin parasının nasıl harcanması gerektiğine karar vereceklerini farz ederler. Ulaşmak istedikleri sosyal ideallerin türlerini düşünürler.
Kaynaklar	Büyük bir kâğıt parçası, keçeli kalemler ve her 4-6 öğrencilik grup için bir sufle kâğıdı
Yöntem	Afişler, sunumlar küçük grup çalışması ve tüm sınıf tartışması.

Kavramsal öğrenme

Demokratik bir toplumda hükümetin görevi ortak yararı teşvik etmektir. Bu, çoğunluğun iyiliğinden daha fazlasıdır. Toplumun tüm üyelerinin esas yararına olan da budur. Bunun pratikte ne demek olduğu sık sık tartışma konusudur. Refah, güvenlik, adalet, sosyal uyum, insan hakları veya bolluk gibi birçok farklı – bazen çatışan – sosyal ideal önerilmiştir. Özellikle de hükümet için mevcut olan kaynaklar sınırlı olduğundan, bunlara gerçek harcama planlarında öncelik tanınması güç olabilir.

Ders

Öğretmen derse öğrencileri 4-6 kişilik gruplara ayırıp her gruba büyük birer kâğıt parçası ve keçeli kalemler vererek başlar.

Öğretmen gruplardan kendilerini gelecekte bir noktada yaşadıklarını ve ülke yönetimi görevine getirildiklerini – bir başka deyişle hükümet olduklarını - düşünmelerini ister. Hükümet olarak harcayacak 6 milyon dolarları vardır. Öğretmen bu rakamı ülke hükümetinin yıllık bütçesine uyarlayabilir.

Grupların görevi, bu parayı bir sonraki yıl boyunca nasıl harcayacaklarına karar vermektir. Her grup, kâğıt ve keçeli kalemleri kullanarak hükümet olarak parayı nasıl harcayacağını açıklayan bir afiş hazırlar ve sınıfın kalanına fikirlerini belirten bir sunum verir. Her sunum sonunda diğer öğrencilere gruba harcama planları hakkında soru sorma imkânı verilir.

Öğretmen ayrıca gruplara ekonomi ve hükümetlerin işleyiş biçimleri hakkında yeni bilgiler verme yöntemi olarak sorular sorar, örneğin:

- Paranın bir kısmını dış borcu ödemedede kullanmayı düşündünüz mü?
- Bu paranın bir kısmını iş imkânı yaratmada kullanmalı mısınız?
- Eğitim için para harcamak bir hükümet için ne kadar önemlidir?

Daha sonra öğretmen tüm sınıfla birlikte, herkesin görebileceği şekilde, hükümetin para harcaması gereken düşünebildikleri her şeyin bir listesini çıkarmak üzere çalışır.

Sonra öğrencilerden gruplarına geri dönmelerini ister ve her gruba demokratik bir toplumun hükümetinin ulaşmaya çalışması gereken örneğin;

- refah;
- güvenlik;
- adalet;
- sosyal uyum;
- insan hakları;
- bolluk, gibi sosyal idealleri içeren birer sufle kâğıdı verir.

Gruplar listedeki ideallerini, hangi ideale kendi harcama başlığınca ulaşıldığını göz önüne alarak, önceden belirlenmiş harcama alanlarıyla eşleştirmeye çalışmalıdır.

Öğretmen gruplardan bir bütün olarak fikirlerini sınıfa sunmalarını ister ve öğrencilere sırayla:

– Sizce hükümetin yerine getirmek zorunda olduğu en önemli sorumluluk nedir? sorusunu sorarak dersi bitirir.

Ev ödevi olarak öğretmen öğrencilerden ülkelerinde hükümetin parasının harcadığı bazı yerleri araştırmalarını ister. Bunu televizyon seyrederek veya gazete okuyarak yapabilirler. Öğrenciler neler bulduklarını bir sonraki dersin başında aktarırlar ve kendi öncelikleri de aynı olur muydu diye düşünürler.

Ders 3

Ben ve rolüm

Bir ülke, vatandaşlarından ne beklemelidir?

Öğrenme amacı	Öğrenciler demokratik bir toplumda vatandaşların görev ve sorumluluklarını öğrenir.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler vatandaşların sahip olduğu sorumlulukların çeşitlerini ve sorumluluklarını nasıl daha ciddiye almaya teşvik edilebileceklerini düşünür.
Kaynaklar	Tartışma kartları serisi (Öğrenci çalışma kağıdı 9.2), büyük bir kağıt parçası, keçeli kalemler ve her 4-6 öğrencilik grup için bir sufle kağıdı.
Yöntem	Sunumlar, küçük grup çalışması ve tüm sınıf tartışması.

Bilgi kutusu

Demokratik bir toplumdaki vatandaşlar, medeni haklar, siyasi haklar, sosyal haklar, kültürel haklar ve çevre hakları gibi belirli haklara sahip olmayı bekler. Bu hakların ne olması gerektiği tartışma konusudur. Tıpkı bu haklarla birlikte gelen sorumluluklar sorununda olduğu gibi. Bazıları vatandaşların yalnızca yasalara uymak gibi bir sorumluluğu olması gerektiğini düşünür. Diğerleri ise toplumun vatandaşlardan daha geniş ölçüde sorumlulukları olmasını beklediğini düşünür.

Ders

Öğretmen öğrencileri 4-6 kişilik gruplara ayırıp her gruba bir tartışma kartları dizisi verir (Öğrenci çalışma kağıdı 9.2). Kartların her biri önerilen bir vatandaşlık görevi içerir.

Öğretmen gruplardan - önerilen görevin;

1. BÜTÜN vatandaşlara;
2. BAZI vatandaşlara veya
3. HİÇBİR vatandaşa mı uygulanması gerektiğine dayanarak - üç kategoriye ayırmalarını ister.

Öğretmen öğrencilerden kararlarını bir bütün olarak sınıfa sunmalarını ve arkalarındaki düşüncüyü açıklamalarını ister.

Öğrenciler gruplarına döner ve hepsine büyük kâğıt parçaları ve keçeli kalemler verilir. Öğretmen gruplara görevlerinin bir "vatandaşlık tüzüğü" oluşturmak olduğunu söyler. Büyük kâğıt parçalarını iki sütuna bölmeleri gerekir. İlk sütuna, ülkelerindeki her vatandaşın ülkelerinden neleri bekleyebileceklerini ("HAKLAR" başlığı altında) ve ikincisine de bunun geri dönüşümü olarak vatandaşlardan neleri yapmalarının beklendiğini ("SORUMLULUKLAR" başlığı altında) düşündüklerini yazmalıdırlar.

Bitirdiklerinde gruplar fikirlerini sınıfın kalanına sunmalı ve diğer öğrencilere çalışmalarıyla ilgili soru sorma fırsatı vermelidirler.

Son olarak öğretmen tüm sınıfa şunları sormalıdır:

- Sizce ülkenizin vatandaşları her zaman vatandaşlar olarak sorumluluklarını yerine getiriyorlar mı? Neden veya neden değil?
- İnsanların vatandaşlar olarak sorumluluklarını daha ciddiye almalarını teşvik etmek için ne yapılabilir?
- Eğer vatandaşlar, vatandaş olarak sorumluluklarını gerektiği gibi yerine getirmiyorlarsa, bu haklardan bazılarının ellerinden alınması gerektiğini düşünüyor musunuz? Neden veya neden değil?

Ev ödevi için öğrenciler aile ve arkadaşlarına vatandaşların sorumlulukları ne olmalıdır sorusunu sorarak bir anket yapmalıdırlar. Bulgularını bir sonraki dersin başında sınıflarına sunmalıdırlar.

Ders 4

Öğrenci meclisi

Okullar nasıl yönetilmeli?

Öğrenme amacı	Öğrenciler okulun nasıl idare edileceği ve bu süreçte öğrenci camiasının rolüne ilişkin kriterleri tanımlayabilir.
Öğrencilerin görevleri	Öğrenciler ideal öğrenci meclislerinin nasıl çalışması gerektiğini düşündür.
Kaynaklar	Her öğrenci için bir soru formu (Öğrenci çalışma kağıdı 9.3) ve büyük bir kağıt parçası, keçeli kalemler ve her 4-6 öğrencilik grup için bir sufle kağıdı.
Yöntem	Sunumlar, bireysel, küçük grup ve tüm sınıf tartışması.

Bilgi kutusu

Gençler de vatandaştır. Toplumlarını ve kendilerini etkileyecek şeylerde söz hakları vardır. Bu, okullarını da kapsar. Öğrencileri okul yönetiminde söz sahibi kılan mekanizmalar onların yalnızca bu hakkı kullanmalarını güvence altına almakla kalmaz, aynı zamanda demokratik süreçleri öğrenmelerine de yardımcı olur. Ancak bu mekanizmaların ne olabilecekleri bir tartışma konusudur. Bazıları her okulun kendi öğrenci meclisleri olmasının önemli olduğunu düşünürken diğerleri bunun gerekli olmadığını ve öğrencilerin okullarının yönetimlerine katkıda bulunabilmeleri için fırsat yaratmanın başka yolları olduğunu söyler.

Ders öğrencilerin ev ödevi olarak hazırladıkları girdilerle başlamalıdır. Materyallerinin zenginliğine ve tartışma ihtiyacına bakılarak zaman bütçesi bir sonraki derse kadar genişletilebilir. Bu seçeneğin bir sınırı olduğundan, öğretmen de öğrencilerin çalışmalarını toplayıp yazılı geri bildirim verebilir. Ancak öğretmen, öğrencilerin çalışmasına önem verildiğinden emin olmalıdır.

Ders

Öğrenciler derse, bir vatandaşın sorumluluklarının ne olduğuna dair ailelerinin ve arkadaşlarının ne düşündükleri üzerine anketlerinin sonuçlarını sunarak başlarlar. Öğrenciler sonuçlarını tartışır.

Öğretmen, uygun olduğu takdirde, öğrencilerin materyaline başvurarak ve onlara okul konseylerinin veya öğrenci meclislerinin ne kadar iyi çalıştığını düşündüklerini sorarak, yeni kavramı tanıtır. Eğer o anda okulda herhangi bir öğrenci temsilciliği şekli yoksa öğretmen öğrencilere bunun olduğu bir okul bilip bilmediklerini, eğer biliyorlarsa orada bunun ne şekilde olduğunu sormalıdır.

Öğretmen öğrencilere görevlerinin, ideal - yani tüm okuldaki öğrenci topluluğunun ortak çıkarlarını temsil etmek üzere demokratik olarak seçilen bir öğrenci grubu - bir öğrenci meclisi düşünmek olduğunu söyler.

Daha sonra öğrencilerin kendi başlarına dolduracakları bir soru formu verir (öğrenci çalışma kağıdı 9.3).

Öğretmen daha sonra öğrencileri 4-6 kişilik gruplara ayırır. Gruplar halindeki öğrencilerin soru formlarına verdikleri cevapları karşılaştırma ve birbirlerine daha başka sorular sormak için zamanları vardır. Daha sonra öğretmen her gruba büyük birer kâğıt parçası ve keçeli kalemler verir. Grupların görevi ideal öğrenci meclisleri için bir anayasa yapmaktır. Öğretmen anayasanın ne olduğunu açıklamalı ve bir öğrenci meclisi anayasasında bulunmaları beklenen kural çeşitleriyle ilgili bazı örnekler vermelidir.

Gruplar bitirdiklerinde çalışmalarını sınıfın kalanına sunar ve gündeme gelen konuları dikkate alırlar, örneğin:

- Öğrencilerin ne kadar, okul müdürü ve öğretmenlerin ne kadar güçlü olmalıdır?
- Okulun yönetimini etkileyen kararlarda son söz kimde olmalıdır?
- Bir okul, bir demokrasi olabilir mi?

Son olarak öğrenciler okul müdürüne bir sunum yapmalı ve eğer isterlerse kendi okul meclislerinden bazı somut teklifler de yapmalıdırlar.

Ev ödevi olarak öğrenciler aile ve arkadaşlarına bir anket yapmalı ve şu soruyu sormalıdırlar:

- Sizce ülkedeki her okulun öğrenci meclisi olmalı mıdır?
Neden (veya neden değil)?

Öğrenciler anketlerinin sonuçlarını bir sonraki dersin başında sunmalıdır.

Öğrenci çalışma kağıdı 9.1

Sikkal Krallığı

Sikkal yüksek dağlar arasında bulunan bir ülkedir. Yüzyıllardır dünyanın geri kalanıyla çok az bağlantı kurmuştur.

Sikkal çok küçük bir krallık olmasına rağmen, son zamanlarda çok fazla ilgi çekmiştir. Bunun en önemli sebebi oradaki toplumun olağandışı düzenleniş biçimidir.

Başlangıç olarak, Sikkal'da hiç kimse açlık çekmez. Sikkalı insanlar bütün gıdalarını kendileri üretir ve kimin ihtiyacı varsa onlara dağıtılır. Her aileye kira alınmadan ev sağlanmıştır. Evin boyutu ailenin üye sayısına bağlıdır. Isınma ve yemek pişirme için kullanılan yakıt, sıradan tamir hizmetlerinde olduğu gibi ücretsiz temin edilir. Biri hastalandığında, doktor mutlaka hemen bulunur. Her altı ayda bir herkese ücretsiz sağlık taraması yapılır ve sağlık görevlileri yaşlı insanlara, küçük çocuklu ailelere ve fazladan tıbbi yardıma ihtiyacı olan herkese düzenli ziyaretlerde bulunurlar.

Sikkal'da hayatta iyi olan her şey herkes için bulunur. Her aileye her yıl koku, mobilya veya baharat gibi farklı bir lüks eşya ile değiş tokuş yapabilecekleri bir senet koçanı verilir. Bu senetler hemen harcanabilir veya daha sonra daha özel bir şey almak üzere bir süre saklanabilir.

Sikkal'daki insanlar bütün bunları düzenlemeyi nasıl yapabilmişlerdir? Herkesin hatırlayabildiği kadarıyla Sikkal bir kraliyet ailesi tarafından yönetilmekteydi. Günümüzdeki yöneticisi Kral III. Sik'tir. Gıda maddelerini yetiştirmek, ev inşa etmek ve tıbbi bakım gibi farklı işlerde çalışacak işçi sayısına o karar verir. Bu işleri yapan kişiler beş yaşındayken seçilir ve eğitim için özel okullara gönderilir. Çiftçiler tarım okullarına, ev yapanlar teknik okula, sağlık işçileri tıp okuluna vs. gönderilir. Bunlar dışında çalışma yaşı gelen herkes Kral Sik tarafından kraliyet saraylarından birinde işe alınır.

Sikkal'la ilgili en şaşırtıcı şey ise para diye bir şey olmamasıdır. Kimseye bir şey ödenmesi gerekmez, çünkü zaten herkes ihtiyacı olan her şeye sahiptir!

Kendi kendinize acaba Sikkal'da bu düzenlemelerden şikâyetçi olan birileri var mıdır diye sorabilirsiniz. Aslında, bu çok nadiren olur. Şikâyet eden çok az sayıda insan güvenli akıl hastanelerinde bakılır. Ne de olsa, böyle bir toplumda yaşamaktan şikâyetçi olmak için deli olmanız gerekir öyle değil mi?

Öğrenci çalışma kağıdı 9.2**Tartışma kartları**

Vergileri öde	Siyasi bir partiye üye ol
Vatanımı savunmak için savaş	Seçimlerde oy ver
Polise suç ihbarı yap	Aileni destekle
Yasalara uy	Komşularına yardım et
Eleştirildiğinde ülkeni savun	Başka bir şey... ?

İdeal öğrenci meclisinizde:

1. Kaç öğrenci temsilcisi olurdu?
2. Temsilciler tam olarak nasıl seçilmiş olurdu?
3. Öğrenci Meclisi ne sıklıkla toplanırdı?
4. Öğrenci Meclisi nerede toplanırdı?
5. Eğer olacaksa, öğretmen ve ebeveynlerin katılımı nasıl olurdu?
6. Öğrenci meclisinin hangi konuları tartışmasına izin verilir ve hangi konuları tartışmasına izin verilmezdi?
7. Öğrenci meclisinin ne tür kararlar almasına izin verilir, ne tür kararlar almasına izin verilmezdi?

Avrupa Konseyi yayınları satış acenteleri
Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

BELÇİKA

La Librairie EuropGenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
B-1040 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 231 04 35
Faks: +32 (0)2 735 08 60
E-posta:
order@libeurop.be
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy
Avenue du Rot 202 Koningslaan
B-1190 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 538 43 08
Faks: +32 (0)2 538 08 41
E-posta: jean.de.lannoy@dl-servi.com
<http://www.jean-de-lannoy.be>

KANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
1-5369 Canotek Road
OTTAWA, Ontario K1J 9J3, Canada
Tel.: +1 613 745 2665
Faks: +1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-posta:
order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

ÇEK CUMHURİYETİ

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: +420 2 424 59 204
Faks: +420 2 848 21 646
E-posta:
import@suweco.cz
<http://www.suweco.cz>

DANİMARKA

GAD
Vimmelskafte 32
DK-1161 KOBENHAVN K
Tel.: +45 77 66 60 00
Faks: +45 77 66 60 01
E-posta: gad@gad.dk
<http://www.gad.dk>

FİNLANDİYA

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FIN-00100 HELSINKI
Tel.: +358 (0)9 121 4430
Faks: +358 (0)9 121 4242
E-posta: akatilais@akateeminen.com
<http://www.akateeminen.com>

FRANSA

La Documentation française
(diffusion/distribution France entière)
124, rue Henri Barbusse
F-93308 AUBERVILLIERS CEDEX
Tel.: +33 (0)1 40 15 70 00
Faks: +33 (0)1 40 15 68 00
E-posta: commande@ladocumentationfrancaise.fr
<http://www.ladocumentationfrancaise.fr>

Librairie Kleber
1 rue des Francs Bourgeois
F-67000 STRASBOURG
Tel.: +33 (0)3 8815 78 88
Faks: +33 (0)3 8815 78 80
E-posta: francois.wolfermann@librairie-kleber.fr
<http://www.librairie-kleber.com>

ALMANYA

AVUSTURYA
UNO Verlag GmbH
August-Bebel-Allee 6
D-53175 BONN
Tel.: +49 (0)228 94 90 20
Faks: +49 (0)228 94 90 222
E-posta: bestellung@uno-verlag.de
<http://www.uno-verlag.de>

YUNANİSTAN

Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINAİ
Tel.: +30 210 32 55 321
Faks: +30 210 32 30 320
E-posta: ord@otenet.gr
<http://www.kauffmarin.gr>

MACARİSTAN

Eura Info Service kft,
1137 Bp. Szent István krt. 12
H-1137 BUDAPEST
Tel.: +36 (06)1 329 2170
Faks: +36 (06)1 349 2053
E-posta: euroinfo@euroinfo.hu
<http://www.euroinfo.hu>

İTALYA

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
I-50125 FIRENZE
Tel.: +39 0556 483215
Faks: +39 0556 41257
E-posta:
licosa@iicosa.com
<http://www.licosa.com>

MEKSİKA

Mundl-Prensa México, S.A, De CV.
Rio Pânuco, 141 Delegacion Cuauhtemoc
06500 MEXICO, D.F.
Tel.: +52 (01)55 55 33 56 58
Faks: +52 (01)55 55 14 67 99
E-posta: mundiprensa@mundiprensa.com.mx
<http://www.mundiprensa.com.mx>

HOLLANDA

De Lindeboom Internationale Publicaties b.v,
M.A, de Ruyterstraat 20 A
NL-7482 BZ HAAKSBERGEN
Tel.: +31 (0)53 5740004
Faks: +31 (0)53 5729296
E-posta: books@delindeboom.com
<http://www.delindeboom.com>

NORVEÇ

Akademika
Postboks 84 Blindern
N-0314 OSLO
Tel.: +47 2 218 8100
Faks: +47 2 218 8103
E-posta: support@akademika.no

<http://www.akademika.no>

POLONYA

Ars Polona JSC
25 Obroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: +48 (0)22 509 86 00
Faks: +48 (0)22 509 86 10
E-posta: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

PORTEKİZ

Livraria Portugal
(Dias & Andrade, Lda.)
Rua do Carmo, 70
P-1200-094 LISBOA
Tel.: +351 21 347 42 82/85
Faks: +351 21 347 02 64
E-posta: info@livrariaportugal.pl
<http://www.livrariaportugal.pl>

RUSYA FEDERASYONU

Ves Mir
9a, Kolpacnhyi per.
RU-101000 MOSCOW
Tel.: +7 (8)495 623 6839
Faks: +7 (8)495 625 4269
E-posta: orders@vesmirbooks.ru
<http://www.vesmirbooks.ru>

İSPANYA

Mundi-Prensa Libros, s.a.
Castello, 37
E-28001 MADRID
Tel.: +34 914 36 37 00
Faks: +34 915 75 39 98
E-posta: libreria@mundiprensa.es
<http://www.mundiprensa.com>

İSVİÇRE

Van Diermen Edltions - ADECO
Chemin du Lacuez 41
CH-1807 BLONAY
Tel.: +41 (0)21 943 26 73
Faks: +41 (0)21 943 36 05
E-posta: info@adeco.org
<http://www.adeco.org>

İNGİLTERE

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: +44 (0)870 600 5522
Faks: +44 (0)870 600 5533
E-posta: book.enquiries@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

ABD ve KANADA

Manhattan Publishing Company
468 Albany Post Road
CROTON-ON-HUDSON, NY 10520, USA
Tel.: +1 914 271 5194
Faks: +1 914 271 5856
E-posta:
info@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Avrupa Konseyi Yayınları
F-67075 Strasbourg Cedex

Tel.: +33 (0)3 80 41 25 81 - Faks: +33 (0)3 88 41 39 10 - E-posta: publishing@coe.int - Website: <http://book.coe.int>

Bu kitap, Demokratik Vatandaşlık Eğitimi (DVE) ve İnsan Hakları Eğitimi (İHE) öğretmenleri, DVE/İHE ders kitabı editörleri ve program geliştiricileri için bir rehberdir. Her biri DVE / İHE temel kavramları üzerine yoğunlaşan ortalama dört derslik dokuz öğretim ünitesi bulunur. Ders planları adım adım talimatlar verir ve öğrenci çalışma kâğıtları ve öğretmenler için arka plan bilgileri de içerir. Böylece rehber, kursiyerler veya öğretmenlik mesleğine yeni başlayanlar ve DVE/İHE'de hizmet-içi öğretmen eğitimi alan öğretmenler için uygundur. Deneyimli öğretmenler fikir ve materyallerden faydalanabilir. Rehberin tamamı alt ortaöğretim sınıfları için tam bir okul yılı programını sunar, ancak her ünite aynı zamanda kendi içinde bir bütün olduğundan rehber, kullanımda büyük bir esnekliğe de olanak tanır.

DVE/İHE'nin hedefi, demokratik topluma katılmaya istekli ve bunu yapabilecek aktif vatandaşdır. Bu nedenle, DVE/İHE eylem ve görevlere dayalı öğrenimi önemle vurgulamaktadır. Okul toplumu, gençlerin demokratik karar alma sürecine nasıl katılacaklarını öğrenebilecekleri ve erken yaşta sorumluluk alabilecekleri gerçek bir deneyim alanı olarak algılanır. DVE/İHE'nin temel kavramları, yaşam boyu öğrenme araçları olarak öğretilir.

Bu eser, aşağıdaki toplam altı ciltten oluşan bir serinin üçüncü cildir:

- DVE/İHE Cilt I:** Demokrasi Eğitimi: Öğretmenler için demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi konusunda arka plan materyalleri
- DVE/İHE Cilt II:** Demokrasi ile büyümek: Demokratik vatandaşlık ve insan hakları konusunda ilköğretim düzeyi ders planları
- DVE/İHE Cilt III:** Demokrasi ile yaşamak: Ortaöğretim düzeyi DVE/İHE ders planları
- DVE/İHE Cilt IV:** Demokrasiye katılmak: Demokratik vatandaşlık ve insan hakları konusunda lise için ders planları
- DVE/İHE Cilt V:** Çocuk haklarını keşfetmek: İlköğretim düzeyi için dokuz kısa proje
- DVE/İHE Cilt VI:** Demokrasiyi öğretmek: Demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi için bir modeller derlemesi

www.coe.int

Avrupa Konseyi, 47 Üye Devletten oluşmaktadır ve Avrupa kıtasının neredeyse tümünü kapsamaktadır. Avrupa Konseyi, bireylerin korunması konusunda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer referans metinlere dayalı ortak demokratik ve yasal ilkeler geliştirmeyi araştırmaktadır. Avrupa Konseyi, İkinci Dünya Savaşı'nın sonucunda 1949 yılındaki kuruluşundan bu yana uzlaşmayı simgelemektedir.

ISBN 978-92-871-6332-5

<http://book.coe.int>
Avrupa Konseyi Yayınları